

วารสารวิชาการ วิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม 2568

Vol.8 No.1 January - March 2025

SASAJ

School of Administrative Studies Academic Journal

ISSN: 3027-6128 [online]

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มีนาคม 2568)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
2. ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจริมสิทธิประเสริฐ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial assistant)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ
2. นางนิตยา ไพอารมณ
3. นายกิตติวัฒน์ คมเสวต

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เพื่อกคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญอริ ยี่หะมะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
9. รองศาสตราจารย์ ดร.อลงกรณ์ อรรถแสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ออกแบบปก

นายกิตติพิศ วิมล

เจ้าของ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาคารเทพ พงษ์พานิช ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

โทรศัพท์ 0-5387-5540-5 โทรสาร 0-5387-5540

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/index>

E-mail: sasjournal.mju@gmail.com

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ฉบับนี้เป็น ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม 2568 ปัจจุบันวารสาร ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1 โดยได้รับการรับรองตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572 ทั้งนี้ผู้ที่สนใจ ส่งบทความ สามารถลงทะเบียนผ่านระบบวารสารออนไลน์ได้ที่ [https://so05.tcithaijo.org/index.php /SASAJ/about/submissions](https://so05.tcithaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions)

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ได้พิจารณาและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ และขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความที่ให้ความสนใจ ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ โดยในฉบับนี้ มีบทความที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ จำนวน 15 บทความ โดยเป็นบทความวิจัยทั้ง 15 บทความ กองบรรณาธิการและคณะทีมงานจะรักษามาตรฐานการเผยแพร่และมาตรฐานทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาและการเผยแพร่ผลงานทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการวิชาการ และเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคมให้ปรากฏสู่สาธารณชนต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่เลือกสรรมาตีพิมพ์จะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เนลิ้มชัย ปัญญาดี

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้

เป็นของผู้พิมพ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

สารบัญ

บทความวิจัย:	หน้า
■ ผลกระทบและมาตรการรองรับการเยียวยาที่มีต่อแรงงานว่างงาน จากการระบาดของโรคโควิด-19 กรณีศึกษาแรงงานในจังหวัดพิษณุโลก : ธรณินทร์ เสนานิมิตร, ชนิตาภา ชลอวงษ์, และ บงกชมาศ เอกเอี่ยม	1
■ การตัดสินใจของประชาชน ในการเลือกผู้นำท้องถิ่นในตำบลสนมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ : ยุทธนา บุญมาก และ ธรรมพร ตันตรา	21
■ จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง : รพีพร ธงทอง	37
■ กลยุทธ์การจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนนาร่องในเขตเทศบาลเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร : วิลาสินี จันทร์สว่าง, ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ, และ วิศาล ศรีมหาวโร	53
■ ผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ : ฌณดิษฐ์ สุวรรณธร และ ธรรมพร ตันตรา	67
■ การนํานโยบาย “สมาร์ท ซิตี้” ไปปฏิบัติ กรณีของโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะ : เวธนวิทย์ เมฆประยูร	83
■ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง : สุวัฐฐ์ แลสันกลาง, อนันต์ อุปสอด, อติศร สวยฉลาด, และ ล้วนนา มาปลุก	102
■ รูปแบบของกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : อธิชัย สีดํา, มะพาริ กะมูนิง, ปพน บุญยมาลย์ และสลาวิทย์ จันจุฬา	116

บทความวิจัย: (ต่อ)	หน้า
■ การประยุกต์หลักอภิธานิธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	135
: สุทธิพงษ์ ขวดแก้ว	
■ ปัจจัยที่มีผลต่อการกล่อมเกลາทางการเมือง อัตลักษณ์ทางการเมือง และลักษณะบุคลิกภาพของนักการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย	151
: วีระศักดิ์ จินารัตน์	
■ ความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจของชุมชนชาติพันธุ์ม้ง ในพื้นที่ม่อนแจ่ม ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	169
: สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, เกศสุตา สิทธิสันติกุล, สมคิด แก้วทิพย์, สุวิธาน พัฒนาไพรวัลย์, โอฟาร อ่องพะ, พงศกร กาวิชัย, และ นิตยา ไพยารมณ	
■ การบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม	184
: กมล ชุมภู, ภัทรวุฒิ สมยานะ, กมลทิพย์ คำใจ, และ ชุติวลัยุชน์ เสมมหาคักดี	
■ ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว	203
: ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ และ ปัทมาพร สุขใจ	
■ การวิเคราะห์สมการโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย	220
: นพพร สอนสม และ โชคชัย สุเวชวัฒนกุล	
■ การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในจังหวัดมหาสารคาม	239
: นริศรา คำสิงห์, อนรรฆมณี โภคสวัสดิ์, และ กุลธิดา ยามี่	

ภาคผนวก:

■ กระบวนการพิจารณาบทความ	260
■ แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	261

ผลกระทบและมาตรการรองรับการเยียวยาที่มีต่อ
แรงงานว่างงานจากการระบาดของโรคโควิด-19
กรณีศึกษาแรงงานในจังหวัดพิษณุโลก *

The Impacts and Remedial Measures of the COVID-19
Pandemic on Unemployed Workers: A Case Study of
Workers in Phitsanulok Province

ธรณินทร์ เสนานิมิตร¹, ชนิดาภา ชลอมวงษ์², และ บงกชมาศ เอกเอี่ยม³

Thoranin Senanimitr¹, Chanidapha Chalorwong², and Bongkochmas Ek-lem³

คณะสังคมศาสตร์และการจัดการท้องถิ่น มหาวิทยาลัยพิษณุโลก^{1,2}

Faculty of Social Science and Local Development,

Pibulsongkram Rajabhat University^{1,2}

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้³

School of Administrative study, Maejo University³

Corresponding Author, E-mail: bkmas@mju.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เกิดขึ้นกับแรงงานว่างงาน จากการระบาดของโรคโควิด-19 และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนโยบายภาครัฐที่มีต่อแรงงานว่างงาน จากการระบาดของโรคโควิด-19 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีในการดำเนินการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐและตัวแทนแรงงานทุกภาคส่วน จำนวน 20 คน ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลกับ

* ได้รับความเห็นชอบ: 28 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 28 กุมภาพันธ์ 2568

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแรงงานว่างงาน และมีการขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประกันสังคม จำนวน 385 คน โดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.79 จากนั้นวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ในประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เกิดขึ้นกับแรงงานว่างงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้แรงงานทุกภาคส่วนเผชิญหน้ากับสภาพปัญหาในมิติทางเศรษฐกิจ การถูกเลิกจ้าง และการลดค่าตอบแทนเนื่องจากการลดชั่วโมงการทำงาน ในขณะที่มิติทางสังคมนั้นแรงงานเผชิญหน้ากับสภาวะการว่างงาน เนื่องการปิดกิจการของสถานประกอบการ รายได้ไม่เพียงพอกับภาระหนี้สินของตนเอง สำหรับผลสัมฤทธิ์ของนโยบายภาครัฐที่มีต่อแรงงานว่างงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า แรงงานว่างงานได้สะท้อนถึงผลการดำเนินการของภาครัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานว่างงาน ประกอบด้วย ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพด้านความพอเพียง ด้านความเป็นธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านความพอใจ อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

คำสำคัญ: แรงงานว่างงาน; นโยบายสาธารณะ; โควิด-19

Abstract

This research aimed to study the economic and social impacts on unemployed workers from the COVID-19 outbreak; and to study the effectiveness of government policies on unemployed workers from the COVID-19 outbreak. A mixed-method research was used to collect and analyze both qualitative and quantitative data. The key informants in the qualitative research method were 20 government officers and representatives of workers from all sectors. The quantitative research method collected data from a sample of 385 unemployed workers registered with the Social Security Office using a questionnaire with a reliability of 0.79. The data were then analyzed using descriptive statistics.

The research results found that: In terms of the economic and social impacts on unemployed workers from the COVID-19 outbreak, workers from all sectors faced economic problems, such as being laid off and having their compensation reduced due to reduced working hours. In terms of social dimensions, workers faced unemployment due to the closure of the business and insufficient income to cover their debts. For the results of government policies on unemployed workers from the COVID-19 outbreak, it was found that unemployed workers reflected the results of government operations in supporting and providing remedy to unemployed workers, including effectiveness, efficiency, sufficiency, fairness, equality, and satisfaction, which were all at a low level.

Keywords: unemployed workers; public policy; COVID-19

1. บทนำ

การระบาดของโควิด-19 ปรากฏพบครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 เป็นต้น และเชื้อไวรัสดังกล่าวได้แพร่กระจายไปทั่วโลก จนเข้ามาระบาดภายในประเทศไทยอย่างรวดเร็วตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2563 ซึ่งปะปนมากับนักท่องเที่ยวชาวจีน จนพบผู้ป่วยยืนยันครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2563 (กรมควบคุมโรค, 2563) การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นวงกว้างทั้งในระดับโลกและระดับภายในประเทศ ส่งผลให้อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยติดลบอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการที่รัฐบาลส่วนกลางต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร อาศัยอำนาจตามมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548, 2548, น. 2) โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2563 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดเป็นวงกว้าง ทำการป้องกัน และพยายามหาทางรักษาโรคที่ดีที่สุดให้แก่ประชาชน ทำให้การบังคับใช้นโยบาย กฎหมายและมาตรการดังกล่าวส่งผลกระทบกับประชาชนทุกอาชีพทั้งในมิติ โดยเฉพาะในช่วงที่มีการปิดเมือง (lockdown) ที่ผลกระทบมีขนาดมากที่สุด และเมื่อหลังจากมีการเปิดเมืองหรือคลายล็อกแล้ว ผลกระทบ

ก็ยังคงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการลดลงของรายได้ การตกเกณฑ์เป็นคนจนใหม่ การตกงาน การเป็นหนี้ ซึ่งตัวแปรต่าง ๆ ไม่มีแนวโน้มว่าจะกลับไปเหมือนระดับเดิมก่อนมีการระบาดก่อนการล็อกดาวน์ (เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม, พราวภวินท์ พักตร์ธนาปกรณ, และ พัชราภรณ์ ศอกจะบก, 2563) รัฐบาลจึงต้องมีมาตรการบังคับใช้และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ อย่างยุติธรรมและทั่วถึง

โดยการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ระลอกที่ 1 จนถึงระลอกที่ 4 (ปัจจุบัน) ที่มียอด ผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้น ได้ส่งผลให้มีแรงงานว่างงานที่มีจำนวนมากตามไปด้วย โดยข้อมูลของ กระทรวงแรงงาน (2563, น. 2) รายงานว่า ไตรมาส 1 อัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 1.03 (เพิ่มขึ้นจากไตรมาสก่อนหน้าที่มีอัตราร้อยละ 0.98) ขณะนี้ไตรมาส (กระทรวงแรงงาน, 2564 น. 5) พบว่า และ อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นในปี 2564 อยู่ที่ร้อยละ 2.0 (เป็นผู้รอฤดูกาลจ้างงานใหม่ 0.41 ล้านคน และเป็นผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงาน 18.25 ล้านคน) รัฐบาลส่วนกลางจึงได้มอบหมาย ให้กระทรวงแรงงานทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตลาดแรงงานและแรงงานที่ ว่างงานในช่วงการแพร่ระบาดโควิด พบว่ามีผลกระทบใน 3 ประเด็น คือ 1) การจ้างงานโดยรวม ลดลง 2) ชั่วโมงการทำงานลดลง และ 3) อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระทรวง แรงงานซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโดยตรงกับเรื่องนี้ จึงได้รับมอบหมายหน้าที่มาจาก รัฐบาลส่วนกลางในการรับเรื่องร้องเรียนของแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบของรัฐในการ เข้ารับการเยียวยา ทางกระทรวงแรงงานจึงได้จัดตั้ง 2 ศูนย์ขึ้นเป็นการเฉพาะกิจ คือ 1) ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 กระทรวงแรงงาน (ศบค.รง.) เพื่อทำหน้าที่ สืบสวนข้อมูลและบูรณาการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ออกมาตรการให้ความ ช่วยเหลือผู้ประกอบการ นายจ้าง และลูกจ้าง และ (2) ศูนย์อำนวยความสะดวกความปลอดภัย แรงงานภายใต้สถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) อยู่ภายใต้การดูแล ของสถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การ มหาชน) (สสพท.) (กระทรวงแรงงาน, 2563)

พิษณุโลกเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศแห่งหนึ่ง เนื่องจากเป็น จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงภาคเข้าด้วยกันระหว่างภาคเหนือและภาคกลางทำให้มี แรงงานทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จำนวนมาก โดยรายงานจากข้อมูลของสำนักงานจังหวัด พิษณุโลกระบุว่า พิษณุโลกเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งในมิติเศรษฐกิจและสังคม นอกจากมาตรการในการคัดกรองและป้องกันการติดเชื้อโควิด-19

หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จึงได้มีความพยายามในการกำหนดมาตรการในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ โดยประกาศให้หน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนของอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ อำนวยความสะดวกผู้ประสงค์บริจาคสิ่งของแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 (สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก, 2563) และยังได้ดำเนินการสำรวจแรงงานที่อยู่ในสถานะเลิกจ้างหรือว่างงานเนื่องจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อพิจารณาการจัดหางาน และการชดเชยสิทธิประโยชน์ของแรงงาน รวมถึงการคุ้มครองสวัสดิการแรงงาน (สำนักงานจัดหางานจังหวัดพิษณุโลก, 2564)

จากการสำรวจของสำนักงานประกันสังคมในปัจจุบันมีแรงงานที่อยู่ในสถานะว่างงาน และขอยื่นรับสิทธิชดเชยจากภาครัฐ พบว่ามีถึง 835 ราย (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564) (สำนักงานประกันสังคม, 2564) หากเทียบกับอัตราตำแหน่งงานที่เปิดรับสมัครจากนายจ้างและสถานประกอบการทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ที่มีเพียง 350 อัตราเท่านั้น (สำนักงานจัดหางานจังหวัดพิษณุโลก, 2564) สะท้อนให้เห็นถึงแรงงานในระบบที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ขัดแย้งกับเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัดพิษณุโลกที่มุ่งลดอัตราการว่างงานและเพิ่มอัตราการมีรายได้ของประชากรในจังหวัด ตามกรอบแผนพัฒนาจังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2561 – 2565 (สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก, 2563) ด้วยสภาพปัญหาในเชิงพื้นที่ คณะผู้วิจัยจึงมุ่งสำรวจศึกษา ผลกระทบและมาตรการรองรับการเยียวยาต่อแรงงาน จากการระบาดของโรคโควิด-19 ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยมุ่งประเด็นศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแรงงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 และศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนโยบายภาครัฐในการช่วยเหลือและเยียวยาแรงงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีจุดมุ่งหมายในการสะท้อนผลการดำเนินนโยบาย มาตรการ และแผนงานที่รองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแรงงานที่ตามบริบทในพื้นที่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เกิดขึ้นกับแรงงานว่างงาน จากการระบาดของโรคโควิด-19
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนโยบายภาครัฐที่มีต่อแรงงานว่างงาน จากการระบาดของโรคโควิด-19

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบแผนการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method) ระหว่าง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) และ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative method) ดังนี้

1. ประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ในการดำเนินศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคณะผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (purposive sampling) จากการพิจารณาผู้มีส่วนได้เสียจากนโยบายและมาตรการเยียวยาแรงงานว่างงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 คือ กระทรวงแรงงานจังหวัดพิษณุโลก โดยเป็นตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐจากส่วนราชการในกระทรวง รวมจำนวนทั้งสิ้น 8 คนซึ่งมีบทบาทในการดำเนินนโยบายและมาตรการของหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มตัวแทนแรงงานว่างงานผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คณะผู้วิจัยทำการคัดเลือกตัวแทนจากผู้ที่ต้องการการสิทธิชดเชยเงินจากสำนักงานประกันสังคม และผู้ที่ขึ้นทะเบียนว่างงานกับกรมจัดหางาน โดยใช้วิธีการแนะนำแบบลูกโซ่ (snowball technique) ครอบคลุมแรงงานทุกภาคส่วน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คนซึ่งพิจารณาจากการเป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบจากการดำเนินนโยบายและมาตรการของหน่วยงานภาครัฐ

สำหรับประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แรงงานว่างงานผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ได้ทำการลงทะเบียนเพื่อรับสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานกับสำนักงานประกันสังคมจังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมดซึ่งมีจำนวนประชากรวิจัยทั้งสิ้น 385 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2564) (สำนักงานประกันสังคม, 2564) เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่ชัดและจำกัด

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับแหล่งข้อมูลที่ต้องการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการวิจัยภาคสนาม (field research) โดย การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐและตัวแทนจากแรงงานว่างงาน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างแรงงานว่างงานที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการดำเนินวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าแหล่งข้อมูลสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแรงงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย การกำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสร้างแบบสอบถาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview form) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaires)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่ออธิบายและสร้างข้อสรุปหรือให้เหตุผลแบบอุปนัย (inductive reasoning) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

5. การตรวจสอบข้อมูล

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation technique) ในด้านข้อมูล และด้านผู้วิจัย (data and investigation triangulate) ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือ ด้วยวิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC: index of item objective congruence) ของข้อคำถามในแบบสอบถาม ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และหาความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือ จากการทดสอบกับกลุ่มแรงงานที่ไม่ใช่ประชากรการวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียงจำนวน 30 ราย จากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.79

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เกิดขึ้นกับแรงงานว่างงาน จากการระบาดของโรคโควิด-19

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายและมาตรการเยียวยาแรงงานของรัฐบาล และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแรงงานว่างงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิดรวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน พบว่า

สถานการณ์แรงงานในจังหวัดพิษณุโลกที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ในช่วง 2563-2564 มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนถึงช่วงปีพ.ศ. 2565-2566 จำนวนแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความคงที่ โดยการระบาดโควิด-19 ส่งผลให้กลุ่มแรงงานที่มีอาชีพเกี่ยวกับงานบริการรับผลกระทบอย่างหนักโดยไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ และบางรายขาดรายได้ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน บางรายต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากภายนอกเพื่อนำมาใช้ในการเลี้ยงดูครอบครัวในขณะเดียวกันสถานประกอบการที่ว่าจ้างแรงงานปิดกิจการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในวงกว้างทำให้การมีงานทำลดลงทันที นับตั้งแต่ต้นและปลายปีพ.ศ. 2563

ในขณะที่ในกลุ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรม ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าการทำงานในระบบอุตสาหกรรมหลายแห่งยังคงสามารถดำเนินกิจการได้ตามปกติ แต่มาตรการที่โรงงานอุตสาหกรรมใช้กับลูกจ้างเกี่ยวกับด้านสุขภาพมีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น แรงงานจึงอยู่ในภาวะวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยจากโรคโควิด-19 เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการจ้างงานอย่างมาก บางรายอาจถึงขั้นให้ออกจากงาน โดยมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมค่อนข้างมีความเข้มงวดในการตรวจสอบลูกจ้าง เพราะการติดเชื้ออาจเกิดความเสี่ยงต่อกระบวนการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและส่งผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมากในโรงงาน

“...ผู้จัดการเค้ามีการปรับกติกาในการทำงานใหม่ในช่วงที่เชื้อมันระบาด เพราะมันกระทบกับหลายคน เราทำงานกับคนเยอะ ก็เข้าใจได้นะ แต่ที่เห็นโดนกันจริงๆ คือ คนที่ติดเชื้อมาแล้วมันกระทบกับงานเค้าจ้างออก...”

(ตัวแทนภาคอุตสาหกรรม, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2565)

สำหรับแรงงานภาคเกษตรกรรมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า แรงงานได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในทางอ้อม ซึ่งเกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงมากขึ้นในเนื่องด้วยต้นทุนการผลิต ทั้งปุ๋ย ยากำจัดแมลงที่แพงขึ้นมาก สืบเนื่องมาจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มาจากภาคอุตสาหกรรม ประกอบการสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตรส่งออกได้รับผลกระทบ จึงส่งผลถึงรายได้ของแรงงานภาคการเกษตรที่ควรจะได้รับตามปกติ

“...เราทำเกษตรมันก็ไม่ค่อยได้ไปยุ่งกับใคร...ก็ไม่ห่วงติดโรค แต่ข้าวของราคาแพงขึ้นทั้งปุ๋ย ทั้งยา มันก็ทำให้เราขายสินค้าเกษตรยากขึ้น ที่ไหนก็ไม่มีใครรับราคาพืชผลที่ปลูกมันก็ไม่ได้ตามที่คิด...บางทีก็หยุดทำไปช่วงหนึ่ง ไปขายของ...”

(ตัวแทนภาคเกษตรกรรม, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2565)

และในส่วน of แรงงานภาคการท่องเที่ยวในธุรกิจนันทนาการและเป็นกลุ่มธุรกิจนำเที่ยว มีแรงงานได้รับผลกระทบมากที่สุด ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า โดยส่วนมากเป็นผลกระทบในด้านการถูกลดค่าจ้างหรือค่าตอบแทน และถูกลดเวลาทำงาน ขณะที่กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มเป็นกลุ่มธุรกิจที่แรงงานได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ยังคงสามารถประกอบอาชีพได้แต่รายได้ลดน้อยลง

“...ช่วงโควิดพี่ก็โดนปลดออกจากงานนะ ค่าจ้างรวมกลุ่ม ห้ามทำงาน ใครที่โดนจ้างต่อเค้าก็ให้ทำงานน้อยลง จ่ายค่าน้อยลง...เข้าใจได้ว่าอาชีพเรามันเสี่ยงกับการติดเชื้อ...”

(ตัวแทนภาคการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2565)

ทางด้านมาตรการและนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการรองรับและเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความแตกต่างกันตามเกณฑ์ที่กำหนดคุณสมบัติตามมาตรการ โดยพบว่า แรงงานในภาคบริการได้รับการช่วยเหลือจากโครงการคนละครึ่ง และมาตรการช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐเดือนละ 5,000 บาท ระยะเวลา 3 เดือน เช่นเดียวกันกับอาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคม มาตรการชดเชยรายได้แก่แรงงานลูกจ้างลูกจ้างชั่วคราว อาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมหรือผู้ได้รับผลกระทบอื่น ๆ ของการแพร่ระบาดจากไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ในขณะที่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมได้รับการช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐในโครงการ “ม.33 เรารักกัน” ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อแรงงานที่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ในกรณีว่างงานซึ่งเป็นการจ่ายในแบบการว่างงานจากเหตุสุดวิสัยจากสำนักงานประกันสังคมซึ่งครอบคลุมถึงแรงงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้ง 13 สาขาวิชาชีพตามพระราชบัญญัติ

สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544 ให้เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุสุวัณโรค ตามมาตรา 79/1 ของพระราชบัญญัติประกันสังคม โดยมีสิทธิรับเงินกรณีว่างงานร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวัน ไม่เกิน 90 วัน ตามที่กระทรวงแรงงานเสนอโดยรัฐบาลจะจัดวงเงินช่วยเหลือผู้ประกันตน ตามมาตรา 33 จำนวน 9.27 ล้านคนที่ได้รับวงเงินช่วยเหลือ เพื่อนำไปชำระค่าสินค้าอุปโภคบริโภค ผ่านแอปพลิเคชัน “เป่าตังค์” คนละ 4,000 บาท

ส่วนทางด้านแรงงานภาคเกษตรกรรมถือเป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบได้รับการช่วยเหลือและเยียวยาจากนโยบายหรือมาตรการของรัฐบาล คือ โครงการประกันรายได้เกษตรกร เป็นโครงการที่สร้างความมั่นคงของรายได้ให้กับเกษตรกร และจ่ายเงินเยียวยาเกษตรกรเป็นจำนวนเงิน 15,000 บาทต่อรายแบ่งจ่ายเดือนละ 5,000 บาท เป็นระยะเวลา 3 เดือน (พ.ค. – ก.ค. 63) โดยโอนเงินเข้าบัญชีเกษตรกรโดยตรง

อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายและมาตรการของหน่วยงานภาครัฐ ในการรองรับและช่วยเหลือเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มีความแตกต่างกันตามภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการนั้น พบว่า การสื่อสารสาธารณะในการดำเนินนโยบายและมาตรการของหน่วยงานภาครัฐยังคงต้องได้รับการพัฒนา เนื่องจากแรงงานบางกลุ่มที่ขาดสิทธิประโยชน์นั้นมาจากข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการประชาสัมพันธ์ยังคงขาดความหลากหลายของช่องทางการสื่อสาร

2. ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ต่อนโยบายและมาตรการของรัฐบาล ในการรองรับและเยียวยาแรงงานหรือลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19

การสำรวจทัศนคติของแรงงานที่ว่างงานจากผลกระทบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 โดยเป็นการประเมินถึงผลการดำเนินนโยบายมาตรการของหน่วยงานภาครัฐที่ได้เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบที่จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยดำเนินเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน พบว่า

2.1 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 เป็นเพศชาย จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 และเป็น เพศทางเลื่อม 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.9 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุอายุ 26-30 ปี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 ขณะที่อยู่ในช่วงอายุ 51-55 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1 สำหรับสถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสถานภาพโสดจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5

มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแล 1-3 คน จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 อยู่ในระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6

สำหรับสถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ตั้งแต่ 10,000 -20,000 บาท จำนวน 191 คนคิดเป็นร้อยละ 49.6 มีทรัพย์สินที่ครอบครองส่วนใหญ่ คือ รถมอเตอร์ไซด์ จำนวน 242 คนคิดเป็นร้อยละ 32.5ส่วนใหญ่มักใช้จ่ายในครัวเรือนต่อเดือน ตั้งแต่ 5,000-10,000บาท จำนวน 314 คนคิดเป็นร้อยละ 81.6 และภาระหนี้สินปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่มีหนี้สินที่ต้องชำระ จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7

2.2 การประเมินผลสัมฤทธิ์ต่อนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานหรือลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คนโดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพอเพียง ด้านความเป็นธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านความพอใจ พบว่าผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับที่มีผลสัมฤทธิ์น้อย ดังนี้

2.2.1 ด้านประสิทธิผล กลุ่มตัวอย่างสะท้อนผลการประเมินนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงาน ภาพรวมอยู่ในระดับที่มีประสิทธิผลน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.95 ($\bar{X}=1.95$, S.D.= 0.56)

2.2.2 ด้านประสิทธิภาพ ผลประเมินภาพรวมอยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.21 ($\bar{X}=2.21$, S.D.= 0.61)

2.2.3 ด้านความพอเพียง ผลประเมินอยู่ในระดับที่มีความพอเพียงน้อย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.11 ($\bar{X}=2.11$, S.D.=0.58)

2.2.4 ด้านความเป็นธรรม ผลประเมินอยู่ในระดับความเป็นธรรมน้อย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.10 ($\bar{X}=2.10$, S.D.=0.59)

2.2.5 ด้านความเสมอภาค ผลประเมินอยู่ในระดับที่มีความเสมอภาคน้อย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.14 ($\bar{X}=2.14$, S.D.=0.60)

2.2.6 ด้านความพอใจ ผลประเมินอยู่ในระดับที่มีความพอใจน้อย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.03 ($\bar{X}=2.03$, S.D.=0.60) (รายละเอียดดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ต่อนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานหรือลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19

เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ต่อนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	การแปลผล
ด้านประสิทธิผลในการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19	1.95	0.56	มีประสิทธิผลน้อย
ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19	2.21	0.61	มีประสิทธิภาพน้อย
ด้านความพอเพียงในการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19	2.11	0.58	มีความพอเพียงน้อย
ด้านความเป็นธรรมในการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19	2.10	0.59	มีความเป็นธรรม น้อย
ด้านความเสมอภาคในการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19	2.14	0.60	มีความเสมอภาค น้อย
ด้านความพอใจในการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐในการรองรับและเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19	2.03	0.60	มีความพอใจน้อย

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เกิดขึ้นกับแรงงานว่างงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในบริบทพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก แรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดจากสถานการณ์การดังกล่าว ให้ความสำคัญกับผลกระทบในมิติเศรษฐกิจที่มีความประสงค์ให้ภาครัฐเร่งดำเนินการแก้ไข เนื่องจากการประกาศภาวะฉุกเฉินได้จำกัดสิทธิของประชาชนในการดำเนินชีวิตตามปกติเพื่อควบคุมการระบาด การป้องกัน และการรักษาโรคแก่ประชาชน ส่งผลกระทบกับประชาชนทุกภาคส่วนทั้งผู้ประกอบการและแรงงาน โดยผลกระทบในมิติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับแรงงานทุกภาคส่วนในจังหวัดพิษณุโลก คือ การถูกเลิกจ้าง การถูกลดค่าตอบแทนอันเนื่องมาจากข้อจำกัดในการรวมกลุ่มกันทำงาน และมีรายได้ที่ลดลงจากผลประกอบการของสถานประกอบการที่ว่าจ้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jarernpanit, Chalorwong, Senanimitr, Anuttarangoon, & Jitnukul (2024, pp. 94-97) ที่ศึกษาการเคลื่อนย้ายของกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นกลับบ้านจากผลกระทบของการระบาดของโรคเชื้อไวรัสโควิด-19 ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแรงงานได้รับผลกระทบในมิติเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างรุนแรง เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกเป็นอีกพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้สถานประกอบการมีการปิดกิจการและลดขนาดลง ดังนั้นอัตราการจ้างงานจึงลดลงตามข้อจำกัดทางเศรษฐกิจในพื้นที่ แรงงานที่ย้ายถิ่นกลับประสบกับสภาวะการว่างงานและไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่มีอยู่เช่นเดียวกันกับ ผลการสำรวจข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2565, น. 21-23) ที่ได้ทำการสำรวจผลกระทบด้านการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พ.ศ. 2564 พบว่า ภาคแรงงานทั่วประเทศนั้นต่างต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติในการประกอบอาชีพ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงชั่วโมงการทำงาน ด้านการเปลี่ยนอาชีพ ด้านการเลิกจ้าง และด้านการเปลี่ยนแปลงค่าตอบแทน ซึ่งทั้ง 4 ด้านดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กัน สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในมิติเศรษฐกิจของแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ลดลงจากปกติอย่างรุนแรงในขณะที่ภาระค่าใช้จ่ายกับคงที่ไม่ลดลง

ส่งผลให้ภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายและมาตรการการรองรับและเยียวยาแรงงาน ที่ได้รับผลกระทบในมิติเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วนเพื่อช่วยบรรเทาวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าแรงงานว่างงานในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เข้าถึงสิทธิประโยชน์จากการดำเนินนโยบายและมาตรการในการช่วยเหลือในทางมิติเศรษฐกิจ ได้แก

โครงการคนละครึ่ง มาตรา 33 เรารักกัน และมาตรการช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐเดือนละ 5,000 บาท แต่ขาดมาตรการในส่งเสริมการประกอบอาชีพสำหรับแรงงานว่างงานผู้ได้รับผลกระทบจากถูกเลิกจ้างอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นผลกระทบสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงชีพของแรงงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ จิตราภรณ์ จิตตานุรักษ์ (2567) ซึ่งศึกษา นโยบาย การจัดการอัตราการว่างงาน สะท้อนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลทำให้เกิดผลกระทบในระยะยาวต่ออัตราการจ้างงานที่ลดลงและยังส่งผลทำให้เกิดปัญหาการว่างงานตามมา นโยบายทางและมาตรการช่วยเหลือทางการเงิน โดยการพักชำระหนี้ การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ และลดเงื่อนไขให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนของสถาบันการเงิน รวมถึงการสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อย เพื่อให้ผู้ประกอบการมีเงินทุนหมุนเวียนฟื้นตัวขึ้นมาเป็นฟันเฟืองให้เกิดการจ้างงานในระบบดังนั้นก็แล้วการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมกับแรงงานว่างงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงควรมีแนวทางในการสนับสนุนและช่วยเหลือด้านการเงินทั้งในด้านการสร้างอาชีพ การจัดหางาน และการพักชำระหนี้สินที่มีอัตราดอกเบี้ย เพื่อให้แรงงานได้รับโอกาสในการปรับตัวต่อวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้น

สำหรับผลการศึกษาในประเด็นผลสัมฤทธิ์ของนโยบายภาครัฐที่มีต่อแรงงานว่างงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 ที่แสดงผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ด้านความพอเพียง ด้านความเป็นธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านความพอใจ สะท้อนให้เห็นว่า ผลการดำเนินการนโยบายและมาตรการในการรองรับและเยียวยาแรงงานว่างงานที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ในระยะเวลาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถลดผลกระทบในมิติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากผลการดำเนินนโยบายและมาตรการเป็นเพียงการบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ ไม่ครอบคลุมกับความต้องการของแรงงานที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงขาดแนวทางในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว เนื่องจากการตอบสนองต่อนโยบายของส่วนราชการจังหวัดพิษณุโลกต้องรับคำสั่งจากส่วนกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พฤษัก เกาถวิล (2566) ที่ศึกษาบทสะท้อนการเยียวยาผลกระทบโควิด-19 บนหลักการเยียวยาเฉพาะกลุ่ม: กรณีศึกษาชุมชนแออัดและชุมชนชนบทในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสะท้อนผลการดำเนินนโยบายและมาตรการในการรองรับและช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ มีการกีดกันผู้ได้รับผลกระทบจำนวนหนึ่งตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น ตั้งแต่ในขั้นตอนการลงทะเบียนคัดกรองด้วยระบบออนไลน์ ได้กีดกันผู้ได้รับผลกระทบอีกส่วนหนึ่ง ส่วนโครงการสนับสนุนการ

ฟื้นตัวจากภาวะวิกฤต ถูกคาดว่าจะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะการให้เงินเยียวยาที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบที่รุนแรง รวมไปถึงความล่าช้าของโครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสอดคล้องกับ สุพัตรา รุ่งรัตน์, ชูลพีเกอร์ มาโซ, และ ยุทธนา กาเต็ม (2564) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา ที่สะท้อนผลการวิจัยว่าแนวทางการช่วยเหลือเงินเยียวยาและการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนยังคงอยู่ในระดับต่ำเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ นณริฏ พิศลยบุตร, สุภาภรณ์ เกียรติสิน, วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์, และ วิโรจน์ ณ ระนอง (2564) ที่ทำการประเมินผลกระทบของโควิด-19 ต่อสังคมและเศรษฐกิจ โดยสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการทางด้านการเงินและการคลังของภาครัฐต้องมีทั้งมาตรการในภาพรวมและมาตรการแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งมาตรการในภาพรวม ควรเน้นการช่วยเหลือในวงกว้าง เน้นการเข้าถึงง่าย รวดเร็ว และเข้าถึงกลุ่มธุรกิจรากหญ้าที่ได้รับผลกระทบมากกว่าจะเน้นธุรกิจขนาดใหญ่ มาตรการแบบเฉพาะเจาะจง ควรจะสามารถระบุกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน มีระบบตรวจสอบปัญหาคนหล่นลืมิ ให้เม็ดเงินทุนที่สูงกว่า และเน้นความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของเงินอุดหนุน กับความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มประชากรเป้าหมาย

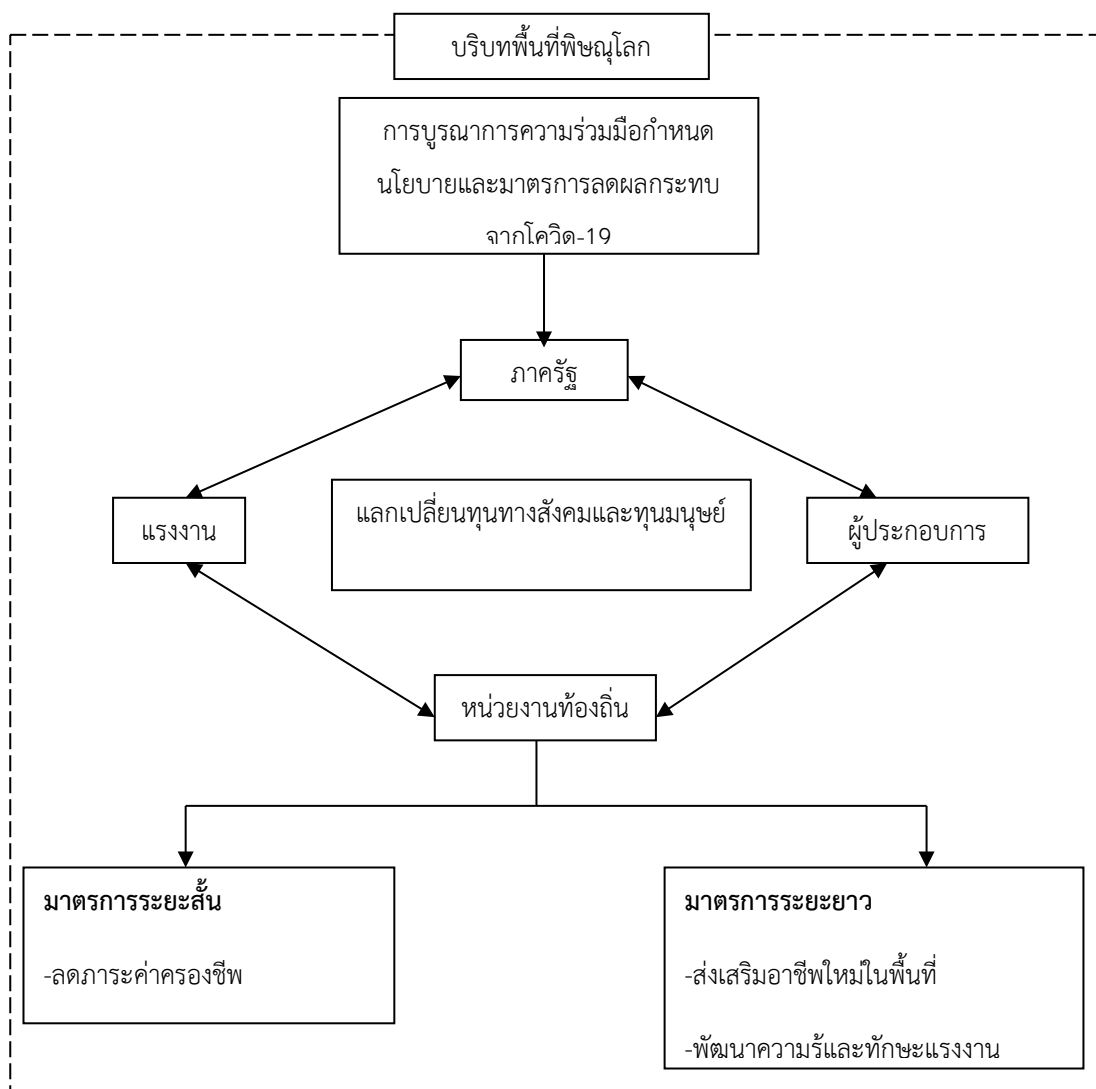
ด้วยเหตุนี้การพัฒนานโยบายและมาตรการในการรองรับเยียวยาแรงงานว่างงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในมิติเศรษฐกิจจึงควรมุ่งเน้นไปที่การขยายสิทธิให้ครอบคลุมกับสภาพปัญหาที่แรงงานว่างงานเผชิญหน้า ควบคู่ไปกับการจัดทำฐานข้อมูลของแรงงานให้ทันสมัย และตรวจสอบผลการดำเนินการนโยบายและมาตรการ เพื่อพัฒนาระบบการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดนโยบายและมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในพื้นที่

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เกิดขึ้นกับแรงงานว่างงานจากการระบาดของโรคโควิด-19 โดยแรงงานต้องเผชิญกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจในด้านของรายได้ที่ไม่เพียงพอกับภาระหนี้สินที่แบกรับและค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นสำหรับสภาพปัญหาทางสังคมแรงงานว่างงานเผชิญกับอัตราการว่างงานเนื่องจากการปิดสถานประกอบการ ยิ่งปิดกั้นโอกาสในการเข้าสู่การเป็นแรงงานในระบบ ในขณะที่ภาครัฐได้ดำเนินการนโยบายและมาตรการรองรับเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบในระยะสั้นเท่านั้น

ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินนโยบายและมาตรการของหน่วยงานรัฐที่มีต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานว่างงานจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 อยู่ในระดับน้อยในทุกด้าน ประกอบกับการจำกัดสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงนโยบายและมาตรการการสื่อสารข้อมูลจากภาครัฐสู่แรงงานยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้แรงงานขาดสิทธิประโยชน์

ภาพที่ 1. การพัฒนานโยบายและมาตรการในการรองรับและเยียวยาแรงงานว่างงานจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในบริบทพื้นที่พิษณุโลก

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายและมาตรการในการรองรับและเยียวยาแรงงานว่างงานจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงต้องมีการบูรณาการการดำเนินการร่วมกันกับทุกภาคส่วน ทั้งในภาครัฐ ภาคแรงงาน ภาคผู้ประกอบการ และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาฐานข้อมูล แรงงาน ผู้ได้รับผลกระทบ และการแลกเปลี่ยนทุนทางสังคมและทุนมนุษย์ด้วยการสร้าง เครือข่ายร่วมกันเป็นพลักผลักดันในการร่วมกันกำหนดนโยบายและมาตรการรองรับและ ช่วยเหลือเยียวยาแรงงานว่างงานในพื้นที่ ทั้งในส่วนของการกำหนดมาตรการระยะสั้นและระยะ ยาว โดยระยะสั้นต้องมีการช่วยเหลือแรงงานว่างงานด้วยการลดภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และหยุดการขึ้นดอกเบี้ยจากภาระหนี้สิน ในส่วนของมาตรการระยะยาวควรมีการส่งเสริมอาชีพ ใหม่ที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน พัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานที่สอดคล้องกับอาชีพใหม่ รวมถึงส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการสร้างงานสร้างอาชีพในพื้นที่ที่ต้องคำนึงถึงความ ยั่งยืน โดยการดำเนินมาตรการต้องมีความครอบคลุมและชัดเจนในการสื่อสารต่อผู้ได้รับ ผลกระทบ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข เพื่อให้สอดคล้องแผนการป้องกันวิกฤตและความเสี่ยงที่มาจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และ โรคอุบัติใหม่ ในการรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับรองรับภาวะวิกฤติและ ความเสี่ยงที่มาจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และโรคอุบัติใหม่ โดยคำนึงถึงจำนวนผู้ได้รับ ผลกระทบและแผนงานมาตรการของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสื่อสารและให้ข้อมูลที่ชัดเจนถึง แนวปฏิบัติและการเข้าถึงสิทธิในนโยบายและมาตรการในการเยียวยาและรองรับผู้ได้รับผลกระทบ จากโควิด-19 โดยมีการสื่อสารทั้งจากช่องทางของหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทน อาสาสมัครสาธารณะสุข โดยข้อมูลต้องเป็นชุดเดียวกัน รัดกุม และรวดเร็วในการสื่อสาร

2.2 ภาครัฐควรบูรณาการกับหน่วยงานภาคส่วนอื่น เพื่อกำหนดแนวทางในการรองรับและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เป็นยอมรับได้ของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและทุนทางสังคมร่วมกัน

2.3 ภาครัฐควรพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล เช่น ด้านเทคโนโลยี ด้านการตลาดแบบดิจิทัล ด้านการเป็นผู้ประกอบการยุคดิจิทัล เป็นต้น เพื่อรองรับกับสถานการณ์การว่างงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาการบูรณาการหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนานโยบายและมาตรการการจัดการความเสี่ยงสาธารณสุข เพื่อบรรเทาผลกระทบจากโรคอุบัติใหม่และสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.2 ควรศึกษาการปรับตัวแรงงานข้ามชาติที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 รวมถึงมาตรการรองรับและเยียวยาช่วยเหลือแรงงานในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). การประเมินความเสี่ยงการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (2019-nCov) ระหว่างประเทศทั่วอาเซียน. สืบค้นจาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/980020200205043038.pdf>
- กระทรวงแรงงาน. (2563). รมว.สุชาติ ตั้ง ศบค.รง. เป็นวอร์มบริหารสถานการณ์โควิด ช่วยเหลือแรงงานทุกมิติ. สืบค้นจาก <https://www.mol.go.th/news/รมว-สุชาติ-ตั้ง-ศบค-รง-เป็นวอร์มบริหารสถานการณ์โควิด-ช่วยเหลือแรงงานทุกมิติ>
- กระทรวงแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2563). สถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาส 1 ปี 2563 (มกราคม-มีนาคม 2563). ม.ป.ท.: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก.
- กระทรวงแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2564). ข้อมูลผลงานสำคัญกระทรวงแรงงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 รอบ 8 เดือน (ตุลาคม 2563 - พฤษภาคม 2564). กระทรวงแรงงาน.
- จิตรภรณ์ จิตตานุรักษ์. (2567). นโยบายการจัดการอัตราการว่างงาน. วารสารสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์, 1(6), 52-67.

- นณริฏ พิศลยบุตร, สุภาภรณ์ เกียรติสิน, วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์, และ วิโรจน์ ณ ระนอง. (2564). *โครงการประเมินผลกระทบของโควิด-19 ต่อสังคมและเศรษฐกิจ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- พฤกษ์ เถาวิล. (2566). บทสะท้อนการเยียวยาผลกระทบโควิด-19 บนหลักการเยียวยาเฉพาะกลุ่ม: กรณีศึกษาชุมชนแออัดและชุมชนชนบทในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 17(4), 791-890.
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (2548, 16 กรกฎาคม) . *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 122. ตอนที่ 58 ก, หน้า 2
- สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.. (2563.) *แผนพัฒนาจังหวัดพิษณุโลกระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2563 - 2582)*. กระทรวงแรงงาน. สืบค้นจาก <https://infocenter.oic.go.th/สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก2/topic-detail.php?conid=5464404>
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดพิษณุโลก. (2564). *นัดพบแรงงาน NEW NORMAL Job Fair*. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/phitsanulok/news/param/site/161/cat/7/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/48917
- สำนักงานประกันสังคม. (2564). *รายงานสรุปการรับแจ้งและวินิจฉัยประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานทั่วประเทศ*. ม.ป.ท.: กระทรวงแรงงาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *การสำรวจผลกระทบด้านการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุพัตรา รุ่งรัตน์, ชูลีฟีกอร์ มาโซ, และ ยุทธนา กาเต็ม. (2564). ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลาจังหวัดยะลา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(2), 160-174.
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม, พราววินท์ พักตร์ธนาปกรณ์, และ พัชรภรณ์ คอกจะบก. (2563). *ผลกระทบทางสังคมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤตเศรษฐกิจ*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

Jarernpanit, T., Chalorwong, C., Senanimitr, T., Anuttarangoon, R., & Jitnukul, A.
(2024). Policy recommendations for workers returning to their hometowns:
A case study of Phitsanulok province, Thailand. *Humanities, Arts and
Social Sciences Studies*, 24(1), 89-101.

การตัดสินใจของประชาชน ในการเลือกผู้นำท้องถิ่นใน
ตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ *

People's Decisions to Selection of Local Leaders
in San Maha Phon Sub-District, Mae Taeng District,
Chiang Mai Province

ยุทธนา บุญมาก และ ธรรมพร ตันตรา
Yutthana Boonmak and Thammaporn Tantra
วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
School of Administrative Studies, Maejo University
Corresponding Author, Email: mju6405405021@mju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกผู้นำท้องถิ่นในตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายและด้านที่ทางสังคมของผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นและเพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือตัวแทนที่เป็นผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่นที่ผู้แทนจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน รวมจำนวน 96 คน

ผลของการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายของผู้ผู้นำท้องถิ่นค่อนข้างน้อย แต่รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับสังคมค่อนข้างมาก และประชาชนมีความคาดหวังผู้นำท้องถิ่นที่ประกอบด้วย การมีความคิด มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล เป็นผู้นำ

* ได้รับความเห็นชอบ: 26 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 19 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 23 กรกฎาคม 2567

ท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีความสามารถในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนเป็นผู้นำท้องถิ่นที่สามารถนำหลักธรรมมาภิบาลมาประยุกต์ใช้กับตนเองและการทำงานเพื่อสังคมชุมชน

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; เลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น; ความคาดหวัง

Abstract

This article explored people's decisions to selection of local leaders in San Maha Phon Sub-District, Mae Taeng District, Chiang Mai Province for studying people's perception and understanding of Duties according to legal regulations and social aspects and responsibilities of local administrators and council members, and investigating the expectations of the people towards local administrators and council members. This is qualitative research using a semi-structured interview, small group discussion, and participatory observation for collecting data. Key informants were representatives of local government leaders, representatives from the government agencies, private and people, 96 representatives.

The finding of the study revealed that people have little awareness of the legal roles and responsibilities of local leaders but they were aware of their roles and responsibilities in society quite a lot. Furthermore, people have expectations of local leaders consisting of having explicit ideas and vision, to become a local leader with knowledge and skills in community management and development, to become a local leader capable of managing conflicts in the community, and to apply good governance principles to themselves and to work for the community.

Keywords: decisions; local leadership elections; expectations

1. บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ประชาชนมีหน้าที่ในการเลือกผู้แทนเข้าไปบริหารจัดการและพัฒนาประเทศ จังหวัด อำเภอ และชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล หมู่บ้าน โดยมีผู้แทนระดับประเทศคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) และการเลือกตั้งเพื่อให้ได้ผู้นำในระดับประเทศคือ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ส่วนในระดับท้องถิ่นการเลือกคัดเลือกตัวแทนของประชาชนในระดับจังหวัดคือการคัดเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) ในระดับท้องถิ่นที่เป็นหมู่บ้านตำบลเลือกตัวแทนในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือนายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง ตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นตามแนวทางการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีการปกครองตนเอง การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนการแนะนำติดตามการปฏิบัติการของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นให้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (ปธาน สุวรรณมงคล, 2547, น. 2)

ภายใต้บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย การมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรสินกิจกรรมการบริหารและการประกาศใช้ข้อบังคับภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่กฎหมายที่กำหนดไว้ และมีบทบาทหน้าที่ด้านการบริหารจัดการและพัฒนาเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตประชาชน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานถนนหนทาง น้ำ ไฟ ตลาดและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสร้างและพัฒนาอาชีพเสริมและอาชีพหลักบางประการให้กับประชาชน ด้านสังคมสร้างสังคมเชิงสร้างสรรค์ช่วยเหลือเกื้อกูลสามัคคีมีความร่วมมือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปลูกฝังรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างเหมาะสม สร้างคนให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นทุนเสริมการพัฒนา ด้านการศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านศาสนาวัดธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดหลักการสืบทอด อนุรักษ์รักษาและพัฒนา ด้านสาธารณสุขเชิงรุกเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมมุ่งเป้าที่การป้องกันมากกว่าการรักษา ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเน้นการบูรณาการร่วมกันกับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชนในลักษณะของการให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตความรับผิดชอบ

เพราะการปกครองท้องถิ่นมีฐานคิดด้านการใช้คนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับคุณค่าการเป็นเจ้าของร่วมกันการทำงานร่วมกันของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความร่วมมือร่วมใจในการกระทำในช่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่เพิ่มประสิทธิภาพ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2540, น. 217)

อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 12 แห่งเป็นรูปแบบองค์การปกครองส่วนตำบล เทศบาลตำบล และเทศบาลเมือง ซึ่งประกอบด้วยเทศบาลเมืองแกนพัฒนา เทศบาลตำบลสันมหาพน เทศบาลตำบลอินทขิล เทศบาลชี้เหล็ก เทศบาลเมืองแม่หอพระ เทศบาลตำบลแม่แตง เทศบาลตำบลจอมแจ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลสมเปิง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแป๋ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองกาย และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเป้า ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (เทศบาลตำบลสันมหาพน, 2566) ผู้บริหารคือ นายกและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามระเบียบกฎหมายที่ว่าด้วยการเลือกตั้งท้องถิ่นที่เกิดการรับสมัครเลือกตั้งของกลุ่มนัการเมืองท้องถิ่นหลาย ๆ กลุ่มการเมือง แล้วให้ประชาชนที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้งที่อยู่ในหมู่บ้านตำบลเป็นผู้ตัดสินใจเลือกกว่าจะเลือกคนไหนจากกลุ่มใดเป็นนายกและเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นทั้งในรูปแบบเทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเข้ามาเป็นตัวแทนบริหารจัดการและพัฒนาหมู่บ้านตำบลในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ ผ่านการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในเขตความรับผิดชอบได้ดีมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเชิงการพัฒนา ที่ครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (โกวิทย์ พวงงาม, 2554, น. 161-162)

ดังนั้นการจะมีผู้นำท้องถิ่นที่ดีมีศักยภาพ มีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงที่จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมชุมชนได้อย่างแท้จริงนั้น เกิดจากความพร้อมและคุณสมบัติส่วนบุคคลของตัวผู้บริหารท้องถิ่นเองและขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกบุคคล และกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่ดีมีคุณภาพเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นจากปรากฏการณ์ทางด้านผู้นำท้องถิ่นในตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นต้องขึ้นอยู่กับ การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ และในการตัดสินใจนั้นขึ้นอยู่กับความ

คาดหวังของประชาชนต่อผู้ทำท้องถิ่นที่ดีมีคุณภาพมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม มีความเสียสละ สามารถต้านทานปัญหาอุปสรรคนานาประการได้ มีผลงานความสำเร็จเชิงรูปธรรม สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นบุคคลที่พำนักอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลสันมหาพน จึงได้มีโอกาสได้ศึกษาบริบทชุมชนจากการสอบถามและการสังเกตจากผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่น และประชาชน ทำให้ทราบถึงความต้องการและความคาดหวังของประชาชนในชุมชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเป็นประโยชน์ ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนสำหรับการได้มาซึ่งผู้บริหารสมาชิกสภาท้องถิ่นต่อการทำหน้าที่ที่ครบถ้วนและเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนในตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายและด้านที่ทางสังคมผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนในตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) 2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน 1 ครั้ง และ 3) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน จำนวน 96 คน และทุกวิทยุได้แก่ การศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่ได้จากเอกสารงานวิชาการ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางราชการ บทความต่าง ๆ แล้วนำเนื้อหาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาความ (Descriptive)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยทั้งสองประเภทและเป็นไปตามขั้นตอนวิธีการวิจัยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลรายวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือเทศบาล สามารถสรุปผลวิจัยในภาพรวมได้ ดังนี้ บทบาทหน้าที่ทางด้านสังคม ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าทั้งประชาชนและผู้นำท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการทำงานตามบทบาทหน้าที่ทางด้านสังคมการรับรู้และความเข้าใจต่อการทำงานทางสังคมของทั้งประชาชนและผู้นำท้องถิ่นค่อนข้างสูง ในลักษณะของการออกไปพบปะประชาชน การไปปรากฏตัวในกิจกรรมโครงการทางด้านสังคมและการพัฒนา การเข้าไปร่วมงานบุญงานกุศล งานมงคล งานบันเทิงสร้างสรรค์ งานกีฬา งานพิธีกรรมทางศาสนาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ร่วมงานเกี่ยวกับการศึกษาตามสถาบันศึกษาต่าง ๆ และจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยพบว่าผู้นำท้องถิ่นเข้าไปร่วมงานवादหรืองานศพของผู้เสียชีวิตในระดับหมู่บ้านและตำบลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้ครอบครัวญาติพี่น้องและประชาชน ดังนั้นในงานศพจึงมักจะพบผู้นำท้องถิ่นในคืนสุดท้าย หรือวันฌาปนกิจที่จะต้องมีผู้นำท้องถิ่นไปร่วมในฐานะแขกคนสำคัญของงาน ที่เป็นหน้าเป็นตาในลักษณะของการให้ความสำคัญหรือการให้เกียรติเจ้าภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการยอมรับกัน การนิยมชมชอบและกันได้คะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป โดยส่วนตัวของผู้นำท้องถิ่นทั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาต่างก็ให้ความสำคัญต่อกัน มีบทบาทหน้าที่ทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก เพราะมีความเข้าใจในบริบทและวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่เชิงการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนประชาชนส่วนใหญ่และภาคส่วนต่าง ๆ ในหมู่บ้านตำบล แม้จะไม่มีความรู้แบบลึกซึ้ง ว่าบทบาทหน้าที่ผู้บริหารและสมาชิกสภาที่จะต้องบริหารจัดการควรเป็นอย่างไรกับเทศบาลและชุมชน รวมถึงการมีแนวทางพัฒนาอย่างไร แต่ประชาชนส่วนใหญ่จะรับรู้ได้เข้าใจว่าเมื่อประชาชนตัดสินใจเลือกบุคคลใดกลุ่มใดเข้ามาเป็นนายก และสมาชิกสภาแล้ว ไม่จำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาหมู่บ้านตำบล แต่เป็นหน้าที่ของผู้บริหารและสมาชิกสภาต้องทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและพัฒนาเทศบาลและชุมชนให้ดี มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ตามที่ได้ให้สัญญาไว้ตอนหาเสียง ต้องทำงานสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนให้มากที่สุดที่ต้องสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนและชุมชนได้

ผ่านการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมโครงการในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทันต่อความต้องการของประชาชน การที่ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีการรับรู้และเข้าใจต่อการทำบทบาทด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนในลักษณะดังกล่าว เป็นเพราะว่าทางเทศบาลโดยเจ้าหน้าที่รวมถึงผู้บริหารและสมาชิกสภา มีการประชาสัมพันธ์ และมีกระบวนการสร้างการรับรู้ และทำความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่องจริงจัง ว่าการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนมีความสำคัญและจำเป็นที่ประชาชนและทุกภาคส่วน ต่าง ๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของชุมชนที่แท้จริง และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ในส่วนของผู้นำท้องถิ่นบางคน บางกลุ่มก็ไม่ได้เรียนรู้ทำความเข้าใจต่อกันมีบทบาทหน้าที่ในเชิงบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนตามระเบียบกฎหมายและการกิจจึงไปเที่ยวรับปากประชาชนว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้ถ้าได้ เป็นผู้นำท้องถิ่นโดยไม่รู้ว่าบางอย่างโดยระเบียบกฎหมายหรือตามภารกิจไม่สามารถทำได้

บทบาทหน้าที่ทางด้านการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่และผู้นำท้องถิ่นบางคนบางกลุ่มไม่มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของคำว่าผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกซึ้ง และไม่เข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนท้องถิ่นแห่งการเปลี่ยนแปลงในมิติความเป็นวิชาการ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ มีการรับรู้และเข้าใจว่าผู้นำท้องถิ่นที่เขาเลือกเข้าไปต้องไปทำงานให้ดี ทั้งการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ให้ดีมากยิ่งขึ้นจัดบริการด้านต่าง ๆ ได้รวดเร็วทันใจสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตามที่ต้องการให้มากที่สุด สามารถแก้ไขปัญหาภายในชุมชนและทำให้ชุมชนมีการพัฒนาและทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น

ส่วนบทบาททางด้านการมีอำนาจบารมี จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจว่าผู้ที่ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีหน้าตาในวงสังคม เป็นที่รู้จักของคนในสังคมกว้าง เป็นบุคคลที่ได้รับเกียรติพิเศษกว่าบุคคลธรรมดา ได้รับการยกย่องเชิดชูจากคนในสังคม เป็นผู้ที่มีเครือข่ายกว้างขวาง เป็นผู้ที่มีอำนาจบารมีมีอิทธิพลในเชิงสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าวประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความคาดหวังว่าในยามที่ตนเองและครอบครัว พรศพวกเพื่อนฝูงเกิดปัญหาใด ทั้งเรื่องส่วนตัว และเรื่องของชุมชน มักจะนึกถึงผู้นำท้องถิ่นเป็นสำคัญว่าจะเป็นผู้ที่มีอำนาจบารมีที่สามารถช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้ได้ในฐานะผู้นำชุมชน

สำหรับการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลนั้นประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจค่อนข้างน้อย รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นบางคนคงไม่ได้เข้าใจมากเพียงพอต่อบทบาทอำนาจหน้าที่และภารกิจของ

เทศบาลที่เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย รวมทั้งการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการการเกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร ฯลฯ ประการสำคัญคือ การไม่มีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อยพบว่า เป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการต้องรับรู้และเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่และภารกิจที่ต้องทำหรืออาจทำของเทศบาล เพราะไม่ได้เป็นผู้บริหาร เป็นเพียงคนที่ต้องทำงานเลือกผู้นำท้องถิ่นเข้าไปทำหน้าที่ในการเข้าไปขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนและชุมชนประสบอยู่ ทั้งในปัญหาเร่งด่วนและปัญหาระยะยาวอันพียงจะเกิดขึ้น ดังนั้นผู้บริหารต้องกำหนดเป็นนโยบายด้านการสร้างการรับรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ มีกิจกรรมโครงการ และมีงบประมาณ เพื่อการศึกษาอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการทำความเข้าใจและสร้างการรับรู้ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ของผู้บริหาร ของสมาชิกสภา และบทบาทหน้าที่ของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการทำงานด้านการพัฒนาหมู่บ้านตำบลของประชาชน เมื่อประชาชนรับรู้ย่อมเกิดผลดีต่อสังคมชุมชน

2. ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น สรุปผลการวิจัยในภาพรวมได้ดังนี้ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นที่พวกเขาเลือกมาเป็นผู้บริหารและเป็นสมาชิกสภามีความหลากหลายความคาดหวังและความต้องการ โดยเฉพาะความคาดหวังและต้องการให้ผู้นำท้องถิ่นมีระบบวิธีคิดที่เป็นระบบคิดในเชิงสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และความคิดของผู้นำท้องถิ่นต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่ได้แค่คิดแล้วไม่สามารถทำได้ โดยเฉพาะความคิดเพื่อให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านตำบล และความคิดของผู้นำต้องสามารถส่งผลและมีอิทธิพลต่อการทำให้ประชาชนคิดตามได้ เท่าที่ประชาชนต้องการผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล กว้างไกล มองภาพความเจริญก้าวหน้าของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ เป็นผู้นำท้องถิ่นที่สามารถทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นสามารถนำพาประชาชนและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนต้องการผู้นำท้องถิ่นที่เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ด้านการบริหารและพัฒนาชุมชนมาก่อน หรือเป็นบุคคลที่ผ่านการ

เป็นผู้บริหารหน่วยงานองค์กรมาก่อน ยิ่งเป็นผู้ที่เป็นผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่นที่มาก่อนยิ่งดี เพราะประชาชนมีความคาดหวังว่าถ้าได้ผู้นำท้องถิ่นทั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาที่มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์ผ่านการทำงาน การบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชนมาก่อน ประชาชนมีความคาดหวังว่าจะเป็นผู้นำท้องถิ่นที่จะสามารถนำองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่มีอยู่มาใช้ในการทำงานและการบริหารเทศบาล บริหารจัดการชุมชนได้ดี เพราะมีความรู้และมีประสบการณ์มาก่อน ไม่ต้องเรียนรู้ใหม่เริ่มต้นใหม่ สามารถต่อยอดการทำงานได้เลย และการบริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ความคาดหวังและความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ต้องการผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง นอกจากจะเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีระบบวิธีคิดในเชิงต่อคน ต่องาน ต่อชุมชนแล้ว ความเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์มุมมองทางการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างทะลุปรุโปร่ง เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะประสบการณ์ จำเป็นต้องเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำ มีอำนาจบารมี ตามธรรมชาติ กล้าคิด กล้าทำ กล้าปฏิบัติ ในสิ่งที่มีคุณค่าประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความสามารถ ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน กล้าตัดสินใจในบางเรื่องที่ต้องการความเด็ดขาด ในบางโอกาส สามารถเปลี่ยนสถานการณ์จากผู้นำมาเป็นผู้ตามได้ ยอมรับในสิ่งที่ผิดพลาด พร้อมยอมรับการแก้ไขตามการบอกกล่าวแนะนำ ถ้าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนโดยรวม

ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเชิงการบริหารจัดการความขัดแย้ง ปัญหาความขัดแย้ง ภายในชุมชนในทุกชุมชนยังมีอยู่ตามสภาพความเป็นจริง โดยเฉพาะความขัดแย้งในเชิงการเมือง ในระดับท้องถิ่นในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั้งผู้นำท้องถิ่นและท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ที่เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย เมื่อใดก็ตามที่มีการเลือกตั้งในท้องถิ่นหมายถึง การมีการแข่งขัน การมีคู่แข่ง ความต้องการชัยชนะ ย่อมทำให้เกิดกลยุทธ์ เทคนิค วิธีการหาเสียงหลากหลายรูปแบบ เพื่อสร้างความพึงพอใจกับประชาชน แล้วตัดสินใจเลือกบุคคล เลือกกลุ่มการเมือง เมื่อการแข่งขันนำไปสู่ผลแพ้ชนะ ผู้ชนะก็ดีใจ ฝ่ายที่แพ้การเลือกตั้งก็ไม่พอใจ กล่าวอีกฝ่ายทุจริต บางครั้งถึงขั้นฟ้องร้อง เกิดความขัดแย้งทั้งส่วนบุคคล กลุ่ม และประชาชนแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ส่งผลต่อการพัฒนา ชุมชนในทางลบเป็นอย่างมาก

ด้านผู้นำเชิงธรรมาภิบาล ประชาชนมีความคาดหวังว่าจะได้ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นบุคคลที่มีความประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีด้านธรรมาภิบาล เป็นบุคคลที่มีหลักนิติธรรม คุณธรรม มีส่วนร่วมและสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานด้านการพัฒนาได้ดี เป็นแบบอย่างทางด้านการ เป็นบุคคลที่มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ด้านพฤติกรรมการทำงานได้ เน้นการใช้

ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม และสามารถนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้กับการทำงานการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหมู่บ้านตำบลได้อย่างต่อเนื่อง เป็นบุคคลต้นแบบด้านการมีอุดมการณ์ คุณธรรมจริยธรรมมีความดีความงามอยู่ในตัวตน มีความเต็มทั้งทางโลกและทาง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายเป็นรายประเด็นได้ดังนี้ การรับรู้ความเข้าใจซึ่งแยกออกเป็นการรับรู้ความเข้าใจของประชาชนและผู้นำท้องถิ่น จะพบว่า ประชาชนและผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันเรื่องของบทบาทหน้าที่การทำงานทางด้านสังคมของผู้นำท้องถิ่น ในส่วนของผู้นำท้องถิ่นยังมีการรับรู้และความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองด้านระเบียบกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Philippe & Guergana, (2014, p. 902) ที่กล่าวว่า การรับรู้บทบาท เป็นการรับรู้บทบาทของตนเองว่า ควรจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ ตามการรับรู้ที่ ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั้น ทั้งนี้ การรับรู้บทบาทและความต้องการของบุคคล ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิต จำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเทศบาลตำบลสันมหาพนต้องมีแผนที่มีการบูรณาการสร้างการรับรู้ ทำความเข้าใจในลักษณะของการทำกิจกรรมโครงการอบรมสัมมนาให้ความรู้ และทำการประชาสัมพันธ์เชิงลึก ให้กับประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตลอดจนมีกิจกรรมโครงการพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้นำท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างการรับรู้และทำความเข้าใจกับประชาชน และการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายของผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของเทศบาล การรับรู้บทบาทของแต่ละฝ่ายย่อมเป็นผลดีต่อการทำงานการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน ส่วนทางด้านประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ทางกฎหมายของผู้นำท้องถิ่นมากนักและประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจหน้าที่ถึงบทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย แต่ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องเลือกผู้นำท้องถิ่นที่เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนตามที่เคยสัญญากับประชาชนช่วงก่อนเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทรวดี แก้วประดับ (2546) ที่พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล โดยเลือก

จากการประชาสัมพันธ์ตนเองว่าผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนในรูปแบบการให้นโยบายในการหาเสียง จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจเพื่อบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนเท่านั้น

นอกจากนี้ ด้านการรับรู้และเข้าใจร่วมกับการเป็นผู้นำท้องถิ่นแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เห็นว่าประชาชนจะไม่เข้าใจในความหมายในเชิงวิชาการเกี่ยวกับผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง แต่ประชาชนรับรู้และเข้าใจว่าการที่เขาเลือกผู้บริหารและสมาชิกสภาเข้าไปก็เพื่อไปสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้นำท้องถิ่นยุคใหม่จึงจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่เท่าทันกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน เป็นผู้ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับตนเองทั้งในเชิงพฤติกรรมการแสดงออกต่อสังคมที่เป็นไปอย่างเหมาะสมพฤติกรรม การทำงานการบริหารจัดการที่ต้องใฝ่หาองค์ความรู้ใหม่ ๆ และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เทคนิควิธีการ เครื่องมือทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ รวมถึงใช้กลยุทธ์ที่เป็นนวัตกรรมทางการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการสื่อสารมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี หรือมีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้นำท้องถิ่นแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความคิดมุมมองที่เป็นบวก เป็นลักษณะของผู้นำที่มีอำนาจและมีเป็นที่พึงประสงค์ของประชาชน ใช้อำนาจมีของการเป็นผู้นำท้องถิ่นไปในทางที่เป็นคุณประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำที่มีสาระสำคัญโดยมุ่งเน้นผู้นำ คือ ผู้ที่มีความสามารถ ทำให้ผู้อื่นไปสู่จุดหมายปลายทางและบรรลุตามเป้าหมาย (เสนาะ ตีเยาว์, 2544, น. 6) และผู้นำคือผู้มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นองค์กรหรือกลุ่มที่มีการปฏิบัติงาน (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2540, น. 79) ในขณะที่ สมนึก บางโม (2540) ได้กล่าวว่าผู้นำเป็นบุคคลซึ่งใช้อิทธิพลได้มากในการควบคุมและกระทำที่เกี่ยวกับการตัดสินใจส่วนภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงการพัฒนาได้มีความสอดคล้องกับหลักวิชาการหลายคนเช่น สมัย จิตต์หมวด (2547, น. 22) ที่ได้ให้คำนิยามของคำว่าภาวะผู้นำไว้ว่าภาวะผู้นำคือการที่บุคคลที่เป็นผู้นำสามารถใช้กำลังสมองกำลังกายกำลังใจสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ตามหรือกลุ่มกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตนเองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยมีความสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2549, น. 4) ที่ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำคือคุณสมบัติด้าน

สติปัญญาความดีงามความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและนำพาไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีงาม

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นที่ประกอบด้วย ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับ ความคิดมุมมอง วิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน การมีภาวะผู้นำและผู้ตาม การจัดการความขัดแย้งในชุมชน การมีธรรมาภิบาล ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ว่า ความคาดหวังของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านตำบลมีความคาดหวังต่อผู้นำท้องถิ่นทางด้านต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นค่อนข้างมีสูง และเป็นความคาดหวังที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการตอบสนองความต้องการของตนเองเป็นสำคัญ การตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยรวม อาจเป็นความคาดหวังของประชาชนบางคนบางกลุ่ม และบนความคาดหวังนั้นหากผู้นำสามารถสนองตอบได้ก็จะส่งผลต่อตัวผู้นำและกลุ่มของผู้นำท้องถิ่นด้านความนิยมชมชอบ ความเชื่อมั่นศรัทธา แต่ในขณะเดียวกันบนฐานของความต้องการและความคาดหวังหากไม่ได้ตั้งใจไม่ได้ตามความต้องการคือ ไม่สมปรารถนา ก็จะกลายเป็นผลเสียต่อตัวผู้นำ กลุ่มผู้นำ และองค์กรเทศบาล และจะส่งผลการพัฒนาหมู่บ้านตำบลในภาพรวมที่มักจะขาดความร่วมมือของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ França & Raquel (2023, p. 105) ที่กล่าวว่า ความคาดหวัง คือความคิด ความเชื่อ ความต้องการ ความมุ่งมั่นหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง ที่ขึ้นอยู่กับความต้องการและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ปรารถนาถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยมีแนวความคิดว่า ความต้องการความคาดหวังของประชาชนก็จะจะเป็นไปตามความเป็นจริง ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันก่อให้เกิดผลดีในเชิงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตำบลให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยความต้องการและความคาดหวังของประชาชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังและการรับรู้ที่มีฐานคิดสำคัญว่า ความคาดหวังเป็นความเชื่อของบุคคลที่รับรู้ถ้าเมื่อใดก็ตามมีการเพิ่มความพยายามรางวัลที่ได้รับก็จะเพิ่มตามไปด้วย หรือความคาดหวังเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนให้คนมองหาเครื่องมือที่ถูกต้องเพื่อทำการกิจให้สำเร็จในลักษณะการให้ข้อมูล ทักษะในการทำงาน และการให้การสนับสนุน ซึ่งมีความสัมพันธ์แนวคิดด้านการรับรู้โดยมีสาระสำคัญที่ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลได้จัดระเบียบและตีความความรู้สึกประทับใจของตนเอง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, และ ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, 2550) เช่นเดียวกับที่นักวิชาการที่ชื่อ วันชาติ มีชัย (2544) ได้กล่าวถึงการรับรู้ตามทัศนคติว่าเป็นการอธิบายความรู้สึก การให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่

รอบตัวเอง กับ การรับรู้ที่แต่ละคนมีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปที่ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ สถิติปัญหาทัศนคติ และค่านิยม รวมถึงการกล่อมเกลாதางด้านสังคมของแต่ละบุคคล สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ประกอบด้วย การเรียนรู้และประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคล ทัศนคติของบุคคล การสนใจ ความสนใจ บุคลิกภาพ ความสามารถของบุคคลและองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความคาดหวังของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลเช่นกัน โดยมีเหตุผลที่ว่าความคาดหวังของบุคคลที่มีทั้งถูกและผิด

ดังนั้นความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นสามารถสรุปอภิปรายได้ว่า ควรเป็นความคาดหวังที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจของทั้งสองฝ่ายคือ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน และเป็นความคาดหวังบนฐานของการมีความต้องการที่เป็นไปตามความจริงและเป็นไปได้ โดยเป็นความต้องการของผู้บริหารที่ต้องการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับประชาชน เป็นความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จะเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนประสานนำความต้องการและปัญหาของประชาชนสู่การแก้ไข ในส่วนของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีความคาดหวังและความต้องการที่ตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อให้ความคาดหวังและความต้องการบรรลุผล ซึ่งเป็นไปในลักษณะความคาดหวังและความต้องการในลักษณะผู้รับและผู้มีส่วนสร้างให้เกิดขึ้นและประสบผลสำเร็จ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกผู้นำท้องถิ่นในตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เป็น การรับรู้และบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนพึงมี ที่สามารถเขียนอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1. การรับรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ที่แท้จริง
ของผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 ผู้ที่จะสมัครเป็นผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคล การจัดทำยุทธศาสตร์ การจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

1.2 ผู้นำทุกภาคส่วน สามารถนำผลความคาดหวังที่ประชาชน ไปปรับใช้ในการทำงานในฐานะที่เป็นผู้นำกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการด้านการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน

1.3 ผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับเลือกแล้วควรสร้างการรับรู้และความเข้าใจกับประชาชนถึงบทบาทหน้าที่นอกเหนือจากการมีสิทธิ์เลือกตั้ง แต่ยังเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาชุมชน จึงต้องสร้างความตระหนักให้ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะบริบทที่แตกต่างจากตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2.2 ควรศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น แยกออกเฉพาะด้านอย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารตามบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกฎหมาย และด้านสังคม

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2554). รายงานการประเมินองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศ เพื่อ
รับรางวัลพระปกเกล้าประจำปี 2554. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เทศบาลตำบลสันมหาพน. (2566). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. สืบค้นจาก
<https://www.sanmahapon.go.th/content/generalinfo>
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2540). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2540). การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมือง. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย (น. 197-250). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ
(พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- ภัทรวดี แก้วประดับ. (2546). การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านค่าย
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วันชาติ มีชัย. (2544). พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, และ ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2550). การจัดการและ
พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

- สมคิด บางโม. (2544). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: บรรณากิจ.
- สมนึก บางโม (2540) *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: บรรณากิจ.
- สมัย จิตต์หมวด. (2547). *พฤติกรรมผู้นำ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2544). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- França, R., & Raquel, M. G. (2023). On the Bias of the Unbiased Expectation Theory. *Mathematics*, 12(1), 105.
- Philippe, A., & Guergana, G. (2014). Sing affect-expectations theory to explain the direction of the impacts of experiential emotions on satisfaction. *Psychology and Marketing*, 31(10), 900–913.

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ
กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง *

Ethics of Politicians and Public Officials
with Political Stability

รพีพร ชงทอง

Rapeeporn Thongtong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

Faculty of Political Science, The Eastern University of

Management and Technology

Email: rapeeporn.t@umt.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และความมีเสถียรภาพทางการเมือง และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรม และนำไปรวบรวมความเห็นของผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไป และมีที่พักอาศัยอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทยจำนวน 400 คน แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ผลด้วยสถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์

ผลวิจัยพบว่า

1. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ รองลงมา คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและน้อยที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

* ได้รับบทความ: 3 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 30 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2566

2. ความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พรรคร่วมรัฐบาล รองลงมา คือ กฎหมาย และน้อยที่สุด คือ ประชาชน

3. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ; เสถียรภาพทางการเมือง

Abstract

The research aims 1) to study the level of ethics among politicians and state officials and their impact on political stability and 2) to investigate the relationship between the ethics of politicians and state officials and political stability. The researchers developed a questionnaire based on a literature review and collected opinions from individuals aged 18 and above in the northeastern of Thailand. A total of 400 respondents. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson Correlation.

The research results were found that:

1) The overall, ethics of politicians and state officials are generally at a low level. The aspect with the highest average score is their commitment to achieving job efficiency, maintaining standards, ensuring transparency, and being subject to scrutiny. On the other hand, their confidence in the constitutional monarchy is rated lower, and the lowest score is attributed to their provision of complete, accurate, and unaltered information to the public.

2) Overall, political stability is at a high level. The aspect with the highest average score is the coalition government, followed by the legal system, while the lowest score is attributed to the general populace.

3) The ethics of politicians and state officials are statistically significantly correlated with political stability at a high level, at a significance level of .01.

Keywords: ethics of politicians and state officials; political stability

1. บทนำ

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่นำมาใช้ในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา มักจะไม่สมบูรณ์แบบในคุณลักษณะต่าง ๆ เป็นต้นว่า รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีการปฏิบัติที่ผิดทำนองครองธรรม เช่น การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์และเที่ยงธรรมมีการโกง การเลือกตั้ง มีการใช้เงินซื้อเสียง มีการบังคับขู่เข็ญ มีการนับคะแนนแบบฉ้อโกง นอกจากนั้นยังใช้อำนาจข่มขู่ ทั้งหมดนี้ทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยผิดเพี้ยนไปจากหลักการที่ควรเป็น ที่สำคัญที่สุด ผู้ใช้อำนาจรัฐละเมิดหลักนิติธรรม ฉ้อราษฎร์บังหลวง เล่นพรรคเล่นพวก ขาดอุดมการณ์ ขาดการเสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติ นอกจากนั้นยังไม่ได้ปฏิบัติตามประเพณีการปกครองแบบประชาธิปไตย ขาดมารยาททางการเมืองขาดจริยธรรมและความศรัทธาต่อระบอบอย่างแท้จริง และนี่คือปัญหาที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การใช้ อำนาจ กองกำลังจัดตั้งทำการยึดอำนาจทางการเมือง ที่เรียกว่ารัฐประหาร และบ่อยครั้งเรียกว่า การปฏิวัติ หรือการปฏิรูป แต่ทั้งหมดนี้คือจุดลบและอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (ลิขิต อีร์เวคิน, 2562)

ระบบการปกครองของไทยเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐสภา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของไทยนั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านนิติบัญญัติ โดยทางรัฐสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านบริหาร โดยทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านตุลาการโดยทางศาล ในส่วนของการบริหารนั้น ได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็นระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (Secretariat of the House of Representatives, 2017) ปัญหาประการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองของไทย คือการใช้อำนาจตามกฎหมายที่ตนและพวกพ้องเขียนขึ้นมาและใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระ เข้าข่ายการเป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพล อุปถัมภ์ กระทำตนเป็นอภิสิทธิ์ชนอยู่นอกกฎหมาย (สมชาย ชูเมือง, 2565)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวก็ได้รับการแก้ไขไม่เต็มที่เท่าที่ควร แต่กลับเพิ่มเติมพอกพูนปัญหามากยิ่งขึ้น เพราะนักการเมืองได้ใช้อิทธิพล และวิธีการต่าง ๆ อีกมากมายเท่าที่จะสรรหา

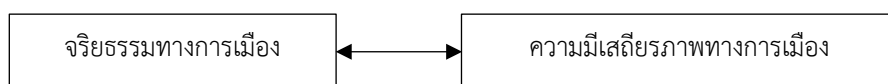

ได้มาใช้เพื่อประโยชน์แห่งตนและพรรคพวก พฤติกรรมการทุจริตและประพฤตินิยมชอบต่าง ๆ ของนักการเมืองที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามและนำมาลงโทษได้นอกจากนี้ ยังปรากฏข่าวคราวการทุจริต และประพฤตินิยมชอบอื่น ๆ ของนักการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารและทีมงาน เช่น การเรียกเงินตอบแทนเพื่อบรรจุแต่งตั้งให้เข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ การซื้อขายตำแหน่งที่สูงขึ้น เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวนั้นส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารราชการแผ่นดิน และอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศในที่สุด ดรชนิษฐ์วัดภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสสากลใน ปี พ.ศ.2560-2565 มีอยู่ที่ระดับ 3.3-3.5 จากคะแนนเต็ม 10 และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (ไทยรัฐออนไลน์, 2555) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤติ การทุจริตและคอร์รัปชันเป็นเรื่องประจักษ์ทั้งในและต่างประเทศ ไม่เคยสอบผ่านเลยในเรื่องนี้ อยู่ในอันดับ 80 จาก 130 กว่าประเทศ (ไทยรัฐออนไลน์, 2555) และกรุงเทพโพลล์โดยศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพได้สำรวจความคิดเห็นประชาชน เรื่อง “ปัญหาคอร์รัปชันในมุมมองคนไทย” ระหว่างวันที่ 4-7 ธันวาคม 2560 โดยเก็บข้อมูลกับประชาชนจากทุกภูมิภาคทั่วประเทศจำนวน 1,205 คน ซึ่งผลการสำรวจพบว่า ประชาชนร้อยละ 30.7 นึกถึงข้าราชการหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่รัฐมากที่สุดเมื่อพูดถึงการทุจริตคอร์รัปชัน รองลงมาคือ นักการเมือง (ร้อยละ 23.3) (กรุงเทพโพลล์, 2560) ทั้งนี้ การเมืองของประเทศใดก็ตามจะมีเสถียรภาพและความมั่นคงหรือไม่ ต้องดูที่ระบอบการเมืองและพรรคการเมืองที่เป็นกลไกทางการเมืองว่ามีเสถียรภาพมั่นคงหรือไม่ ซึ่งเมื่อต้องการให้ประเทศมีเสถียรภาพทางการเมืองหรือมีความมั่นคงทางด้านการเมือง ต้องอาศัยหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยตามหลักสากลที่ประเทศต่าง ๆ ได้ใช้ปกครองประเทศทั่วโลก (จารุบุตร เรื่องสุพรรณ, 2556) การมีรัฐบาลที่ครองอำนาจยาวนานไม่ได้หมายถึงการเสถียรภาพทางการเมือง (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2562)

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของนักการเมืองในฐานะการเป็นผู้กำหนดทิศทางและความยุติธรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน รวมถึงการมีและใช้อำนาจในการบริหารสังคม และประเทศชาติ ในฐานะการเป็นผู้นำและตัวแทนของประชาชนในระดับต่าง ๆ ที่ได้จากการเลือกตั้ง ซึ่งมีบทบาทหลักคือการสร้างนโยบายที่เหมาะสมและทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการใช้อำนาจและการตัดสินใจในการบริหาร รวมถึงการแก้ไขข้อขัดแย้งทางการเมืองและสร้างสภาวะสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ส่วนเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลในระบบราชการและมีหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและ

นโยบายของรัฐบาล มุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนในระดับต่าง ๆ ตามกรอบของกฎหมาย เพื่อการสร้างสังคมแห่งความเชื่อมั่น เป็นธรรม โปร่งใส เหมาะสมสามารถรองรับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีระเบียบและรับผิดชอบ รวมถึงการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการการตัดสินใจทางการเมือง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จริยธรรมทางการเมือง และความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของจริยธรรมนัการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และความมีเสถียรภาพทางการเมือง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนัการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 17,508,085 คน (กรมการปกครอง, 2565)

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) กำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรทั้งหมด ร้อยละ 1 และยอมให้คลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5 กับมีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 รวมถึงกำหนดสัดส่วนความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 คน (กัญญ์สิริ จันทร์เจริญ, 2554)

วิธีสุ่มตัวอย่าง (Random sampling) ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากการจับสลากรายชื่อจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 5 จังหวัด ตามกลุ่มจังหวัดทั้ง 5 ของภาคอีสาน ประกอบด้วย อีสานตอนบน 1 และ 2 อีสานตอนกลาง แล้วสุ่มจับสลากรายชื่ออำเภอตัวอย่างตามสัดส่วนร้อยละ 50 ของแต่ละจังหวัดที่จับสลากได้ ก่อนสุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อของอาสาสมัครในแต่ละอำเภอตัวอย่างตามสัดส่วนที่ได้คำนวณ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนตัวอย่าง

กลุ่มอีสาน	จังหวัดตัวอย่าง	จำนวนอำเภอ	อำเภอตัวอย่าง	สัดส่วนตัวอย่าง
ตอนบน 1	A	9	5	59
ตอนบน 2	B	12	6	71
ตอนกลาง	C	20	10	118
ตอนล่าง 1	D	17	9	106
ตอนล่าง 2	E	7	4	47
รวม	5	65	34	400

ผู้วิจัยจับสลากรายชื่อจังหวัดตัวอย่างจากกลุ่มอีสานแต่ละกลุ่มๆ ละ 1 จังหวัด ผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนอำเภอตัวอย่างของแต่ละจังหวัดร้อยละ 50 ผู้วิจัยจับสลากรายชื่ออำเภอตัวอย่างของแต่ละจังหวัด ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อของอาสาสมัครในแต่ละอำเภอตัวอย่างตามที่ได้คำนวณได้

2. เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรม และนำคำสำคัญที่วิเคราะห์ได้ไปตรวจสอบความตรงและความเชื่อมั่นก่อนนำไปร่างเป็นข้อคำถาม และแบบสอบถามสำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำเอาสาระสำคัญที่ผ่านการตรวจสอบมาแล้วจากผู้เชี่ยวชาญไปสร้างเป็นข้อคำถาม ซึ่งมีหลักการเบื้องต้นในการร่างข้อคำถามประกอบด้วย 1) สื่อสารและทำความเข้าใจได้ตรงกันกับวัตถุประสงค์วิจัย 2) อธิบายสภาพ เหตุการณ์หรือที่

เกี่ยวกับตัวแปรให้เกิดความรู้ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง 3) สะท้อนความจริงได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะการสร้างข้อคำถามแต่ละข้อส่งผลต่อคุณภาพของงานวิจัยนี้ (วีระศักดิ์ จินารัตน์, 2564)

2.2 ขั้นตอนการตรวจสอบความตรงเบื้องต้น โดยนำเอาร่างแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาได้จากขั้นตอนที่ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความตรงกันในทางทฤษฎี และนำเอาความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนาแบบสอบถามให้มีความถูกต้องมากขึ้น ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องมาก ทั้งนี้เพราะความถูกต้องของตัวบ่งชี้แต่ละตัวอยู่ในแต่ละข้อคำถามจะแสดงความสามารถในการวัดแนวคิดและทฤษฎีออกมาเป็นตัวเลขได้แล้ว ยังต้องมีความสามารถในการวัดผลได้ตรงกับสภาพความจริงที่มีอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้วความถูกต้องของแบบสอบถามยังสังเกตได้ชัดจากความสามารถในการแปลความหมายได้อย่างเหมาะสมกับการวัด (ประสพชัย พสุนนท์, 2558)

2.3 ขั้นตอนการนำไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเอาร่างแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่อยู่นอกพื้นที่ประชากร และนำกลับมาทดสอบความตรงกับความเชื่อมั่น ผลทดสอบความตรงและความเชื่อมั่นตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลทดสอบความตรงและความเชื่อมั่น

ผลทดสอบ	จริยธรรมนักการเมืองและข้าราชการ การเมือง	ความมีเสถียรภาพทาง การเมือง
Goodness of fit	Chi-Square 13.13 df 8 Sig. 000	Chi-Square 27.64 df 3 Sig. 000
KMO	.85	.87
Extraction	.80-.85	.71-.83
Variance	82.55%	74.42%
Alpha	.94	.93
Corrected item	.85-.88	.76-.85

จากตารางพบว่าแบบสอบถามนี้มีความตรงและความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น โดยมีผลทดสอบดังนี้ แบบสอบถามทั้งสองตัวแปรมีค่า Goodness of fit อย่างมีนัยสำคัญที่ .000 มีค่า KMO ที่ .85 และ .87 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ .80 มีน้ำหนักตามค่า Extraction ระหว่าง .80-.85 และระหว่าง .71-.83 มากกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ที่ .50 มีค่า Variance มากกว่าร้อยละ 50 กล่าวคือมีค่าเท่ากับร้อยละ 82.55 และร้อยละ 74.42 มีค่า Alpha ที่ .94 และ .93 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ .80 มีความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง .85-.88 และระหว่าง .76-.85 มากกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ที่ .40 ดังนั้นจึงแปลผลได้ว่าแบบสอบถามนี้มีความตรงและความเชื่อมั่นตามมาตรฐานวิชาการ

3. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและประกาศรับสมัครอาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลแก่งานวิจัยในแต่ละอำเภอตัวอย่างตามจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

3.2 จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์วิจัย ตอบข้อสงสัยและแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งให้คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม ตลอดจนนัดหมายการนำส่งแบบสอบถามกลับคืนผ่านผู้ช่วยวิจัยในแต่ละอำเภอ

3.3 ติดตามผลการเก็บแบบสอบถามกลับคืน และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยผู้วิจัยคัดแยกเอาแบบสอบถามที่มีคำตอบครบทุกข้อไว้สำหรับนำไปวิเคราะห์ผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ $\bar{X}$, S.D. และสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบ Pearson Correlation

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลผลความสัมพันธ์ ดังนี้ (สุวิซาน มนแพงศาสนนท์, 2545)

ค่า r ต่ำกว่า ± 0.30 แปลผลว่า มีความสัมพันธ์กันน้อยหรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

ค่า r ระหว่าง $\pm 0.31 - \pm 0.59$ แปลผลว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่า r ระหว่าง $\pm 0.60 - \pm 0.79$ แปลผลว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

ค่า r ตั้งแต่ ± 0.80 ขึ้นไป แปลผลว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และ
 ความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ตารางที่ 3 ระดับค่าเฉลี่ยจริยธรรมทางการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐ

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ	$\bar{X}$	S.D.	แปล
1. การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม	2.08	0.83	น้อย
2. การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ	2.20	0.79	น้อย
3. การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่ มีผลประโยชน์ทับซ้อน	1.91	0.90	น้อย
4. การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย	1.99	0.87	น้อย
5. การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือก ปฏิบัติ	2.06	0.85	น้อย
6. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่ บิดเบือนข้อเท็จจริง	1.79	0.74	น้อย
7. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และ ตรวจสอบได้	2.71	0.54	ปานกลาง
8. การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	2.55	0.66	ปานกลาง
9. การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร	2.54	0.51	ปานกลาง
รวม	2.20	0.74	น้อย

จากตารางที่ 3 จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 0.74) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานรักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.66) และน้อยที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ($\bar{X} = 1.79$, S.D. = 0.74)

ตารางที่ 4 ระดับค่าเฉลี่ยความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ความมีเสถียรภาพทางการเมือง	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ประชาชน	3.80	0.78	มาก
2. กฎหมาย	4.20	0.74	มาก
3. การบริหาร	4.06	0.74	มาก
4. พรรคร่วมรัฐบาล	4.67	0.68	มากที่สุด
รวม	4.18	0.74	มาก

จากตารางที่ 4 ความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.74) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พรรคร่วมรัฐบาล ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ กฎหมาย ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.74) และน้อยที่สุด คือ ประชาชน ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.78)

วัตถุประสงค์ ข 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ความมีเสถียรภาพทางการเมือง			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม	0.714	0.000	บวก	สูง
การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ	0.786	0.000	บวก	สูง
การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน	0.721	0.000	บวก	สูง
การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย	0.743	0.000	บวก	สูง

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ความมีเสถียรภาพทางการเมือง			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ	0.731	0.000	บวก	สูง
การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง	0.779	0.000	บวก	สูง
การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้	0.568	0.000	บวก	ปานกลาง
การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	0.121	0.076	บวก	ไม่มีความสัมพันธ์
การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร	0.577	0.009	บวก	ปานกลาง
รวม	0.702	0.009	บวก	สูง

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวบวก ในระดับสูง $r = 0.702$ กล่าวคือ เมื่อจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสำคัญมากขึ้นจะทำให้ความมีเสถียรภาพทางการเมือง เพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง 6 ข้อ คือ การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ, การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง, การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และถูกกฎหมาย, การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัยและไม่เลือกปฏิบัติ, การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และการยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ข้อที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง มี 2 ข้อ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ และการยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร ส่วนข้อที่ไม่มีความสัมพันธ์มีจำนวน 1 ข้อ คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สรุปได้ว่า จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ รองลงมา คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและน้อยที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้พบเห็น หรือได้รับการบอกเล่า หรือได้รับทราบข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักการเมืองไทย จากสื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นการยืนยันข้อมูลตามหลักจริยธรรมว่า ถ้าผู้ปกครองบ้านเมือง หรือนักการเมืองมีจริยธรรมแล้ว บ้านเมืองก็จะเจริญก้าวหน้าประชาชนก็จะอยู่ดีมีสุขกันถ้วนหน้า แต่ถ้าผู้ปกครองบ้านเมือง หรือนักการเมืองขาดจริยธรรมแล้ว ประชาชนก็จะไม่มีสุข มีปัญหา มาก บ้านเมืองก็จะไม่เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับ พระครูปลัดวัชรพงษ์ วิชิรปัญโญ (2564) ศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ทางจริยธรรมของนักการเมืองไทยยุคใหม่ พบว่า ภาพลักษณ์ของนักการเมืองไทยในยุคอดีตและปัจจุบัน อาจรวมไปถึงอนาคตไม่ส่งต่อความน่าเชื่อถือมากนักเป็นเพราะแนวคิดและการปฏิบัติตนย้อนแย้งไปด้วยการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ทับซ้อนของตนเองและพวกพ้อง ทำให้สภาพการณ์ปัจจุบันยิ่งเลวร้ายหนักลงไปอีกเพราะยังมีอำนาจมากเท่าไรยิ่งสร้างความหายนะต่อสังคมมากขึ้นเท่านั้น จนกลายเป็นความเบื่อหน่ายและละเลยความคาดหวังจากประชาชนส่วนใหญ่ นอกจากนี้แม้ว่าระเบียบกฎหมายจะบ่งบอกถึงการปฏิบัติตนและการปฏิบัติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองก็ตามแต่ไม่ได้ช่วยให้พฤติกรรมและทัศนคติของเหล่านักการเมืองเกิดคุณภาพลักษณะที่ดีในสายตาประชาชนแม้แต่เพียงน้อยยังคงละความคาดหวังที่ควรจะเป็นอยู่อย่างนั้น

หากมองในมุขลิกและกลับด้านจึงเกิดความคำถามหลักว่า แล้วจะสร้างภาพลักษณ์ให้กับนักการเมืองอย่างไรในยุคปัจจุบันอาจจะมีเส้นทางดังนี้ 1) การรักษาความพูดหรือมีสัจจะต่อประชาชนอย่างแรงกล้า 2) การเข้าถึงและเดินร่นเพื่อถ่ายมอบความสุขให้กับประชาชนที่เดือดร้อน 3) เปิดใจรับฟังเสียงแห่งความคาดหวัง 4) พัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ และ 5) แสดงความรับผิดชอบ และสอดคล้องกับ ศรีณย์ วงศ์คำจันทร์ (2555) ศึกษาจริยธรรม

นักการเมือง พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อจริยธรรมนักการเมืองไทย พบว่า นักการเมืองไทยมีจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มีน้อย

2. ความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พรรคร่วมรัฐบาล รองลงมา คือ กฎหมาย และน้อยที่สุด คือ ประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เสถียรภาพทางการเมืองขึ้นอยู่กับ 1) ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิ่งบริการและอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน มีความเสมอภาพเท่าเทียมกัน มีสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน การเลือกตั้งเป็นอิสระและยุติธรรม ไม่มีอำนาจรัฐมาแทรกแซงการเลือกตั้งและไม่มีกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพลและระบอบอุปถัมภ์ชักจูงให้ประชาชนต้องเลือกข้าง ใช้อภิสิทธิ์อยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้ 2) กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย 3) การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ 4) พรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ สอดคล้องกับ วิทยา จิตนุพงศ์ (2560) ศึกษาความมั่นคงทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา พบว่า ปัจจัยเอื้อต่อพรรคการเมือง คุณสมบัติสำคัญของพรรคการเมือง คือ 1) พรรคการเมืองจะเสนอนโยบายที่ชัดเจน 2) พรรคการเมืองจะพยายามเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายในสังคม โดยใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแสวงหาความต้องการ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียง 3) พรรคการเมืองจะต้องมีระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ 4) พรรคการเมืองจำต้องสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้นำพรรคในสายตาประชาชน

3. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รัฐบาลใช้อำนาจผ่านรัฐสภา ใช้อำนาจตามกฎหมายที่ตนและพวกพ้องเขียนขึ้นมา ใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระอย่าง กกต. ให้เลือกนายจากคนนอก เหตุเพราะในขณะที่ตนดำรงตำแหน่งนายก และเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่สามารถลาออกไปสมัครและจัดตั้งพรรคได้ จึงต้องให้ Nominee ตั้งพรรคขึ้น เป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพลอุปถัมภ์ชักจูงให้เลือกตนเป็นนายก รัฐบาลเสียงข้างมากได้คุมเสียงในสภา ซึ่งได้แบ่งสรรปันส่วนอำนาจกันได้อย่างลงตัว และเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีปีละครั้ง มีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่พอใจเกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพ การแสดงออก การดำรงชีพ และอื่น ๆ แต่รัฐบาลกลับเพิกถอนหรือลิดรอนสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน กระทำตนเป็นอภิสิทธิ์ชนอยู่เหนือกฎหมาย และพรรคการเมือง เป็นองค์กรแกนนำทางการเมือง เป็นศูนย์รวมพลังอำนาจความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชน เป็นองค์กรที่มีฐานอำนาจที่กว้างขวาง สอดคล้องกับ สมชาย ชูเมือง (2565) ที่ศึกษา

เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน พบว่า เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน คือ ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิทธิ เสรีภาพของขั้นพื้นฐาน กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคน ทุกฝ่าย มีความชอบธรรม ไม่ใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระ หรือยุบพรรคการเมืองใหญ่ฝั่งตรงข้ามเพื่อการสืบทอดอำนาจ การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และพรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ มีความกลมเกลียวสามารถประคับประคองกันจนครบวาระ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีผลกระทบต่อความมีเสถียรภาพทางการเมือง นั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริตและรับผิดชอบ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง การยับยั้งทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และถูกกฎหมาย การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัยและไม่เลือกปฏิบัติ การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และการยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งให้ผลกระทบต่อความมีเสถียรภาพทางการเมืองก่อนเป็นเบื้องแรก ถัดมาเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ และการยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร ทั้งนี้เพราะจริยธรรมทั้ง 9 ด้านล้วนแต่ส่งผลต่อความมีเสถียรภาพทางการเมือง

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยที่ค้นพบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะตามแนวทางต่อไปนี้

1. แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ ควรประกอบด้วย 1) การยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม 2) การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ 3) การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน 4) การยับยั้งทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และถูกกฎหมาย 5) การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ 6) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง 7) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ 8) การยึดมั่น

ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 9) การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร

2. แนวทางการสร้างควมมีเสถียรภาพทางการเมือง ประกอบด้วย 1) ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิทธิ เสรีภาพของขั้นพื้นฐาน 2) กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย มีความชอบธรรม 3) การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล 4) พรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ มีความกลมเกลียวสามารถประคับประคองกันจนครบวาระ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2565). โครงสร้างข้อมูลสถิติจำนวนประชากรไทยที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แยกรายอายุรายเดือน. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAgeMonth.php
- กรุงเทพโพลล์. (2560). ปัญหาคอร์รัปชันในมุมมองคนไทย. สืบค้นจาก <https://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/doc/poll847.pdf>
- กัญญ์สิริ จันทรเจริญ. (2554). บทที่ 5 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง. สืบค้นจาก https://www.ict.up.ac.th/surinhips/ResearchMethodology_2554.PDF
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2556). บทบาทของรัฐสภาต่อความมั่นคงทางการเมือง. *รัฐสภาสาร*, 31(6), 17-30.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2555, 12 พฤษภาคม). เปิดแผนเชิงรุก นายกษัตริย์ปราบคอร์รัปชัน. *ไทยรัฐ*. สืบค้นจาก <https://www.Thairath.co.th/content/pol/259706>
- ประสพชัย พสุนนท์. (2558). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 27(1), 144-163.
- พระครูปลัดวัชรพงษ์ วิชิรปญโญ. (2564). การสร้างภาพลักษณ์ทางจริยธรรมของนักการเมืองไทยยุคใหม่. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตคนเชิงสังคมล้ำนาในสังคมวิถีใหม่”* (น. 717-727). ลำพูน: วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562, 4 มิถุนายน). ความไม่มั่นคงของความมั่นคงทางการเมือง. *มติชน*.

สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/article/news_1521190

ลิขิต ธีรเวคิน. (2562). *ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่ ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ 21: ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วิทยา จิตนุพงศ์. (2560). ความมั่นคงทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 8(2), 104-120.

วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยสมัยใหม่*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุป.

ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์. (2555). จริยธรรมนักการเมืองไทย. *วารสารวิจัย มข*, 2(3), 263-282.

สมชาย ชูเมือง. (2565). เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 23(1), 337-346.

สุวิธาน มนแพวงศานนท์. (2543). *วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Secretariat of the House of Representatives. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)*. Bangkok: Secretariat of the House of Representatives.

กลยุทธ์การจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของ
ชุมชนนำร่องในเขตเทศบาลเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร *

The Strategy of Quality of Life and Wellbeing Management
of Pilot Community in Chumphon Town Municipality
Chumphon Province

วิลาสินี จันทร์สว่าง, ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ, และ วิศาล ศรีมหาโว
Wilasinee Chansawang, Chanonchida Tipyan, and Wisan Srimahawaro
สาขาวิชาการจัดการชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
School of Local Community Management, Suratthani Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: wilasinee.chansawang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และปัญหาการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนนำร่อง และ 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนนำร่องในเขตเทศบาลเมืองชุมพร ประชากรได้จากการเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวม 44 คน เครื่องมือวิจัยใช้การวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์แบบไขว้ (TOWS Matrix)

ผลการวิจัยพบว่า บริบทชุมชนในเขตเทศบาลเมืองชุมพร ด้านกายภาพเป็นที่ราบริมแม่น้ำเหมาะแก่การเพาะปลูก ภูมิอากาศมีเพียงฤดูร้อนและฤดูฝน มีประชากรประมาณ 33,157 คน มีถนนสำคัญ คือ ทางหลวงหมายเลข 4 อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรกรรม มีรังนกนางแอ่นเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ด้านปัญหาการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข

* ได้รับความ: 26 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 8 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 สิงหาคม 2567

พบว่า การระบาดของโควิด 19 มีผลกระทบต่อการพัฒนา ขาดการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเบิกจ่ายเงินกองทุนต่างๆ ขาดประสิทธิภาพ การประเมินงานเน้นด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ บางข้อปฏิบัติไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และขาดความจริงใจในการบังคับใช้จากบริบทและปัญหาที่พบ นำไปสู่การวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือกดังนี้ กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ การพัฒนาทีมดูแลสุขภาพเชิงบูรณาการ การสนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุ การพัฒนาศูนย์บริการสาธารณสุข การพัฒนาตลาดชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์แก้ไข ได้แก่ การจัดระบบขนส่งสาธารณะ การจัดการพื้นที่ตลาดชุมชน การพัฒนาทักษะการผลิตสินค้าชุมชน การสร้างความเข้าใจสิทธิความเป็นพลเมือง และการจัดทำทะเบียนประชากรแฝง กลยุทธ์ป้องกัน ได้แก่ ให้ความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชนแบบจัดการตนเองภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดให้มีสวัสดิการชุมชนอย่างทั่วถึง และการพัฒนาเครือข่ายชุมชน กลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ การพัฒนาผู้เชี่ยวชาญและจัดหาเครื่องมือขั้นปฐมทางการแพทย์ การจัดสวัสดิการแก่คณะกรรมการชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการเชิดชูเกียรติแก่ปราชญ์ชุมชน

คำสำคัญ: กลยุทธ์; คุณภาพชีวิต; ความอยู่ดีมีสุข

Abstract

This research aimed to study 1) a context and problems in managing a quality of life and wellbeing of local communities and 2) strategies using in managing a quality of life and wellbeing of a pilot community of Muang Chumphon Municipality. 44 specified samples were stakeholders and the instruments used in this research were document analysis, in-depth interview, group discussion, SWOT analysis and TOWS Matrix analysis.

The study showed the area of Muang Chumphon Municipality was a plain near the river which was suitable for agriculture and had only summer and rainy seasons. The population was 33,157 people and the important road was Highway No.4. People in this area had agricultural careers and they had birdnest as their natural product. There COVID-19 pandemic affected the development and there

was a lack of an integration in related governments, a late in making a money withdrawal from government's funds was inefficient. The project's evaluation focused on quantity, not quality. Some regulations were not suitable in practical usage and there was a lack of seriousness in practice. From the problems and context, led to the alternative strategy analysis: Growth Strategy, which includes a development of an integrated health care team and support elderly schools, developing health centers, community markets, and the community's cooperation. Conservative Strategy, which includes a management in public logistic system and community markets, developing skills in producing community's products, raising an understanding in a citizenship, and preparing a non-registered population lists. Competitive Strategy, which includes educating about community development and self-management quality of life and wellbeing under the rules of sufficient economy theory, providing a fair welfare and developing the community network. Defensive Strategy, which was developing local experts and providing some primary diagnostic tools, provided benefits for the community's committees, preserving and restoring local cultures and glorifying local philosophers.

Keywords: strategy; quality of life; wellbeing

1. บทนำ

บริบทสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิต วิถีชุมชน และการให้บริการต่างๆ ส่งผลต่อนโยบายการพัฒนาที่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ โดยอาศัยวิธีการหรือกลยุทธ์การจัดการซึ่งต้องมีการคิดการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่นเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา ระยะหลังประเทศไทยให้ความสำคัญกับความอยู่ดีมีสุข โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 13 มีเป้าหมายใน ข้อที่ 3 อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและความอยู่ดีมีสุขให้กับประชาชนทุกกลุ่ม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ในปี พ.ศ.2564 จังหวัดชุมพรมี

ค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) สูงถึง 259,852.75 บาท/คน/ปี เป็นลำดับที่ 1 ของภาคใต้ และลำดับที่ 11 ของประเทศ แต่จากการศึกษาของเลয়ারด์ ชีว่า ความพึงพอใจในชีวิตไม่ได้เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มของรายได้ ผู้นำจึงต้องใช้ความพยายามในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิต และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนให้ถึงระดับมาตรฐานที่สังคมต้องการ และพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดในจังหวัดชุมพร คือ เขตพื้นที่เทศบาลเมืองชุมพร ซึ่งเทศบาลเมืองชุมพร มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ 2 คือการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยมีแนวทางการพัฒนา เช่น การส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ เด็ก และเยาวชน การพัฒนาด้านสาธารณสุข คุณภาพการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดนี้ เป็นแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขโดยเฉพาะชุมชนนาร่อง แต่ยังขาดกลยุทธ์ทางเลือกในการจัดการ ซึ่งเป็นที่มาของงานวิจัยดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และปัญหาของการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนนาร่องในเขตเทศบาลเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนนาร่องในเขตเทศบาลเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งศึกษาบริบทพื้นที่ ปัญหาการจัดการคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ดีมีสุข และพัฒนากลยุทธ์ทางเลือกของการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขเพื่อนำมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์ในทั้งหมด 7 ด้าน ดังนี้ 1) สุขภาพ ได้แก่ การมีชีวิตยืนยาว การมีสุขภาพที่ดี และการสร้างความเป็นธรรมในระบบสาธารณสุข 2) ความรู้ ได้แก่ การได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และคุณภาพการศึกษา 3) ชีวิตการทำงาน ได้แก่ การมีงานทำอย่างทั่วถึง 4) รายได้และการกระจายรายได้ 5) สภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย และการได้รับบริการสาธารณสุขบโภค ด้านความปลอดภัยใน

ชีวิตและทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม 6) ด้านชีวิตครอบครัว ได้แก่ สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวและการพึ่งตนเอง และ 7) การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ได้แก่ หลักคุณธรรมการมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และความโปร่งใส

2. พื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองชุมพร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าตะเภา ตำบลบางหมาก ตำบลตากแดด ตำบลวังไผ่ ตำบลนาทุ่ง และตำบลขุนกระทิ้ง ของอำเภอเมืองชุมพร รวม 44 ชุมชน

3. คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เป็นผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีมีสุขของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองชุมพร โดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกต (Observation) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์หากกลยุทธ์ทางเลือกแบบ (TOWS Matrix) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน 6 คน แกนนำของชุมชนนำร่องจาก 44 ชุมชนๆ ละ 2 คน รวม 24 คน ตัวแทนเครือข่ายชุมชนจาก 12 ชุมชนๆ ละ 1 คน รวม 12 คน เจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม 2 คน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน 4 คน และเจ้าหน้าที่พัฒนาภายในเขตพื้นที่ชุมชนนำร่อง 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 44 คน

4. การตรวจสอบเครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงข้อคำถาม (Valid Content) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การตรวจสอบแบบผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Subject Matter Specialist : SMS) จำนวน 5 ท่าน จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจ และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพชุมชนท้องถิ่น จัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ โดยมีผู้วิจัยและทีมงานเป็นผู้ช่วยในกระบวนการจัดเก็บข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งจากเอกสารงานในพื้นที่ เวทีกระบวนการวิจัย และทำการจัดระเบียบหมวดหมู่เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และการวิเคราะห์แบบไขว้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content

Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ถ่วงและความอึดตัวของข้อมูลที่ได้รับให้ตรง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย มีความถูกต้องเหมาะสมที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการวิเคราะห์องค์ความรู้ โดยใช้วิธีการเหตุผลเชิงตรรกะ (Logic Reasoning) แสดงความเชื่อมโยงตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไปเชิงประจักษ์ มาประมวลเป็นแนวความคิดหาคำอธิบายเป็นข้อสรุปผลวิจัย (สุรางค์ จันทวานิช, 2544)

4. สรุปผลการวิจัย

1. บริบทพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองชุมพร เทศบาลเมืองชุมพรครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของตำบลท่าตะเภา และพื้นที่บางส่วนของตำบลบางหมาก ตำบลตากแดด ตำบลวังไผ่ ตำบลนาทุ่ง และตำบลขุนกระทิ้ง เป็นที่ราบริมแม่น้ำ และมีความลาดเอียงของพื้นที่อยู่ระหว่างแนวเทือกเขาตะนาวศรีฝั่งตะวันตกและชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก มีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 33,757 คน มีจำนวน 19,992 หลังคาเรือน แบ่งเขตการปกครองเป็น 4 ชุมชน แต่ละชุมชนมีคณะกรรมการ 1 ชุด จำนวน 5-9 คน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประสานระหว่างเทศบาลกับชุมชน ระบบบริการสาธารณะพื้นฐาน และการคมนาคมขนส่งอยู่ในเกณฑ์ดีและสะดวกปลอดภัยทั้งบกและทางอากาศ มีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ทุกครัวเรือนสามารถเข้าถึงไฟฟ้า การประปา โทรศัพท์ และไปรษณีย์ ระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นการเกษตร ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ รองลงมา คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ไม่มีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในเขตเทศบาล มีการทำประมงพื้นบ้านตามคลองท่าตะเภา คลองท่านางสังข์ และคลองสระเพชร โดยใช้เครื่องมือขนาดเล็ก มีการสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น มีการพัฒนาส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีทรัพยากรรังนกที่ได้รับการยอมรับทั้งจากไทยและต่างประเทศ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา มีบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง โรงพยาบาลรัฐ 1 แห่ง

2. ปัญหาการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข ดังนี้ 1) สภาพปัญหาด้านการวางแผน พบว่า สภาพแวดล้อมบางอย่างที่ไม่คาดคิดมีผลกระทบกับกระบวนการวางแผน เช่น การระบาดของโควิด 19 การขาดการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน 2) การนำแผนไปปฏิบัติ เช่น การรณรงค์ให้ชุมชนคัดแยกขยะ แต่ทางปฏิบัติเทศบาลจัดเก็บขยะรวมกัน การช่วยเหลือให้ทุนการศึกษาในทางปฏิบัติไม่ตรง

กับการประชาสัมพันธ์ และการช่วยเหลือต่างๆ ทางสังคมยังเข้าไม่ถึงทุกคนในชุมชน
3) สภาพปัญหาด้านการตรวจสอบ พบว่า การประเมินตรวจสอบเน้นจำนวนเชิงปริมาณผู้เข้าร่วมโครงการมากกว่าคุณภาพ และการประเมินส่วนใหญ่เป็นด้านความพึงพอใจผู้เข้าร่วมโครงการเป็นหลัก และ 4) สภาพปัญหาการนำผลปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไข พบว่า ข้อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานโครงการของพื้นที่ชุมชน นโยบายและแนวปฏิบัติบางอย่างขาดความชัดเจน และยังขาดความจริงจังในทางปฏิบัติการบังคับใช้

3. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชน (Environmental Scanning in Communities) ภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (S-Strength)

S_1 มีทีมแพทย์ เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และอสม. ที่เข้มแข็ง มีศูนย์สาธารณสุขป้องกันที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีโรงเรียนผู้สูงอายุ

S_2 มีโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ มีปราชญ์ชุมชนที่สามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะการดูแลตัวเอง มีการส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

S_3 ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก และอาชีพเสริม มีการนำผลผลิตในครัวเรือนไปขายตลาดนัดของชุมชน มีการทำขนมขายนอกเวลางาน

S_4 มีการส่งเสริมการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว คนในชุมชนมีรายได้ตามเกณฑ์ จปฐ.

S_5 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

S_6 มีระบบบริการสาธารณสุขพื้นฐาน และเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกปลอดภัย มีศูนย์สาธารณสุขป้องกันที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

S_7 แต่ละกองของเทศบาลมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน มีสวัสดิการสังคมและสวัสดิการของรัฐทุกช่วงวัย มีการบริหารจัดการที่แตกต่างของแต่ละชุมชน

จุดอ่อน (W-Weakness)

W_1 ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และอุปกรณ์ทางการแพทย์ของศูนย์บริการไม่เพียงพอ

W_2 ขาดการนำไปปฏิบัติต่อยอดในชีวิตประจำวัน ขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน

W_3 อาชีพเสริมขาดความต่อเนื่องของการปฏิบัติ

W_4 การคมนาคมสาธารณะน้อยลง

W_5 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ตามลำพังและขาดการดูแล

W_6 มีประชากรหลักและประชากรแฝงอยู่กันอย่างหนาแน่น สถานที่รองรับขยะในชุมชนมีไม่เพียงพอ

W_7 ระเบียบบางประเภทยุ่งยากในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่และสมาชิกในชุมชนมีข้อจำกัดด้านความรู้โดยเฉพาะกฎระเบียบใหม่ๆ

3.2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (O-Opportunity)

O_1 ในชุมชนมีเสียงตามสาย มีไลน์กลุ่มชุมชน และมีแอปพลิเคชันที่กำลังทำ Smart city

O_2 หน่วยงานรัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

O_3 มีทีมบริหารที่เข้มแข็ง มีปฏิบัติงานเชิงบูรณาการ มีประธานชุมชน แต่ละชุมชนมีคณะกรรมการบริหารของตนเอง

O_4 มีการทำงานประสานร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีผู้นำเครือข่ายที่กว้างขวาง และมีงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงาน

ข้อจำกัด (T-Threat)

T_1 สมาชิกบางส่วนยังขาดความเข้าใจทางเทคโนโลยีการสื่อสาร

T_2 การแย่งชิงพื้นที่ค้าขายในตลาด ผลผลิตของชุมชนคุณภาพต่ำกว่าสินค้าในตลาด

T_3 ภายในชุมชนมีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมได้จำกัด

T_4 คนในชุมชนบางส่วนขาดการมีส่วนร่วม นโยบายจากหน่วยที่เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุมปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน

T_5 ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน ชุมชนต้องรับภาระการดูแลบริการสาธารณะ ทั้งไฟฟ้า ประปา และการจัดเก็บขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากประชากรแฝง

4. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือกของชุมชน (Strategic Choices of Communities โดยการวิเคราะห์แบบไขว้ (TOWS Matrix) ผลการวิเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategies)

S_1O_2 ส่งเสริมและพัฒนาทีมงานการดูแลสุขภาพเชิงบูรณาการของชุมชน สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ พัฒนาศูนย์บริการสาธารณสุขด้านสุขภาพเชิงบูรณาการ

S_4O_4 ส่งเสริมพัฒนาอาชีพหรืออาชีพเสริมให้คนในชุมชน

S_3O_3 ขยายและพัฒนาตลาดชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจการจัดการขยะในชุมชน

S_5O_1 พัฒนาระบบการสื่อสารของชุมชน พัฒนาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (Preventive Strategies)

S_2T_1 การพัฒนาระบบสื่อสารเทคโนโลยีดิจิทัล และการรับความรู้การพัฒนาแบบชุมชนพึ่งตนเองภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

S_7T_4 ส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข ระบบการจัดการสวัสดิการชุมชนให้ทั่วถึงถูกต้องและเป็นธรรม

S_3T_2 สนับสนุน และส่งเสริมการเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เพียงพอต่อความต้องการซื้อ

S_5T_5 พัฒนาการทำงานแบบเครือข่ายของชุมชน และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (Conservative Strategies)

W_3O_2 พัฒนาทักษะการผลิตสินค้าให้มีประสิทธิภาพและมีอัตลักษณ์ของชุมชน

W_4O_2 การจัดระบบบริการขนส่งสาธารณะและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและพื้นที่ตลาดชุมชนให้เหมาะสม

W_5O_3 ปรับกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับเวลาว่างของผู้สูงอายุ

W_6O_4 สร้างความเข้าใจสิทธิและเสรีภาพความเป็นพลเมืองกับบุคคลที่เป็นประชากรแฝง จัดระบบและพัฒนาทะเบียนประชากรแฝงให้เป็นปัจจุบัน

W_7O_1 ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของประชาชนในชุมชน

กลยุทธ์เชิงรับ (Defensive Strategies)

W_1T_4 การสร้างและพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เบื้องต้นทางการแพทย์

W_4T_4 จัดหาสวัสดิการอื่นเพื่อทดแทนค่าตอบแทนในการดำเนินงานกิจกรรมของชุมชน ขยายแนวร่วมสมาชิกแกนนำการพัฒนาของชุมชน

W_2T_3 จัดให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมของชุมชน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนด้านต่างๆ

W_3T_2 สร้างเสริมทักษะการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนให้โดดเด่น และมีคุณภาพ

W_5T_1 ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลอย่างถูกต้อง ป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา บริบทพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนนาร่องในเขตเทศบาลเมืองชุมพร พบว่า ศักยภาพของพื้นที่เป็นที่ราบริมแม่น้ำ เหมาะกับการเพาะปลูกไม้ยืนต้น มีบริการสาธารณะพื้นฐาน การคมนาคมที่สะดวก เศรษฐกิจ การเกษตรหลักเป็นยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล โดยเฉพาะทุเรียน การเลี้ยงนกนางแอ่น มีความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน โดยเทศบาลเมืองชุมพรมีวิสัยทัศน์ว่า “**เมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย และเมืองพัฒนาอย่างยั่งยืน**” (มรรษพี เจริญทรัพย์, 2556) เจื่อนไขและบริบทที่หนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนนั้น มาจากการที่ชุมชนตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือกัน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การมีผู้นำที่เป็นตัวอย่างให้คนในชุมชน ควบคู่ไปกับการสร้างวินัยให้กับตนเองและครอบครัว กลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง และการหนุนเสริมจากเครือข่ายต่างๆ ทำให้เกิดการดำเนินงานเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

ปัญหาการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข พบว่า การวางแผนนั้น ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างไม่คาดคิด ขาดการบูรณาการของหน่วยงานในพื้นที่ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบจัดการตนเอง สุวิมล มีแสง (2554) กล่าวว่ากระบวนการจัดการตนเอง มี 2 ส่วน คือ จากความร่วมมือของคนในชุมชน และจากความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภายนอก พร้อมด้วยหลักการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น เป็นประชาธิปไตย โดยใช้แผนชุมชน และข้อมูลเป็นเครื่องมือพัฒนาการจัดการตนเองของชุมชน (จารุณี พันธุ์เสียม, 2550) การสละเวลาทำงานเพื่อชุมชนกลายเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีค่าตอบแทน รวมทั้งการขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ขาดความสนใจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้การพัฒนาชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

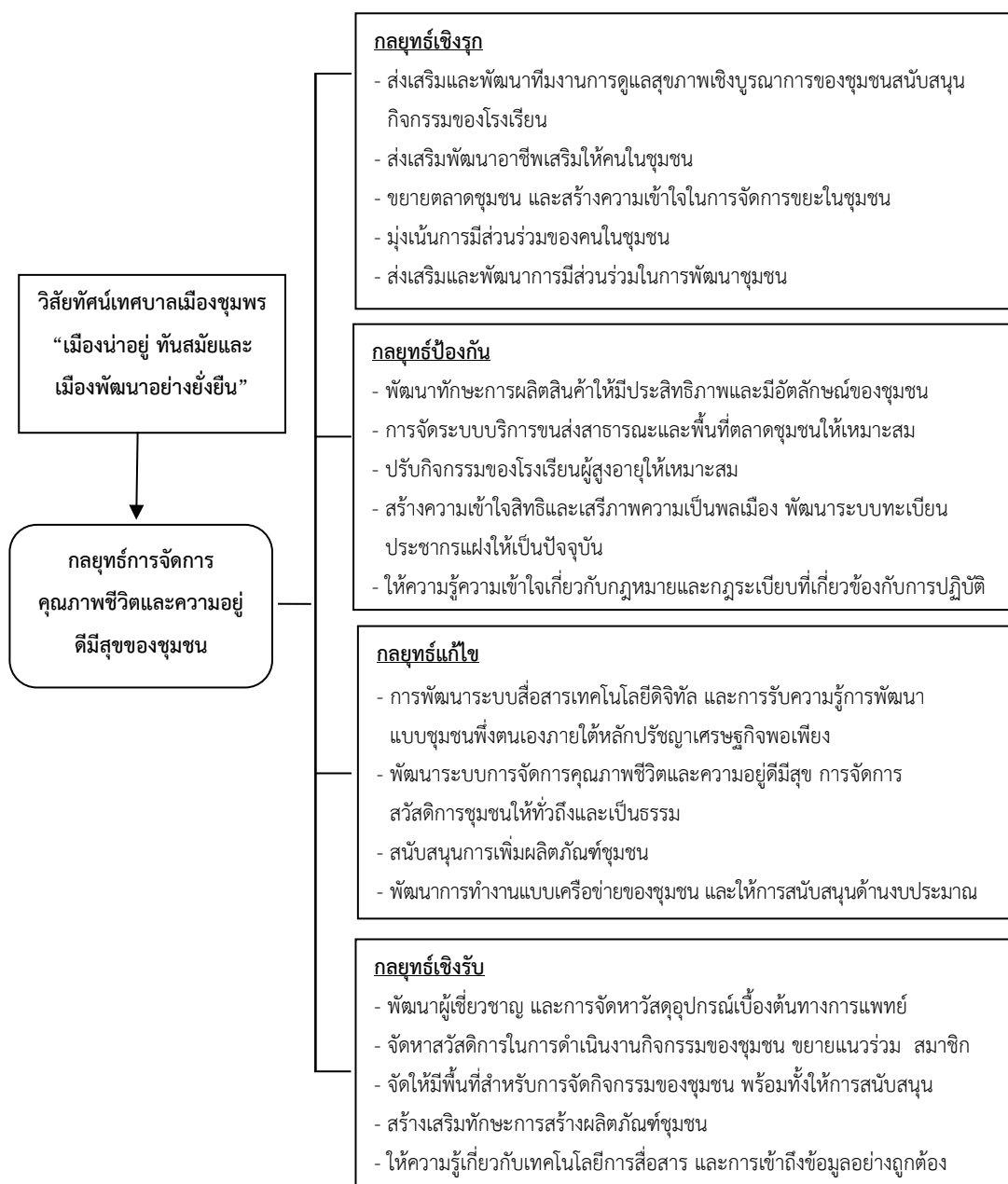
การวิเคราะห์ค้นหากลยุทธ์ทางเลือกของการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขได้ กลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้ **กลยุทธ์เชิงรุก** ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาทีมงานการดูแลสุขภาพเชิงบูรณาการและการสนับสนุนพัฒนากิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุแบบครบวงจร ซึ่งสอดคล้อง การศึกษาของ อรรถพร กีก้างพลู (2564) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต ภาครัฐควรให้ความสำคัญการพัฒนาทางด้านร่างกาย และจิตใจของคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพัฒนากิจการต่างๆ ภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ **กลยุทธ์ป้องกัน** ได้แก่ การพัฒนาระบบสื่อสารเทคโนโลยีดิจิทัล และการรับความรู้การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องการศึกษาของ (กัลยาณี ศรีใจ, 2564) การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ดีมีสุขมีการนำแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท มีความพอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีเพื่อศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ มาประกอบการวางแผน ขยายผลความรู้ที่ได้มาดำเนินงานไปสู่และความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน **กลยุทธ์แก้ไข** ได้แก่ การจัดระบบบริการขนส่งสาธารณะและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและพื้นที่ตลาดชุมชนให้เหมาะสม สอดคล้องกับ ธารชัยชนก หมีนใจสร้อย และ วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ (2565) การระบบขนส่งสาธารณะมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยต้องครอบคลุมพื้นที่ที่มีความต้องการเดินทางพร้อมทั้งมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตการเดินทางของประชาชนให้มีความรวดเร็ว สะดวก ปลอดภัย และสุดท้าย **กลยุทธ์เชิงรับ** ได้แก่ การสร้างและพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพ และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เบื้องต้นทางการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุช สุภาพวานิช, ไพสิฐ จิรรัตนโสภะ, เบญจวรรณ พุณณานิวัฒน์กุล, และ บุญแทน กิ่งสายหยุด (2565) กล่าวว่า บุคลากรได้ระบุว่ามีความต้องการพัฒนาทักษะการวิจัยด้านสุขภาพและวิจัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน รวมถึงสถิติวิเคราะห์วิจัยด้านสุขภาพความรู้ ความเข้าใจ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานด้านต่างๆให้ดีขึ้น

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้จากการวิจัยเสนอเป็นกลยุทธ์ทางเลือกในการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข เพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ “เมื่อนำอยู่ ทันสมัย และเมืองพัฒนาอย่างยั่งยืน” ชุมชนนำร่องในเขตเทศบาลเมืองชุมพร

ออกเป็น 4 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก 2) กลยุทธ์ป้องกัน 3) กลยุทธ์แก้ไข และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ ซึ่งมีประเด็นหลักในแต่ละกลยุทธ์ ดังแสดงได้จากภาพที่ 1

ภาพที่ 1. กลยุทธ์ทางเลือกในการจัดการคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ในด้านการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน ฝ่ายด้านการวางแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองชุมพรควรมีการจัดเวทีระดมความคิดจากระดับชุมชนที่ครอบคลุมทั่วถึงบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ของคนในชุมชนเทศบาล และจัดทำแผนด้านคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขเชิงบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 การประเมินผลโครงการพัฒนาด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข ฝ่ายติดตามประเมินผลการพัฒนาของเทศบาลควรนำความก้าวหน้าด้านคุณภาพมาประเมินควบคู่กับด้านปริมาณด้วย

1.3 การนำกลยุทธ์ทางเลือกในแต่ละด้านไปปฏิบัติอาจไม่จำเป็นจะต้องดำเนินการตามลำดับความสำคัญจากผลของเวทีประชาคมทั้งหมดก็ได้ ทั้งนี้ทางเทศบาลอาจจะพิจารณาลำดับความสำคัญตามศักยภาพความพร้อมก็จะมีผลการปฏิบัติได้จริง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายกลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มเป้าหมายของประชากรวิจัยออกไปให้ครอบคลุมชุมชนทั้งหมดในเขตรับผิดชอบของเทศบาลเมืองชุมพร

2.2 ทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนในเขตเทศบาลนาร่อง และชุมชนที่ไม่ใช่เทศบาลนาร่อง และควรมีตัวชี้วัดการพัฒนาศึกษาเปรียบเทียบที่ชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติการจริงในพื้นที่ได้

เอกสารอ้างอิง

กัลยาณี ศรีใจ. (2564). แนวคิดการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 9(1), 31-40.

จารุณี พันธุ์เสียม. (2550). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจจังหวัดกระบี่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ

- ชมพูนุช สุภาพวานิช, ไพสิฐ จิรรัตนโสภาก, เบญจวรรณ พูนธนานิวัฒน์กุล, และ บุญแทน กิ่งสายหยุด. (2565). การพัฒนาสมรรถนะการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขในมุมมองผู้บริหารของเขตสุขภาพ 1 – 12. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 5(3), 138-153.
- ฉันทชนก หมั่นใจสร้อย, และ วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ. (2565). การเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะด้วยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เขตอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย*, 3(2), 43-53.
- มรรษพี เจริญทรัพย์. (2556). *การบูรณาการกองทุน การเงินเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนกรณีศึกษาสถาบันการเงินกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านบุกลาง ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ.2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2544). *การประเมินความต้องการของเด็กแห่งชาติ กรณีศึกษา เด็กพม่าในจังหวัดระนอง*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล มีแสง. (2554). *กระบวนการจัดการตนเองในการฟื้นฟูชุมชนหลังภัยพิบัติด้วยการสร้างชุมชนใหม่: กรณีศึกษา บ้านม่อนบ่อเหาะ ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- อรรถพร กักค่างพลู. (2564). คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(43), 226-244

ผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ *

Local Leaders and Community Development Administration in Mae Taeng District, Chiang Mai Province

ณณดิษ สุวรรณธร และ ธรรมพร ตันตรา

Chanadis Suwanthorn and Thammaporn Tantra

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

Corresponding Author, Email: mju6405405019@mju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปธรรมความสำเร็จด้านการบริหารการพัฒนาของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาหาปัจจัยความสำเร็จในการนำแนวคิดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 98 คน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบความสำเร็จด้านต่าง ๆ ที่ผู้นำท้องถิ่นได้นำแนวคิดหลักการแนวทางการปฏิบัติ ด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านชุมชน พบว่าทำให้เกิดชุมชนต้นแบบ กลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบ ชมรมสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านต้นแบบ และผู้นำชุมชนต้นแบบ ครีวเรือนต้นแบบนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความเข้มแข็งกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และผลการ

* ได้รับความเห็นชอบ: 8 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 26 กรกฎาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 31 กรกฎาคม 2567

ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการนำเอาแนวคิดหลักการแนวทางการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน รวมถึงการปกครอง การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินพบว่า มีปัจจัยหนุนเสริมความสำเร็จประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านระดับการศึกษา ประสบการณ์ ระยะเวลาในการทำงานของผู้นำชุมชนร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้านการบริหารการพัฒนาปัจจัยทางด้านการได้ปฏิบัติการจริงและการลงมือทำด้วยตนเอง ปัจจัยทางด้านการมีเครือข่ายด้านการพัฒนาที่ผู้นำท้องถิ่นสร้างและมีอยู่ ปัจจัยทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในรูปแบบบูรณาการ ประการสำคัญคือปัจจัยทางด้านการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลทั้งทางตรงและทางอ้อม

คำสำคัญ: ผู้นำท้องถิ่น; การบริหารการพัฒนา; รูปธรรมความสำเร็จ

Abstract

This article consisted of two objectives that were: to examine the concrete success in development administration of local leaders in Mae Taeng District, Chiang Mai Province and to investigate the factors in applying development administration to practices to community management and development in Mae Taeng District, Chiang Mai Province. This was qualitative research that consisted of research instruments were semi-structured interview, Focus group discussion, and Participant Observation, 98 representatives.

The finding showed that various success models in which local leaders had applied concepts, principles, and guidelines for development management in sub-district and villages found that some local leaders could create a model community, model community organization group, model village headman, as association club and model community led to a strengthened learning community that became a source of community learning that had value and benefits to all sectors involved. Besides, results of a research study on success

factors in applying development administration concepts, principles, and practices to community management and development including governing and maintaining peace and order within the community so that the community was strong and had safety in life and property found that there were factors supporting success including: 1) factors in the level of education, experience, and length of work of community leaders, 2) factors in the opportunity to learn for improve knowledge regarding to local leaders and own potential development, 3) factors in terms of actual operations and doing it yourself, 4) factors in having development networks created and available by local leaders, 5) factors in the participation of citizens and various related sectors in an integrated form, and factor of receiving support from the government, both direct and indirect.

Keywords: local leader; development administration; success models

1. บทนำ

การบริหารการพัฒนาคือความสามารถในการนำนโยบายแผนยุทธศาสตร์โครงการลงสู่การปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าโดยมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางการบริหาร การบริหารการพัฒนาเป็นคำใหม่ที่เข้ามาในหน่วยงานและองค์กรภาครัฐโดยเกิดอิทธิพลจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจที่ส่งออกแนวคิดหรือวิธีการบริหารงานในรูปแบบหรือมิติใหม่ไปใช้กับประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนาสำหรับบริบทประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่ได้พัฒนาสภาพการเป็นประเทศด้อยพัฒนา กำลังก้าวผ่านประเทศกำลังพัฒนา และก้าวเข้าสู่ประเทศพัฒนาด้วยเทคโนโลยี การบริหารการพัฒนาไม่ใช่เรื่องใหม่แต่เป็นการบริหารที่แยกมาจากการบริหารรัฐกิจเป็นความหมายที่กว้างและมีจุดเน้นจุดมุ่งหมายและบทบาทของการบริหารโดยเฉพาะคือ การบริหารเพื่อการพัฒนาเป็นวิธีการหรือแนวทางในการบริหารงานของภาครัฐการบริหารการพัฒนาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานราชการให้เป็นระบบเป็นวิชาการมีความชัดเจนครบถ้วนสมบูรณ์โดยช่วยสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรภาครัฐในการปฏิบัติงานราชการเมื่อพิจารณาถึงคุณค่าความหมาย

แนวคิดแนวทางการบริหารการพัฒนาจะเห็นได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ บ้านเมืองเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา (วิธนา พิงวิวัฒน์นิกุล, น. 5)

สำหรับการใช้งานการพัฒนาการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นไปตาม นโยบายยุทธศาสตร์แผนงานโครงการต่าง ๆ ผ่านหน่วยงานรัฐลงสู่ชุมชนท้องถิ่นผ่านหน่วยงาน และองค์กรภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีผู้นำชุมชนในระดับหมู่บ้าน คือ ผู้นำ ท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน ในรูปแบบโครงการ ที่นำสู่การบรรลุผลในเชิงรูปธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนด้วยแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในส่วน ของหน่วยงานองค์กรภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็นำแนวทางการบริหารการพัฒนา มาประยุกต์ใช้กับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลซึ่งส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ความเข้มแข็งในหมู่บ้านตำบล สามารถก้าวไปสู่หมู่บ้านตำบลแห่งการเรียนรู้เป็นชุมชนต้นแบบ ในขณะเดียวกันหน่วยงานองค์กรภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งกลายเป็น หน่วยงานองค์กรที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาล โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครองตนเองและการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนา หมู่บ้านตำบลของตนเอง (ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธธา, 2560, น. 48)

ผู้นำท้องที่คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำ ตำบล เป็นกลุ่มผู้นำที่อยู่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตประชาชนมากที่สุดเป็นผู้ที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็น เวลาช้านาน มีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนานประชาชนทาง ภาคเหนือจะเรียกผู้ใหญ่บ้านว่า พ่อหลวง ซึ่งทำงานได้ทุกอย่างภายในชุมชนทั้งงานตามบทบาท หน้าที่ตามระเบียบกฎหมาย และงานทางด้านสังคม การทำตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องที่ ร่วมกับหน่วยงานองค์กรหรือผู้นำในภาคส่วนอื่น ๆ จึงมีจุดมุ่งหมายคือ การบริหารพัฒนาเพื่อ พัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างมั่นคงยั่งยืนประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ดี และชีวิตมี ความสุขโดยภาคทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยความ เข้มแข็งของชุมชนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาเขตบริเวณ เดียวกัน ประชาชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกันมีความ ผูกพันเอื้ออาทรต่อกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือกันพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลให้มีความ เจริญก้าวหน้าการดำรงวิถีชีวิตของประชาชนอยู่บนฐานของความมั่นคงยั่งยืน (เขมิกา ทองเรือง, สำราญ วิเศษ, และ กชกร เดชะคำภู, 2562, น. 11-13) ผู้นำท้องที่ในอำเภอแม่แตง จังหวัด

เชียงใหม่ ที่ประกอบด้วยกำนันที่มีอยู่ใน 13 ตำบล และผู้ใหญ่บ้านที่มีอยู่ในทุกหมู่บ้านประมาณ 120 คนรวมถึง มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบลอีกหลายร้อยคน พบว่า ผู้นำในอำเภอแม่แตงมีการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น แต่ผู้นำท้องถิ่นบางส่วนในหลายหมู่บ้านตำบลยังขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับแนวคิดหลักการและแนวทางการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมยกเว้นผู้นำชุมชนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับปริญญาตรีปริญญาโทและปริญญาเอกในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่พอจะมีองค์ความรู้และเข้าใจในแนวคิดแนวทางแนวการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนา ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้นำท้องถิ่นที่จึงอยากศึกษาปัจจัยที่แท้จริงที่นำไปสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผลวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางให้แก่ผู้นำท้องถิ่นนำไปปรับใช้ในการบริหารการพัฒนาและพัฒนาศักยภาพของตนเองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปธรรมความสำเร็จด้านการบริหารการพัฒนาของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาหาปัจจัยความสำเร็จในการนำแนวคิดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารพัฒนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 98 คน ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน ตัวแทนประชาชน ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคเอกชน ตัวแทนด้านศาสนา ตัวแทนสถานศึกษา และตัวแทนนักวิชาการเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Primary Data) ที่เป็นเอกสารตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีแนวทางหลักการ รวมถึงเอกสารทางราชการ บทความทางวิชาการ ตลอดจนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Secondary Data) ทำการจัดเก็บรวบรวมรวบรวมข้อมูลในสามลักษณะ คือ การออกแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การจัดทำเวทีสนทนากลุ่มย่อยในพื้นที่ (Focus Group Discussion) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(Participant Observation) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) รายงานผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

4. สรุปผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาความสำเร็จทางการบริหารการพัฒนาที่ผู้นำท้องถิ่น นำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาหมู่บ้าน ที่สามารถทำให้หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เกิดการเปลี่ยนแปลงมีความเจริญก้าวหน้ามีความเข้มแข็งอย่างมั่นคงยั่งยืน มีความเป็นรูปธรรมที่สามารถมองเห็นและจับต้องได้ถึงแม้จะไม่ได้นำแนวคิด ทฤษฎี หลักการวิชาการ การปฏิบัติการด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มรูปแบบ การเกิดกลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการตนเองให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้สร้างคุณประโยชน์ให้กับสมาชิกประชาชนชุมชน โดยมีกลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตร การผลิต การแปรรูป และการบริการ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มจิตอาสา กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจการเงิน โดยกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ มีความเข้มแข็งขึ้นได้ด้วยการสนับสนุนทั้งการประสานความร่วมมือด้านองค์ความรู้ทางวิชาการปฏิบัติการ งบประมาณ บุคลากรการปฏิบัติการจากผู้นำท้องถิ่นที่ร่วมกับผู้นำในภาคส่วนต่าง ๆ สามารถก้าวขึ้นไปเป็นกลุ่มองค์กรต้นแบบที่มีความสำเร็จเป็นรูปธรรมยกตัวอย่าง เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสันมหาพนสมุนไพรอินทรีย์ผักเชียงดาตรากาทอง ที่เป็นการรวมกลุ่มสมาชิกผลิตสมุนไพรอย่างครบวงจร จนประสบความสำเร็จ จัดจำหน่ายทั่วประเทศและกำลังก้าวสู่ต่างประเทศ และจากการศึกษาวิจัยยังพบว่าในอำเภอแม่แตงยังพบชุมชนต้นแบบเกิดขึ้นอย่างมากมายในลักษณะของการเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ รวมถึงการเกิดชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง วิถีพอเพียง ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนชุมชนและสังคมในภาพรวมที่ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภูมิปัญญาความสำเร็จของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลของการนำแนวคิด หลักการแนวทางการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งภายในภายนอกชุมชน นอกจากจะทำให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จได้ทางด้านโครงการต้นแบบ กลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบ หมู่บ้านตำบลต้นแบบ บุคลากรต้นแบบสิ่งสำคัญที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ คือการก้าวเข้าสู่การเป็นชุมชนต้นแบบแห่งการเรียนรู้หน่วยงานองค์กรเกิดการการเรียนรู้เมื่อทุกภาคส่วนในชุมชนมีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองให้มี

ความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเอง พึ่งพาระหว่างกันได้ ความสงบสุขร่มเย็นย่อมเกิดขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันเกิดขึ้น ความรักความสามัคคีเกิดขึ้น ความขัดแย้งในชุมชนลดลง การมีส่วนร่วมด้านการเมืองการปกครอง การพัฒนาเพิ่มมากขึ้นสุดท้ายจะนำไปสู่หมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ ตำบลแห่งการเรียนรู้ และอำเภอแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ จึงได้บทสรุปที่ว่าทุกภาคส่วนในอำเภอแม่แตงที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนา โดยเฉพาะผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้นำท้องที่ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน รวมถึงผู้นำหน่วยงานภาครัฐเอกชนจำเป็นต้องมีการเพิ่มเติมศักยภาพด้านการบริหารการพัฒนาและนำมาประยุกต์ใช้ให้มากขึ้น ตลอดจนประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับแนวทางการดำเนินกิจกรรมโครงการด้านการบริหารการพัฒนา

2. ปัจจัยความสำเร็จในการนำเอาแนวคิดแนวทางการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้นำท้องที่พบว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่มีความสำคัญที่สามารถเข้าไปหนุนเสริมส่งเสริมการประยุกต์ใช้ให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยด้านระดับการศึกษาและประสบการณ์ของผู้นำท้องที่ มีความสำคัญและมีส่วนสนับสนุนส่งเสริมให้การนำเอาแนวคิดหลักการแนวทางปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จ เพราะว่าการบริหารการพัฒนาเป็นสิ่งที่เข้าถึงค่อนข้างยากในเชิงวิชาการ การทำความเข้าใจในเชิงแนวคิดทฤษฎีหลักการวิธีการปฏิบัติอาจเป็นเรื่องไกลตัวยุ่งยากซับซ้อนในความรู้สึกนึกคิดของผู้นำท้องถิ่นบางคนบางกลุ่มที่มีระดับการศึกษาไม่ค่อยสูงมากนัก แต่ในกรณีของผู้นำท้องที่ที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างดีในระดับปริญญาตรีปริญญาโทผ่านการเรียนรู้ในเชิงวิชาการมาพอสมควรการรับรู้ความเข้าใจย่อมมีมากกว่าเพราะมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับการบริหาร การพัฒนามาพอสมควร สามารถนำเอาแนวคิดหลักการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ทั้งในเชิงวิชาการผสมกลมกลืนกับการปฏิบัติการ ในขณะเดียวกันผู้นำท้องที่ที่มีประสบการณ์ด้านการเป็นผู้นำชุมชนมาอย่างยาวนานหลายยุคสมัยและมีประสบการณ์เชิงการพัฒนาชุมชนมาย่อมมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรมโครงการ รวมถึงมีโอกาสเชิงปฏิบัติการมากกว่าผู้นำชุมชนที่เข้ามารับตำแหน่งใหม่ ประสบการณ์ด้านการทำงานในหมู่บ้านตำบลยังน้อย การรับรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารการพัฒนา ย่อมน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่ อยู่มาอย่างยาวนานผ่านงาน ผ่านการอบรมสัมมนา ผ่านการปฏิบัติการมามากมาย การประยุกต์ใช้จึงเกิดขึ้นได้มากและเป็นรูปธรรมได้มากกว่า

2.2 ปัจจัยด้านการมีโอกาสในการเรียนรู้ ตามการศึกษาการมีโอกาสในการเรียนรู้ของผู้นำท้องถิ่นทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำท้องถิ่น และการมีโอกาสในการเรียนรู้ด้านการบริหารการพัฒนาที่มีผลต่อการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่สามารถนำเอาองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก แต่ผลของการวิจัยในครั้งนี้กลับได้ผลสะท้อนจากกลุ่มผู้นำท้องถิ่นหลายคนและผู้นำชุมชนกลุ่มที่ให้ข้อมูลว่าโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพเชิง การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาค่อนข้างค่อนข้างมีน้อยมากสำหรับผู้นำท้องถิ่นที่ไม่ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น กิจกรรมโครงการด้านการฝึกอบรมสัมมนาและการไปศึกษาดูงานด้านการพัฒนาค่อนข้างมีน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็ไม่มีการจัดการด้านงบประมาณเพื่อการนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งที่การบริหารการพัฒนาถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์อีกประการหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญแต่ผู้นำชุมชนในทุกภาคส่วนยังคงต้องแสวงหาโอกาสและมีการพัฒนาศักยภาพด้านการพัฒนาต่อไปเพื่อประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้นำ ประโยชน์ของประชาชนและชุมชนต่อไป

2.3 ปัจจัยด้านการปฏิบัติการ การได้ลงมือปฏิบัติการกิจกรรมโครงการด้านการพัฒนาในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอของผู้นำท้องถิ่นในทุกตำแหน่งอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอไปสู่การมีทักษะประสบการณ์ตรงซึ่งการบริหารจัดการโครงการ การบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนเป็นประโยชน์ต่อการนำเอาแนวคิดหลักการ แนวทางการปฏิบัติการ การบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาหมู่บ้านตำบลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ของผู้นำท้องถิ่นที่ประชาชนและชุมชนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ดังนั้นผู้นำท้องถิ่นรวมถึงผู้นำชุมชนในภาคส่วนต่าง ๆ จำเป็นต้องมีทักษะประสบการณ์ด้านการบริหารการพัฒนาผ่านการปฏิบัติการและการทำงานเชิงพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.4 ปัจจัยทางด้านการมีเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนา ผู้นำท้องถิ่นในทุกตำแหน่งถ้าเป็นผู้นำที่มีมีอำนาจบารมี มีพรรคพวกเพื่อนฝูง มีเครือข่ายด้านการพัฒนาที่กว้างขวาง ทั้งเครือข่ายในรูปแบบบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กรในทุกระดับ ย่อมนำมาซึ่งการนำเอาแนวคิดหลักการวิธีการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาหมู่บ้านตำบลและอำเภอให้ประสบความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการมีเครือข่ายของผู้นำท้องถิ่นที่จะนำมาสู่การมีพันธมิตรด้านการพัฒนาที่เอื้อต่อการได้มาซึ่งองค์ความรู้ทักษะประสบการณ์ของผู้นำ การได้มาซึ่งงบประมาณ ความรู้ทางด้านวิชาการ

เครือข่ายเชิงบริหารการพัฒนา การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ โดยจะเป็นประโยชน์ต่อการทำให้ผู้นำท้องที่ในทุกบทบาทหน้าที่ที่มีความสามารถมีศักยภาพต่อการนำองค์ความรู้ทางด้านการบริหารพัฒนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.5 ปัจจัยทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างมากต่อการทำให้ผู้นำท้องที่ที่สามารถนำเอาแนวคิดแนวทางวิธีการปฏิบัติการด้านการบริหารการพัฒนาใช้ให้บรรลุผลสำเร็จเชิงรูปธรรม เพราะการทำงานด้านการปกครอง การพัฒนา และการรักษาความสงบสุขเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ถึงแม้จะเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของผู้นำท้องที่ท้องถิ่นและผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน รวมถึงผู้นำหน่วยงานองค์กร แต่ถ้าปราศจากความร่วมมือของประชาชนและองค์การที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จได้ยาก ตรงกันข้ามกับทาสทุกภาคส่วนโดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการพัฒนา การปกครอง การรักษาความสงบปลอดภัย ย่อมทำให้การบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ผู้นำท้องที่และผู้นำส่วนอื่น ๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการนำเอาการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการทำงานในชุมชน

2.6 ปัจจัยทางด้านการสนับสนุนจากรัฐบาล การได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลทางด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการนโยบายนุเคราะห์ศาสตร์ด้านการบริหารการพัฒนาสู่การปฏิบัติให้กับผู้นำท้องที่ในทุกตำแหน่งบทบาทหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ที่รัฐบาลทุกรัฐบาลจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งงบประมาณที่ผู้นำท้องที่จะนำมาใช้ขับเคลื่อนดำเนินการด้านกิจกรรมโครงการ การปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา การนำมาใช้กับการอบรมสัมมนา การถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะเชิงปฏิบัติการด้านการบริหารการพัฒนา ให้กับผู้นำท้องที่ในทุกตำแหน่งได้อย่างต่อเนื่อง เพราะที่ผ่านมารัฐบาลโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลได้แต่ขอรับข้อมูลเชิงการปกครอง การรักษาความสงบ และการบริหารจัดการและการพัฒนาจากผู้นำท้องที่และผู้นำชุมชนในภาคส่วนต่าง ๆ แต่การสนับสนุนส่งเสริมกับมีน้อยและแทบไม่มีเลย จึงทำให้องค์ความรู้ทักษะประสบการณ์ การปฏิบัติการด้านการบริหารการพัฒนาผ่านผู้นำท้องที่เป็นไปอย่างล่าช้าไม่ต่อเนื่อง สอดคล้องนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลอย่างไม่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลของที่ควรจะเป็น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับรูปธรรมความสำเร็จต่อการที่ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่แตงได้นำเอาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้โดยเน้นหนักทางด้านการปฏิบัติการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในภายนอกชุมชนจนพบว่า มีรูปธรรมความสำเร็จที่ประกอบด้วย การเกิดโครงการต้นแบบ บุคคลต้นแบบ กลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผลของการได้การเป็นรูปธรรมความสำเร็จในรูปแบบต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ว่าการนำเอาแนวคิดแนวทางการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้โดยผู้นำท้องถิ่นเกิดรูปธรรมความสำเร็จในหลายรูปแบบลักษณะ ถือว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีศักยภาพเชิงการปกครอง เชิงการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ รวมถึงสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำในภาคส่วนอื่น ๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงว่าชื่นชมยกย่องเพราะถือว่าเป็นผู้นำชุมชนที่สร้างแนวทางข้อเสนอและรูปแบบของการปกครอง การเมือง การพัฒนาโดยใช้หลักการทางด้านการบริหารการพัฒนาเป็นแนวทางนำร่องในการบริหารจัดการชุมชน โดยการดำเนินการ การบริหารจัดการและการพัฒนาที่พัฒนาที่ผ่านมา สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางการพัฒนาชุมชนโดยนักวิชาการ ดังนี้ Riggs (1970 อ้างถึงใน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2551, น. 27) มีแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาว่า การบริหารการพัฒนามีความหมายอยู่ 2 ประการคือ การบริหารการพัฒนา คือการบริหารงานด้านการพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่มีขนาดใหญ่โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะของการบริหารและอีกความหมายหนึ่งการบริหารการพัฒนาเป็นการบริหารการพัฒนาที่ครอบคลุมการบริหารแผนงานต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐให้เกิดผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของการพัฒนา โดยแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาดังกล่าวไปสอดคล้องกับแนวความคิดของ Montgomery (1966 อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2551, น. 19) ที่ได้ให้ความหมายของการบริหารการพัฒนาไว้ว่า การบริหารการพัฒนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแผนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของรัฐ โดยปกติจะไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถทางการเมือง แต่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจส่วนนักวิชาการสาธารณสุขจินได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารการพัฒนาว่าเป็นการบริหารแบบใหม่และเป็นการบริหารที่แยกออกจากการบริหารรัฐกิจ การบริหารการพัฒนาเป็นการบริหารที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นสำคัญ Hsuch (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2551, น. 20) ในการขณะนี้นักวิชาการของไทยคือ

อุทัย เลาหวิเชียร (2548, น. 24) ได้ให้ความหมายของการบริหารการพัฒนาได้ค่อนข้างคล้ายตามกับนักวิชาการจากต่างประเทศหลายท่านโดยให้ความหมายของการบริหารการพัฒนาพบว่า การบริหารการพัฒนา คือ กระบวนการของรัฐหรือหน่วยงานทางราชการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารกิจกรรมโครงการให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ซึ่งตามผลของการวิจัยในครั้งนี้การที่ผู้นำท้องถิ่นที่ร่วมกับผู้นำในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในภายนอกชุมชนได้ร่วมกันบริหารจัดการ ดำเนินการ ปฏิบัติการจนนำมาสู่การทำให้อำเภอแม่แตงมีต้นแบบของการพัฒนาหลาย ๆ รูปแบบ ก็ถือว่าเป็นการสานต่อแนวนโยบายของรัฐด้านการบริหารการพัฒนาและเป็นการประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารการพัฒนาให้เกิดการบูรณาการ ประสานสร้างเครือข่ายด้านการการทำงานให้เป็นกลไกด้านการพัฒนาในทุกภาคส่วน เกิดการเคลื่อนไหว เกิดการบริหารจัดการ ดำเนินกิจกรรมโครงการ และปฏิบัติการจนเกิดเป็นรูปธรรมความสำเร็จและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในทุกระดับทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเจริญก้าวหน้าโดยเป็นไปตามหลักคิด แนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนเข้มแข็งโดยมีสาระสำคัญที่ว่าชุมชนเข้มแข็งคือ การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กร ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชน และส่งผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนในเชิงบวก โดยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนจะต้องมีการสร้างกระบวนการให้เกิดการมีส่วนร่วมหรือสร้างความร่วมมือในลักษณะของการร่วมคิดร่วมทำร่วมเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 46)

สำหรับผลการวิจัยที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของการนำเอาแนวคิดหลักการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประกอบด้วย ปัจจัยด้านระดับการศึกษาและประสบการณ์ก็ทำงานผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเป็นผู้ที่จะต้องมีการศึกษาที่ค่อนข้างสูงอย่างน้อยก็ควรอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพราะระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน โดยเฉพาะการรับรู้การเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการชุมชนการปกครองและการพัฒนาชุมชนที่จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายทันยุคทันสมัยทันเหตุการณ์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่สำคัญ และผู้วิจัยค่อนข้างเห็นด้วยกับการที่ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรต้องเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านอื่น ๆ และด้านการบริหารจัดการด้านการพัฒนามาก่อนยิ่งถ้ามีระยะเวลาของการเป็นผู้นำท้องถิ่นหรือ

ผู้นำชุมชนมาหลายปียิ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงาน การบริหารจัดการ และการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ในรูปแบบของการบริหารการพัฒนาได้เป็นอย่างดี เพราะการบริหารการพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความจำความเข้าใจค่อนข้างมากถ้าได้ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ยังเป็นปัจจัยหนุนเสริมที่ดี

ปัจจัยทางด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาที่ผู้นำท้องถิ่นสร้างและมีมากขึ้นก็เป็นปัจจัยหนึ่งเสริมที่สำคัญต่อการ ที่ผู้นำได้นำแนวคิดหลักการบริหารการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ให้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมเพราะว่าแนวทางการพัฒนาโดยทั่วไปและแนวทางการบริหารการพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยภาคีเครือข่ายทั้งลำดับบุคคล กลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงานทั้งภายในภายนอกชุมชน ทั้งเครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีปัจจัยที่สำคัญมากคอยหนุนเสริมคือความร่วมมือของประชาชนที่อยู่ภายในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ในกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารจัดการและการพัฒนาโดยตรง สังเกตได้ว่าหมู่บ้าน ตำบล ตำบลต้นแบบ อำเภอต้นแบบในลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนแห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยมีปัจจัยที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อนำปัจจัยต่าง ๆ มาวิเคราะห์รวมก็จะพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่จะเข้ามาหนุนเสริมสนับสนุนร่วมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดที่จะทำให้การประยุกต์ใช้แนวคิดแนวทางการบริหารการพัฒนา กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นคือ ปัจจัยทางด้านการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลโดยตรงทั้งในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาหรือการสนับสนุนผ่านหน่วยงานภาครัฐ ทั้งการสนับสนุนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนด้านความรู้วิชาการ การสนับสนุนด้านบุคลากร การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี และการสนับสนุนด้านงบประมาณที่มากเพียงพอและต่อเนื่อง

ปัจจัยหนุนเสริมความสำเร็จที่ได้จากการวิจัยที่นำมาอภิปรายผล มีความสอดคล้องกับหลายแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการหลาย ๆ คน เช่น วันชัย มีชาติ (2557) และ ดิน ปรัชญพุทธิ (2551) และ ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, และ ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, (2550) โดยมีสาระสำคัญของแต่ละแนวคิดทฤษฎีดังนี้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ที่มีสาระสำคัญคือการรับรู้เป็นกระบวนการที่ผ่านการตีความและมีการจัดระเบียบในความรู้สึกประทับใจของตนเอง เพื่อให้ความหมาย กับสิ่งแวดล้อม โดยการรับรู้ของแต่ละแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกันในสิ่งหนึ่งสิ่งใด เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจะให้ความหมายและตีความ อาจเหมือนกันหรือไม่เหมือนกันเพราะบุคคลมีความรับรู้ที่แตกต่างกัน (ศิริวรรณ เสรีรัตน์,

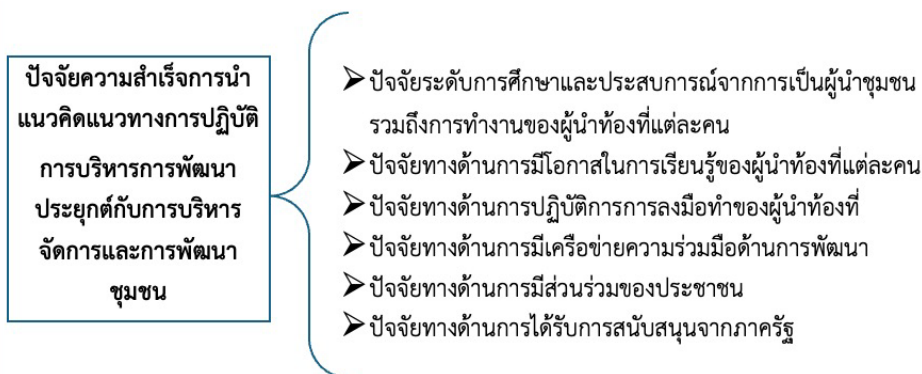
สมชาย หิรัญภิตติ, และ ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, 2550, น. 31) โดยความเป็นผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรมีการเรียนรู้มากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไปเพราะการเรียนรู้จะนำไปสู่การรับรู้ในเรื่องราวต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการเป็นผู้นำและประสิทธิภาพประสิทธิผลของการทำงานในเชิงการบริหารจัดการการปกครองการพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการด้านการรับรู้ของไทยคือ วันชัย มีชาติ (2552, น. 15) ที่ได้ให้ความหมายของการรับรู้ว่าการรับรู้เป็นการอภิปรายความรู้ความรู้สึกความหมายของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรากับการรับรู้ที่แต่ละบุคคลมีต่อสิ่งที่อยู่รอบตัวที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทัศนคติค่านิยมและการกล่อมเกลாதงสังคมของแต่ละบุคคลโดยมีปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์ในอดีตทัศนคติของบุคคลการสนใจความสนใจความคาดหวังบุคลิกภาพความสามารถและแรงขับเคลื่อนความต้องการดังนั้นผู้นำท้องถิ่นควรเป็นบุคคลที่รักในการเรียนรู้และควรเป็นบุคคลที่ชอบแสวงหาความรู้ความรู้อย่างต่อเนื่องประสบการณ์ประสบการณ์

ประการสำคัญ ผู้นำท้องถิ่นควรมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงเพราะการเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงจะส่งผลต่อตัวผู้นำ ด้านการทำงานการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน รวมถึงการปกครอง ความนิยมชมชอบการได้รับการยอมรับจากประชาชนและคนในสังคมโดยความมีภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำที่มีสาระสำคัญที่กล่าวว่า เพราะว่าผู้นำเป็นอิทธิพลที่มีต่อกลไกการบริหารควบคู่กับการนำบุคคลในองค์กรโดยที่ภาวะผู้นำเกิดขึ้นในกลุ่มคนที่มากกว่าสองคนขึ้นไปภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่มคนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายขององค์กรภาวะผู้นำหมายถึงกระบวนการที่จะพัฒนาเป้าหมายการทำงานและทุ่มเทพลังให้กับการทำงานจะทำให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นแนวคิดของทั้งนักวิชาการต่างประเทศที่ประกอบด้วย Katz & Kahn (1978, อ้างถึงใน อนุวัตร กองพันธ์, 2560, น. 27) และ Houses & Beetz (1997, อ้างถึงใน สุรพงษ์ รุ่งวารินทร์, 2561, น. 294) รวมถึง Jacobs & Jacques (1979, อ้างถึงใน นงนุช โพธิ์सान, 2560, น. 87) ซึ่งภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ก็ค่อนข้างตรงกับแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการชาวต่างประเทศดังกล่าวและผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ผู้นำที่มีภาวะผู้นำ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการนำแนวคิดแนวทางการปฏิบัติการบริหารการพัฒนามาประยุกต์กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนประกอบด้วยปัจจัยตามภาพดังนี้

ภาพที่ 1. ปัจจัยความสำเร็จการนำแนวคิดแนวทางการปฏิบัติการบริหารการพัฒนาประยุกต์กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน

จากแนวคิดทฤษฎีการบริหารและการพัฒนาชุมชนปัจจัยหลักที่สนับสนุนในการพัฒนาชุมชนคือ คนในชุมชนมีพลังและศักยภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน การพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การริเริ่มของประชาชน ความต้องการของประชาชน ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชน การพัฒนาแบบบูรณาการ ความสมดุลในการพัฒนา การศึกษาภาคชีวิต และการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (วนิดา เสร็จกิจ, 2563, น. 84-86) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการนำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาไปใช้ในการบริหารและพัฒนาชุมชนนั้น จะมีการเพิ่มเติมและเฉพาะเจาะจงลงไปที่ตัวบุคคล มากขึ้น คือ การพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนให้มีความรู้ด้านการบริหารการพัฒนาชุมชนผ่านการเข้าศึกษาตามสถาบันในระดับสูงขึ้น สะสมประสบการณ์เรียนรู้เพิ่มเติมจากผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์และผลงานที่เป็นรูปธรรม การสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนมีความมั่นคงยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 ควรมีโครงการฝึกอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานให้กับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถื่น ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารการพัฒนา และศักยภาพด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำชุมชน

1.2 ควรมีการเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนต้นแบบภายในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ มากขึ้นโดยเป็นชุมชนต้นแบบ กลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบ รวมกับการสร้างผู้นำท้องถิ่นต้นแบบ ผู้นำท้องถื่นต้นแบบ ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบ ประชาชนต้นแบบ เพื่อยกระดับการบริหาร จัดการชุมชนให้เป็นการบริหารการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ โดยการเสริมสร้างอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาอย่างจริงจังเพื่อให้ได้ข้อเสนอ แนวทาง กลยุทธ์หรือรูปแบบในการนำแนวคิด หลักการบริหารการพัฒนามาใช้ในการบริหารจัดการ พัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ คุณภาพ และ การศึกษาวิจัยเชิงพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ขอบเขตของพื้นที่วิจัยในระดับอำเภอ จังหวัด ภาค และระดับประเทศ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบการถอดบทเรียนความสำเร็จจากหน่วยงานองค์กร สถาบันการศึกษา หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มองค์กรชุมชน ที่สามารถนำเอาหลักคิดแนวคิดทฤษฎี แนวทางการปฏิบัติด้านการบริหารการพัฒนาไปสู่การ ปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมมีความเป็นเลิศทางด้านต่าง ๆ นำไปสู่การเป็น ต้นแบบในการเรียนรู้ได้

เอกสารอ้างอิง

- เขมิกา ทองเรือง, สำราญ วิเศษ, และ กชกร เดชะคำภู. (2562). ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามความคาดหวังของประชาชนเทศบาล ตำบลนาคำ อำเภอกะสอ จังหวัดนครพนม. *วารสารเสถภูมิวิชาการ*, 5(2), 9-21.
- ติน ปรัชญพุทธิ. (2551). *การบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงนุช โพธิ์สาน. (2560). *การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธธา. (2560). *การบริหารการพัฒนา*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วนิดา เสร็จกิจ. (2563). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในบริบทของการพัฒนาประเทศ. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 8(1), 81-106.
- วันชัย มีชาติ. (2552). *การบริหารองค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2551). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2557). *การบริหารการพัฒนา*กับการประเมินสถานการณ์ประเทศไทยตามแนวทฤษฎีเคนส์. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 2(2), 3-21.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, และ ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีรฟิล์มและไซเทกซ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 - 2559*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf
- สุรพงษ์ รุ่งวารินทร์. (2561). บทบาทการปกครองของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 10(1), 281-295

การนำนโยบาย “สมาร์ท ซิตี้” ไปปฏิบัติ
กรณีของโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะ *
Implementing the “Smart City” Policy: The Case of
the Chiang Mai University Smart City Project

เวธน์วิทย์ เมฆประยูร

Wethwit Mekprayun

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

Email: aek.ekawit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
1) กระบวนการนำนโยบายสมาร์ท ซิตี้ ไปปฏิบัติของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะ
ความเป็นเลิศที่ยั่งยืนสู่ชุมชน และผลลัพธ์ 7 ด้านอัจฉริยะ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม พลังงาน พลเมือง
การคมนาคม เศรษฐกิจ และการบริหารงาน 2) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการนำนโยบาย
สมาร์ท ซิตี้ ไปปฏิบัติของโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะ โดยสัมภาษณ์
ทั้งโครงสร้าง จำนวน 31 คน ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย รองอธิการบดี
และผู้อำนวยการจากส่วนงานวิชาการ พนักงานผู้ปฏิบัติและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
และนายกเทศมนตรีจากโครงการสมาร์ท ซิตี้อื่น

ผลการวิจัย 1) ผลการศึกษากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นไปใน 3 ขั้นตอน คือ
ขั้นเริ่มต้น: ได้แปลงนโยบายยืดยิบและภารกิจตนเอง กำหนดนโยบายและวางแผน บรรจุมาระ
การพัฒนาสมาร์ทซิตี้ในแผนแม่บท จัดองค์กรและตั้งศูนย์บริหารจัดการเมืองอัจฉริยะ และ

* ได้รับความ: 28 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 18 พฤษภาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 20 พฤษภาคม 2567

กระจายทรัพยากรที่เพียงพอและอำนาจให้รองอธิการบดีลงมามีส่วนร่วม ขั้นตอนการปฏิบัติ: มีโครงสร้างองค์การเข้มแข็ง ระบบคัดคน วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่ดี มีการกำหนดขั้นตอน มอบหมายงาน ประเมินผลที่ชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพ เจตจำนงที่ดีร่วมกับ ผู้นำ ๆ เข้มแข็ง มีภาวะผู้นำและความสามารถสูง การประสานงานความร่วมมือและทีมเวิร์คสูง และขึ้นผลลัพธ์: ครอบคลุมประกอบของสมาร์ต ซิตี้ เกิดผลลัพธ์เป็นรูปธรรมในบางด้านที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม พลังงาน การคมนาคมและการดำรงชีวิต เช่น การจัดการของเสียเป็น ศูนย์ ลดการปล่อยคาร์บอน ผลิตภัณฑ์งานสะอาดใช้ นำเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลมาใช้ต่อเนื่อง ในบางด้านยังคงพัฒนาต่อไป 2) ปัจจัยสู่ความสำเร็จในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ แบ่งเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความมุ่งมั่นและกรอบแนวคิดสมาร์ต ซิตี้ บุคลากร ผู้ปฏิบัติงานและนักศึกษา กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ดี ข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โครงสร้างองค์การ งบประมาณ เจตจำนงที่ดี การมีส่วนร่วม ของนักศึกษาและการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: สมาร์ต ซิตี้; กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ; มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

This article is a qualitative research case study that aims to study 1) the policy implementation process of Chiang Mai Smart City: Excellence for Sustainable Communities and outcomes across 7 Smart dimensions involving Environment, Energy, People, Living, Mobility, Economy, and Governance 2) Leading Success Factors in the Policy Implementation Process of the CMU Smart City Project. Data were collected through semi-structured interviews with 31 participants, including policymakers, administrators, vice presidents and directors, implementors, and students from Chiang Mai University and the other Smart City projects.

The research results showed that 1) The implementation process of the smart city policy follows a three-stage. It consisted of three stages. Take-off Stage: The university transformed its policy based on its own context and missions.

Policymaking and Planning Included a Smart City Development Agenda in the master plan. Organization and Established the SCMC. and resources allocation and power involving vice-rectors. Deliverer Stage: There was a strong organizational structure recruitment system good culture and the environment It had clear procedures for assigning tasks and evaluating systems and emphasized planning. Implementors had the right attitude, knowledge, and abilities had good will together with leaders. Leaders were strong. Leadership and high abilities. They had high levels of coordination, cooperation, and teamwork. Outcomes Stage: The CMU Smart City met all the elements of a smart city. There were tangible results in some Smart dimensions have changed for the better, especially in the development Smart dimensions of Smart Environment, Smart Energy, Smart Transportation, and Smart Living. Examples included Zero-waste management, reduced carbon emissions, the use of clean energy production and the continuous use of digital technology and data. In some aspects, have continued to develop.

2) Factors contributing to the success of the policy implementation process were divided into Internal Factors: involving visionary leaders who were committed and had a Smart City framework. Implementors and target groups, a good policy implementation process, technology and data and Smart Infrastructure, External Factors: organizational structure, budget, good will, stakeholder participation, and. public relations.

Keywords: Smart City; policy implementation process; Chiang Mai University

1. บทนำ

ระหว่างปี 2556-2558 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มช., CMU) มุ่งมั่นสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก อัจฉริยะและดิจิทัล โดยยึดภารกิจ ปัญหาข้อบกพร่องของตนเป็นตัวตั้ง อธิการบดีนิเวศน์ นันทจิตมีวิสัยทัศน์ (Visions) ริเริ่มและให้ความสำคัญกับคณะผู้บริหาร แผนแม่บท และผังแม่บท ชุดใหม่ และนำมาสู่การจัดทำผังแม่บทการพัฒนาเมืองอัจฉริยะโครงการ “CMU Smart Cities -

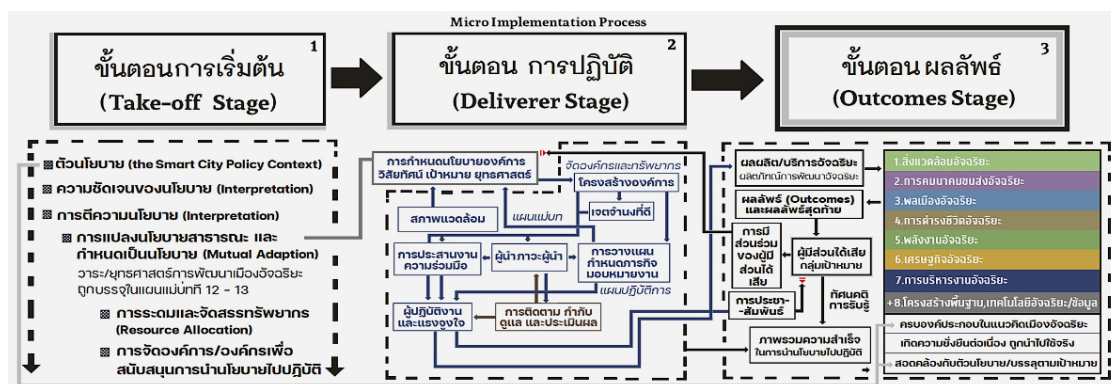
Clean Energy” ก่อนนโยบายสมาร์ท ซิตี้ของประเทศไทยจะเกิดขึ้น ซึ่งได้นำแนวคิดเมืองอัจฉริยะมากำหนดเป็นนโยบายในปี 2560 จากอิทธิพลของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และอื่นๆ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงได้ยกเอาโครงการดังกล่าวมาปรับตามกรอบนโยบายและได้เข้าร่วมกับนโยบายเกิดเป็นโครงการนำร่องระยะแรกตามเป้าหมายนโยบายภายใต้ชื่อ “มหาวิทยาลัยเมืองอัจฉริยะ ความเป็นเลิศที่ยั่งยืนสู่ชุมชน (CMU Smart City/Campus)” โดยยึดนิยามตามนโยบาย คือ เป็นเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการให้บริการเมืองด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน คุณภาพชีวิต สุขและความปลอดภัย (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในฐานะสถาบันการศึกษาแห่งแรกและแห่งเดียวที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้พัฒนาเมืองอัจฉริยะตามนโยบายนำร่องด้วยความพร้อมด้านทรัพยากร หน่วยงาน และเทคโนโลยีที่ครบครัน ที่พยายามแสดงให้เห็นถึงแบบอย่างในการปฏิบัติจริง สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Promotion Agency: depa) ในฐานะผู้ขับเคลื่อนนโยบาย มุ่งหวังให้ทุกเมืองในประเทศไทยกลายเป็นเมืองอัจฉริยะที่มีคุณภาพในอนาคตอันใกล้นี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง เทศบาล อบต. อบจ. กำลังจะเข้ามามีบทบาทเป็นผู้พัฒนาเมืองอัจฉริยะในการพัฒนาทั้ง 7 ด้าน และเปลี่ยนผ่านการบริหารงานแบบดิจิทัล Data-Driven ยกระดับธรรมาภิบาลความสะดวกรวดเร็ว เกิดขึ้นไปสู่ประชาชนที่ในพื้นที่ฐานผู้รับบริการสาธารณะ ทั้งนี้ผู้ขับเคลื่อนนโยบายยังระบุว่า โครงการเมืองอัจฉริยะของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่นและเป็นต้นแบบที่ดีได้ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (ปรัชญาโกมล, สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2566)

บทความนี้มุ่งหวังที่จะทำความเข้าใจในแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติระดับจุลภาคในแง่กระบวนการ โดยเฉพาะนโยบายเมืองอัจฉริยะซึ่งจัดอยู่ในประเภทเทคโนโลยี ข้อมูล การบริหารพัฒนาเมือง และนโยบายเชิงบูรณาการ งานวิจัยนี้ยังมุ่งศึกษาถึงนโยบายประเภทใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อเติมเต็มและปะติดปะต่อองค์ความรู้ใหม่ ๆ เนื่องจากงานวิชาการในประเทศไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติในเชิงคุณภาพ รวมไปถึงการศึกษานโยบายประเภทใหม่ ๆ ยังมีจำนวนน้อย บทความนี้จะช่วยเติมเต็มและปะติดปะต่อองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสำเร็จหรือเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานต่างๆ

โดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นช่วยลดการสูญเสียด้านงบประมาณและความล้มเหลว เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการพัฒนา smart city ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ งานวิจัยและประชาชนไทย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดสำหรับศึกษา กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติจากกรณีศึกษา จันทรร (2551) Jones (1977) และ Brewer & DeLeon (1983) ร่วมกับแนวคิดปัจจัยริเริ่มไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่สำเร็จของ Chourabi et al. (2012) และ Myeong, Jung, & Lee (2018) และ Nam & Pardo (2011) แบ่งศึกษาการนำนโยบาย

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติแบ่งเป็นขั้น เริ่มต้น ปฏิบัติและผลลัพธ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษากระบวนการนำนโยบาย smart city ไปปฏิบัติของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมืองอัจฉริยะ ความเป็นเลิศที่ยั่งยืนสู่ชุมชน และผลลัพธ์ 7 ด้านอัจฉริยะ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม พลังงาน การคมนาคม พลังเมือง การดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และการบริหารงานอัจฉริยะ

2. เพื่อการศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในกระบวนการนำนโยบาย smart city ไปปฏิบัติของโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะ ความเป็นเลิศที่ยั่งยืนสู่ชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการศึกษารายกรณี (Case Study Research Method) ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ร่วมกับการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการเข้าไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

2. **ผู้เข้าร่วม** ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วม 31 คน ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ 1) ผู้จัดการสำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัลสาขาภาคเหนือตอนบน 1 คน 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ผู้นำและรองอธิการบดี 2 คน และผู้อำนวยการจากศูนย์ในสำนักงานมหาวิทยาลัยส่วนงานรวมภายใน 12 คน พนักงานผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจากศูนย์บริหารจัดการเมืองอัจฉริยะ 5 คน ผู้นำนักศึกษาและนักศึกษาจากคณะต่าง ๆ 6 คน นักวิชาการ 2 คน 3) นายกเทศมนตรี ผู้นำจากโครงการเมืองอัจฉริยะของเทศบาล ได้แก่ นครเชียงใหม่ เมืองแม่เหิยะ และตำบลแม่จัน 3 คน

3. **เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล** ใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน (Interview Guidelines) เลือกผู้สัมภาษณ์โดยใช้เกณฑ์คัดเข้า และใช้เทคนิคลูกโซ่ (Snowball Sampling)

4. **การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษา** วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความโดยผู้วิจัย (Interpretation)

4. สรุปผลการวิจัย

1. **การนำนโยบายไปปฏิบัติของโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะ** ความเป็นเลิศที่ยั่งยืนสู่ชุมชน

1.1 **ขั้นเริ่มต้น (Take-off Stage)** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มพัฒนาสมาร์ต ซิตี้ โดยรับเอานโยบายสมาร์ต ซิตี้มาปฏิบัติ 1) **ด้านตัวนโยบาย** มีการกำหนดกรอบแนวคิดการนิยามที่ชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดสมาร์ต ซิตี้สากล นำไปสู่ 2) **การตีความนโยบาย** โดยมหาวิทยาลัยนำผังแม่บทและโครงการเมืองอัจฉริยะพลังงานสะอาดเดิมปรับเข้ากับนโยบายอย่างสอดคล้องกับบริบทตนเอง และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสมาร์ต ซิตี้ ทั้ง 7 ด้านอัจฉริยะ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม การคมนาคม พลเมือง การดำรงชีวิต พลังงาน เศรษฐกิจและการบริหารงาน โดยยึดเอาเป้าหมายมุ่งไปสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก (World-class University)

การพัฒนาที่ยั่งยืนและให้บริการทางวิชาการรับผิดชอบต่อสังคม ผสมกับตามหน้าที่ในพันธกิจ และ Pain Points 3) มีการกำหนดเป็นนโยบาย โดยได้บรรจุวาระการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเข้าเป็นส่วนหนึ่งในแผนและแผนแม่บทตั้งแต่ฉบับที่ 12 และ 13 ภายใต้ยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน 4) การจัดองค์การเพื่อสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการเมืองอัจฉริยะ (Smart Campus Management Center: SCMC) เป็นหน่วยงานหลัก เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอัจฉริยะและประสานงานกับหน่วยงานภายใน รวมถึงสถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงานนครพิงค์ (Energy Research and Development Institute Nakhonping: ERDI) และสำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Service Center: ITSC) ได้กำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรใหม่ อีกทั้งยังมีรูปแบบ “การนั่งหัวโต๊ะ-ลงมาเล่นเอง” คือ อธิการบดีกระจายอำนาจให้แก่รองอธิการบดี ประเสริฐ ฤกษ์เกรียงไกร นั่งเป็นประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเต็มรูปแบบและเป็นกลางทางคาร์บอน ลงมามีส่วนร่วมโดยตรง 5) การกระจายทรัพยากรไปยังองค์กรผู้ปฏิบัติต่างๆ อย่างเพียงพอทั่วถึง

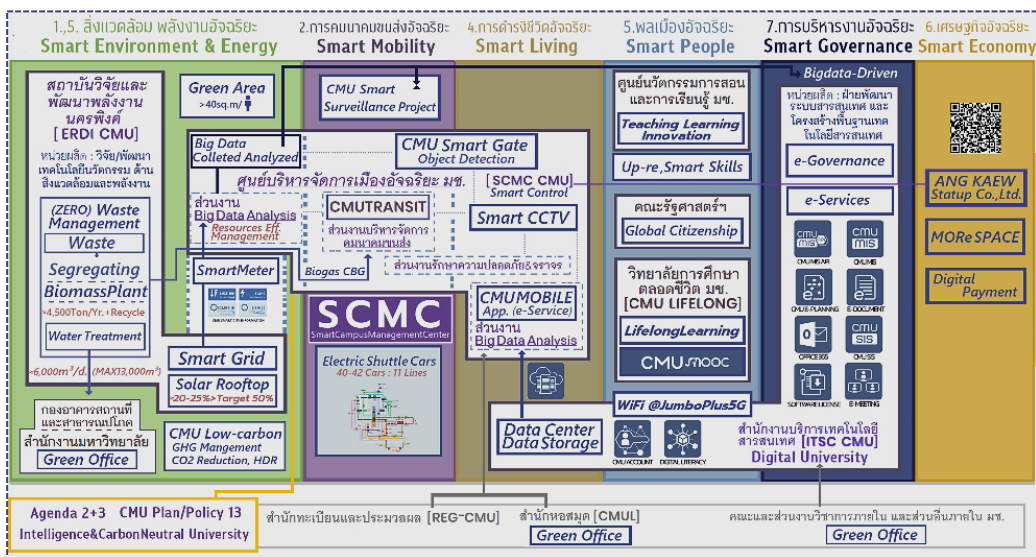
1.2 ขั้นการปฏิบัติ (Deliverer Stage) 1) ด้านโครงสร้างองค์การเข้มแข็ง มีกลไกการถ่วงดุลโดยสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดนโยบาย มีองค์ความรู้เทคโนโลยีของตนเอง สามารถผลิตผลิตอัจฉริยะได้เอง วัฒนธรรมร่วมด้วยช่วยกันและสร้างความผูกพัน มีระบบคัดคนเข้าที่มีมาตรฐาน 2) **ด้านเจตจำนงที่ดี (Good Will)** ปรากฏในบุคลากรทุกระดับ มุ่งมั่นในการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและกลุ่มเป้าหมาย 3) **ด้านการวางแผน** กำหนดภารกิจ มอบหมายงานและขั้นตอนในการปฏิบัติ มีความชัดเจนเป็นระบบ ไม่ทับซ้อน 4) **ด้านผู้นำทุกระดับเข้มแข็ง** มีความสามารถและมีภาวะผู้นำ ให้ความสำคัญกับแผนโดยมีความสามารถในการวางแผน รู้จักการใช้อำนาจหน้าที่และจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา มีวิสัยทัศน์และความมุ่งมั่น 5) **ด้านผู้ปฏิบัติงาน** มีทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ดีได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง ได้รับสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี 6) **ด้านการประจักษ์** สร้างความร่วมมือและทีมเวิร์ค อยู่ในระดับที่สูง บุคลากรช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี 7) **ด้านการติดตาม ดูแลและประเมินผล** มีมาตรฐาน เป็นระบบและต่อเนื่อง 8) **ด้านสภาพแวดล้อม** โครงการไม่ได้รับการต่อต้าน ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกบ้าง ลักษณะของคนจังหวัดเชียงใหม่มีอัธยาศัยดีเป็นมิตร และกระบวนการปฏิบัติไม่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

1.3 ชั้นผลลัพธ์ (Outcomes Stage) 1) ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ ยังคงขาดการสร้างการรับรู้ให้ทั่วถึงผู้มีส่วนได้เสียและไม่ได้รับความสำคัญ **2) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย** ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเมืองชุมชนที่ตนเองอาศัย **3) ด้านผู้มีส่วนได้เสีย** มองว่าได้รับประโยชน์จากการพัฒนาในด้านต่าง ๆ บ้าง ซึ่งรับรู้ไม่เท่ากันและส่วนใหญ่มองว่าตนเองรับรู้ เข้าถึงข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ที่น้อย จึงมองภาพรวมความสำเร็จว่าประสบความสำเร็จระดับปานกลาง บางส่วนมองว่ายังไม่ประสบความสำเร็จแต่การพัฒนาสมารถ ชีตักก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดประโยชน์บ้าง แต่ก็เกินไปในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต **4) ภาพรวมด้านผลผลิต (Outputs)** ครอบคลุมตามปริมาณและคุณภาพ ซึ่งตั้งเป้าหมายพัฒนาเมืองอัจฉริยะไว้ดังนี้ เป็นศูนย์ด้วยตนเองครบวงจร ผลิตพลังงานสะอาดขึ้นและใช้เอง 50% ในปี 2572 ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจนสุทธิเป็นศูนย์ในปี 2575 จัดระบบขนส่งมวลชนพลังงานสะอาด ส่งเสริมความสุขและปลอดภัย แก่นักศึกษาและบุคลากร และเพิ่มธรรมาภิบาล และมุ่งสู่เป้าหมายการเป็น Digital/Carbon Neutral/Intelligence University ต่อไปในอนาคต โดยผู้มีส่วนได้เสีย-กลุ่มเป้าหมายหลักเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ องค์กรและนักศึกษา ตามมาด้วยบุคลากร และท้ายที่สุดคือชุมชน ประชาชน หน่วยงานอื่นๆ (เอกวิทย์ เมฆประกฤษ, 2567) **5) ด้านผลกระทบ (Impacts)** ยังไม่เป็นที่น่าพอใจต่อการสร้างผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ แต่ได้เป็นต้นแบบถ่ายทอดองค์ความรู้และผลิตภัณฑ์อัจฉริยะไปสู่หน่วยงานภายนอกมากกว่า 60 หน่วยงาน **6) ด้านผลลัพธ์ (Outcomes)** ก่อให้เกิดผลลัพธ์จากการพัฒนา **7 ด้านอัจฉริยะ ดังนี้ 6.1) ด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ** สิ่งแวดล้อมภายใต้ดีขึ้น ลดการปล่อยมลพิษและก๊าซเรือนกระจกออกสู่ชุมชนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ศูนย์บริหารจัดการชีวมวลแบบครบวงจร คัดแยกกำจัดขยะได้ทั้งหมดแบบไม่เผา น้ำเสียทั้งหมดได้รับการบำบัด รักษาพื้นที่สีเขียว มีอาคารที่ประหยัดพลังงาน **6.2) ด้านพลังงานอัจฉริยะ** มหาวิทยาลัยผลิตและใช้พลังงานสะอาดด้วยโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะในสัดส่วนมากขึ้นจากแทบจะเป็นศูนย์ มาสู่ 20-25% สามารถบริหารจัดการติดตามควบคุมการใช้ทรัพยากรและไฟฟ้าในหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า โดยข้อมูลแบบ Real-time **6.3) ด้านการคมนาคมและการขนส่งอัจฉริยะ** นักศึกษาและบุคลากรภายในมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวก รวดเร็วไม่เสียค่าใช้จ่ายใช้งานผ่านแอปพลิเคชัน ลดมลพิษทางอากาศ จัดการและติดตามควบคุมการจราจรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัยขึ้นด้วยเทคโนโลยีและข้อมูล **6.4) ด้านการดำรงชีวิตอัจฉริยะ** มหาวิทยาลัยมีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น สามารถติดตามการเข้า-ออกด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ

ลดการจ้างงาน ข้อมูลถูกเก็บและวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้จริงในการบริหารงาน นักศึกษาเข้าถึงบริการ สนับสนุนการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มใหม่ ๆ 6.5) ด้านพลเมืองอัจฉริยะ นักศึกษาบุคลากร และประชาชนทั่วไปได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ช่องทางใหม่ได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสนใจ ส่งเสริมการเป็นพลเมืองโลกแก่นักศึกษา 6.6) ด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะ ส่งเสริมระบบธุรกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจดิจิทัล และสตาร์ทอัพ 6.7) ด้านการบริหารงานอัจฉริยะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการทำงานแบบดิจิทัลเกิดขึ้นหลากหลาย สนับสนุนสู่การเป็นมหาวิทยาลัยดิจิทัลเพิ่มขึ้น ขณะที่นักศึกษาเข้าถึงอินเทอร์เน็ตแบบไร้สายและบริการดิจิทัลได้สะดวกรวดเร็วและครอบคลุมขึ้นได้รับสนับสนุนการเรียนเช่นเดียวกับบุคลากรที่มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ สนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น 7) ด้านความต่อเนื่องและนำไปใช้จริง มีการนำไปใช้จริงในประจำวัน เช่น นำข้อมูลมาใช้ตัดสินใจบริหารภายในอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนเกิดขึ้น 8) ด้านภาพรวมของความสำเร็จ พบว่า depa ผู้ขับเคลื่อนนโยบายมองว่าประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่นเป็นต้นแบบได้ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ผู้นำทุกระดับมองว่าสอดคล้องกันว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งถึงมาก แต่มีบางด้านที่ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เช่น ด้านการพัฒนา ด้านพลเมืองและเศรษฐกิจ ตามมาด้วยการดำรงชีวิตและการบริหารงานองค์กร (ภาสกร แชมป์ประเสริฐ, สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2566: พฤกษ์ อักกะรังสี, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2566: เอกวิทย์ เมฆประยูร, สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2566)

ภาพที่ 2. ฟังการดำเนินงาน และผลผลิตที่ส่งมอบ (Deliverable) จากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

2. ปัจจัยนำไปสู่ผลสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยสำคัญ (Key Factors) อันนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติและการเป็นเมืองอัจฉริยะ แบ่งเป็นปัจจัยภายใน (ปัจจัยเริ่มต้น ปัจจัยสำคัญ) และปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยสำคัญ ที่ถูกเน้นย้ำ โดยการรับรู้มุมมองของผู้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์กับสมาร์ต ซิตี้โดยตรง ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยภายใน (Internal Factors) คือ ปัจจัยเริ่มต้น ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และกรอบแนวคิด และปัจจัยที่นำไปสู่การบรรลุเกิดเป็นองค์ประกอบของสมาร์ต ซิตี้ อันจะแยกออกจากกันไม่ได้ ได้แก่ คน (ผู้นำ ผู้มีส่วนได้เสียและผู้ปฏิบัติงาน) เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการ และผลผลิตผลลัพธ์ผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการพัฒนา 7 ด้านอัจฉริยะ

2.1.1 ปัจจัยเริ่มต้น (Initial Factor) คือ ปัจจัยภายในที่ใช้เป็นตัวแรกเริ่มต้นก่อให้เกิดความสำเร็จ-ล้มเหลว คือ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ กรอบแนวคิดสมาร์ต ซิตี้และมีความมุ่งมั่น

2.1.2 (คน) ภาวะผู้นำ (Leadership) ผู้นำทุกระดับต้องลงมามีส่วนร่วมให้การสนับสนุนติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับการวางแผนแม่บทไปถึงแผนปฏิบัติการได้แนวทางเดียวกัน มีความสามารถและมีภาวะผู้นำ ใช้อำนาจที่ตนเองมีผลักดันไปสู่เป้าหมาย

2.1.3 (คน) บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน (Implementors) มีความสำคัญมากต่อกระบวนการปฏิบัติให้เกิดผล ต้องมีทัศนคติ ความรู้ ความสามารถและได้รับการจูงใจที่ดี

2.1.4 (คน) ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders/Target Group) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีแตกต่างจากในกรณีสมาร์ต ซิตี้ทั่วไปที่ในปัจจุบันจะเป็นประชาชน แต่กลายเป็นกลุ่มนักศึกษาแทน ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียมีความสำคัญมาก ในการได้รับการบริการใช้บริการที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านอัจฉริยะและต้องการการได้รับการตอบสนองต่อตนเองจากมหาวิทยาลัย

2.1.5 กระบวนการนํานโยบายปฏิบัติที่ดี (Good Policy Implementation Process) คือ ปัจจัยย่อยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนเริ่มต้น (Take-off Stage) ไปสู่การปฏิบัติ (Deliverer Stage) ที่ผลักดัน ให้เกิดขึ้นผลผลิต มาสู่ผลลัพธ์ (Outcomes Stage) เกิดขึ้น

2.1.6 เทคโนโลยี นวัตกรรมและข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐาน (Technology Innovation and Big Data and Physical/Non-physical Infrastructure) จำเป็นต้องมีการจัดทำเทคโนโลยี ข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐานที่เกิดขึ้น จากด้านการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม คมนาคม ประชาชน ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ พลังงานและการบริหารอย่างน้อย 1 ด้าน

2.2 ปัจจัยภายนอก (External Factors) คือ ปัจจัยมีต่อผลสำเร็จ ได้แก่

2.2.1 เจตจำนงที่ดี (Good Will) บุคลากรทั้งหมดมุ่งหวังต่อผลสำเร็จร่วมกัน ส่งผลให้เกิดผลผลิตที่ใช้ได้จริง มีคุณภาพมีความปรารถนาดีแก่นักศึกษา ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความรักความผูกพันจากบุคลากรที่มอบให้มหาวิทยาลัย ในส่วนอื่นปรากฏเป็นจิตวิญญาณที่รักในพื้นที่

2.2.2 งบประมาณ (Budget) ส่งผลต่อศักยภาพและความสามารถในการปฏิบัติการเลือกใช้เทคโนโลยี และจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน มหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณที่พอเพียงทั่วถึง

2.2.3 โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวิสัยทัศน์รับผิดชอบต่อสังคม มุ่งมั่นได้การยอมรับในชื่อเสียงระดับโลก มีโครงสร้างองค์กรที่เข้มแข็งสืบทอดอย่างต่อเนื่อง มีทั้งทรัพยากรและระบบการคิดคนที่เข้มแข็ง มีวัฒนธรรมเน้นความร่วมมือและทีมเวิร์ค

2.2.4 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Participation) มีความสำคัญในการกำหนดการพัฒนาเมืองตอบสนองต่อประชาชน แต่โครงการนี้ยังขาดการมีส่วนร่วมจากนักศึกษา

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ว่า กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แม้จะมีการปรับปรุงโดยผู้วิจัย แต่ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Goggin (1987), Berman & McLaughlin (1977) อ้างถึงในวรเดช จันทรศร (2551) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ **1) ขั้นเริ่มต้น (Take-off Stage)** 1.1) ตัวนโยบายสมารถ ชี้อธิบายได้วางนิยามและกำหนดกรอบการพัฒนาด้านอัจฉริยะ 7 ด้าน สอดคล้องกับแนวคิดเมืองอัจฉริยะสากลซึ่งน่าจะมีการศึกษามาก่อน ส่งผลให้ในช่วงแรกที่มหาวิทยาลัยน่านโยบายมาปฏิบัติสามารถเห็นภาพและกำหนดการนิยามของโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะสอดคล้องกับนโยบาย สอดคล้องกับบรรพต เมฆนิติกุล (2554); วรเดช จันทรศร (2551) และได้ 1.2) ศึกษากรอบนโยบายตามบริบทของตนเอง ปรับตัวเข้าหากัน ตามแนวคิดของ Jones (1977) และวรเดช จันทรศร (2551) หลังจากนั้นได้ 1.3) จัดตั้งองค์กรสนับสนุนนโยบาย ประกอบด้วย SCMC, ERDI และ ITSC ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการและมีรูปแบบการนั่งหัวโต๊ะ-ลงมาเล่นเอง โดยอธิการบดีนั่งเป็นประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เข้ามาส่วนร่วมและบทบาทโดยตรงส่งผลต่อการประสานงาน ประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติและการขจัดปัญหาและอุปสรรคจนแทบไม่เกิดขึ้น 1.4) การกระจายทรัพยากรไปให้องค์กรผู้ปฏิบัติเป็นไปอย่างทั่วถึงไปเป็นตามแนวคิดของ Brewer & DeLeon (1983) และ Jones (1977) 1.5) กำหนดนโยบายโดยนำวาระการพัฒนาเมืองอัจฉริยะบรรจุลงไปในแผนแม่บทฉบับที่ 12 ต่อเนื่องมายัง 13 สนับสนุนโดยแนวคิดวาระเดช จันทรศร (2551) **2) ในขั้นการปฏิบัติ (Deliverer Stage)** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2.1) โครงสร้างองค์การที่เข้มแข็งสอดคล้องบางส่วนจากที่ระบุไว้ในวาระเดช จันทรศร (2551) มีปัจจัยย่อยที่วาระเดชไม่ได้ระบุว่า คือระบบการคัดเลือกคนที่เข้มข้น ทำให้บุคลากรทุกระดับมีคุณภาพที่สูง วัฒนธรรมองค์การร่วมด้วยช่วยกันที่สนับสนุนต่อความร่วมมือของบุคลากร กลไกการถ่วงดุลอำนาจและทบทวนแผนแม่บทในกำหนดนโยบายโดยสภามหาวิทยาลัย และองค์ความรู้และเทคโนโลยีนวัตกรรมที่สามารถผลิตโครงสร้างพื้นฐาน/ผลิตภัณฑ์อัจฉริยะใช้เองได้ และยิ่งก่อให้เกิด 2.2) ด้านเจตจำนงที่ดี (Good Will) เกิดขึ้นแก่บุคลากรทั้งหมด เนื่องจากด้านผูกพัน ชื่อเสียงและความรู้สึกกันร่วมกันของบุคลากรที่มองนักศึกษาในฐานะกลุ่มเป้าหมาย เป็นเสมือนรุ่นน้องหรือลูกศิษย์ ที่ต้องการมอบสิ่งดีๆ ให้และมุ่งสร้างความสำเร็จให้แก่สถาบันเดิมของตนเอง สอดคล้องต่อความสำเร็จในการปฏิบัติกับ Myeong, Jung & Lee (2018) ซึ่งปรับปรุงมาจาก Political Will 2.3) ด้านการวางแผน กำหนดภารกิจและขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นไปอย่างชัดเจน ไม่เกิดความทับซ้อน และผู้ปฏิบัติงานเข้าใจง่ายสอดคล้องกับวาระเดช จันทรศร (2551) ซึ่งมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการวางแผนเพื่อใช้ในการสื่อสารในทิศทางตรงกัน 2.4) ด้านผู้นำมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการบริหารและวางแผน รู้จักใช้อำนาจหน้าที่ในการจูงใจและมีภาวะผู้นำและลงมามีส่วนร่วมโดยตรง เป็นไปตาม วาระเดช จันทรศร (2551) และ Myeong, Jung & Lee (2018) ซึ่งยังคงมีวิสัยทัศน์ความมุ่งมั่นตาม Nam & Pardo (2011) ก่อให้เกิดการลดปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติได้ 2.5) ความร่วมมือและการประสานงานทั้งในองค์กรและองค์การในระดับสูง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการสร้างวัฒนธรรมร่วมด้วยช่วยกันขององค์การด้วย 2.6) ด้านผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติที่ดีเป็นไปตามแนวคิดของวาระเดช จันทรศร (2551) 2.7) ระบบการติดตามผลและประเมินผลเป็นระบบและต่อเนื่อง 2.8) ด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนต่อการปฏิบัติ สอดคล้องบางส่วนกับวาระเดช จันทรศร (2551) โดยเฉพาะด้าน ลักษณะคนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่คนเป็นที่ย่อยเหลือกันและมีอัยยาศัยดีส่งผลต่อความร่วมมือเกิดแก่บุคลากรซึ่งวาระเดช (2551) ไม่ได้ระบุไว้ **3) ชั้นผลลัพธ์** 3.1) การนำนโยบายไปปฏิบัติของกรณีดังกล่าวครบถ้วนตามแนวคิดองค์ประกอบของการเป็นสมาร์ต ซิตี้ของ Nam & Pardo (2011)

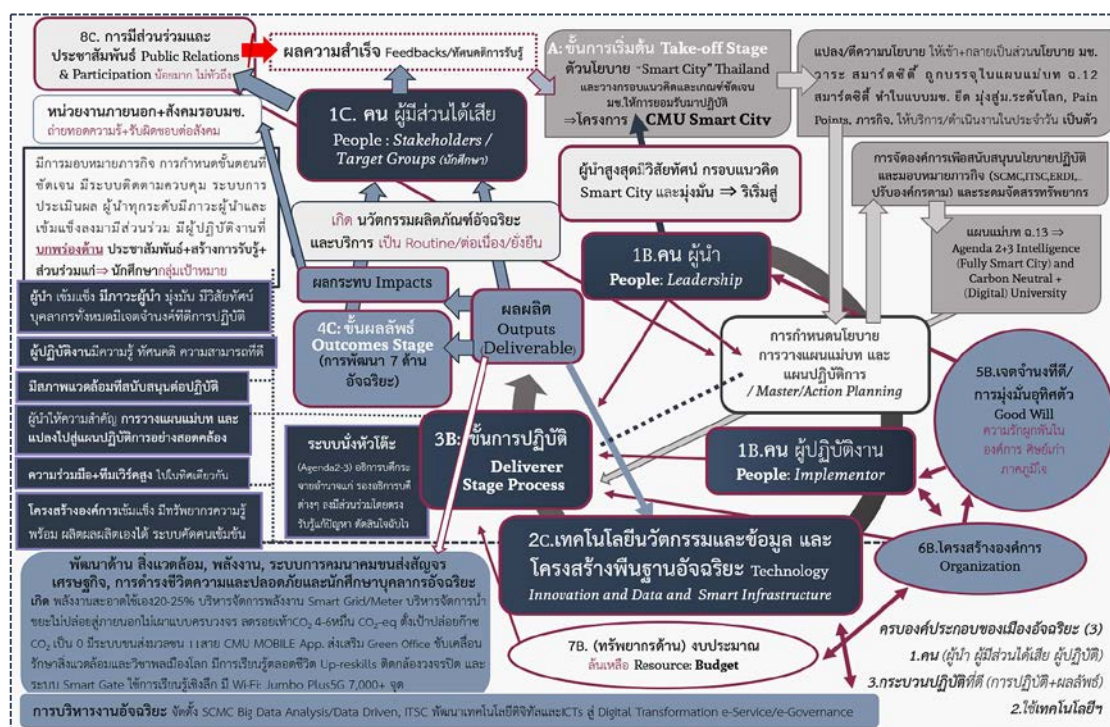

คือ คน (ผู้มีส่วนได้เสีย), การบริหาร และเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับโครงการสมาร์ต ซิตี้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการปฏิบัติจริง องค์ประกอบของ จึงประกอบด้วย คน (ผู้นำ ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้ปฏิบัติงาน) กระบวนการการนำนโยบายไปปฏิบัติ (ขั้นตอนการปฏิบัติและเกิดผลลัพธ์) และเทคโนโลยี เพิ่มเติมด้วย โครงสร้างพื้นฐานและข้อมูล

3.2) ด้านประชาสัมพันธ์ ไม่ได้รับความสำคัญเหนือกว่าผลที่เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตามส่งผลต่อการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียบางส่วนไม่รับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์หรือการพัฒนาด้านอัจฉริยะต่าง ๆ เกิดขึ้นส่งผลต่อทัศนคติที่มีในภาพรวมความสำเร็จลดลง สอดคล้องกับแนวคิดของวรเดช จันทรศร (2551) ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย พบว่าผู้นำทุกระดับมีมุมมองการมีส่วนร่วมที่คลาดเคลื่อน โดยเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นแค่การเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น อย่างไรก็ตามเมืองอัจฉริยะมีหลักเกณฑ์ข้อหนึ่งในห้ากำหนดให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายเพื่อร่วมพัฒนาเมืองที่ตนเองอยู่อาศัย และประชาชนมีความสำคัญที่สุดซึ่ง ต้องมีการใช้งานจริงและเกิดความอยู่ดีมีสุข (ปรัชญา โกมณี, สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2566) นักศึกษาในฐานะผู้มีส่วนได้เสียจึงขาดการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ซึ่งซึ่งส่วนต่อความสำเร็จที่ไม่สอดคล้องกับ Myeong, Jung & Lee (2018) 3.4) ด้านผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับและเข้าถึงบริการและผลผลิตที่ส่งมอบโดยเกิดทัศนคติที่ดีบ้าง แต่บางส่วนยังขาดการรับรู้และประชาสัมพันธ์ ส่งผลต่อทัศนคติที่ภาพรวมความสำเร็จในการปฏิบัติที่ลดลงตาม Myeong, Jung & Lee (2018) และวรเดช จันทรศร (2551) 3.5) ด้านผลกระทบ เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนและสังคมภายนอก 3.6) ด้านผลลัพธ์ จากการพัฒนาด้านอัจฉริยะ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม พลังงาน การคมนาคมและการดำรงชีวิตมีความโดดเด่นมากที่สุด ด้านพลเมืองและการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านเศรษฐกิจยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

3.7) ด้านผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย (Ultimate Outcome) ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การได้รับการพัฒนาตามที่มุ่งหวังในการดำเนินพันธกิจในด้านต่าง ๆ การบริหารงานของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพการขึ้นด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูล คุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมดีขึ้นและยั่งยืนขึ้น ลดการสร้างมลภาวะออกสู่ภายนอกดีขึ้นต่อเนื่อง เข้าถึงพลังงานที่สะอาด มีการคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัยที่ยั่งยืน บุคลากรและนักศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ยกระดับความปลอดภัยและความสะดวกรวดเร็วจากการรับบริการ พัฒนาทักษะและความรู้ของนักศึกษาและบุคลากรและประชาชนในพื้นที่ ในภาพรวมทั้งหมดจากการพัฒนาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับหนึ่งซึ่งเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น 3.8) ภาพรวมของความสำเร็จในการนำ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 3. แสดงรูปแบบของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ
ในการพัฒนาสมาร์ต ซิตี้ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้ง 7 ด้านอัจฉริยะ

ประการแรก บทความวิจัยนี้เริ่มศึกษาโครงการสมาร์ต ซิตี้ เป็นโครงการนำร่องแรกสุดในประเทศไทย และเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ยังพบได้น้อยในการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติในงานระดับวิทยานิพนธ์ขึ้นไป ทั้งการศึกษาด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติในนโยบายประเภทใหม่ ๆ ที่น้อย จะช่วยสำรวจนโยบายประเภทใหม่ เช่น ด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมหรือเชิงบูรณาการ

ประการที่สอง โครงการสมาร์ต ซิตี้ที่ประสบความสำเร็จ ล้วนเริ่มต้นจากผู้นำ (อธิการบดี) ที่มีความมุ่งมั่น วิสัยทัศน์ และมีกรอบแนวคิดในการสร้างสมาร์ต ซิตี้ โดยต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน ผู้นำไม่จำเป็นต้องมีความรู้เชิงลึก แต่ต้องมีความเข้าใจในหลักการสมาร์ต ซิตี้ ร่วมกับบริบทของนครหรือเมืองตนเอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พัฒนาสมาร์ต ซิตี้โดยใช้สมาร์ต ซิตี้เป็นเครื่องมือหนึ่งไปสู่การตอบสนองต่อข้อบกพร่อง พันธกิจและเป้าหมายตนเองเป็นตัวตั้ง ด้านโครงการสมาร์ต ซิตี้อื่น ๆ เช่น เมืองแม่เหียะ และแม่จัน เริ่มต้นมาจากนายกเทศมนตรีเช่นเดียวกันที่ต้องการทำสมาร์ต ซิตี้ และมีวิสัยทัศน์ชวนขยายอบรมหาความรู้ และมุ่งมั่นให้เกิดการบริหารเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบใหม่ ดังนั้น ปัจจัยเริ่มต้น คือ ผู้นำที่มีความมุ่งมั่น มีกรอบแนวคิดสมาร์ต ซิตี้และมีวิสัยทัศน์ หากขาดสิ่งเหล่านี้ไปจะส่งผลล้มเหลวในการปฏิบัติทันที

ประการที่สาม จากภาพ 3 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติและเป็นสมาร์ตซิตี้ที่ถูกเน้นย้ำหรือระบุจากบุคลากรมีเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติโดยตรงและจัดจำแนกประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยเริ่มต้น ผู้นำ บุคลากร กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ดี ผู้มีส่วนได้เสียฐานะกลุ่มเป้าหมาย เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและข้อมูล และปัจจัยภายนอก ได้แก่ เจตจำนงที่ดี งบประมาณ โครงสร้างองค์การ และการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย โดยมหาวิทยาลัยมีกระบวนการปฏิบัติที่ดี นำมาสู่ความสำเร็จ ตั้งแต่ขั้นการเริ่มต้น (ตัวนโยบาย การตีความและแปลงนโยบายให้สอดคล้อง การกำหนดนโยบายและการจัดองค์การและกระจายทรัพยากร) ขั้นการปฏิบัติ (โครงสร้างองค์การที่เข้มแข็ง เจตจำนงที่ดี การวางแผนและมีกำหนดภารกิจและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผู้นำ ความร่วมมือและการประสานงานทั้งในองค์กร ปฏิบัติงาน มีระบบการติดตามและประเมินผลและมีด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการปฏิบัติ) ชั้นผลลัพธ์ (เกิดผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบที่เป็นผลเชิงบวกและผลประโยชน์ที่ดีขึ้น ครอบคลุม

ตามแนวคิดการเป็นสมาร์ต ซิตี้) อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยยังต้องพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการสร้างการมีส่วนร่วมแก่ผู้มีส่วนได้เสีย และพัฒนาด้านอัจฉริยะมิติต่างๆ ให้ครอบคลุมต่อไป

ประการที่สี่ องค์ประกอบของการเป็นเมืองอัจฉริยะตามนโยบายประเทศไทย พบว่าประกอบด้วย 1) คน (ผู้นำ ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะผู้ใช้) 2) กระบวนการปฏิบัติ และ 3) เทคโนโลยีนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะและข้อมูล จะขาดสิ่งใดไปไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนแต่แตกต่างจากแนวคิด Nam & Pardo (2011) ที่ระบุว่า คน (ผู้มีส่วนได้เสีย) การบริหาร สถาบันและเทคโนโลยีที่ทบทวนในบริบทต่างประเทศ

ประการที่ห้า หัวใจสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ต้องครบทั้ง 3 องค์ประกอบด้านคนและกระบวนการสำคัญที่สุด ด้านเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือเสริม เริ่มต้นเป็นสมาร์ต ซิตี้แบบง่าย ใช้เงินน้อย เทคโนโลยีไม่ซับซ้อน ไปจนถึงสมาร์ต ซิตี้ขั้นสูง ต้องการเงินทุนสูง เทคโนโลยีซับซ้อน จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาด้านอัจฉริยะที่หลากหลาย การจัดการข้อมูล ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ผู้นำและทีมผู้นำขับเคลื่อนการพัฒนาสมาร์ต ซิตี้ในพื้นที่ต้องมีความเข้าใจในแนวคิดสมาร์ต ซิตี้และเทคโนโลยีเบื้องต้น เลือกนำเทคโนโลยีมาใช้ให้สอดคล้องกับบริบท งบประมาณ แก้ไขปัญหา ตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ถูกหลอกขายเทคโนโลยี นำเข้ามาทั้งที่ไม่จำเป็น

ประการที่หก ปัจจัยด้านผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ และการพัฒนาสมาร์ต ซิตี้ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายให้สอดคล้องกับบริบท ภารกิจ Pain Points ของตนเอง และตอบสนองตามความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนในการเข้ามากำหนดนโยบายพัฒนาเมืองของตนเอง ผู้มีส่วนได้เสียนำไปใช้จริง ถ้าไม่เกิดการใช้จริงย่อมล้มเหลว

ประการที่เจ็ด การทบทวนงานวรรณกรรมในประเทศไทย พบว่ายังไม่มีการศึกษาสมาร์ต ซิตี้ในแนวคิดการวิพากษ์ ด้วยแนวคิดวาทกรรมการพัฒนา เสรีนิยมใหม่หรืออื่น ๆ

ประการสุดท้าย ปัจจัยด้านเจตจำนงที่ดี (Good Will) เป็นปัจจัยสำคัญส่งผลต่อความสำเร็จปัจจัยหนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยที่ยังไม่นำมาการศึกษาในการนำนโยบายไปปฏิบัติปรากฏในงานวรรณกรรมของประเทศไทยนัก เปรียบเสมือนสิ่งที่บุคลากรยึดถืออุทิศตนไปสู่ผลสำเร็จที่ปรารถนาดีต่อองค์กร/กลุ่มเป้าหมาย แม้ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากปัจจัยเจตจำนงทางการเมืองของ Myeong, Jung & Lee (2018) แต่มีผลต่อความสำเร็จเช่นกัน เพิ่มเติมในโครงการสมาร์ต

ซีทีส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ปัจจัยนี้น่ากลายเป็นปัจจัยจิตวิญญาณและสำนึกรักบ้านเกิดแทน ซึ่งนำไปสู่การอุทิศตัวมุ่งสู่ผลสำเร็จเช่นเดียวกัน เช่น กรณีของเทศบาลทุ่งสง เมืองแม่เหิยะหรือนครยะลา

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้พัฒนาสมาร์ต ซีที เช่น ในกรณีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มีความคล่องตัวด้านทรัพยากรและกฎระเบียบ ดังนั้นรัฐบาลควรกระจายอำนาจ ถ่ายโอนภารกิจอย่างง่าย เพิ่มงบประมาณให้แก่ส่วนท้องถิ่น แก้ไขข้อกฎหมายที่ขัดขวาง

1.2 ผู้ว่าราชการจังหวัดฐานะพ่อเมือง ควรมาจากการเลือกตั้งและเป็น City Manager เช่น กรณีของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้ว่าราชการถูกเปลี่ยนบ่อยและไม่มีความมุ่งมั่นสนใจสมาร์ต ซีที ส่งผลให้ขาดผู้นำของเมืองที่จะสร้างการบูรณาการประสานงานกับโครงการสมาร์ต ซีที ในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 การพัฒนาสมาร์ต ซีที ต้องมีองค์ประกอบด้านคน กระบวนการปฏิบัติที่ดีและเทคโนโลยีครบ โดยเทคโนโลยีสำคัญน้อยสุด ควรยึดเอาพันธกิจตนเองและความต้องการประชาชนเป็นตัวตั้ง มุ่งให้เกิดความอยู่ดีมีสุขปลอดภัย สิ่งแวดล้อม การบริการและบริหารงานที่ดี

2.2 สมาร์ต ซีที ต้องเริ่มจากผู้นำที่มีความมุ่งมั่น วิสัยทัศน์ และกรอบแนวคิดสมาร์ต ซีที

2.3 ควรมีการจัดตั้งองค์กรขับเคลื่อนหลักแบบ SCMC ที่ดำเนินการสมาร์ต ซีที โดยเฉพาะ

2.4 มหาวิทยาลัยควรให้พัฒนาการประชาสัมพันธ์และมีส่วนร่วมให้เกิดแก่นักศึกษาเพิ่มขึ้น

2.5 มหาวิทยาลัยมีรูปแบบนั่งหัวโต๊ะกระจายอำนาจและทรัพยากรให้รองอธิการบดีเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือประสานงานโดยตรง ปัญหาอุปสรรคจึงไม่ค่อยเกิดขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาในเชิงปริมาณ และคุณภาพจากกรณีโครงการスマート ซิตี้ อื่นเพิ่มเติม

3.2 แนวคิดเชิงวิพากษ์ แนวคิดการพัฒนาเมืองในเชิงนวัตกรรม หรือแนวคิดเสรีนิยมใหม่ สามารถนำมาใช้ศึกษาスマート ซิตี้ ในบางกรณีได้ ในงานวรรณกรรมของประเทศไทยยังมีปรากฏ

3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติเชิงคุณภาพในประเทศไทยยังคงพบได้น้อย ส่วนมากเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เน้นพิสูจน์ปัจจัย ทำให้ขาดการศึกษาปัจจัยใหม่ ๆ และสภาพบริบท อีกทั้งทฤษฎีแนวคิดส่วนใหญ่ใช้การอุปนัยและนิรนัยมาจากการศึกษานโยบายที่ผ่านมาหลายทศวรรษ ดังนั้น เมื่อเกิดนโยบายใหม่ ๆ เช่น นโยบายด้านเทคโนโลยีนวัตกรรม หรือเชิงบูรณาการอาจส่งผลกระทบต่อความครอบคลุมในแนวคิดที่นำมาใช้กับสภาพแวดล้อมจริงและเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป และปัจจัยด้านเจตจำนงที่ดีในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย ควรศึกษาเพิ่มเติมได้

เอกสารอ้างอิง

บรรพต เมฆนิติกุล. (2554) การนำนโยบายการควบคุมอาคารไปปฏิบัติขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลในเขตปริมณฑล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สถานที่พิมพ์.

วรเดช จันทรศร. (2551). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (An Integrated theory of public policy implementation) (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ. สืบค้นจาก

<https://www.depa.or.th/th/smart-city-plan/smart-city-office>

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). คำสั่งที่สำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 267/2017 เรื่อง แต่งตั้ง

คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ. สืบค้นจาก [https://www.](https://www.depa.or.th/storage/app/media/file-rules%20announce%20law/national/25601015.pdf)

[depa.or.th/storage/app/media/file-rules%20announce%20law/national/25601015.pdf](https://www.depa.or.th/storage/app/media/file-rules%20announce%20law/national/25601015.pdf)

- เอกวิทย์ เมษประยูร. (2567). ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้นำนโยบาย Smart City Thailand มาปฏิบัติ : โครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมืองอัจฉริยะ ความเป็นเลิศที่ยั่งยืนสู่ชุมชน (the CMU Smart City Project). สืบค้นจาก <https://wictorzekawit.blogspot.com/2024/05/cmu-smart-city.html>
- Brewer, G., & Deleon, P. (1983). *The Foundations of Policy Analysis*. New York, NY; The Dorsey Press.
- Chourabi, H., Nam, T., Walker, S., Gil-Garcia, J. R., Mellouli, S., Nahon, K.,...Scholl, H. J. (2012). Understanding smart cities: an integrative framework. In *System Science (HICSS), 2012 45th Hawaii International Conference on* (pp. 2289-2297). IEEE.
- Jones, C. (1977). *An Introduction to Study of Public Policy* (2nd ed). Duxbury, MA: Duxbury Press.
- Myeong, S., Jung, Y., & Lee, E. (2018). A Study on Determinant Factors in Smart City Development: An Analytic Hierarchy Process Analysis. *Sustainability*, 10(8), 2606. <https://doi.org/10.3390/su10082606>
- Nam, T., & Pardo, T. (2011). Conceptualizing Smart City with Dimensions of Technology, People, and Institutions [PDF file]. Retrieved from <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/2037556.2037602>

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง *

Development of the Community Leadership,
Lai Hin Municipality, Koh Kha District, Lampang Province

สุวรรฐ์ แลสันกลาง¹, อนันต์ อุปสอด², อติสร สวอยฉลาด³, และ ล้านนา มาปลูก⁴
Suvarat Laesanklang¹, Anan Upasod², Adisorn Suaychalad³, and Lanna Maplook⁴
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง^{1,2,3}

Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University^{1,2,3}

โรงเรียนไหล่หินวิทยา⁴

Laihin wittaya school⁴

Corresponding Author, E-mail: svr2550@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและกระบวนการทำงานของผู้นำชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 2) เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการปฏิบัติงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ คือ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเรียบเรียงเสนอโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยส่วนมากมีบทบาทและภารกิจความรับผิดชอบที่ซ้ำซ้อนในการทำงานต่าง ๆ เพื่อชุมชน ขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาพบว่า แกนนำชุมชน ขาดการแสดงออก ไม่มีความมั่นใจการนำเสนอ ขาดทีมงานคนรุ่นใหม่

* ได้รับความเห็นชอบ: 28 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 6 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 สิงหาคม 2567

รับช่วงต่อกิจกรรม และขาดกระบวนการคิด การตัดสินใจร่วมกัน และขาดองค์ความรู้เพื่อยกระดับการนำเสนอข้อมูลที่ดี

ผลการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนพบว่า กลุ่มเป้าหมาย ได้พัฒนาการสื่อสารที่ดีขึ้น กล่าวแสดงออกในฐานะวิทยากรแหล่งเรียนรู้ชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการปรับพฤติกรรมการพูด ขณะที่การทำงานเป็นทีมพบว่า ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของความเป็นทีม ในการบริหารงานแหล่งเรียนรู้ในภาพรวม

ผลวิจัยได้พบองค์ความรู้ที่สำคัญของงานพัฒนาที่สร้างการเปลี่ยนแปลงจากเรื่องเล็ก ๆ ในชุมชน โดยเริ่มจากสมาชิกแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีจิตอาสาและรักชุมชน ร่วมลงมือทำด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การสื่อสารสนทนาเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ก่อเกิดเป็นปัญหาร่วมกันในชุมชน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่องานพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม; แหล่งเรียนรู้ชุมชน

Abstract

The objectives of this study were to better comprehend the challenges and methods that community leaders faced in carrying out the development of Lai Hin Municipality, Koh Kha District, Lampang Province, as well as to increase and improve their ability to carry out participatory development work in these areas. The research is qualitative. In-depth interviews and focus groups served as the data collection tools. 50 important participants. Utilize content analysis methods to analyze data and put them together in a descriptive manner.

According to the research, the majority of community resource leaders do duplicate duties in a range of community services. A lack of expression, a lack of confidence in the presentation, the absence of a group of young people to take charge of the activities, a lack of collaborative thinking and decision-making processes, and a lack of knowledge to improve the presentation of quality information were all discovered in the data analysis on the problem condition.

The target group has improved their communication skills, gained confidence in their ability to speak up as a community resource, and improved collaborative learning through speech behavior modification as a result of the development and strengthening of community leaders' potential. Learning was shared while working as a team by considering the role that collaboration plays in the overall administration of educational materials.

The study's findings revealed significant understanding of development work. Small things in the community start to change as a result, beginning with the volunteers and community-loving members of the numerous learning centers. Participate consistently in accomplishing tasks on your own. Within the context of conversational communication for cooperative learning and communal knowledge creation Maintaining positive relationships with one another is crucial for the development process to advance.

Keywords: capacity development; cooperative learning; community learning resources

1. บทนำ

ยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การทำงานในกระบวนทัศน์แบบเดิม ๆ ไม่สามารถรับมือกับเครือข่ายโลกไร้พรมแดนได้ จึงเกิดช่องว่างทางสังคม ที่นำไปสู่ความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ภาวะผู้นำ) Leadership (จึงนับว่า มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับวิวัฒนาการของโลก เพื่อสามารถนำองค์กรไปสู่การแข่งขันได้อย่างยั่งยืน) sustainable competitiveness (อย่างไรก็ตาม องค์กรที่มีผู้นำที่เก่งเพียงคนเดียว นั้น อาจไม่สามารถเกิดประสิทธิผลท่ามกลางสถานะที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกปัจจุบัน ดังนั้น การทำงานเป็นทีม จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจ การแก้ปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพได้ (Den Hartog & Koopman, 2001, p. 167-187)

ที่ผ่านมาสังคมโลกถูกระบบการศึกษา วิธีคิดการพัฒนาสังคม การแพทย์สมัยใหม่ ทุษฎีการบริหารจัดการ และระบบราชการ ล้วนได้รับอิทธิพลจากระบบทศน์แบบกลไก ที่เสนอให้มีมุมมอง เป็นลักษณะของชิ้นส่วนต่าง ๆ มาประกอบรวมกัน ทำให้เห็นสิ่งที่แยกกัน ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นระบบมีชีวิต ส่งผลให้มีวิธีคิดและการทำงาน ไม่สอดคล้อง กับสภาพปัญหา ไม่ได้สร้างผลสะท้อนที่เปลี่ยนแปลงสังคม ดังนั้น ผู้นำสังคม องค์กรยุคใหม่ จำต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถปรับกระบวนทัศน์แบบกลไกมาเป็นองค์รวม บูรณาการแบบทีมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้เพื่อลด ช่องว่าง และสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชุมชนท้องถิ่นของตนเอง (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ 2554, น. 50-53)

องค์กรชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง นับเป็นองค์กรชุมชนท้องถิ่นอีกแห่งหนึ่ง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน (เกรียงไกร จำปา, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2565) พบว่า ที่ผ่านมาได้มีหน่วยงาน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันศึกษาจำนวนมากเข้าไปส่งเสริมการพัฒนาในมิติต่างๆ บางโครงการก็เป็นพื้นที่ ชุมชนเดียวกัน มีจุดเป้าหมายการทำงานใกล้เคียงกัน แต่กลับขาดการบูรณาการร่วมกัน อีกทั้ง ยังไม่มีกระบวนการทำงานพัฒนาที่ต่อเนื่อง งบประมาณ โครงการก็จบ ห่างหายไป ไม่ต่อเนื่อง เช่น การจัดการขยะชุมชน ที่เป็นไปอย่างล่าช้า ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาระบบการสร้าง ความเข้าใจ ของคนในชุมชน การสร้างผู้นำกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ดีพอ จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาการพัฒนาที่มหาวิทยาลัยแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อหนุนเสริมการพัฒนา ศักยภาพ ผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ที่จะเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลไหล่หินต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและกระบวนการทำงานของผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนในการปฏิบัติงาน พัฒนาเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน ในการปฏิบัติงานพัฒนา แบบมีส่วนร่วมในเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community Action Research: CAR) ซึ่งเน้นความสำคัญของการสร้างชุมชน ภายใต้ความร่วมมือที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้เทศบาลตำบลไหล่หิน เป็นวงจรเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง, มีการทำงานร่วมกันแบบทีมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ (ศุภวัธย์ พลายน้อย, 2547, น. 25)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงาน และขับเคลื่อนงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน คือ ผู้นำแหล่งเรียนรู้และกลุ่มนักเรียน 2 แห่ง จำนวน 50 คน โดยจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ของกลไกการปฏิบัติการวิจัย

ที่	พื้นที่ชุมชน	กลุ่มงานพัฒนา	จำนวน
1.	หมู่ 1 บ้านเข้าซ้อน	ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวา	5
2.	หมู่ 2 บ้านไหล่หิน	ผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ	5
3.	หมู่ 3 บ้านแม่ฮวก	ผู้นำธนาคารขยะชุมชน	5
4.	หมู่ 4 บ้านมะกอกนาบัว	ผู้นำกลุ่มป่าชุมชน	5
5.	หมู่ 5 บ้านกิ้ว	ผู้นำกลุ่มเพิ่มมูลค่าขยะจากใบไม้ไหล่หิน	5
6.	หมู่ 6 บ้านไหล่หินตะวันตก	ผู้นำกลุ่มเครดิตยูเนียนไหล่หิน	5
7.	โรงเรียนไหล่หินราษฎร์บำรุง	นักเรียนปฐมศึกษาที่สนใจเรื่องมัคคุเทศก์	5
8.	โรงเรียนไหล่หินวิทยา	นักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสนใจเรื่องมัคคุเทศก์ มีความพร้อมด้านการสื่อสารและด้านภาษา	15

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา และกระบวนการทำงานของผู้นำและองค์กรชุมชน เทศบาลตำบลไหล่หิน

2.2 การสนทนากลุ่ม การสังเกต การประชุม และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีขั้นตอนคือ 1) ประสานความร่วมมือไปยังสำนักงานเทศบาลตำบลไหล่หิน เพื่อขอให้แจ้งไปยังกลุ่มผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนัดหมายสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และ 2) ดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัย นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก มาตรวจสอบเพื่อความถูกต้องของประเด็นปัญหาและสภาพภายในองค์กรเพื่อให้ทราบศักยภาพที่แท้จริงของผู้นำแหล่งเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2564, น. 45) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นกระบวนการวิจัย และเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา และประยุกต์ใช้แนวคิดองค์การเรียนรู้ของ Senge (1991 อ้างถึงใน ยुरพร ศุทธรัตน์, 2552, น. 23) เป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและกระบวนการทำงานของผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน

ผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาและกระบวนการทำงานกลุ่มผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน 6 ชุมชน พบประเด็นร่วมที่สำคัญดังนี้

ด้านจุดแข็งของกลุ่ม ได้แก่ การมีสถานที่ตั้งของกลุ่มที่ชัดเจน มีผู้รู้ชุมชนด้านต่างๆ เช่น หมอพื้นบ้าน มีอดีตราชการเกษียณที่มีความรู้พร้อมสนับสนุนกิจกรรม ทีมทำงานมีจิตอาสา และมีความพร้อมในการทำงาน มีความตั้งใจทำงาน และมุ่งมั่นต่อผลสำเร็จ

จุดอ่อนของกลุ่ม ได้แก่ ทีมทำงานมีภาระหน้าที่รับผิดชอบหลายด้านที่ซ้ำซ้อน เช่น เป็นผู้นำชุมชน เป็นประธานแม่บ้าน เป็นอสม. ไม่มีคนรุ่นใหม่มาเสริมหรือผู้รับช่วงต่อกิจกรรม ขาดกลไกที่ดีเพื่อเชื่อมประสานฝ่ายต่างๆ ขณะที่กลุ่มนักเรียน มีภาระงานการเรียนหลาย ๆ วิชา

โอกาสที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่ม ได้แก่ “วัดไหล่หิน” ซึ่งเป็น สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เป็นสถานที่เก็บทรัพย์สินทางปัญญาคือ “คัมภีร์โบราณ” มากที่สุดในจังหวัดลำปาง และเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2566 จังหวัดลำปางได้พิจารณาแหล่งศิลปกรรมมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัด ลำปางและประกาศให้ชุมชนบ้านไหล่หินเป็นย่านชุมชนเก่าไหล่หิน

ภัยคุกคามจากนอกที่มีผลกระทบต่อกลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีปัจจุบันมีความซับซ้อน ส่งผลให้ผู้นำและสมาชิกกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงข่าวสารสำคัญและเสียโอกาส สมาชิกในกลุ่มมีปัญหาหนี้สิน ขาดวินัยการเงิน และใช้บริการกู้ยืมนอกระบบ จิตใจมีกังวลทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการกลุ่มหรือแหล่งเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ ชุมชน เทศบาลตำบลไหล่หิน

2.1 การออกแบบการพัฒนาศักยภาพ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้กระบวนการสร้างรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการออกแบบกิจกรรม (Design Thinking) กระบวนการ AIC พบประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

2.1.1 พัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้ชุมชน ให้มีการคิดแบบภาวะผู้นำ มีทักษะ การฟังที่ดี ทำงานร่วมกันเป็นทีม และให้ความสำคัญกับการพูดคุยที่ใส่ใจต่อการสนทนาร่วมกัน ในกลุ่ม

2.1.2 จัดทำเอกสารเพื่อช่วยสื่อสาร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนระหว่าง ผู้มาเยี่ยมชม โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีชุดความรู้ เพื่อเผยแพร่ความคิด ในมิติต่าง ๆ ในชุมชนคือ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิถีวัฒนธรรม การศึกษา เป็นต้น

2.1.3 แผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน สร้างพื้นที่ให้ชุมชน ได้มีโอกาส ทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อเกิดเป็นปัญหาร่วมกันในชุมชน ก่อเกิดแรงบันดาลใจและต้นแบบงาน พัฒนาตามศาสตร์พระราชา

2.2 การพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน จากขั้นตอนการออกแบบ นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ โดยกระบวนการฝึกทดลองปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ ชุมชนต่าง ๆ ผลการฝึกอบรมพบว่า ผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้มีข้อสรุปร่วมกันคือ การทำงาน ร่วมกัน ควรมองในแง่ที่ดีของกันและกัน เข้าใจต่อความรู้สึกของผู้ร่วมงาน ต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติต่อกัน เช่น การมุ่งเน้นแต่ผลงาน แต่ขาดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เป็นต้น

ขณะที่ สุจิตพร ชันทา (2566, น. 2) ได้สะท้อนระหว่างการอบรมเชิงปฏิบัติการว่า “ที่ผ่านมานั้น มักพูดโดยท่องจำเนื้อหา แต่อบรมครั้งนี้ มีกระบวนการให้เสนอสิ่งที่ได้ทำจริง จึงไม่ติดขัด เพราะมองเห็นขั้นตอนว่า กลุ่มตนเองทำแหล่งเรียนรู้การเพิ่มมูลค่าไปไม้ เพราะชุมชนมักชอบเผาไปไม้ ทำให้เกิดหมอกควัน และก็นำเสนอวิธีการได้อย่างชัดเจน”

ผลการดำเนินกิจกรรมเรื่อง ศิลปะการทำงานเป็นทีม โดย เทคนิคการนับเลข พบว่า ช่วงแรกมีการนับผิด แต่เมื่อให้หยุดครุ่นคิด ไคร์ครวญ (Reflection) และเพิ่มกระบวนการ สนทนาอย่างลึกซึ้ง เพื่อสะท้อน “ความคิด” ระหว่างกันและกัน พร้อมกับวิเคราะห์สาเหตุ การนับเลขผิด ปรากฏว่า สมาชิกในกลุ่ม ได้ร่วมกันสะท้อนถึงข้อผิดพลาด เช่น ขาดสติ ตื่นเต้น และเมื่อได้วางแผนใหม่ กระทำซ้ำ ๆ หลายครั้ง พบว่า การนับเลขผิดพลาด ลดน้อยลง และได้ข้อสรุปร่วมกันว่า การทำงานต้องมีวางแผนร่วมกัน ร่วมค้นหาจุดที่ผิดพลาดและร่วมกันแก้ไข จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้

ผลวิจัยด้านการพัฒนาศักยภาพกลุ่มนักเรียน เพื่อทำหน้าที่มีคฤศเทศก์น้อย ผลการฝึก การกล้าแสดงออก และการนำเสนอเรื่องเล่าตำนานวัดไผ่หลิน พบว่า นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้เรียนรู้การปรับพฤติกรรม การพูด การสื่อสารระหว่างกันและกันเพิ่มขึ้น มีทักษะการรับฟังกัน และกัน เกิดกระบวนการตั้งคำถามว่า ทำไมเพื่อน ๆ ในกลุ่ม จึงคิดเห็นและให้เหตุผลแบบนั้น ๆ โดยการบอกเล่าที่ละคนและรับฟังอย่างตั้งใจ พร้อมหยิบยกเหตุผลที่หลากหลาย มาประกอบการ ตอบข้อคำถาม

ผลการสะท้อนบทเรียนหลังการฝึกฝน พบว่า นักเรียนบางคนสามารถเล่าได้อย่างเป็น ธรรมชาติ มีน้ำเสียงชัดเจน เป็นที่น่าสนใจ ขณะที่นักเรียนอีกจำนวนหนึ่ง ยังจดจำเนื้อเรื่องที่เล่า ได้ไม่ค่อยดี มีอาการประหม่า เล่าเรื่องติดขัด จึงมีกระบวนการให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม พร้อมกับย่อย เนื้อหาลงในแผ่นกระดาษปริปซาร์ท โดยการเขียน Mind Mapping ซึ่งต่อมาพบว่า นักเรียนเกิด การจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น เกิดความสนุก มีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกเพิ่มมากขึ้น

ผลการนำไปปฏิบัติจริง (Implementation) โดยมีกระบวนการที่สำคัญคือ กลุ่มผู้นำ แหล่งเรียนรู้ชุมชนและนักเรียน เป็นตัวแทนนำเสนอเรื่องงานพัฒนาบนเวที “งานมหกรรมเปิด แหล่งเรียนรู้และผลิตภัณฑ์ชุมชนเทศบาลตำบลไผ่หลิน ปีพุทธศักราช 2566” พบว่า ผู้นำ แหล่งเรียนรู้ชุมชนและนักเรียน ได้เสนอเรื่องเล่าแรงบันดาลใจของแหล่งเรียนรู้ชุมชนได้ครบเนื้อหา ขณะที่ผู้นำแหล่งเรียนรู้ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวา ได้สะท้อนว่า “แต่เดิมตนเองไม่กล้าพูด ไม่กล้า แสดงออก แต่พอให้แบ่งกลุ่มเล็กๆแค่สามคน ทำให้รู้สึกกล้าพูดมากกว่าในกลุ่มใหญ่ นับเป็น

ประสบการณ์ที่ดี ทำให้มั่นใจในการทำหน้าที่วิทยากรบอกเล่าแหล่งเรียนรู้ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น” (ลำดวน จินา, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2566)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัด ลำปาง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้พบผลวิจัยที่โดดเด่น สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหา และกระบวนการทำงาน พบว่า ทีมทำงาน ต่างตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเองและทีมคือมีภาระหน้าที่รับผิดชอบหลากหลาย ด้านที่ซ้ำซ้อน ความเชื่อมั่นของกลุ่มมีน้อย ข้อค้นพบปัญหาที่ส่งผลกระทบการทำงานร่วมกันของ ผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนเหล่านี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นขั้นตอนสำคัญ ที่ผู้นำแหล่งเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ ได้ ตั้งคำถามร่วมกัน ที่ส่งผลกระทบต่องานพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่องหรือเป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับกระบวนการสร้างคำถามที่มีพลัง ซึ่งชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ (2557, น. 54-91) ได้ กล่าวถึงการตั้งคำถามแบบสืบค้น (Reflection Inquiry) โดยคุณลักษณะดังกล่าว จะเป็นรูปแบบ ของการตั้งคำถามเพื่อเปิดศักยภาพ สร้างความเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) อย่างมี ส่วนร่วม โดยการดึงพลังสร้างสรรค์จากหลายๆส่วนเหล่านั้นเข้ามาร่วมกัน ที่ส่งผลให้งานบรรลุ เป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กระบวนการการพัฒนาศักยภาพชุมชนตำบลไหล่หินอย่าง มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงควรเน้นการครุ่นคิดพินิจลึกๆ และการตั้งคำถามแบบสืบค้น เพื่อทบทวน งานพัฒนาร่วมกันจากภายในตนเองสู่ภายนอกอย่างลึกซึ้งโดยแท้จริงได้

2. ผลการวิเคราะห์กิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการจัดการปัญหาและการตัดสินใจ ด้วย เทคนิคการนับเลข พบว่า กลุ่มผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้เรียนรู้ร่วมกันถึงรูปแบบการวิเคราะห์ สาเหตุของข้อผิดพลาด โดยสามารถระบุได้ว่า เกิดจากสิ่งใดบ้าง และได้ร่วมกันแก้ไขอย่างมี สติ มีความมั่นใจและได้เรียนรู้ร่วมกัน ด้วยความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ประเด็นข้อค้นพบ นี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการ เริ่มต้นของระบบการมองภาพและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เชิงบูรณาการ ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าว ได้ช่วยทำให้กลุ่มผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน สามารถมองเห็น ปัญหา ข้อติดขัดที่ซับซ้อนได้ชัดเจนร่วมกันอย่างมีสติ และเข้าใจ กระทั่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง วิธีคิด วิธีสื่อสารและวิธีทำงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้ ผลการวิจัย ดังกล่าว สอดคล้องผลวิจัย ของ ประเวศ วัฒนาแก้ว และ ประภาส แก้วเกตุพงษ์ (2563, น. 94-106) เรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำ

ตามแนวพระพุทธศาสนา ผลวิจัยพบว่า รูปแบบของภาวะผู้นำกับการบริหารงานทั่วไป จะต้องก่อปรด้วยหลักธรรม ที่จะนำพาผู้ใต้บังคับบัญชาไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำจะต้องมีความรักต่อบุคคลอื่นอย่างจริงใจ มีความเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Scharmer (2009 อ้างถึงใน สมสิทธิ์ อัสตรนธิ, 2563, น. 40-56) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมการฟัง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการสนทนาให้เกิดปัญญาาร่วม เพราะคุณภาพของการฟังมีความสำคัญมากในทุกกิจกรรมและทุกความสัมพันธ์ ทั้งในการประชุม การจัดวงพูดคุยสนทนา การอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้ ดังข้อความที่ว่า "การฟังอย่างลึกซึ้ง" "การฟังอย่างตั้งใจ" "การฟังด้วยหัวใจ" โดยเฉพาะการฟังแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathetic listening) ฟังด้วยความรู้สึก (Open heart) เชื่อมหัวใจและตัวตนกับคนที่พูดหรือสิ่งที่ได้ยิน ดังนั้น หากกลุ่มผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน ต้องการให้งานพัฒนาชุมชนบรรลุผลสำเร็จเพิ่มขึ้น จึงควรเน้นทักษะการฟังอย่างมีสติ เพื่อตามกระบวนการคิดให้รู้้อย่างเท่าทัน

3. ผลวิจัยด้านการพัฒนาศักยภาพกลุ่มนักเรียนเพื่อทำหน้าที่มีคุณุเทศก์น้อย โดยฝึกการกล้าแสดงออก เล่าเรื่องตำนานวัดไหล่หิน พบว่า นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อปรับพฤติกรรมกาพูด การสื่อสารระหว่างกันและกันเพิ่มขึ้น เกิดทักษะฟัง กล้าแสดงออก เรียนรู้กันรวมกันแบบกลุ่มได้ และเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยยกเหตุผลประกอบการตอบข้อคำถาม แลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ ที่พยายามทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย เช่น การแสดงออกด้วยแผนที่ทางความคิด โดยเขียน Mind Mapping เพื่อให้จดจำได้ สนุกกับกิจกรรม และสื่อสารออกมาด้วยความมั่นใจ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับกับแนวคิดเรื่องพัฒนาคคน พัฒนาใจให้องค์กร โดยวรภัทร์ ภูเจริญ (2554, น. 129-132) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm shift) ซึ่ง“กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา” (New Development Paradigm) เป็นกระบวนความคิดและการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน โดยการทำงานด้วยกัน ใช้ความพยายามร่วมกันและไม่ปฏิบัติต่อกัน และเป็นกระบวนความคิดที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อเสริมสร้างพลังของแต่ละฝ่ายให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยกาความคิดและเรียนรู้ร่วมกันอย่างจริงจัง ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพนักเรียนมัคคุเทศก์น้อยของตำบลไหล่หิน เพื่อให้เกิดการกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง จึงควรเพิ่มศักยภาพที่เริ่มตั้งแต่การออกแบบการเรียนรู้ ที่เข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน พยายามใช้ภาษาเดียวกัน

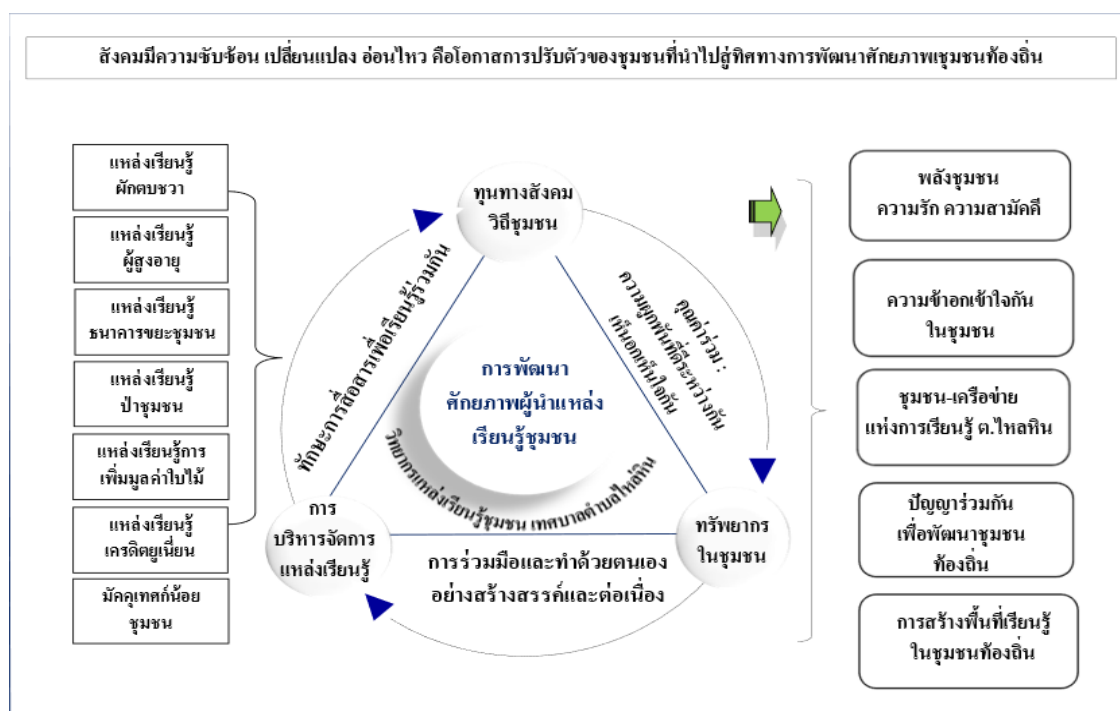
ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย และเน้นทักษะที่สำคัญๆ เช่น ทักษะการรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสื่อสารระหว่างกันและกันอย่างใคร่ครวญ เป็นต้น

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทเรียนการพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พัฒนาศักยภาพบรรลุผลสำเร็จ คือ 1) การชี้แจงเป้าหมาย ซึ่งมีคุณค่าที่สอดคล้องกัน และมีกระบวนการที่ชัดเจน จะส่งผลต่อความเข้าใจและความร่วมมืออย่างจริงจัง 2) การกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มสนทนาได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ภายใต้ความรู้สึกไว้วางใจ เข้าใจกันที่นำไปสู่การสื่อสารที่ใส่ใจในการสนทนา เพราะทำให้ทุกคนเกิดการแลกเปลี่ยนวิธีคิดร่วมกัน และยกระดับการทำงานร่วมกันยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบบการกระทำรวมหมู่ (collection action) ตามหลักการ Collectivity Orientation ดังที่ Hofstede & Hofstede (2005, pp. 74-78) กล่าวถึงการมุ่งให้ส่วนรวมได้รับผลประโยชน์ร่วมกันก่อน ย่อมนำมาซึ่งผลลัพธ์ร่วมกันได้ ทั้งก่อให้เกิดพลัง เกิดความเชื่อมั่นต่อจังหวะการก้าวเดินในงานพัฒนาอย่างแท้จริง หากไม่ดำเนินการในลักษณะนี้ โดยแต่ละคนกลับต่างคนต่างทำ ย่อมไม่เกิดการอิงอาศัย เชื่อมสัมพันธ์กันให้เกิดเป็นกลุ่มที่มีพลังได้ จึงเห็นได้ชัดว่า บทเรียนการทำงานของกลุ่มผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชนดังกล่าวนี้ ได้สะท้อนความเป็น Collectivism ซึ่งให้ความสำคัญกับทีมแห่งการเรียนรู้ นับเป็นแนวทางสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังที่ ปีเตอร์ เซงเก กล่าวถึงเรื่อง Learning Organization หรือองค์กรเรียนรู้ว่า องค์กรไม่ได้เรียนเพื่อเรียน แต่เรียนเพื่อทำอนาคตที่ปรารถนาให้เป็นจริง ซึ่งต้องมีความสามารถหลักคือ Team Learning คือการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการสนทนา อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการร่วมกัน (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ 2557, น. 74) ดังนั้น กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำในชุมชนตามรูปแบบดังกล่าวมา จึงควรเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะส่งเสริมงานพัฒนาศักยภาพชุมชน เพราะสามารถเชื่อมประสานศักยภาพของตนเองเข้าหลอมรวมกับผู้อื่นได้ ด้วยกระบวนการสนทนาอย่างมีสติและหนุนเสริมช่วยเหลือกันและกัน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลงานวิจัยได้สะท้อนองค์ความรู้สำคัญจากเรื่องเล็กๆ ที่ดี ๆ ในชุมชน เช่น การจัดการผักตบในลำคลองโดยนำมาเพิ่มมูลค่าเป็นสิ่งของใช้, การจัดการป่าชุมชนที่นำไปสู่การสร้างความมั่นคงอาหารในชุมชน เป็นต้น ซึ่งสมาชิกแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ลงมือทำด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

และนำไปสู่การสร้างพื้นที่ให้ชุมชนได้หันมาทำกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมบางแหล่งเรียนรู้ แม้จะมีคนสนใจมาร่วมทำงานพัฒนาเพียงสิบคน แต่ทั้งสิบคนนี้ ต่างมองเห็นคุณค่าที่เป็นความรักชุมชน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน พุดคุยกันรู้เรื่องอย่างสร้างสรรค์ ปัจจัยเหล่านี้นับเป็นปัจจัยสำคัญ อันส่งผลต่องานพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ เพราะงานพัฒนาของแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน โดยแท้จริงมีความยากเกินที่คนๆเดียวจะเข้าใจ และรู้เห็นไปทั้งหมดได้ ดังนั้น การที่แกนนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาร่วมคิด มีการสื่อสารที่เข้าใจกัน ไว้วางใจกัน เข้าใจต่อความรู้สึกของ ผู้ร่วมกิจกรรมและพร้อมให้อภัยเสมอ ย่อมจะช่วยให้แกนนำชุมชนสามารถมองเห็นภาพงานพัฒนาในชุมชนได้กว้างขึ้น ด้วยประสบการณ์ ความรู้ ความคิดที่จะเติมเต็มแก่กันและกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว สามารถสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 2. องค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลไหล่หิน
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน พบว่า บางกิจกรรมกลุ่มชุมชนอาจจะไม่ชำนาญพอ ย่อมจำเป็นต้องอาศัยฝ่ายองค์กรปกครองท้องถิ่น ช่วยดำเนินการให้ เช่น การเชื่อมโยงระหว่างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต่าง ๆ ไปจนถึงหน่วยงานภายนอก เพื่อเพิ่มเติมน้องความรู้ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ ตลอดจนเงินทุนมาต่อยอดให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้น มีความจำเป็นต้องยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรที่จะมีแผนงานชัดเจน มีระบบกลไกหนุนเสริมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาพบว่า การมีบทบาทหน้าที่ซ้ำซ้อน เป็นจุดอ่อนสำคัญของศักยภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ผู้นำแหล่งเรียนรู้ชุมชน ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน และควรเน้นความชัดเจนของหน้าที่ ความรับผิดชอบ กับบทบาทหน้าที่ในชุมชนที่ไม่ซ้ำซ้อนเกินไป

2.2 ผลการพัฒนาศักยภาพ พบว่า การทำงานเป็นทีม นั้น มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้น ผู้นำแหล่งเรียนรู้ กลุ่มนักเรียนมัคคุเทศก์น้อย จึงควรให้ความสำคัญกับการสนทนาที่มีคุณภาพ ภายใต้ความรู้สึกริ้วางใจ เข้าใจกันเพราะทำให้ยกระดับการทำงานร่วมกันยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ .(2557) .*บันทึกการเรียนรู้ Authentic Leadership*. กรุงเทพฯ: เอมีเอ็นเตอร์ไพรส์.

ประเวช วัฒนาแก้ว, และ ประภาส แก้วเกตุพงษ์. (2563) รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 3(3), 94 -106.

ยุรพร ศุภรัตน์. (2552). *องค์การเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรภัทร์ ภูเจริญ. (2554). *พัฒนาคน พัฒนาใจ พัฒนาใจ HRD 3.0 เต็มหัวใจให้องค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อริยชน.

ศุภวัตร พลายน้อย. (2547). *จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้*. มหาวิทยาลัยมหิดล: นครปฐม.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2564). *การบริหารเชิงกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ฮาวทู.

สมสิทธิ์ อัสตรนธิ .(2563) .*หัวใจทฤษฎีตัวชู: หลักการและการประยุกต์ใช้สู่การตื่นรู้และการสร้างขบวนการทางสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.

สุจิพร ชันทา. (2566). *รายงานการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพผู้นำแหล่งเรียนรู้เทศบาลตำบลไหล่หิน เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง*. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

Den Hartog, D. N., & Koopman, P. L. (2001). Leadership in Organizations. In N. Anderson, D. S. Ones, H. K. Sinangil, and C. Viswesvarvn. (Eds.), *Handbook of Industrial, Work, and Organizational Psychology* (pp. 166-187) England: SAGE.

Hofstede, G., & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and Organizations: Software of The Mind* (2nd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

รูปแบบของกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ ในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ *

Model of Effective Civil Society Group for Peacebuilding in the Southernmost Border Provinces

อิทธิชัย สีดำ, มะพาริ กะมุณี, ปพน บุชยมาลัย, และ สทาวิต์ จันจุฬา
Itthichai Seedam, Maphari Kamuning, Papon Budsayamarn, and Satawit Janjula
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University
Corresponding Author, Email: biopoliticsboe@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาระดับของความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มประชาสังคม จำนวน 361 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับของความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก 3) องค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรวม แต่เมื่อแยก

* ได้รับความเห็นชอบ: 30 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 8 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 15 สิงหาคม 2567

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นรายด้านจะมีองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานไม่ครบทุกองค์ประกอบ 3) รูปแบบของกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบ ดังนี้ กลุ่มประชาสังคมจะต้องมีองค์ประกอบครบทุกองค์ประกอบถ้าหากจะให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นทุกด้าน แต่หากบางกลุ่มประชาสังคมต้องการเน้นประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ครบทุกด้านจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

คำสำคัญ: รูปแบบ; กลุ่มประชาสังคม; ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน; การสร้างสันติสุข; จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This research article has three objectives: 1) To study the level of civil society components effective and the efficiency level of peace-building operations in the southernmost border provinces. 2) To study the components of civil society groups that affect the efficiency of peace-building operations in the southernmost border provinces; and 3) To create a model of civil society groups that are effective in peace-building in the southernmost border provinces. The quantitative of conducting research, which is a quantitative research tool used to collect data, is a questionnaire with a sample group of 361 civil society members.

The results of the study demonstrated that 1) The level of civil society components effective was at a high level and the efficiency level of peace-building operations in the southernmost border provinces was at a high level 2) The composition of civil society groups, in general, affects the overall efficiency of peace-building operations in the southernmost border provinces. However, when separating the operations by aspect, the components of civil society groups does not affect all operations. 3) The model of effective civil society groups in peace-

building in the southernmost border provinces are as follows: civil society groups must have all the components if they are to be effective in all aspects of peace-building operations in the southernmost border provinces, if some civil society groups need to emphasize the efficiency of peace-building operations in the southern border provinces in not all aspects, there will be different models.

Keywords: model; civil society groups; operational efficiency; peace building; southern border province

1. บทนำ

สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนใต้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน ด้วยเหตุผลของความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี (สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร, ปุณวัฒน์ อุบล, และ นพปฎล วิเศษสุวรรณภูมิ, 2539) ซึ่งทวีความรุนแรงหลังจากการผนวกพื้นที่ดังกล่าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 เหตุการณ์ความรุนแรงในอดีต เช่น กรณีดุซงญอ กรณีครูเปาะสุ กรณีปราบคอมมิวนิสต์ในภาคใต้ ความขัดแย้งในการสร้างเขื่อนสายบุรี ฯลฯ ล้วนแล้วแต่อยู่ในความทรงจำของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนแห่งนี้ (ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา, 2554) หากจะพิจารณาเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ทั้งในระดับบุคคล ระดับโครงสร้าง และระดับวัฒนธรรม ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลได้พิจารณาและมีการร่างนโยบายเพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบและครอบคลุม จึงเป็นที่มาของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมของประชาชน ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

นับตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนเกือบ 400 กระบอก จากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เหตุการณ์นี้เป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นของความรุนแรงรอบใหม่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเหตุการณ์ความไม่สงบจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 2,296 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 7,547 ราย มีผู้บาดเจ็บ 14,028 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 3 มกราคม 2567) (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2567) จาก

เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางการแก้ไขปัญหาจะแบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางด้านปราบปราม ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบก็คือหน่วยงานด้านความมั่นคง ก็คือ กองอำนวยการรักษาความสงบภายในราชอาณาจักร ภาคสี่ ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) และแนวทางการพัฒนา ซึ่งองค์การที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

แต่ทั้งนี้ในปัจจุบันการแก้ไขปัญหาในระดับชาติจำเป็นต้องมีการบูรณาการกันระหว่างหน่วยงานจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ประชาชน รวมถึงภาคประชาสังคมในพื้นที่ เนื่องจากที่ผ่านมาเราเห็นแล้วว่าการแก้ไขปัญหา หรือการสร้างควมสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่ แม้ว่าจะเป็นในทิศทางที่ดีขึ้นแต่ก็ยังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดความร่วมมือจากกลุ่มประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มประชาสังคมที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีทั้งหมด 3 กลุ่มสำคัญได้แก่กลุ่มสิทธิมนุษยชน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มสื่อสารสาธารณะ

แนวความคิดเกี่ยวกับประชาสังคมวางอยู่บนฐานคิดเกี่ยวกับการพิจารณา “การเมือง” ในฐานะที่เป็นกิจกรรมเพื่อส่วนรวม หรือ ในที่นี้คือกิจการที่มีจริยธรรมเพื่อส่วนรวม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2541) องค์การประชาสังคมเองก็มีขีดความสามารถทั้งในการขยายความขัดแย้งและสนับสนุนกระบวนการแสวงหาทางออก และบทบาทอย่างหลังนี้เองที่แยกไม่ออกกับการเข้าไปพัวพันกับความขัดแย้งผ่านพัฒนาการทางการเมืองและ สังคมในระยะยาว ที่จำเป็นต้องวางรากฐานอยู่บนการสร้างวัฒนธรรมสันติภาพ (Barnes, 2005)

ท่ามกลางบริบทความขัดแย้งที่สลับซับซ้อนในจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน การทำงานของภาคประชาสังคมชายแดนใต้ค่อนข้างมีพลวัต และการปรับตัวค่อนข้างสูงตามห่วงเวลาสำคัญต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นที่ต้องทบทวนกระบวนการทำงานว่าอะไรคือสิ่งที่จะต้องปรับปรุงเพื่อหาจุดร่วมและทิศทางในการทำงานที่มีประสิทธิภาพในอนาคต แต่ในปัจจุบันกลุ่มประชาสังคมที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการเสริมสร้างสันติสุขกลับพบปัญหาหลักอยู่ทั้งหมด 4 ประการคือ

ประการแรก การประสานงานระหว่างกลุ่มที่มีเป้าหมายระยะยาวเหมือนกัน แต่เป้าหมายระยะสั้นต่างกัน

ประการที่สอง การประสานงานระหว่างกลุ่มที่มีเป้าหมายระยะยาวต่างกัน

ประการที่สาม การประสานงานระหว่างภาคประชาสังคมในพื้นที่กับภาคประชาสังคมที่มาจากนอกพื้นที่

ประการที่สี่ อิทธิพลของแหล่งทุน โดยการกำหนดลักษณะงานทำให้ในบางครั้งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มประชาสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นจากความสำคัญของกลุ่มประชาสังคมในการสร้างสันติสุขทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบของกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสุดท้ายแล้วงานวิจัยชิ้นนี้จะทำให้ได้รูปแบบของกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางให้กลุ่มประชาสังคมที่เกี่ยวข้องมีแนวทางหรือมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน จนนำไปสู่การสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ และระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อสร้างรูปแบบกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านลักษณะความเป็นกลุ่มประชาสังคม ด้านเป้าหมาย ด้านโครงสร้างกลุ่ม ด้านภาวะผู้นำ ด้านสมาชิก ด้านวิธีการทำงาน ด้านเครือข่าย และด้านการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านการป้องกัน ด้านการสังเกต/การแจ้งข่าวสารล่วงหน้า ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ด้านการขัดเกลาทางสังคม ด้านการประสานงาน ด้านเป็นตัวกลาง และผู้อำนวยความสะดวก และด้านการให้บริการ

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกของกลุ่มประชาสังคมในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลา จำนวนทั้งสิ้น 361 คน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

3. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1932) วิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อคำถาม ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, 1951) โดยได้ผล ดังนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมมีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาดังนี้ (α) = .960 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) = .875

4. การรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด ในการวิจัย มีโครงสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูปสำหรับการวิจัย หรือ SPSS for Windows เพื่ออธิบายข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ตามแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยผู้วิจัยเลือกใช้สถิติการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) สถิติการวิเคราะห์พหุคูณถดถอย (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความมีอิทธิพลของปัจจัยต้นและปัจจัยตาม สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

4. สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 ผลการวิจัยระดับความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ

ความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านลักษณะความเป็นกลุ่มประชาสังคม	4.15	.531	มาก
2. ด้านเป้าหมาย	3.58	.578	มาก
3. ด้านโครงสร้างกลุ่ม	4.11	.755	มาก
4. ด้านภาวะผู้นำ	4.21	.588	มากที่สุด
5. ด้านสมาชิก	3.37	.549	ปานกลาง
6. ด้านวิธีการทำงาน	4.12	.828	มาก
7. ด้านเครือข่าย	3.60	.630	มาก
8. ด้านการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน	3.79	.324	มาก
รวม	4.12	.828	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิจัยระดับความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพพบว่า องค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมมีประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำอยู่ในลำดับสูงสุด ด้านลักษณะความเป็นกลุ่มประชาสังคมอยู่ในลำดับที่สอง ด้านเครือข่ายอยู่ในลำดับที่สาม ด้านโครงสร้างกลุ่มอยู่ในลำดับที่สี่ ด้านการกำกับ ติดตาม การดำเนินงานอยู่ในลำดับที่ห้า ด้านเป้าหมายอยู่ในลำดับที่หก ด้านสมาชิกอยู่ในลำดับที่เจ็ด และด้านวิธีการทำงานอยู่ในลำดับสุดท้าย

2. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตารางที่ 2 ผลการวิจัยระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการป้องกัน	4.14	.505	มาก
2. ด้านการสังเกต/การแจ้งข่าวสารล่วงหน้า	4.15	.659	มาก
3. ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์	4.16	.466	มาก
4. ด้านการขัดเกลากองกำลัง	4.15	.469	มาก
5. ด้านการประสานงาน	4.17	.639	มาก
6. ด้านเป็นตัวกลาง/ และผู้อำนวยความสะดวก	4.06	.623	มาก
7. ด้านการให้บริการ	4.07	.792	มาก
รวม	4.13	.365	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิจัยระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก โดยด้านการประสานงานอยู่ในลำดับสูงสุด ด้านการ

โฆษณาและการประชาสัมพันธ์อยู่ในลำดับที่สอง ด้านการสังเกต/การแจ้งข่าวสารล่วงหน้าอยู่ในลำดับที่สาม ด้านการขัดเกลาทางสังคมอยู่ในลำดับที่สี่ ด้านการป้องกันอยู่ในลำดับที่ห้า ด้านการให้บริการอยู่ในลำดับที่หก และด้านเป็นตัวกลาง/ และผู้อำนวยความสะดวกอยู่ในลำดับสุดท้าย

3. องค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณขององค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมทั้ง 8 ตัวแปรต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	152.084	1	152.084	1342.317	.000*
Residual	83.615	360	.113		
Total	235.700	360			

*มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าในระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 มีองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมทั้งหมด 8 ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การถดถอยพหุคูณขององค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมทั้ง 8 ตัวแปรต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients S.E. Beta	t	Sig
(Constant)	1.247	.089	14.062	.000
(X ₈)	.600	.026 .754	23.197	.000
(X ₂)	.376	.033 .419	11.238	.000
(X ₄)	.210	.030 .259	7.037	.000
(X ₆)	.078	.021 .121	3.743	.000
(X ₇)	.100	.029 .112	3.396	.001
(X ₁)	.104	.038 .114	2.747	.006
(X ₅)	.060	.029 .081	2.059	.040
(X ₃)	.111	.067 345	2.011	.000

จากตารางที่ 4 แสดงว่าองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมทั้ง 7 ตัวแปรมีผลกระทบกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อันประกอบด้วย ด้านการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน (X₈) ด้านเป้าหมาย (X₂) ด้านภาวะผู้นำ (X₄) ด้านวิธีการทำงาน (X₆) ด้านเครือข่าย (X₇) ด้านลักษณะความเป็นกลุ่มประชาสังคม (X₁) ด้านสมาชิก (X₅) และด้านโครงสร้างกลุ่ม (X₃) โดยสามารถเขียนออกมาเป็นสมการแสดงความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

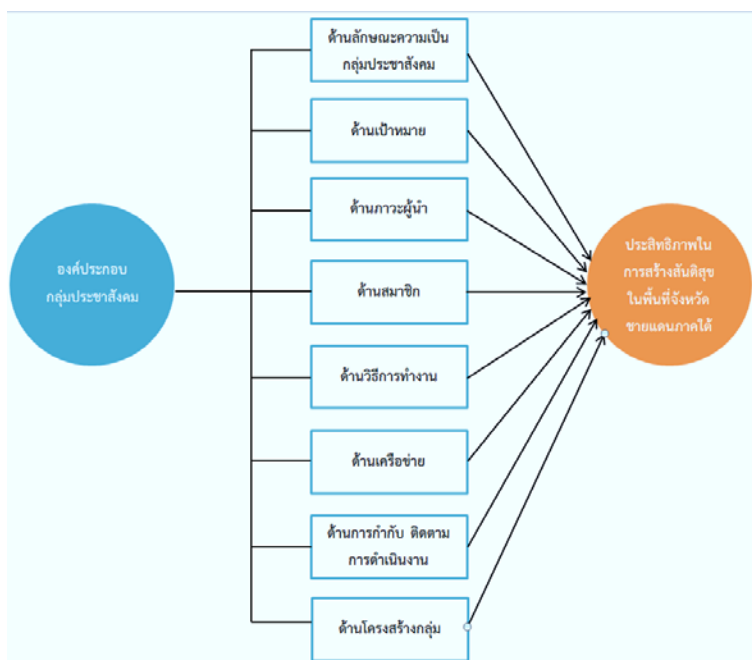
$$\hat{Y} = 1.247 + 0.600X_8 + 0.376X_2 + 0.210X_4 + 0.078X_6 + 0.100X_7 + 0.104X_1 + 0.060X_5 + 0.111X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.754X_8 + 0.419X_2 + 0.259X_4 + 0.121X_6 + 0.112X_7 + 0.141X_1 + 0.081X_5 + 0.345X_3$$

จากผลการวิจัยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบระหว่างองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ทราบว่าองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคม 8 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ องค์ประกอบด้านลักษณะความเป็นกลุ่มประชาสังคม องค์ประกอบด้านเป้าหมาย องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบด้านสมาชิก องค์ประกอบด้านวิธีการทำงาน องค์ประกอบด้านเครือข่าย องค์ประกอบด้านการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน และองค์ประกอบด้านโครงสร้างกลุ่มส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้สามารถที่จะกำหนดรูปแบบของกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2. แสดงองค์ประกอบกลุ่มประชาสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความเป็นกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ

1.1 ด้านภาวะผู้นำ สามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้นำกลุ่มประชาสังคมเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างแรงบันดาลใจ รับฟังความคิดเห็นในการทำงาน ช่วยแนะนำแนวทางใหม่ ๆ ในการทำงานให้กับสมาชิกกลุ่มอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตต์สุนน พรหมคลวัฒน์ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชากับขวัญและกำลังใจของบุคลากรในสถาบันสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำภาพรวมอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกัน

1.2 ด้านลักษณะความเป็นกลุ่มประชาสังคม สามารถอภิปรายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาอย่างชัดเจน และยังเป็นกลุ่มประชาสังคมที่หน่วยงานราชการในพื้นที่เห็นชอบ ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มประชาสังคมมีสถานที่ตั้งที่ชัดเจนเพื่อให้สะดวกในการติดต่อ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า กลุ่มประชาสังคมของตนเองได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และได้รับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณในบางกิจกรรม

1.3 ด้านเครือข่าย สามารถอภิปรายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมแต่ละกลุ่มมีการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับ กลุ่มประชาสังคมอื่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่อยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก” พบว่า การพัฒนาเครือข่ายอยู่ในระดับสูง และรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4 ด้านโครงสร้างกลุ่ม สามารถอภิปรายผลได้ว่า สมาชิกในกลุ่มประชาสังคมส่วนใหญ่มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานและมีการแบ่งโดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเป็นตัวกำหนดงานที่ทำ สอดคล้องกับบทความวิจัยของ Seedam & Sirisunhirun (2019) ในบทความวิจัยเรื่อง A Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC) Organisational Structure Model for Solving Insurgency Problems in the Southern Provinces of Thailand สรุปได้ว่า การที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีประสิทธิภาพในการในการทำงานเพิ่มมากขึ้นจะต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่

โดยให้มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญและมีการยุบหน่วยงานที่ซ้ำซ้อน ตลอดจนจะต้องมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจไปยังบุคลากรที่ปฏิบัติงาน

1.5 ด้านการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน สามารถอภิปรายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมทุกกลุ่มมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือการดำเนินงานของกลุ่มให้กับประชาชนหรือหน่วยงานในพื้นที่รับทราบ และบางกลุ่มเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งนี้ก็ยังมีประเมิณผล และการรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนหรือหน่วยงานภายนอกรับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า การดำเนินงานในแต่ละครั้งกลุ่มประชาสังคมจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ ดังนั้นแล้วการที่ประชาชนรับรู้กิจกรรมและสนใจที่จะเข้าร่วมก็จะทำให้ภารกิจของกลุ่มประชาสังคมประสบความสำเร็จ

1.6 ด้านเป้าหมาย สามารถอภิปรายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมส่วนใหญ่เองมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจัดตั้งกลุ่มมาเพื่ออะไร แต่ก็ยังมีบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจเป้าหมายของตนเอง ทำให้การทำงานยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยทั้งนี้กลุ่มที่มีเป้าหมายที่ชัดเจนสมาชิกในกลุ่มทุกคนรับรู้เป้าหมายและมีความเห็นชอบในเป้าหมายร่วมกัน แต่สำหรับกลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนจะส่งผลให้สมาชิกไม่ทราบวิธีที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

1.7 ด้านสมาชิก สามารถอภิปรายผลได้ว่า เนื่องจากกลุ่มประชาสังคมไม่ใช่กลุ่มที่มีสมาชิกของกลุ่มอยู่ถาวร ดังนั้นแล้วสมาชิกหรือคนทำงานในกลุ่มประชาสังคมจึงจะต้องมีการแบ่งเวลาระหว่างการทำงานประจำและการทำงานในกลุ่มประชาสังคม จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเนื่องจากการดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง และไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะในการทำงานในกลุ่มประชาสังคมมากพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งอรุณ กระมุทกาญจน์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง “ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน สาธารณสุขเขต 14” ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรมีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก โดยมีการต้องการที่จะพัฒนาตนเองในด้านบริหาร วิชาการ และบริการ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

1.8 ด้านวิธีการทำงาน สามารถอภิปรายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมที่เป็นกลุ่มประชาสังคมขนาดเล็กการทำงานมักจะไม่มียุทธศาสตร์การทำงานที่ชัดเจน และการทำงานไม่ต่อเนื่องเนื่องจากไม่มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม ประกอบกับไม่มีการวางแผนกิจกรรมที่ชัดเจน ทำให้สมาชิกบางคนไม่ได้วางแผนในการทำงานให้กับกลุ่ม สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า การที่กลุ่มประชาสังคมไม่มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้พวกตนไม่สามารถที่จะจัดสรรเวลาในการทำงานให้กับกลุ่มประชาสังคมได้

2. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 ด้านการประสานงาน สามารถอภิปรายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมในพื้นที่ มีการทำงานกันเป็นรูปแบบเครือข่ายมากขึ้น เนื่องจากการทำงานในปัจจุบันจะต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า การทำงานในรูปแบบเครือข่ายทำให้กลุ่มประชาสังคมสามารถทำงานได้ง่ายขึ้นและสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าเมื่อก่อน เนื่องจากการได้รับการอำนวยความสะดวกจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

2.2 ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ สามารถอภิปรายผลได้ว่ากลุ่มประชาสังคมในพื้นที่มีการให้ข้อมูล/สร้างความเข้าใจในกระบวนการสันติภาพต่อชุมชนและประชาชนในพื้นที่ และได้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เพื่อเสนอข้อเรียกร้องของประชาชนในด้านต่าง ๆ ต่อรัฐ รวมถึงการจัดเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ สอดคล้องกับ Aall (2001) และ Paffenholz (2003) กล่าวว่า การสนับสนุนให้ประชาชนสามารถมีสิทธิในการพูดเป็นหนึ่งในหน้าที่หลักในการสร้างสันติภาพและมีเป็นบทบาทหลักของกลุ่มประชาสังคมที่จะต้องทำ

2.3 ด้านการสังเกต/การแจ้งข่าวสารล่วงหน้า สามารถอภิปรายผลได้ว่ากลุ่มประชาสังคมส่วนใหญ่ในพื้นที่มีการติดตามข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบอยู่เสมอ เช่น นโยบายของรัฐบาล การก่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ความเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน และกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ และเมื่อติดตามแล้วจะนำข่าวหรือความเคลื่อนไหวเหล่านั้นมาประชุมหารือกันเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานของกลุ่มประชาสังคม และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือกลุ่มประชาสังคมจะมีการแจ้งเตือนประชาชนให้รับทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อยู่เสมอ

สอดคล้องกับ Social Development Department (2007) กล่าวว่า การสังเกตและการติดตามตัวแสดงของความขัดแย้งหรือของความไม่สงบ เป็นความรับผิดชอบและเป็นข้อตกลงเบื้องต้นของกลุ่มประชาสังคม โดยกลุ่มประชาสังคมที่มีการสังเกตและติดตามข่าวสาร

เสมอ สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ หรือให้ข้อมูลแก่กลุ่มผู้สนับสนุน และเป็นการเตือนภัยล่วงหน้าให้กับกลุ่มคนที่อาจจะได้รับผลกระทบ

2.4 ด้านการขัดเกลาทงสังคม สามารถอธิบายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมบางกลุ่มมีการดำเนินการสร้าง Peace Zone ในชุมชน อีกทั้งเป็นตัวกลางเชื่อมประสานคู่ขัดแย้งให้มีการพูดคุยกัน และทั้งนี้กลุ่มประชาสังคมทุกกลุ่มในพื้นที่มักจะมีกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ดำรงชีวิตโดยวิธีสันติ สอดคล้องกับ Paffenholz (2003) กล่าวว่า หน้าที่ขัดเกลาทงสังคมของกลุ่มประชาสังคมมีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งสันติภาพในสังคมที่มีความขัดแย้งแตกแยก โดยการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ และเป็นตัวเชื่อมระหว่างคู่กรณีที่ขัดแย้งกัน โดยกิจกรรมหลัก ก็คือ การเปิดเวทีการพูดคุยระหว่างกลุ่มที่ขัดแย้ง

2.5 ด้านการป้องกัน สามารถอธิบายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมบางกลุ่มมีภารกิจในการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่จากการคุกคามของรัฐและกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ แต่ทั้งนี้ไม่ได้ป้องกันโดยตรงแต่เป็นการแจ้งข่าวให้ประชาชนรับทราบเพื่อที่จะให้ประชาชนมีการระมัดระวังตัวมากขึ้น สอดคล้องกับ Orjuela (2004) กล่าวว่า กลุ่มประชาสังคมเกิดขึ้นมาจากปัญหาความขัดแย้งและสิ่งที่กลุ่มประชาสังคมจะต้องทำนั้นก็คือการปกป้องชีวิต สิทธิ และทรัพย์สินของพลเมืองจากการคุกคามจากผู้ก่อความขัดแย้งหรือรัฐ

2.6 ด้านการให้บริการ สามารถอธิบายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมส่วนใหญ่แล้วการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่มักจะเป็นการให้บริการเรื่องความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ สอดคล้องกับ Sida (2005) กล่าวว่า การให้บริการถือเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับกลุ่มประชาสังคมที่มีขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีสถานการณ์ความขัดแย้งหรือสถานการณ์ความไม่สงบ ซึ่งในมุมมองของนักวิชาการมองว่าการให้บริการเป็นวิธีการสร้างสันติภาพอย่างหนึ่ง

2.7 ด้านเป็นตัวกลาง/ และผู้อำนวยความสะดวก สามารถอธิบายผลได้ว่า กลุ่มประชาสังคมทุกกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมการเป็นตัวกลางระหว่างองค์กรภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่กับองค์กรภาครัฐ กลุ่มประชาสังคมนอกพื้นที่กับประชาชนในพื้นที่ และในบางครั้งเป็นผู้ประสานงานกับประชาชนในพื้นที่ถ้าหากจะมีการจัดกิจกรรมโดยองค์กรอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การจัดกิจกรรมโดยกลุ่มของตนเอง สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า กลุ่มประชาสังคมเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นตัวกลางประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่

กับประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นแล้วการดำเนินกิจกรรมการเป็นตัวกลางหรือเป็นผู้ประสานจึงเป็นกิจกรรมที่กลุ่มประชาสังคมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3. รูปแบบกลุ่มประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การที่องค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะดำเนินการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามภารกิจจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้ องค์ประกอบด้านเป้าหมาย องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบด้านสมาชิก องค์ประกอบด้านวิธีการทำงาน องค์ประกอบด้านเครือข่าย องค์ประกอบด้านการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน และองค์ประกอบด้านโครงสร้างกลุ่ม

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การที่องค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขได้นั้น จะต้องมีส่วนประกอบ ดังนี้

1. **รูปแบบของกลุ่ม** จำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มประชาสังคมที่เป็นทางการโดยได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อที่จะสามารถได้รับทุนสนับสนุนในการดำเนินภารกิจต่อไป

2. **วัตถุประสงค์** กลุ่มประชาสังคมจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มตนเองให้ชัดเจน เพื่อก่อให้เกิดการออกแบบวิธีการและกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

3. **สมาชิก** กลุ่มประชาสังคมต้องมีสมาชิกประจำที่รับเงินเดือนจากกลุ่ม เนื่องจากหากต้องการสร้างสันติสุขให้เกิดในพื้นที่ จำเป็นต้องมีการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งจะต้องมีการแบ่งหน้าที่สมาชิกภายในกลุ่มให้ชัดเจน

4. **เครือข่าย** กลุ่มประชาสังคมจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและแบ่งปัน ด้านความรู้ และทรัพยากร

5. **การตรวจสอบการดำเนินงาน** กลุ่มประชาสังคมต้องมีฝ่ายหรือหน่วยงานที่ตรวจสอบการทำงานของกลุ่มประชาสังคมว่าดำเนินตามวัตถุประสงค์การก่อตั้งกลุ่มหรือไม่

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จำเป็นต้องมีกลไกระดับชาติหรือกลไกสนับสนุนจากพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งองค์กรร่วมและมีการรวมกลุ่มจากพื้นที่ทำงานเชื่อมประสานกันได้ และควรมีการออกแบบกลไกโดยใช้โครงสร้างแบบผสมความเป็นทางการกับรูปแบบการทำงานแบบภาคีเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ โดยดึงความเข้มแข็งของทุนทางสังคมในพื้นที่มาเป็นฐาน

1.2 ควรส่งเสริมผู้นำกลุ่มประชาสังคมในพื้นที่ให้มีความคิดเชิงวิเคราะห์ มีความสามารถ ทักษะ ที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ รวมทั้งสร้างภาวะผู้นำ เนื่องจากผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในตัวแปรอื่น ๆ เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นอีกที่สามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 ควรศึกษาวิจัยประเด็นการขับเคลื่อนขององค์กรภาคประชาชนที่นำไปสู่การสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3 ควรศึกษาประเด็นปัจจัยความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือหรือภาคีเครือข่ายระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จิตต์สุมน พรมงควัฒน์. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชากับขวัญและกำลังใจของบุคลากร ในสถาบันสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

- รุ่งอรุณ กระมุทกาญจน์. (2551). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนสาธารณสุขเขต 14 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2567). เหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำเดือน ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/deepsouthwatch/?locale=th_TH.
- ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา. (2554). *รายงานศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา ประจำปี พ.ศ. 2552-2554*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร, ปุณวัฒน์ อุบล, และ นพปฎล วิเศษสุวรรณภูมิ. (2539). *การประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนา* (รายงานวิจัย). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2541). ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ: ความหมายของประชาสังคม. *วารสารธรรมศาสตร์*, 24(2), 124-151.
- Aall, P. (2001). What Do NGOs Bring to Peacemaking?. In C. Crocker, F. Hampson, & P. Aall (Eds.), *Turbulent Peace*, (pp. 365-83). Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Barnes, C. (2005). Weaving the Web: Civil-Society Roles in Working with Conflict and Building Peace. In P. van Tongeren, M. Hellema, & J. Verhoeven, (Eds.), *People Building Peace II: Successful Stories of Civil Society*, (pp. 5-28). Boulder CO: Lynne Rienner.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitude. *Archives of Psychology*, 140, 1-55.
- Orjuela, C. (2004). *Civil Society in Civil War, Peace Work and Identity Politics in Sri Lanka* (Doctoral Dissertation). Göteborg University, Göteborg.
- Paffenholz, T. (2003). *Community-Based Bottom-Up Peacebuilding: The Development of the Life and Peace Institute's Approach to Peacebuilding and Lessons Learned from the Somalia Experience (1990-2000)*. Uppsala: Life and Peace Institute.

- Seedam, I., & Sirisunhirun, S. (2019). A Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC) Organisational Structure Model for Solving Insurgency Problems in the Southern Provinces of Thailand. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 10(7), 17-30. Retrieved from https://www.ijicc.net/images/vol10iss7/10710_Seedam_2019_E_R.pdf
- Sida. (2005). Sida's Policy for Civil Society: The Objective of Sida's Cooperation with Civil Society. Retrieved from www.sida.se
- Social Development Department. (2007). *Civil society and peacebuilding: Potential, Limitations and Critical Factors*. Washington D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.

การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาท
ของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชน
แบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชน
ในเขตเทศบาลตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง *

The Aparihāṇiyadhamma Principle's Appilcation for
Promoting the Role of Local Politicians in Integrated
Community Waste Management Integrative Participation
of Government Agencies and People in Lai Hin Sub-District
Municipality, Ko Kha District, Lampang Province

สุทธพงษ์ ขวดแก้ว และ พระครูโสภณ กิตติบัณฑิต

Suttaphong Khuatkaew and PhraKruSopon kittibundit

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Phrae Campus

Corresponding Author Email: suttapongK006@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นใน

* ได้รับความ: 4 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 16 สิงหาคม 2567

การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง เป็นวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำการวิจัยในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) หลักอุปนิยามธรรมมีความสัมพันธ์กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ในเชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก 3) การประยุกต์หลักอุปนิยามธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่นควรเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทุกครั้ง และให้ความสำคัญด้วยการเข้าร่วมประชุมตั้งแต่ต้นจนจบ สนับสนุนนโยบายของเทศบาลที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน เคารพต่อนโยบายของเทศบาล และให้เกิดซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามนโยบายและร่วมทำงานกับสตรีได้ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความเรียบร้อยของสถานที่จัดการขยะภายในชุมชน ดูแลด้านสวัสดิการแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

คำสำคัญ: หลักอุปนิยามธรรม; บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น; การจัดการขยะชุมชน

Abstract

This study aimed to investigate the level of local politician roles in participatory waste management, study the relationship between *Aparihāniyadhamma* and local politician roles in participatory waste management, and present guidelines for using *Aparihāniyadhamma* to promote

local politician roles in participatory waste management with the cooperation of the government and people living in Lai Hin sub-district municipality, Ko Kha district, Lampang province. Conducted by the Mixed Research Methods between quantitative and qualitative. Research in Lai Hin sub-district municipality from 372 samples and 10 key informants. The tools used in the research are questionnaire and in-dept interview. Data were analyzed using a social science package. and use content analysis techniques to complement the context.

The results were as follows: 1) The level of local politician roles in participatory waste management overall was at an average level. 2) The relationship between *Aparihāṇiyadhamma* and local politician roles in participatory waste management was very high positive correlation. 3) The application of *Aparihāṇiyadhamma* and local politician roles in participatory waste management was as follows: Local politicians should attend the full conference with other organizations. They should promote mutually agreeable municipal policy, respect each other, follow the policy, and work with women. Local politician should encourage residents to clean up and manage waste in their communities. The well-being of persons responsible for community waste management in Lai Hin sub-district municipality, Ko Kha district, Lampang province, should be addressed.

Keywords: *Aparihāṇiyadhamma* Principle; the role of local politicians; community waste management

1. บทนำ

เทศบาลตำบลไหล่หินมีการขยายตัวทางชุมชนเมืองทำให้มีประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะปัญหาขยะในชุมชน ตลาด ทางสาธารณะ เพื่เน้นการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมในชุมชนโดยการประยุกต์หลัก อปหิธานิยธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง สร้างการมีส่วนร่วม การมีจิตสำนึก สร้างแหล่งเรียนรู้ และการจัดการขยะที่เป็นรูปธรรมกับประชาชนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดโดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) จากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน ของแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 ในปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าปริมาณขยะในเขตชุมชน ตลาด ทางสาธารณะ เพิ่มขึ้นทุกปี ชุมชนหมู่บ้านมีความหนาแน่น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดการขยะที่ได้มาตรฐาน เช่น การคัดแยกขยะ ก่อนทิ้งลงถัง ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาขยะของแต่ละครัวเรือน (เทศบาลตำบลไหล่หิน, 2564, น. 57-58)

ดังนั้นบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลไหล่หิน จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยนักการเมืองท้องถิ่นนั้นต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่จะต้องมองกว้าง คิดก้าวไกล ใส่ใจรอบด้าน อันเป็นการตอบสนองต่อการปกครองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือรูปแบบพิเศษ กฎหมายได้กำหนดให้นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง ซึ่งเป็นวิถีทางที่นักการเมืองท้องถิ่นได้เข้าสู่อำนาจทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เพื่อเข้าไปเป็นตัวแทนในการเข้าไปทำหน้าที่บริหารและตรวจสอบความถ่วงดุล และยังต้องมีความเป็นผู้นำ ซึ่งในปัจจุบันสังคมต้องการผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารองค์การอย่างมีธรรมาภิบาล หรือตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (จิตาภา เร่งมีศรีสุข, 2560, น. 1) และเพื่อตอบสนองต่อประชาชนในท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับความสำเร็จในงานแทบทุกด้านขององค์กร ผู้นำที่มีความสามารถมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ แต่ในทางกลับกันถ้าผู้นำไม่มีความสามารถก็จะส่งผลให้การทำงานด้านต่าง ๆ บกพร่องหรือขาดประสิทธิภาพ (ณัฐพันธุ์ เจริญนันท และ ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2547) หากเปรียบเทียบประเทศชาติเป็นองค์กรและเปรียบผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้นำองค์กรแล้ว ผู้นำที่พึงประสงค์ (นักการเมืองท้องถิ่น) ไม่ใช่แค่พยายามทำงานของตนดีที่สุดเท่านั้น แต่ต้องนำองค์กร (ท้องถิ่น) ให้ก้าวสู่อนาคตได้อย่างเหมาะสมด้วยเพราะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ดังนั้นบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นพลังร่วมให้เกิดการร่วมมือร่วมใจไปสู่

การเปลี่ยนแปลง ประสานให้ความสะดวก เป็นผู้ติดต่อดูแลให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนและผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้

การส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม ด้วยการนำหลักอปริหานิยธรรม (ที.ม. (ไทย) 11/136/182) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานไม่มีความเสื่อม มีแต่สร้างความเจริญก้าวหน้า ได้แก่ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่ควรทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) ให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ 5) ไม่ข่มเหงล่วงนักการเมืองสตรีท้องถิ่น 6) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ องค์กร สถานที่ทำงาน 7) จัดให้อารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557, น. 211-212) ซึ่งหลักอปริหานิยธรรมนี้เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กร หรือนักการเมืองท้องถิ่นให้มีใจเป็นอันหนึ่งอันเดียว อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถทำงานเป็นทีมได้เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์กร เพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับ การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการขยะชุมชนให้ดีขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

2. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. กำหนดพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง

4. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง ในเชิงปริมาณ ได้กลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาร์โร ยามาเน่ จำนวน 372 คน จากประชากรทั้งหมด จำนวน 5,229 คน และส่วนประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 372 ชุด แล้วตรวจสอบความถูกต้อง ส่วนในเชิงคุณภาพ ใช้วิธีจัดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ในงานวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนในเชิงคุณภาพ นำข้อความจากการสัมภาษณ์ และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

1.1 บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านสรุปได้ว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่เหมาะสมกับฐานะของตนเอง มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จักตัวเอง ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$) ด้านการประเมินผลของการปฏิบัติหน้าที่ มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$) และด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.45$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = 372)

บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชน แบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่เหมาะสมกับฐานะของตนเอง	3.51	0.56	มาก
2. ด้านการรู้จักตัวเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	3.47	0.60	ปานกลาง
3. ด้านการประเมินผลของการปฏิบัติหน้าที่	3.46	0.62	ปานกลาง
4. ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่	3.45	0.63	ปานกลาง
ภาพรวม	3.48	0.55	ปานกลาง

1.2 หลักอภินิหารธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านสรุปได้ว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการไม่ข่มเหงคุกคามขึ้นใจกุลสตรี มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความเคารพนับถือผู้อาวุโส มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$) ด้านการไม่บัญญัติและไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.50$) ด้านความเคารพต่อสถานที่ มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.50$) ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.40$) ด้านการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ปฏิบัติงาน มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.40$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39$) ตามลำดับ ดังที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักอภินิหารธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = 372)

หลักอภินิหารธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการไม่ข่มเหงคุกคามขึ้นใจกุลสตรี	3.59	0.59	มาก
2. ด้านความเคารพนับถือผู้อาวุโส	3.56	0.55	มาก
3. ด้านการไม่บัญญัติและไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้	3.50	0.83	ปานกลาง
4. ด้านความเคารพต่อสถานที่	3.50	0.65	ปานกลาง
5. ด้านการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ปฏิบัติงาน	3.40	0.69	ปานกลาง
6. ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์	3.40	0.77	ปานกลาง
7. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม	3.39	0.71	ปานกลาง
ภาพรวม	3.48	0.57	ปานกลาง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

หลักอปริหานิยธรรมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .882^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด ได้แก่ ด้านการรู้จักตัวเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .810^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินผลของการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .809^{**}$) ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .802^{**}$) และด้านที่มีคสามสัมพันธ์น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่เหมาะสมกับฐานะของตนเอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .788^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีการแทนค่ารายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

X = หลักอปริหานิยธรรม

X_1 = ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

X_2 = ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม

X_3 = ด้านการไม่บัญญัติและไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้

X_4 = ด้านความเคารพนับถือผู้อาวุโส

X_5 = ด้านการไม่ข่มเหงดูคร่ำขึ้นใจกุลสตรี

X_6 = ด้านความเคารพต่อสถานที่

X_7 = ด้านการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ปฏิบัติงาน

Y = บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชน

Y_1 = ด้านการรู้จักตัวเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

Y_2 = ด้านพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่เหมาะสมกับฐานะของตนเอง

Y_3 = ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่

Y_4 = ด้านการประเมินผลของการปฏิบัติหน้าที่

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

(n = 372)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชน	ตัวแปรตาม			
		Y1	Y2	Y3	Y4
ตัวแปรต้น					
หลักการบริหารนิยธรรม	.882**	.810**	.788**	.802**	.809**
X1	.816**	.757**	.692**	.735**	.783**
X2	.792**	.719**	.673**	.737**	.750**
X3	.571**	.525**	.512**	.506**	.536**
X4	.713**	.664**	.689**	.614**	.631**
X5	.615**	.548**	.577**	.536**	.581**
X6	.792**	.740**	.716**	.725**	.703**
X7	.820**	.747**	.735**	.798**	.702**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการเป็นตัวแทนประชาชนในการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในการเข้าร่วมประชุมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน 3) ด้านการไม่บัญญัติและไม่ล้มล้างสิ่งที่

บัญญัติไว้ พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นผู้นำและชักชวนให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชน และสนับสนุนนโยบายของเทศบาลตำบล 4) ด้านความเคารพนับถือผู้อาวุโส พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรให้ความเคารพ เชื้อพึ่งให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการให้ความเคารพการทำงานของผู้นำท้องถิ่น ให้ความเคารพแก่ผู้มาเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ 5) ด้านการไม่ข่มเหงดูคร่ำขึ้นใจกุลสตรี พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรให้เกียรติสุภาพสตรี สามารถทำงานร่วมกับสตรีได้ รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะนโยบายของผู้นำสตรีในชุมชน และไม่ควรปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรม 6) ด้านความเคารพต่อสถานที่ พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดและความเรียบร้อยของสถานที่จัดการขยะภายในชุมชน 7) ด้านการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรสนับสนุนหรือ ยกย่องผู้ปฏิบัติหน้าที่ดูแลด้านสวัสดิการแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และให้โอกาสทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) เพราะนักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมยังไม่มากเท่าที่ควร และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมือง สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) (พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวัน), 2561)

2. หลักอุปหรานีธรรมกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .882^{**}$) เพราะบทบาทหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นมีการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับหลักอุปหรานีธรรม จึงมีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความไว้วางใจกับหลักอปปรหานิยธรรมเพื่อพัฒนาความไว้วางใจที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยความไว้วางใจกับหลักอปปรหานิยธรรม เพื่อพัฒนาความไว้วางใจที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .917^{**}$) (ไพบูลย์ สุขเจตน์, 2563)

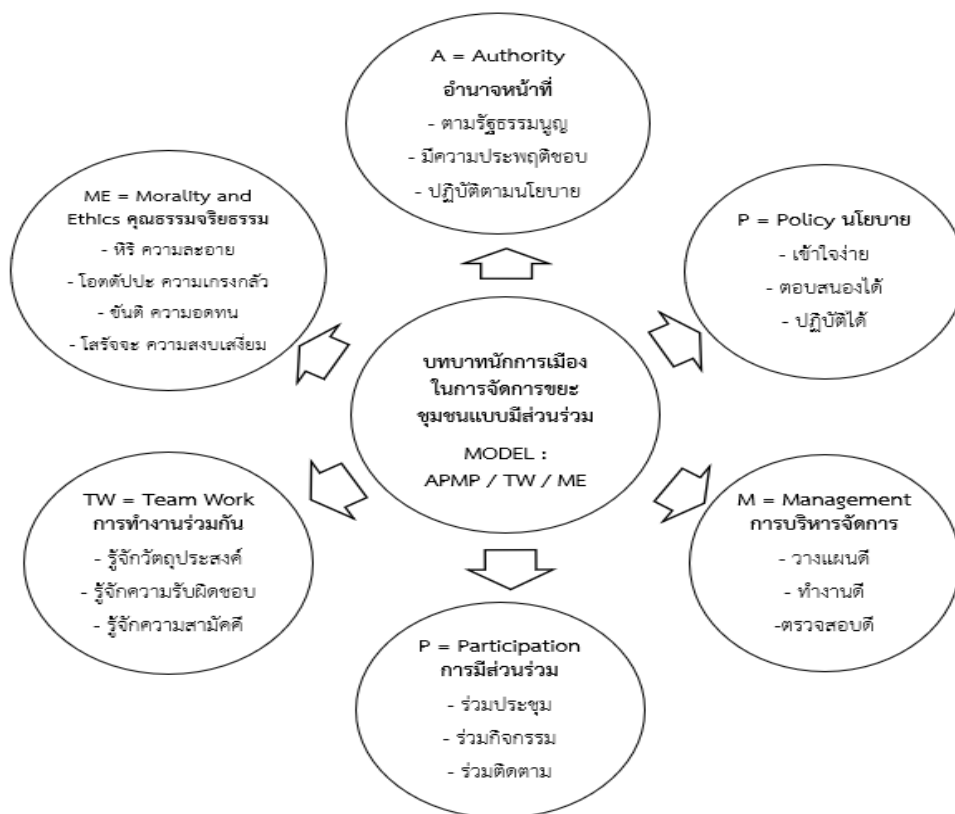
3. แนวทางการประยุกต์หลักอปปรหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) เป็นตัวแทนประชาชนในการร่วมประชุม 2) เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน 3) เป็นผู้นำและชักชวนให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ 4) การให้ความเคารพ เชื่อฟัง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน 5) การให้เกียรติสุภาพสตรี สามารถทำงานร่วมกับสตรีได้ 6) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 7) การดูแลด้านสวัสดิการแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ เพราะการจัดการขยะชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้เป็นระบบจึงต้องหลักอปปรหานิยธรรมมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า 1) มีการประชุมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 2) การสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ร่วมกันเสนอแนวทางร่วมกัน 3) การรักษาแนวทางของกฎระเบียบโดยยึดหลักความเสมอภาค 4) การอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมีความเคารพซึ่งกันและกัน การให้เกียรติสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียม 5) การเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน 6) การสร้างที่สาธารณะประโยชน์ให้แก่ชุมชน ให้เป็นสถานที่ส่วนรวมในการจัดกิจกรรมของชุมชน 7) ให้การสนับสนุนผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และการให้รางวัลแก่ผู้ทำคุณประโยชน์ (นวลฉวี คำผั่น, 2564)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

นักการเมืองท้องถิ่นมาจากการได้รับเลือกให้มาเป็นตัวแทนของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีควรมีจริยธรรมทางการเมือง มีความน่าเชื่อถือ และต้องประสบความสำเร็จในฐานะนักการเมืองท้องถิ่นที่ทำประโยชน์ต่อชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชน ได้แก่ 1) อำนาจหน้าที่ นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2) นโยบาย นักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนำเสนอแผนนโยบายการทำงานให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ 3) การบริหารจัดการ นักการเมืองท้องถิ่นควรมีการวางแผนการทำงาน สร้างงานที่เป็นระบบ 4) การมีส่วนร่วม นักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในชุมชน 5) การทำงานร่วมกัน นักการเมืองท้องถิ่นวางแผนโดยสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจ และ 6) คุณธรรมจริยธรรม นักการเมืองท้องถิ่นที่ดีต้องมีคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักการเมืองเป็นความประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างอันดี (สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ตามภาพที่ 1)

ดังนั้นการส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนนั้น จำเป็นต้องมีการนำหลักอภินิหารธรรมมาประยุกต์ใช้ให้มากยิ่งขึ้น โดยนักการเมืองท้องถิ่นได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและประชาชนมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีการบริหารจัดการที่ดี ทั้งด้านการวางแผน การปฏิบัติงานและสามารถตรวจสอบได้ ที่สำคัญควรเน้นการมีส่วนร่วมให้หน่วยงานทุกองค์กร ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการขยะชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการทำงานเป็นทีม ตลอดจนการสร้าง ความมุ่งมั่นให้ทุกหน่วยงานทุกภาคส่วนมีจิตใจที่เป็นธรรมโดยคำนึงถึงความถูกต้อง มีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในใจ จึงจะสามารถทำให้บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถจัดการขยะชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ภาพที่ 1. การส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชน

7. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอภินิหารธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดทำโครงการบริการความรู้ด้านกฎหมาย และสิทธิประโยชน์ให้แก่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

1.2 ควรมีนโยบายการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในการทำงานเป็นตัวแทนของประชาชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน การบูรณาการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อกฎหมายจากประชาชนทุกภาคส่วนเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นให้เข้าร่วมการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

2.2 ควรส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นให้เข้าร่วมประชุมและเลิกประชุมเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชนโดยพร้อมเพรียงกัน

2.3 ควรส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตามระเบียบชุมชนในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและประชาชน

เอกสารอ้างอิง

จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2560). พุทธภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รายงานการวิจัย).

พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์, และ ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2547). การจัดการ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

เทศบาลตำบลไหล่หิน. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570. ลำปาง: งานนโยบายและแผน เทศบาลตำบลไหล่หิน.

นวลฉวี คำพันธ์. (2564). นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, แพร่.

พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวัน). (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมือง สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สระแก้ว.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2563). *การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นนทบุรี.

ปัจจัยที่มีผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมือง
อัตลักษณ์ทางการเมือง และลักษณะบุคลิกภาพ
ของนักการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย *

Affecting Factors on Political Socialization, Political Identity
and Politician Personality Trait of the Youths in Thailand

วีระศักดิ์ จินารัตน์

Veerasak Jinarat

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

The Eastern University of Management and Technology

Email: veerasakji@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบของการกล่อมเกลาทางการเมืองและอัตลักษณ์ทางการเมืองที่มีผลต่อการทำนายลักษณะบุคลิกภาพของนักการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมืองให้มีผลต่อลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองไทยในสมัยปัจจุบัน จำเป็นต้องนำเอาการยอมรับของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปีมาพิจารณา และด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศจำนวน 1,200 คน และนำกลับมาวิเคราะห์ผลด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองจากสถานศึกษามีอิทธิพลพยากรณ์ต่อลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และมีคะแนนมาตรฐานที่ .16 กับผลทดสอบ $t = 4.26$ (Sig. 000) นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมือง เช่น ครอบครัว การใช้สื่อสังคม มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* ได้รับความเห็นชอบ: 5 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 10 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 21 กรกฎาคม 2567

ที่ระดับ .00 มีผลทดสอบ $t = 3.61$ (Sig. 000) คะแนนมาตรฐาน .10 และคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .10 ผลทดสอบ $t = 2.88$ (Sig. 000) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบอัตลักษณ์ทางการเมืองด้านคุณค่าทางการเมืองมีผลต่อการทำนายลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และมีคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .50 ผลทดสอบ $t = 27.17$ (Sig. 000) นอกจากนี้ องค์ประกอบของอัตลักษณ์ทางการเมือง เช่น คุณค่าทางการเมือง ความเชื่อทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง และระบบพรรคการเมือง ร่วมกันพยากรณ์ต่อลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับมีสัมประสิทธิ์ถดถอย $R^2 .50$ ความคลาดเคลื่อนสะสม .42 ความแปรปรวน $F = 298.72$ (Sig. 000)

คำสำคัญ: การกล่อมเกลาทางการเมือง; อัตลักษณ์ทางการเมือง; ลักษณะบุคลิกภาพนักการเมือง

Abstract

The purpose of this research is to examine the relationship or predictability of the components of political socialization and political identity on politician personality traits. In order to enhance political socialization for affecting the current politician personality trait, the perception of the youths who are 15 – 25 years of age, must be considered. Consequently, the researcher collected the 1,200 respondents across Thailand country and analyzed the data by multi-regression analysis.

The findings indicated that the affecting factors of political socialization could significantly influenced and predicted to politician personality trait at Beta = .16, $t = 4.26$ (Sig .000). Moreover, the affecting factors in terms of family and social media also could significantly influenced to politician personality trait at Beta = .10 $t = 3.16$ (Sig .000) and Beta = .01 $t = 2.88$ (Sig .000), respectively. However, the components of political identity in terms of political value predicted significantly to politician personality trait at Beta = .50 $t = 27.17$ (Sig .000). Besides, political identity in terms of political value, political belief, political interest and

political party system, predicted simultaneously and significantly to politician personality trait at $R^2 = .50$, accumulated error = .42, $F = 298.72$ (Sig .000).

Keywords: political socialization; political identity; politician personality trait

1. บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) เป็นหลักสำคัญของประเทศประชาธิปไตยเพราะเป็นการตรวจสอบตัวแทนที่ได้รับการเลือกตั้งในการปกครองประเทศ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิม (Traditional Political Participation) เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมพรรคการเมือง การร่วมขบวนทางการเมือง การติดต่อเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง ทั้งหมดเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จำเป็นของส่วนหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย (Alodat, Al-Qora'n, & Hamoud, 2023)

การศึกษานี้ผู้วิจัยศึกษาการรับรู้ของเยาวชน ซึ่งเยาวชนหมายถึงคนในวัยหนุ่มสาวคือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี หรือเป็นช่วงรอยต่อของการศึกษาระดับชั้นประถม มัธยม และปริญญาตรี (ปุณฺธิรสม์ ธนภูมิศิริพงษ์, 2562) ที่ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) ซึ่งมีผลต่ออัตลักษณ์ทางการเมือง (Political Identity) และความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพนักการเมือง (Politician Personality Trait) ทั้งนี้ เนื่องจาก Anwar & Jan (2010) ได้อธิบายว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) ในโรงเรียนทำให้เยาวชนได้เข้าใจในระบบการเมืองที่ปกครองสังคมของตนเองในโรงเรียนทำให้เยาวชนได้เข้าใจในระบบการเมืองที่ปกครองสังคมของตนเอง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมต่างๆของนักเรียนเยาวชนโรงเรียนมีวิธีการปรับตัวสู่สังคมและตัดสินใจสถานการณ์ที่พวกเขาอาจได้พบในสังคม อย่างไรก็ตามเยาวชนเป็นระยะของการสำรวจในกระบวนการพัฒนา เช่น การกำหนดรูปแบบ การจัดเป้าหมายและความร่วมมือในตนเองที่จะเป็นวิถีเป้าหมายในอนาคตและเพื่อสร้างวิธีการตัดสินใจ (Myoung & Liou, 2022) ดังนั้นการกล่อมเกลาทางการเมืองของเยาวชน (Adolescents' Political socialization) ที่โรงเรียนและความรอบรู้ในตนเองฐานะพลเมือง (Citizenship self-Efficacy) จึงเป็นสิ่งที่ควรศึกษาทั่วโลกเพราะมีผลต่อความคาดหวังในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง (Electoral Participation) นอกจากนี้ตัวแทนในการกล่อมเกลาทางการเมือง เช่น เพื่อน สถาบันทางการเมือง ผู้ปกครอง บรรยายากศ

ทางการเมือง มีบทบาทในการสร้างและทำให้เกิดทัศนคติของบุคคลและพฤติกรรมมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ครอบครัว (Family) เป็นตัวแทนแรกที่ทำให้เกิดคุณค่าการเป็นพลเรือนและมีบทบาทสำคัญในชีวิตเยาวชน ครอบครัวทำให้เกิดหลักการทางจริยธรรม ทัศนคติทางการเมือง และลักษณะการจินตนาการ 2) สถาบันการศึกษา (Education institutions) สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งของพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาเนื่องจากได้รับข้อมูลทางการเมืองทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับเนื้อหาทางการเมือง ทั้งนี้ วิชาประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจสังคมมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอการกล่อมเกลารวมทั้งทางการเมือง (Kezar & Eckel, 2002) 3) กลุ่มเพื่อน (Peer Groups) กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มนัยหมายประชุมแนวคิดและเนื้อหาทางการเมืองที่ปรึกษาอย่างเพื่อนทำให้มีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะของประเทศ (Kushin & Yamamoto, 2010) นอกจากนี้ กลุ่มเพื่อนในลักษณะของกีฬา Sport club ทำให้เกิดการกล่อมเกลารวมทั้งทางการเมืองโดยอ้อม เพราะมีการปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นและทัศนคติต่อการเมืองหรือทางเลือกต่างๆ (Campos, Heap, & Leon, 2016) 5) สื่อมวลชน (Mass Media) เป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารที่มีศักยภาพไปยังมวลชนในวงกว้างเช่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ (Khan, Razi, & Rehan, 2013) สื่อมวลชนมีความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์และคุณค่าของข้อมูลทางการเมืองสังคม เศรษฐกิจที่แตกต่างกันรวมทั้งข้อมูลพรรคการเมืองและผู้นำทางการเมือง 6) สื่อสังคม (Social Media) หมายถึงกลุ่มเครือข่ายสังคม (Social networking) ต่างๆเช่น Facebook, Twitter, What Apps, LinkedIn, YouTube เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นสื่อสังคมเพราะเป็นแหล่งข้อมูล การแบ่งปันข้อมูล ประชาชนได้รับข้อมูลจากสื่อสังคม (Ali, 2016)

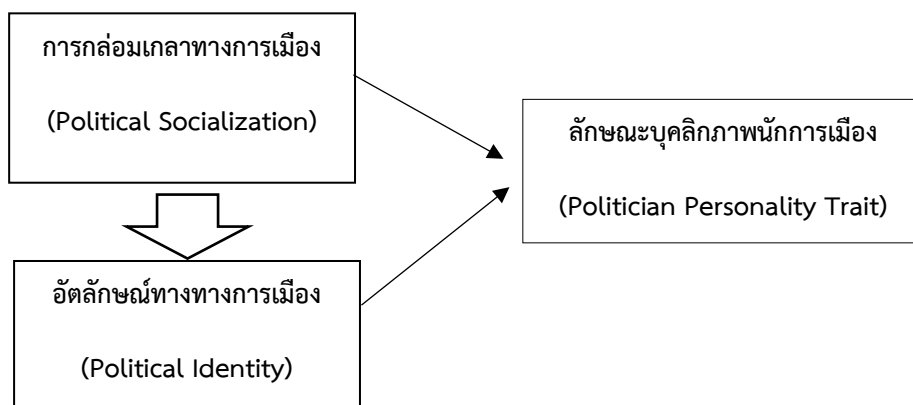
ทั้งนี้ Smith (1994) ได้แสดงอัตลักษณ์บุคคล (Individual Identity) หมายถึงเอกลักษณ์บุคคลที่เป็นตนเองเช่น สังคมตนเอง (Social self) ประเภท (Category) และบทบาท (Role) ส่วนอัตลักษณ์โดยรวม (Collective Identity) เป็นความแตกต่างในบทบาทของครอบครัว (Family) เขตพื้นที่ (Territorial) ชนชั้น (Class) ศาสนา เชื้อชาติ กับสำหรับ Porter (2013) อธิบายอัตลักษณ์ทางการเมือง (Political Identity) ว่าเป็นระดับของความสนใจทางการเมืองและการเข้าร่วมของบุคคลโดยเฉพาะตัว รวมทั้งการพัฒนาความผูกพันทางการเมือง (Political commitment) พัฒนาการทางการเมืองเริ่มตั้งแต่เยาวชน (Adolescence) จนถึงผู้ใหญ่ (Adulthood) ที่มีอายุตั้งแต่ 18 - 29 ปี (Jensen & Arnett, 2012) อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นที่เชื่อมโยงกับการเข้าร่วมทางการเมือง (Political

engagement) โดยมีข้อมูลทางสื่อสังคมเป็นตัวช่วยให้เกิดมุมมองของตนเองในด้านเป้าหมาย คุณค่า ความเชื่อ การประเมินตนเอง ซึ่งมีลักษณะของการสำรวจ (Exploration) ที่เป็นช่วงเวลาของการคิดใหม่และวางแผนชีวิต และความผูกพัน (Commitment) หมายถึงระดับของการแสดงออกของบุคคลที่เป็นการกระทำและความเชื่อ

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิมไม่ได้รับความสนใจในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากคนรุ่นใหม่หรือเยาวชนขาดความไว้วางใจต่อสถาบันการเมือง เหยียดหยามพรรคการเมืองจึงไม่อยากเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมือง ดังนั้น สื่อสังคม (Social Media) จึงเป็นเครื่องมือใหม่ที่เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนและผลักดันให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบของแพลตฟอร์มที่ทำให้เยาวชนสื่อสารและแบ่งแนวคิดและทัศนעותต่อเนื้อหาทางการเมือง (Kenna & Hensley, 2019) ทั้งนี้ Moon & Bai (2020) อธิบายว่าสื่อสังคมทำให้เยาวชนรู้สึกเป็นอิสระจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิมเพราะการใช้สื่อสังคมทำให้เยาวชนสามารถแสดงมุมมองและเข้าร่วมในการศึกษาหาหรือทางการเมืองตามแบบเฉพาะตัว นอกจากนี้ อัตลักษณ์ทางการเมือง (Political Identity) เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในการศึกษาเพราะเป็นวาทกรรมสาธารณะทั่วโลก อีกทั้งการแบ่งแยกทางสังคม (Social Segregation) มีผลกระทบต่อปรากฏการณ์ในพื้นที่ของระบอบประชาธิปไตย

และด้วยเหตุผลนี้ อัตลักษณ์ทางการเมืองเป็นแรงกดดันของกระบวนการประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นการแบ่งแยกจุดเด่นของอัตลักษณ์ที่ต่างกัน และบุคลิกภาพ (Personality) ในทัศนะของผู้บริโภคในการเลือกผู้ให้บริการ (Service Providers) ขึ้นอยู่กับความเชื่อมโยงของบุคลิกภาพ การแสดงออกทางสังคมของตราบุคลิกภาพ (Personality Brand) หรือการที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับในบุคลิกภาพและวิธีการของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีความเชื่อมโยงกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบการกล่อมเกลาทางการเมืองและอัตลักษณ์ทางการเมืองที่มีผลต่อการทำนายลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองตามความเห็นของเยาวชนไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 8,245,417 คน (Thailand in brief, 2023) และมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จำนวน 1,600 คนแบ่งเป็นภาคละ 400 คน โดยผู้วิจัยแปลงแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form

ส่วนวิธีสุ่มตัวอย่าง (Random sampling) ผู้วิจัยกำหนดสุ่มตัวอย่างโดยจับสลากรายชื่อจังหวัดตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนดร้อยละ 10 ต่อจากนั้นได้ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและรับสมัครผู้ให้ข้อมูลผ่านผู้ช่วยวิจัยในแต่ละพื้นที่ กับใช้วิธีแนะนำเพื่อนสนิทหรือผู้สนใจให้ข้อมูลแก่งานวิจัยนี้ไปจนกว่าจะได้ข้อมูลครบตามจำนวนที่ต้องการ ทั้งนี้มีหลักเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ความสมัครใจในการให้ข้อมูลโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ต่อรอง ตามตารางการสุ่มตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนตัวอย่าง

ภูมิภาค	จำนวนจังหวัด	สัดส่วนจังหวัด	จำนวนตัวอย่าง
ตะวันออกเฉียงเหนือ	21	2X200	400
ภาคเหนือ	15	2X200	400
ภาคกลาง	27	3X133	400
ภาคใต้	14	1X400	400
รวม	77	8	1,600

2. เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามจากการนำเอาผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งการนิยามความหมาย องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในการสังเกตพฤติกรรมมาร่างเป็นข้อคำถามแล้วนำไปทดสอบคุณภาพแบบสอบถามก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดและนำไปใช้รวบรวมความเห็นกลุ่มตัวอย่าง

โดยมีลักษณะของแบบสอบถามชนิดมาตรวัด 5 ระดับตามตัวเลข 1, 2, 3, 4 และ 5 กับมีความหมายกำกับตัวเลขแต่ละตัวว่า น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด โดยแบ่งออกเป็นหลายตอนต่อไปนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลாதางการเมื่อ จำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 3 สอบถามความเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางการเมือง จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 4 สอบถามความเห็นเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพของนักการเมือง จำนวน 6 ข้อ

ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเอาแบบสอบถามที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพมาแล้วในขั้นตอนที่ 1.2 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นเพื่อทดสอบความตรงและความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดประกอบด้วย

เกณฑ์ทดสอบความตรง ผู้วิจัยใช้ค่า Goodness of fit อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .000 เป็นเกณฑ์ทดสอบความตรงกัน ความสอดคล้องและลงตัวกันพอดีของข้อสรุปเชิงทฤษฎีกับข้อมูลที่รวบรวมกลับคืนมาได้ รวมถึงสังเกตค่า KMO มากกว่า .80 ทดสอบความเหมาะสมของจำนวนข้อมูลที่นำมาทดสอบ ค่า Extraction สังเกตน้ำหนักตัวบ่งชี้แต่ละตัวมากกว่า .50 ขึ้นไปและความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบแต่ละตัวแปรมากกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์ทดสอบความตรงแบบสอบถามงานวิจัยนี้ (วีระศักดิ์ จินารัตน์, 2564)

และเกณฑ์ทดสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยใช้ค่า Alpha มากกว่า .80 ขึ้นไปกับความเที่ยงตรงรายข้อตั้งแต่ .40 เป็นเกณฑ์ทดสอบความเชื่อมั่น (ประสพชัย พสุนนท์, 2557) โดยมีผลทดสอบคุณภาพแบบสอบถามต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม

ความตรงและความเชื่อมั่น	การกล่อมเกลாதาง การเมือง	อัตลักษณ์ทาง การเมือง	บุคลิกภาพ นักการเมือง
KMO	.92	.87	.88
Extraction	.32-.78	.38-.90	.19-.71
Variance	66.68%	70.30%	52.75%
Alpha	.93	.86	.85
Corrected item	.26-.74	-.06-.67	.15-.64
จำนวนข้อที่ต้องแก้ไข	2	1	10

จากตารางผลทดสอบคุณภาพแบบสอบถามพบว่า ต้องปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามการกล่อมเกลาทางการเมืองจำนวน 2 ข้อเนื่องจากมีความเที่ยงตรงรายข้อน้อยกว่า .30 คือมีค่าระหว่าง .26-.74 ที่เหลือผ่านเกณฑ์ทดสอบความตรงและความเชื่อมั่น โดยมีค่า KMO = .92 มีค่า Extraction ระหว่าง .32-.78 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีน้ำหนักน้อยกว่ากำหนด .50 ข้อเดียวกันกับมีผลทดสอบความเที่ยงตรงรายข้อน้อยกว่า .30 กับมีค่า Variance ร้อยละ 66.68 ค่า Alpha .93

ส่วนผลทดสอบความตรงและความเชื่อมั่นข้อคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางการเมืองพบว่า มีค่า KMO .87 ค่า Extraction ระหว่าง .38-.90 กับค่า Variance ร้อยละ 70.30 ค่า Alpha .86 กับความเที่ยงตรงรายข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจำนวน 1 ข้อเนื่องจากมีค่าน้อยกว่า .30 โดยมีค่าระหว่าง -.06-.67

ขณะที่ข้อคำถามด้านบุคลิกภาพนักการเมืองมีค่า KMO .88 ค่า Extraction ระหว่าง .19-.71 ค่า Variance ร้อยละ 52.75 ค่า Alpha .85 กับความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง .15-.64 ทำให้ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขคำถามจำนวน 10 ข้อ

3. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลนี้ด้วยตนเองและมีผู้ช่วยวิจัยในแต่ละพื้นที่คอยให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล และติดตามผลการเก็บข้อมูลกลับคืนผู้วิจัยโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการเตรียมแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำเอาแบบสอบถามที่พัฒนาได้ไปใช้ใน Google form แล้วนำไปประชาสัมพันธ์ ประกาศรับสมัครผู้ช่วยวิจัย อาสาสมัครให้ข้อมูลและผู้ประสานงานในแต่ละพื้นที่ซึ่งจับสลากได้

3.2 ขั้นตอนการจัดส่ง link ไปยังผู้ช่วยวิจัยในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์วิจัยให้เข้าใจตรงกัน วิธีการนำส่ง link ไปยังอาสาสมัครให้ข้อมูลและการแนะนำบอกต่อเพื่อนสนิทในการตอบแบบสอบถามตาม form ที่จัดส่งไปให้รวมไปถึงการแนบภาพถ่ายการตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนผู้วิจัยตามเวลาที่ได้ตกลงกันก่อนแล้ว

3.3 ขั้นตอนการติดตามปัญหาการนำส่ง link แบบสอบถาม การได้รับกลับคืนและจำนวนข้อมูลที่เก็บได้ในแต่ละพื้นที่พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ทันทีที่พบว่ามีปัญหาไปจนถึงการรับสมัครผู้ช่วยวิจัยเพิ่มเติมในแต่ละพื้นที่ซึ่งคาดว่าจะได้ข้อมูลกลับมาไม่ครบตามจำนวนที่ต้องการ

3.4 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมา โดยผู้วิจัยคัดเอาข้อมูลที่มีคำตอบไม่ครบทุกข้อทิ้งไปแล้วเก็บเอาไว้เฉพาะข้อมูลที่มีคำตอบครบทุกข้อไว้สำหรับนำไปวิเคราะห์ผล โดยผู้วิจัยสามารถจัดเก็บข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ผลได้ร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ผล

ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise คัดเอาตัวแปรเหตุเข้าสมการพยากรณ์ และนำเอาความสามารถในการพยากรณ์ของตัวแปรอิสระมาใช้สร้างสมการพยากรณ์ตามระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ได้

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลวิจัยพบว่า เมืองค์ประกอบการรกล่อมเกล่าทางการเมืองจากสถานศึกษามีอิทธิพลพยากรณ์ต่อลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และมีคะแนนมาตรฐานที่ .16 กับผลทดสอบ $t = 4.26$ (Sig. 000) รวมถึงองค์ประกอบการรกล่อมเกล่าทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทาง

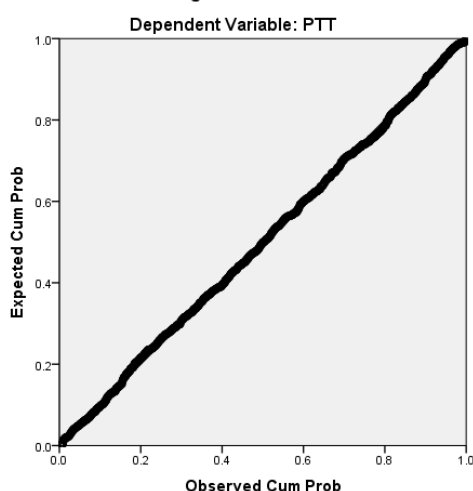

สถิติที่ระดับ .00 มีผลทดสอบ $t = 3.61$ (Sig. 000) คะแนนมาตรฐาน .10 กับอิทธิพลขององค์ประกอบการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนมาตรฐานเท่ากับ .10 ผลทดสอบ $t = 2.88$ (Sig. 000) โดยมีสัมประสิทธิ์ถดถอย R^2 .09 ความคลาดเคลื่อนสะสม .56 ความแปรปรวน $f = 41.35$ (Sig. 000) ตามตารางแสดงประกอบต่อไปนี้

ตารางที่ 3 อิทธิพลองค์ประกอบการกล่อมเกลาทางการเมือง

Independent	Beta	t-test	Sig.	Collinearity statistics
ค่าคงที่	-	36.56	.000	Tolerance .51-.83 VIF 1.20-1.94 Collinearity .15-.58 Durbin-Watson 1.09
สถานศึกษา School	.16	4.26***	.000	
ครอบครัว Family	.10	3.61***	.000	
สื่อสังคมออนไลน์ Social media	.10	2.88**	.004	

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

R^2 .09 Std error .56 $F = 41.35$ Sig. 000

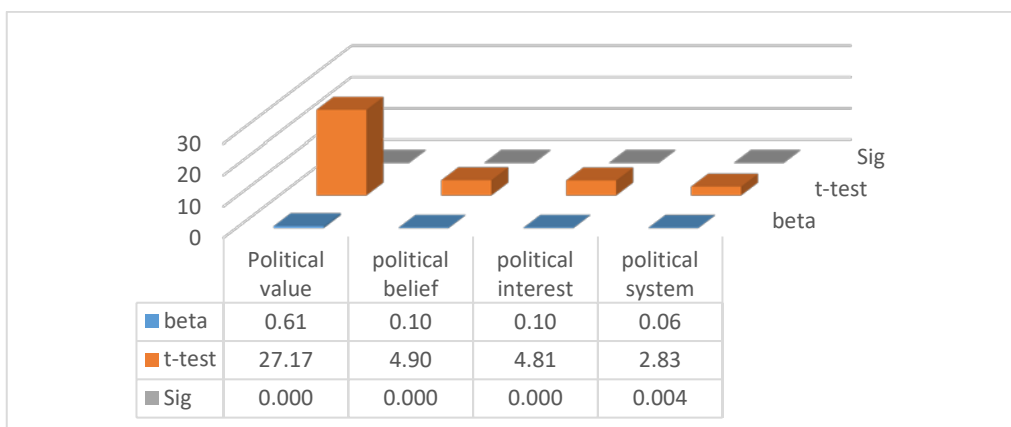
จากตารางผลวิจัยพบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองจากสถานศึกษา ครอบครัวและจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และ .01 กับเมื่อนำเอาคะแนนมาตรฐานไปสร้างสมการแบบจำลองการพัฒนาจะได้รูปของสมการต่อไปนี้

$$PTT = .16School + .10Family + .10Social\ Media$$

และจากสมการพยากรณ์ทำให้มีการglomเกลตาทางการเมืองอยู่ 3 ด้านที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองประกอบด้วย 1) การglomเกลตาทางการเมืองจากสถานศึกษา 2) การglomเกลตาทางการเมืองจากครอบครัว 3) การglomเกลตาทางการเมืองจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยอิทธิพลทั้งสามด้านมีสัมประสิทธิ์พยากรณ์ร้อยละ 9 และมีผลทดสอบความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อนตัวแปรเหตุที่ Durbin-Watson 1.09 กับความแปรปรวน $F = 41.35$ (Sig. 000)

นอกจากนั้นแล้ว ผลวิจัยยังพบว่า องค์ประกอบอัตลักษณ์ทางการเมืองด้านคุณค่าทางการเมืองมีผลต่อการทำนายลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และมีคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .50 ผลทดสอบ $t = 27.17$ (Sig. 000) รวมพยากรณ์กับความเชื่อทางการเมือง .10 ความสนใจทางการเมือง .10 และระบบพรรคการเมือง .06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับมีสัมประสิทธิ์ถดถอย $R^2 .50$ ความคลาดเคลื่อนสะสม .42 ความแปรปรวน $F = 298.72$ (Sig. 000) รวมถึงความคลาดเคลื่อนตัวแปรเหตุเป็นอิสระต่อกันตามค่า Durbin-Watson = 1.60 ตามภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 2. อิทธิพลองค์ประกอบอัตลักษณ์ทางการเมือง

จากภาพประกอบผลวิจัยพบว่า คุณค่าทางการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ต่อลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองมากถึงร้อยละ 61 ถัดมาเป็นความเชื่อทางการเมืองร้อยละ 10 และอีกร้อยละ 10 จากอิทธิพลของความสนใจทางการเมืองกับอีกร้อยละ 6 จากระบบพรรคการเมือง

โดยทั้ง 4 อัตลักษณ์มีสัมประสิทธิ์พหุคูณที่ค่า R^2 .50 และตัวแปรเหตุมีอิสระต่อกันโดยมีผลทดสอบ $F = 298.72$ (Sig. 000)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยที่สรุปได้ ระบุว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองใดใด จำเป็นต้องมุ่งไปสู่การยกระดับคุณค่าทางการเมือง ทั้งนี้เพราะมีเพียงคุณค่าทางการเมืองที่เป็นอัตลักษณ์ทางการเมืองเดียวที่มีความสัมพันธ์โดยตรงระดับกลางต่อลักษณะบุคลิกภาพนักการเมือง หรืออีกนัยหนึ่งนั้น หมายความว่า ลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองทรงคุณค่ามีเพียงการช่วยเหลือผู้อื่น รักในความยุติธรรมและการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้สังคมดีขึ้นได้เท่านั้นตรงตามความเห็นของกลุ่มเยาวชนไทยทั้งชายและหญิง โดยมีแนวคิดของ Farkas & Schwartz (2018) ได้แสดงคุณค่าพื้นฐานทางการเมืองประกอบด้วย การอยู่เหนือตนเอง (Self-Transcendence) หมายถึงแรงจูงใจที่บุคคลมีในการช่วยเหลือสังคม สิ่งแวดล้อมหรือศาสนา ขณะที่ Stromback & Shehata (2010) อธิบายว่า ความสนใจทางการเมืองทำให้เกิดการสนับสนุนบรรทัดฐานของการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเช่น ความยุติธรรมทางสังคมและความเสมอภาค เป็นลักษณะสำคัญของคุณค่าความกังวลทางสังคมซึ่งเป็นหลักการที่เป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย นอกจากนี้แล้วยังมีแนวคิดของ Bleidorn, Hopwood, & Lucas (2018) ได้ขยายความว่า ประชาชนคาดหวังในนักการเมืองที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมากกว่าความสำเร็จของประชาชนธรรมดา ประชาชนจึงต้องการนักการเมืองที่มีลักษณะและทักษะในตำแหน่งงาน ทำงานสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารผ่านสื่อสังคม การแสดงออกของตนเอง สัมผัสกับประชาชนตลอดเวลา ปรากฏตัวในที่สาธารณะหรือสื่อสังคม เป็นผู้ที่น่าไว้วางใจและไม่เข้าร่วมในการคอร์รัปชัน

แต่อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบทางการเมือง (Political accountability) เป็นการยอมรับของบุคคลที่มีการกล่อมเกลາทางการเมืองและสามารถตรวจสอบการทำงานสาธารณะเจ้าหน้าที่รัฐบาลที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งมีอำนาจในการตรวจสอบผู้ได้รับการเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้น การกล่อมเกลາทางการเมือง (Political Socialization) ในโรงเรียนทำให้เยาวชนได้เข้าใจในระบบการเมืองที่ปกครองสังคมของตนเองในโรงเรียนทำให้เยาวชนได้เข้าใจในระบบการเมืองที่ปกครองสังคมของตนเอง นอกจากนี้

การมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนเยาวชนโรงเรียนมีวิธีการปรับตัวสู่สังคมและตัดสินใจสถานการณ์ที่พวกเขาอาจได้พบในสังคม (Han & Demircioglu, 2016)

จากผลวิจัยที่สรุปได้นี้ช่วยเข้าใจได้ว่าการพัฒนาลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองมีความสำคัญค่อนข้างสำหรับพรรคการเมือง หรือนักการเมืองที่ต้องการทำงานการเมืองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณค่าทางการเมือง ความเชื่อทางการเมือง ความสนใจทางการเมืองและระบบพรรคการเมืองของตนเองให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับความคาดหวังของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีหวังว่าการเมืองจะมีส่วนช่วยให้ผู้คนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองเพิ่มมากขึ้น เหตุผลเพราะ Hyman (1959) เป็นผู้ให้คำนิยามแนวคิดของการกล่อมเกลาก่อนทางการเมือง (Political socialization) ว่าเป็นการเรียนรู้รูปแบบทางสังคม (Social Pattern) ที่มีตัวกลางที่เป็นตัวแทนในสังคม เป็นกระบวนการที่บุคคลมีวิถีความคิดต่อการเมืองและระบบการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออกของปรากฏการณ์ของกลุ่มเยาวชนที่เป็นผลจากพฤติกรรมทางการเมืองและคุณค่าที่ได้รับจากประสบการณ์วัยเยาว์ เยาวชนสามารถเข้าใจและพิจารณาปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาอัตลักษณ์ส่วนบุคคลโดยการได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนและญาติ นอกจากนี้ข้อสรุปของ Quintelier (2015) อธิบายตัวแทนการกล่อมเกลาก่อนทางการเมือง (Socialization agents) หรือแหล่งและสถาบันที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าทางสังคมและพฤติกรรมส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อความเชื่อของเยาวชนหรือเรียกว่าสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Environment) และการประเมินบุคลิกภาพของนักการเมือง (Politician's Personality) เป็นหัวข้อที่น่าสนใจของสาธารณะและการปฏิบัติเชิงวิทยาศาสตร์ เนื่องจากการรับรู้บุคลิกภาพของนักการเมืองมีอคติมากมาย อีกทั้งผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งโดยทั่วไปแล้วไม่รู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพนักการเมืองและนักการเมืองแสดงภาพลักษณ์ในสื่อที่เบี่ยงเบนไปจากบุคลิกภาพโดยปกติ ทั้งนี้ บทบาทของลักษณะบุคคลกับส่วนบุคคล (Individual personality traits) ได้รับการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ (Human Behavior) โดยใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาในบริบทต่างๆ เช่น จิตวิทยา (Psychology) การเมือง (Politics) เพื่อการอธิบายผลลัพธ์ของพฤติกรรม (Bleidorn, Hopwood, & Lucas, 2018)

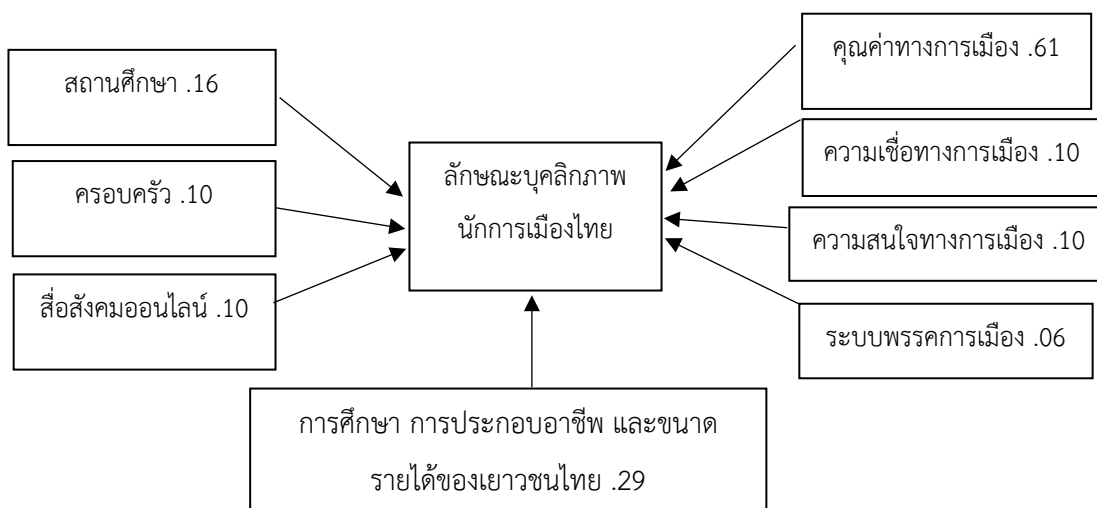
ที่สำคัญสอดคล้องกับแนวคิดของ Kriesi et al. (2012) ได้แสดงความเห็นว่า การแข่งขันและการหาเสียงเลือกตั้งทางการเมืองโดยการเน้นลักษณะส่วนบุคคล (Personalization) ของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งตลอดมา ทำให้นักวิชาการสนใจในรูปแบบของนักการเมือง (Type of politician) หรือลักษณะบุคลิกภาพของนักการเมือง (Politician's Personality Trait) ที่มี

ลักษณะที่ทำให้ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งสนใจ นอกจากนี้ ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งให้ความสนใจเกี่ยวกับพรรคการเมือง นโยบายพรรคการเมือง และแนวโน้มของความสอดคล้องของอุดมการณ์ทางการเมือง (Ideological Congruence) ของพรรคการเมือง ทำให้ลักษณะบุคลิกภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความสำคัญต่อแนวทางการออกเสียงเลือกตั้ง เช่น ความสนใจและการนำเสนอตนเองของนักการเมือง อุดมการณ์ของพรรคการเมืองที่น่าเสนอ ลักษณะบุคลิกภาพของนักการเมืองที่แสดงถึงคุณค่า ทักษะคติ และพฤติกรรม

ดังนั้น ประชาชนคาดหวังในนักการเมืองที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมากกว่าความสำเร็จของประชาชนธรรมดา ประชาชนจึงต้องการนักการเมืองที่มีลักษณะและทักษะในตำแหน่งงาน ทำงานสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารผ่านสื่อสังคม การแสดงออกของตนเอง สัมผัสกับประชาชนตลอดเวลา ปรากฏตัวในที่สาธารณะหรือสื่อสังคม เป็นผู้ที่น่าไว้วางใจและไม่เข้าร่วมในการคอร์รัปชัน (Aichholzer & willmann, 2020)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 3. แบบจำลองการพัฒนาบุคลิกภาพนักการเมืองไทย

จากภาพประกอบผลวิจัยพบว่า การพัฒนาลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองให้ตรงกับความคาดหวังของเยาวชนไทยทั้งชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปีอย่างได้ผลนั้น ประกอบด้วยหลายปัจจัย เริ่มต้นตั้งแต่ปัจจัยส่วนบุคคลทั้งในด้านระดับการศึกษาที่สามารถอธิบายลักษณะบุคลิกภาพของนักการเมืองไทยได้ร้อยละ 16 ครอบครัวร้อยละ 10 และสื่อออนไลน์อธิบายได้ร้อยละ 10 นอกจากนั้นแล้วการประกอบอาชีพและขนาดของรายได้ เยาวชนยังส่งผลได้อีกร้อยละ 26 รวมไปถึงการพัฒนาการกล่อมเกลາทางการเมืองจากสถานศึกษา จากสถาบันครอบครัวและการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีคุณค่า เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณค่าทางการเมือง ความเชื่อทางการเมือง .10 ความสนใจทางการเมือง .10 และระบบพรรคการเมือง .06 ที่มุ่งให้ความช่วยเหลือเยาวชน กับมีความสามารถในการร่วมกันทำงานกับคนอื่นเพื่อสภาพชีวิตของเยาวชนคนรุ่นใหม่ดีขึ้นกว่าเดิม และอาจนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพนักการเมืองไทยให้มีความเหมาะสมมากขึ้นได้

7. ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับพรรคการเมือง นักการเมืองและองค์กรทางการเมืองทั้งในระดับชาติกับระดับท้องถิ่นที่ต้องการพัฒนาบุคลิกภาพนักการเมืองตามความคาดหวังของกลุ่มเยาวชนชายหญิงอายุระหว่าง 15-25 ปีนั้น มีแนวทางนำไปพัฒนาในทางปฏิบัติได้ ต่อไปนี้

- 1.1 การกล่อมเกลາทางการเมืองจากสถานศึกษา
- 1.2 การกล่อมเกลาทางการเมืองจากครอบครัว
- 1.3 การกล่อมเกลาทางการเมืองจากสื่อสังคมออนไลน์
- 1.4 แนวทางการพัฒนาคุณค่าทางการเมือง
- 1.5 แนวทางการพัฒนาความเชื่อทางการเมือง
- 1.6 แนวทางการพัฒนาความสนใจทางการเมือง
- 1.7 แนวทางการพัฒนาระบบพรรคการเมือง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

แนะนำให้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าทางการเมือง นักการเมือง และพรรคการเมืองรุ่นใหม่ กับนำเอาผลวิจัยนี้ไปทดลองใช้เพื่อพัฒนาแบบแผนที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ประสพชัย พสุนนท์. (2557). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสาร
ปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 27(1), 144-163.

บุญชูธรรม ธนภูมิศิริพงษ์. (2562). 20 กันยายน วันเยาวชนแห่งชาติ. สืบค้นจาก

<https://www.ubu.ac.th/web/student/news/17012/>

วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยสมัยใหม่*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุป.

Aichholzer, J., & Willmann, J. (2020). Desired Personality Traits in Politicians:
Similar to Me but More of a Leader. *Journal of Research in Personality*,
88, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2020.103990>

Ali, R. (2016). Social Media and Youth in Pakistan: Implications on Family
Relations. *Global Media Journal*, 14(1), 1-6.

Alodat, A. M., Al-Qora'n, L. F., & Hamoud, M. A. (2023). Social Media Platforms
and Political Participation: A Study of Jordanian Youth Engagement. *Social
Sciences*, 12(7), 1-18. <https://doi.org/10.3390/socsci.12070402>

Anwar, M., & Jan, M. (2010). The role of media on the political socialization: the
case of Pakistan. *The Dialogue*, 5(3), 212-227.

Bleidorn, W., Hopwood, C. J., & Lucas, R. E. (2018). Life events and personality
trait change. *Journal of Personality*, 86(1), 83-96. <https://doi.org/10.1111/jopy.12286>

Campos, C. F. S., Hargreaves Heap, S., & Leite Lopez de Leon, F. (2016). The
political influence of peer groups: experimental evidence in the
classroom. *Oxford Economic Papers*, 69(4), 963-985.

Dahl, R. E. (2004). Adolescent brain development: A period of vulnerabilities and
opportunities. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1021(1), 1-
22. <https://doi.org/10.1196/annals.1308.001>

- Farkas, J., & Schwartz, S. A. (2018). Please like, comment and share our campaign! How social media managers for Danish political parties perceive user-generated content. *Nordicom Review*, 39(2), 19-33.
<https://doi.org/10.2478/nor-2018-0008>
- Han, Y., & Demircioglu, M. A. (2016). *Accountability, Politics, and Power*. In A. Farazmand (Ed.), *Springer Nature Link* (pp. 1-8). Florida, FL: Springer International. doi: 10.1007/978-3-319-31816-5
- Hyman, H. H. (1959). *Political socialization: A study in the psychology of political behavior*. New York, NY: Free Press.
- Jensen, L. A., & Arnett, J. J. (2012). Going global: New pathways for adolescents and emerging adults in a changing world. *Journal of Social Issues*, 68(3), 473-492. doi:10.1111/j.1540-4560.2012.01759.x
- Kenna, J. L., & Hensley, M. A. (2019). Utilizing social media to promote civic engagement in the social studies classroom. *The Social Studies*, 110(2), 86-94.
- Kezar, A., & Eckel, P. D. (2002). The Effect of Institutional Culture on Change Strategies in Higher Education; Universal Principles or Culturally Responsive Concepts?. *The Journal of Higher Education*, 73(4), 435-460.
- Khan, A. Y., Razi, A., & Rehan, M. (2013). Impact of Mass Media in Pakistan on Social, Ethical and Economic Grounds. *International Journal of Economic Resources*, 4(3), 1-20.
- Kriesi, H., Grande, E., Dolezal, M., Helbling, M., Höglinger, D., Hutter, S., & Wüest, B. (2012). *Political Conflict in Western Europe*. UK: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139169219>
- Kushin, M. J., & Yamamoto, M. (2010). Did social media really matter? college students' use of online media and political decision making in the 2008 election. *Mass Communication and Society*, 13(5), 608-630. doi: 10.1080/15205436.2010.516863

- Moon, S. J., & Bai, S. Y. (2020). Components of digital literacy as predictors of youth civic engagement and the role of social media news attention: the case of Korea. *J Child Media*, 14(4), 458–474.
- Myoung, E., & Liou, P. (2022). Adolescents' Political Socialization at School, Citizenship Self-efficacy, and Expected Electoral Participation. *Journal of Youth and Adolescence*. 51(2), 1-12.
- Porter, T. J. (2013). Moral and political identity and civic involvement in adolescents. *Journal of Moral Education*, 42(2), 239-255.
doi:10.1080/03057240.2012.761133
- Quintelier, E. (2015). Engaging adolescents in politics: The longitudinal effect of political socialization agents. *Youth & Society*, 47(1), 51-69. <https://doi.org/10.1177/0044118X13507295>
- Smith, A. D. (1994). *Natsional'na identychnist*. Ukrainian: Osnovy Publishing.
- Stromback, J., & Shehata, A. (2010). Media malaise or virtuous circle? Exploring the causal relationships between new media exposure, political new attention and political interest. *European Journal of Political Research*, 49, 575-597.
- Thailand in brief. (2023). General Information. Retrieved from https://elcim.ssru.ac.th/pannalin_su/pluginfile.php/37/block_html/content/Thailand%20in%20brief%20%20text%20for%20reading.pdf

ความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจของชุมชนชาติพันธุ์ม้ง
ในพื้นที่ม่อนแจ่ม ตำบลแม่แรม อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ *

Economic Change at Hmong Tribe Community in
Mon Jam Area, Mae Ram Sub-District,
Mae Rim District, Chiang Mai

สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล¹, เกศสุดา สิทธิสันติกุล², สมคิด แก้วทิพย์³, สุวิชน พัฒนาไพรวัลย์⁴,
โอฬาร อ่องพะ⁵, พงศกร กาวิชัย⁶, และ นิตยา ไพয়ারม⁷

Suriyajas Techatunminasakul¹, Katesuda Sitthisuntikul², Somkid Kaewthip³,
Suwichan Pattanapaiwan⁴, Olan Ongla⁵, Pongsakorn Kavichai⁶, and Nittaya Paiyarom⁷

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้^{1,3,6,7}

School of Administrative Studies, Maejo University^{1,3,6,7}

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้²

Faculty of Economics, Maejo University²

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง⁴

School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University⁴

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ⁵

Political Science, Maejo University Phrae Campus⁵

Corresponding Author, E-mail: ktieng71@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ และวิเคราะห์ปัจจัย
เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ พื้นที่ศึกษาอยู่ในม่อนแจ่มซึ่งครอบคลุม

* ได้รับความเห็นชอบ: 10 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 7 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 14 สิงหาคม 2567

Received: June 21, 2024; Revised: August 7, 2024; Accepted: August 14, 2024

บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ และบ้านปางไฮ-แม่ขี ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยแกนนำชุมชน สมาชิกชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 คน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบประเด็นพูดคุยในการประชุมกลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจชุมชนชาติพันธุ์ม้งเริ่มจากยุคที่ต้องพึ่งพิงผืนและทำไร่หมุนเวียนเพื่อการยังชีพ จากนั้นจึงเข้าสู่ยุคการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการศึกษา และได้รับการส่งเสริมด้านการเกษตรทดแทนการปลูกฝิ่นซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต่อมาเป็นยุคที่เศรษฐกิจของชุมชนขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากกว่าการเกษตรจากกระแสความนิยมท่องเที่ยวม่อนแจ่ม และยุคที่ต้องปรับตัวเข้าสู่การหาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจากผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและความขัดแย้งด้านสิทธิในที่ดินทำกินในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนปัจจัยเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้แก่ ปัจจัยภายในชุมชนซึ่งประกอบด้วยลักษณะกายภาพของม่อนแจ่ม องค์ความรู้ของชนชาติพันธุ์ม้ง การเรียนรู้และปรับตัว และการกลับคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่ และปัจจัยภายนอกชุมชนซึ่งประกอบด้วยนโยบายรัฐ การพัฒนา และการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ความเปลี่ยนแปลง; ชุมชนชาติพันธุ์; ม่อนแจ่ม; เศรษฐกิจ

Abstract

This study aimed to investigate economic change and analyze related conditions of economic change. The study area was located at Mon Jam covering the area of Nong Hoi Kao village, Nong Hoi Mai village, and Pang Hai-Mae Khi village. There were twenty target participants covering community leaders, community members, and relevant agencies. Document analysis, interviews, and focus-groups were used for data collection. Semi-structured interview was used for interviewee and key issue form was used for participants in focus groups.

The result indicated that the economic change of Mhong ethnics began in the era of opium dependence and shifting cultivation for subsistence. This change moved to the era of infrastructure and education development. Promotion of agriculture in place of opium cultivation has resulted in better income and living conditions for the community. Then, the economic community depended upon agricultural tourism more than agriculture since the popularity of Mon Jam tourism occurred. Ultimately, the negative impact of environment from tourism and land right conflict in preservation area forced community into the era of adaptation to search for sustainable development. However, the conditions of these changes included internal community conditions; physical environment of Mon Jam, knowledge of Mhong ethnics, learning and adaption, and returning to community of young people, and external community conditions; government policy, development, and related agencies encouragement.

Keywords: change; ethnic community; Mon Jam; economy

1. บทนำ

นับตั้งแต่ก้าวเข้าสู่การพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ภายใต้การยึดโยงกับระบบทุนนิยมทั่วโลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการพัฒนาใหม่อันน่าท้าทายเสมอ (Horner, 2020) โลกยุคใหม่ให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (สิริยา รัตนช่วย, 2560) ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 (พ.ศ.2504-2539) ที่เน้นการเติบโตด้านเศรษฐกิจและความทันสมัยภายใต้แนวคิดการพัฒนาแบบทุนนิยม และระยะที่มุ่งสู่ความสมดุลและยั่งยืนนับแต่ปี 2540 เป็นต้นมาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรเทาผลกระทบจากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนในระยะแรก ได้แก่ ช่องว่างเศรษฐกิจและสังคมในสังคมเมืองและชนบท การร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของ

สิ่งแวดล้อม คุณธรรมจริยธรรมเสื่อมถอย และความอ่อนแอของสถาบันทางสังคม ระยะนี้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวคิดการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง (มานิตตา ชาญไชย, ม.ป.ป.)

ในทำนองเดียวกัน ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากการพัฒนาและจำเป็นต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงแต่ละด้าน ดังที่ชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบยังชีพที่เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนไปเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้าที่เน้นการทำเกษตรแบบเข้มข้นสืบเนื่องจากอิทธิพลของนโยบายพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการค้าและการลงทุน ขณะเดียวกันเกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามแนวคิดการพึ่งพาตนเอง เช่น กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มสตรี สหกรณ์ชาวนา เครือข่ายพระสงฆ์ เป็นต้น อีกทั้งยังเกิดการรวมตัวกันเพื่อปกป้องฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กำลังเสื่อมโทรมจากการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มอนุรักษ์สายน้ำน่าน เครือข่ายรักษ์ป่า กลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น (เกศสุตา สิทธิสันติกุล, สมคิด แก้วทิพย์, บัญรัตน์ โจลานันท์, และ นัยนา โพธาวงค์, 2565) ภูเก็ตเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด้านเศรษฐกิจเปลี่ยนจากการพึ่งพิงเหมืองแร่ดีบุกก่อนสงครามโลกครั้งที่สองไปเป็นการพึ่งพิงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชายฝั่งทะเลตะวันตกอันดามันอันเป็นที่โด่งดังระดับโลก มีธุรกิจใหญ่น้อยเกิดขึ้นมากมายทั้งที่พัก การบริการ และการแปรรูปอาหารทะเล รวมไปถึงการเกิดเครือข่ายธุรกิจข้ามชาติในการประกอบธุรกิจโรงแรมและวิลลา นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่รูปแบบเทศบาลและสภาจังหวัดตามโครงสร้างระดับชาติ และเกิดกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองหลายกลุ่ม เป็นต้น (ชลิดา แยมศรีสุข และ สกฤติ อีสริยานนท์, 2564)

ม่อนแจ่ม ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนในพื้นที่ม่อนแจ่มประกอบด้วยบ้านปางไฮ-แม่ขี บ้านหนองหอยเก่า และบ้านหนองหอยใหม่ ซึ่งประชากรร้อยละ 90 เป็นชนชาติพันธุ์ม้ง และมีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมายาวนานกว่า 100 ปี ชุมชนเคยพึ่งพิงการเกษตรเพื่อความอยู่รอดและปรับเปลี่ยนเข้าสู่การพึ่งพิงเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ยิ่งความเจริญเข้าถึงทั้งด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ชุมชนยังจำเป็นต้องแสวงหารายได้มาตอบสนองต่อรายจ่าย เกษตรกรจำนวนมากจำเป็นต้องหันหน้าเข้าสู่ธุรกิจหลากหลายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก และ

การเปิดจุดชมสวนดอกไม้และแปลงเกษตร เป็นต้น อย่างไรก็ตามชุมชนกลับได้รับผลกระทบที่ตามมาอย่างไม่หยุดหย่อนจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจที่พึ่งพิงการท่องเที่ยว เช่น การจัดการขยะ การจราจรติดขัด น้ำไม่เพียงพอ และการเติบโตของที่พักอย่างไร้ระเบียบ อีกทั้งยังต้องต่อสู้กับภาครัฐในประเด็นการใช้ที่ดินผิดวัตถุประสงค์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติจนชาวบ้านต้องถูกดำเนินคดี และชาวบ้านตกเป็นข่าวการปะทะระหว่างชุมชนกับภาครัฐหลายครั้งหลายครา

ปัญหารุมเร้าดังกล่าวสะท้อนความไม่ยั่งยืนจากการพัฒนา อีกทั้งยังเป็นประเด็นที่ยากต่อการแก้ไขและกำลังทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นที่ม่อนแจ่มต้องหยุดชะงักลง ดังนั้นการค้นหาแนวทางการปรับตัวของชุมชนม่อนแจ่มสู่เศรษฐกิจใหม่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงจึงเป็นความน่าท้าทาย การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นการเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจและปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงนั้นในชุมชนม่อนแจ่ม บ้านปางไฮ-แม่จิ บ้านหนองหอยเก่า และบ้านหนองหอยใหม่ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ของชุมชนม่อนแจ่มให้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนลดความขัดแย้งระหว่างรัฐและชุมชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจของชุมชนชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่ม่อนแจ่ม
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจในพื้นที่ม่อนแจ่ม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ขอบเขตเนื้อหา** การวิจัยมุ่งเน้นค้นหาความเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาติพันธุ์ม้งตามช่วงเวลาโดยเริ่มตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านไปจนถึงช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษาวิจัยในปี 2565 ประเด็นศึกษาสำคัญ คือ การประกอบอาชีพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ การได้รับโอกาสการพัฒนาต่างๆ ที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน และปัจจัยเงื่อนไขอื่นที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของชุมชน

2. **ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย** พื้นที่ดำเนินงานอยู่ที่ม่อนแจ่ม ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่โดยครอบคลุมหมู่บ้าน

หนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ และบ้านปางไฮ-แม่จิ ผู้คนในหมู่บ้านหนองหอยเก่าและหนองหอยใหม่กว่าร้อยละ 90 เป็นชนชาติพันธุ์ม้ง ส่วนบ้านปางไฮ-แม่จิมิชนชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่ประมาณร้อยละ 70 ประวัติการตั้งรกรากของหมู่บ้านเกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2447 ต่อมาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตและการพัฒนาตามยุคสมัย กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยแกนนำชุมชนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนที่เป็นชนชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งหมายรวมถึงเกษตรกร ผู้ประกอบการ และเยาวชนในชุมชน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโดยเฉพาะเทศบาลตำบลแม่แรมและมูลนิธิโครงการหลวงหนองหอยจำนวน 20 คน โดยมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างเฉพาะเจาะจง และเป็นผู้ที่สนใจในการให้ข้อมูล

3. เครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งครอบคลุมประเด็นการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ลักษณะเศรษฐกิจ การได้รับการพัฒนาด้านต่างๆ และปัจจัยเงื่อนไขความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังใช้แบบประเด็นพูดคุยสำหรับการจัดประชุมกลุ่มย่อยในประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 การรวบรวมและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องจากกลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาพถ่าย แผนที่ บันทึก รายงานวิจัย และบทความออนไลน์

4.2 การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน แนวประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ลักษณะเศรษฐกิจ และการได้รับการพัฒนาด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ชุมชนในแต่ละช่วงเวลานับตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน และปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ

4.3 การจัดประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 3 หมู่บ้านๆ ละ 1 ครั้งๆ ละ 10 คน โดยมีผู้เข้าร่วมที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้าน ตัวแทนเทศบาลตำบลแม่แรมและมูลนิธิโครงการหลวงหนองหอย ทั้งนี้มีการกำหนดประเด็นพูดคุยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ เศรษฐกิจ การพัฒนา และปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับกำหนดรหัส จัดกลุ่ม เปรียบเทียบข้อมูล และเรียบเรียงเนื้อหาเป็นเชิงบรรยาย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ความเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ม่อนแจ่มเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในอดีตที่ชุมชนยังไม่พัฒนา เศรษฐกิจชุมชนเป็นแบบยังชีพ ผู้คนอาศัยความรู้ดั้งเดิมในการปลูกฝิ่นและทำไร่หมุนเวียน ต่อมาเมื่อชุมชนได้รับการพัฒนา ชุมชนจึงปรับเปลี่ยนเข้าสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นการแสวงหารายได้เพื่อตอบสนองบริโภคนิยมโดยอาศัยการผสมผสานองค์ความรู้ภายนอกกับองค์ความรู้ดั้งเดิมในการทำเกษตร และจำเป็นต้องพึ่งพิงการท่องเที่ยวเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจท่ามกลางความขัดแย้งเกี่ยวกับสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมท่องเที่ยวทำให้ชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับตัวด้านเศรษฐกิจไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังรายละเอียดการแบ่งยุคการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็น 4 ยุค ดังต่อไปนี้

1.1 ยุคฝิ่นและไร่หมุนเวียน

ยุคนี้เริ่มต้นในช่วงที่ชนชาติพันธุ์ม้งอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาลงหลักปักฐานในชุมชนประมาณปี 2447 ลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนเป็นแบบยังชีพ มีการปลูกฝิ่นเพื่อการค้า และการทำไร่ข้าวหมุนเวียนควบคู่ไปกับการปลูกพืชผักพื้นบ้านเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และสืบทอดการประกอบพิธีกรรมที่มีข้าวเป็นองค์ประกอบหลัก เหตุผลในการเลือกทำเลที่ตั้งบริเวณม่อนแจ่มในปัจจุบันเนื่องด้วยเป็นทำเลที่สามารถทำมาหากินให้ครอบครัวอยู่รอดได้ อยู่ใกล้ตลาดฝิ่นในตัวเมืองเชียงใหม่และศูนย์ราชการที่จำเป็นสำหรับการติดต่อค้าขายและการอยู่อาศัยหลังอพยพย้ายถิ่นฐาน ชุมชนเปิดรับการปกครองตามโครงสร้างรัฐโดยการเลือกผู้ใหญ่บ้านคนแรกในปี 2484 ควบคู่ไปกับโครงสร้างผู้นำที่ไม่เป็นทางการตามสายตระกูลแซ่ เพื่อสร้างการยอมรับต่อสังคมและภาครัฐในเมืองเชียงใหม่ และยังมีการเรียนรู้การใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับภาครัฐและพ่อค้าฝิ่น ขณะเดียวกันชุมชนพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชนชาติพันธุ์ม้ง และวิถีการผลิตตามภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำไร่ข้าวหมุนเวียนและการปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้าน

1.2 ยุคพัฒนาและพึ่งพิงการเกษตร

ยุคนี้เกิดขึ้นประมาณปี 2490 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่รัฐไทยจำเป็นต้องปรับตัวภายใต้ระบอบเสรีนิยมของประเทมหาอำนาจ โดยการออกเป็นกฎหมายห้ามค้าฝิ่นตั้งแต่ปี 2502 เป็นต้นมา มีการปิดโรงงานผลิตฝิ่น จัดตั้งศูนย์บำบัดรักษาผู้ติดยา และประกาศนโยบายความมั่นคงในพื้นที่ชาวเขาเพื่อควบคุมการถูกชักจูงเข้าสู่ขบวนการคอมมิวนิสต์ และป้องกันปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ยังประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งผลต่อการห้ามทำไร่หมุนเวียนที่เป็นต้นเหตุของการแผ้วถางป่าบนแหล่งต้นน้ำลำธารทั่วประเทศ ดังนั้นการทำมาหากินของชุมชนในยุคนี้จึงค่อนข้างฝืดเคือง ขณะที่ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนเริ่มก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นการแสวงหารายได้ตอบสนองการบริโภค ชุมชนจำเป็นต้องยุติการปลูกฝิ่นที่เป็นแหล่งรายได้หลัก ยกเลิกการทำไร่หมุนเวียน และจำเป็นต้องลดพื้นที่ทำกินจากเดิม 4,000 ไร่ให้เหลือเพียง 2,800 ไร่ตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ อย่างไรก็ตามความเป็นอยู่ของชุมชนเริ่มดีขึ้นหลังได้รับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการเกษตร ภายใต้พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ในปี 2527 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริ และช่วยส่งเสริมอาชีพการเกษตรพร้อมกับพัฒนาแหล่งน้ำอย่างจริงจัง เศรษฐกิจชุมชนยุคนี้จึงดีขึ้นตามลำดับจากการปลูกพืชผักและผลไม้เมืองหนาวเพื่อส่งขายให้กับโครงการหลวงและตัวเมืองเชียงใหม่ตามความเจริญด้านการคมนาคม

1.3 ยุคการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความจำเป็นด้านเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับความเจริญของชุมชนนำมาซึ่งการทำเกษตรพาณิชย์ที่เข้มข้นขึ้น มีการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอกเพื่อเร่งผลผลิตจนต้นทุนการผลิตสูง เช่น เครื่องจักร ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง เป็นต้น ขณะที่ตลาดรับซื้อไม่แน่นอนและไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตการเกษตรได้เอง เกษตรกรจึงต้องประสบกับภาวะขาดทุนเรื่อยมาจนไม่สามารถตอบสนองค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้อย่างเพียงพอ ค่าอาหาร ค่าเล่าเรียน ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อีกทั้งยังต้องประสบกับปัญหาคุณภาพดินเสื่อมโทรม โรคและศัตรูพืชระบาดจากการใช้สารเคมีในการเกษตรอย่างเข้มข้น และมีข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ทำกินสำหรับสมาชิกในครอบครัว ต่อมาในปี 2550 กิ่วเสือซึ่งเป็นจุดชมวิวและทะเลหมอกยามเช้าได้รับการพัฒนาและตั้งชื่อใหม่ว่า “ม่อนแจ่ม” ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) จึงสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร โดยการปลูกต้นไม้

และทำลานกางเต็นท์รองรับนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมแปลงพืชผักและผลไม้พร้อมสัมผัสหมอกยามเช้า ในเวลาไม่ถึง 10 ปี กระแสความนิยมท่องเที่ยวม่อนแจ่มที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่พัก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องด้วยการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ที่เป็นกอบเป็นกำมากกว่าการทำเกษตรโดยเฉพาะฤดูกาลท่องเที่ยวในฤดูหนาว เศรษฐกิจชุมชนในยุคนี้อาจขึ้นอยู่กับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากกว่าการทำเกษตร นอกจากนี้การท่องเที่ยวม่อนแจ่มยังก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวการเกษตรม่อนแจ่มในปี 2558 และช่วยดึงดูดคนรุ่นใหม่กลับคืนม่อนแจ่มเพื่อสร้างสรรค์ธุรกิจ อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจตลอดเส้นทางเดินทางจากสนามบินเชียงใหม่ไปถึงม่อนแจ่มผ่านการกระจายรายได้ไปยังคนขับรถ ร้านเช่ารถ ร้านอาหาร และพ่อค้าแม่ค้า เป็นต้น

1.4 ยุคแสวงหาการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพึ่งพิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่ดูเหมือนจะไปได้ด้วยดีกลับชะงักงันเป็นครั้งคราวจากประเด็นขัดแย้งต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2557 เกี่ยวกับสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติระหว่างภาครัฐและชุมชน ภาครัฐประกาศนโยบายทวงคืนผืนป่าอย่างเข้มข้น มีการดำเนินคดีกับผู้ประกอบการที่พักกึ่งถาวรและกึ่งถาวรหลายราย และเกิดเหตุการณ์ประท้วงเพื่อปิดล้อมเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปรื้อถอนที่พักจนเป็นข่าวโด่งดังและกระทบต่อภาพลักษณ์ชุมชน ต่างฝ่ายต่างมีจุดยืนของตนเอง ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนดให้ใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อการเกษตรเท่านั้น ขณะที่ชุมชนจำเป็นต้องปรับตัวด้านเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดและต้องการสร้างความเข้าใจต่อสังคมเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่การท่องเที่ยวช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าการทำเกษตร อย่างไรก็ตามชุมชนกำลังเผชิญกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการขยายธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มไปสู่ความไม่ยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาขยะ การจราจรติดขัด ความไร้ระเบียบของธุรกิจที่พัก น้ำและพลังงานที่ไม่เพียงพอ และการกระจายโอกาสและรายได้จากการท่องเที่ยวที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาที่รุนแรงเหล่านี้จึงเป็นความท้าทายของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคีที่เกี่ยวข้องในการหาทางออกเพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจม่อนแจ่มถึงทางตัน ทุกฝ่ายกำลังปรับตัวและเรียนรู้ที่จะแสวงหาความร่วมมือและสร้างพื้นที่ในการออกแบบเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนซึ่งประกอบด้วยสังคมที่ดี มีการจัดการการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่และรักษาดินน้ำป่าให้เป็นฐานการดำรงชีพจากรุ่นสู่รุ่น

2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ

2.1 ปัจจัยและเงื่อนไขภายในชุมชน

2.1.1 ลักษณะกายภาพ ทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจดึงดูดให้ชนชาติพันธุ์ม้งเข้ามาตั้งรกรากและทำมาหากิน บรรพบุรุษเลือกพื้นที่สูงโอบล้อมด้วยภูเขา อากาศหนาวเย็น และมีความชื้นสูงเพื่อการปลูกฝิ่นและปลูกข้าวไร่ หนุมานเวียนที่อาศัยผืนป่าเป็นหลัก อีกทั้งยังเลือกตั้งชุมชนในจุดที่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่เพื่อประโยชน์ในการติดต่อค้าขายและการเข้าถึงหน่วยงานราชการ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน ทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมชุมชนกับเหมาะกับการทำธุรกิจท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวที่นิยมสัมผัสอากาศหนาวเย็นและหมอกยามเช้าตามแนวทิวเขา

2.1.2 องค์ความรู้ ในยุคก่อตั้งรกราก ชุมชนเลือกประกอบอาชีพและใช้ชีวิตบนฐานความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมของชนชาติพันธุ์ม้งที่สืบทอดกันมา นั่นคือ การปลูกฝิ่นและการทำไร่หนุมานเวียน ต่อมามีการใช้องค์ความรู้จากภายนอกในการทำเกษตรด้วยการปลูกผักและผลไม้เมืองหนาวผ่านการสนับสนุนของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย และการเข้าสู่ระบบการศึกษาของคนรุ่นใหม่ยังทำให้เกิดการพัฒนาธุรกิจต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

2.1.3 การเรียนรู้และปรับตัว นับแต่เข้ามาตั้งรกรากบริเวณม่อนแจ่ม ชนชาติพันธุ์ม้งพยายามเรียนรู้และปรับตัวเรื่อยมาเพื่อใช้ชีวิตและประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยควบคู่ไปกับการดำรงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชนชาติพันธุ์ม้ง มีการยอมรับรูปแบบการปกครองโดยการเลือกผู้ใหญ่บ้านและแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเหมือนกับชุมชนไทยทั่วไป มีการปรับใช้ภาษาไทยสำหรับการติดต่อสื่อสารกับพ่อค้าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งการยุติการปลูกฝิ่นและการทำไร่หนุมานเวียน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อันเป็นฐานการเกษตรและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.1.4 คนรุ่นใหม่ที่กลับคืนถิ่น การเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวทำให้คนรุ่นใหม่มองเห็นโอกาสของการมีงานทำและสร้างรายได้ในชุมชนม่อนแจ่ม คนรุ่นใหม่เหล่านี้ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจึงสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสานต่อธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของครอบครัวและกลายเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ อีกทั้งคนรุ่นใหม่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนม่อนแจ่มอย่างยั่งยืนโดยการออกแบบเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

2.2 ปัจจัยและเงื่อนไขภายนอกชุมชน

2.2.1 นโยบาย การกำหนดนโยบายส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของม่อนแจ่ม ในยุคหนึ่ง ชุมชนพืชผักเป็นหลักจนกระทั่งมีนโยบายปราบปรามการปลูกผักและส่งเสริมการเกษตรบนพื้นที่สูงทดแทนการปลูกผัก เศรษฐกิจชุมชนจึงขึ้นอยู่กับการเกษตรเป็นหลักในขอบเขตพื้นที่ทำกินที่รัฐกำหนดภายใต้นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต่อมาเกิดการปรับเปลี่ยนเข้าสู่เศรษฐกิจที่พึ่งพิงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการส่งเสริมเชิงนโยบายการท่องเที่ยว และเมื่อมีการปรับนโยบายที่เข้มข้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่กลับกลายเป็นประเด็นขัดแย้งเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

2.2.2 การพัฒนา ความเจริญด้านโครงสร้างพื้นฐานเอื้อให้ชุมชนม่อนแจ่มเชื่อมต่อกับโลกภายนอกมากขึ้นโดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าและบริการ ชุมชนสามารถประกอบธุรกิจและส่งขายสินค้าเกษตรให้กับตลาดภายนอกได้ง่ายขึ้น ขณะเดียวกันภาระใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นตามมาจากการพัฒนาทำให้ชุมชนจำเป็นต้องแสวงหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้นอกภาคการเกษตร และจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถตอบสนองต่อเศรษฐกิจชุมชนได้ดีกว่าการเกษตร การท่องเที่ยวกลับกลายเป็นแหล่งรายได้หลักทดแทนการเกษตรที่ให้รายได้ไม่แน่นอน

2.2.3 การสนับสนุนของหน่วยงาน ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมด้านการเกษตรจนชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และช่วยบรรเทาปัญหาเชิงเศรษฐกิจโดยการสนับสนุนการหารายได้เสริมจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างไรก็ตามรายได้จากการท่องเที่ยวที่แน่นอนกว่าการเกษตรกลับทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวขยายตัวอย่างกว้างขวางจนมีแนวโน้มไปสู่การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนจากปัญหาขัดแย้งเชิงสังคมเกี่ยวกับสิทธิทำกินและผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

5. อภิปรายผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจชุมชนชาติพันธุ์ม้งในม่อนแจ่มสามารถแบ่งออกได้เป็นยุคการปลูกผักและทำไร่เลื่อนลอย ยุคการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตร ยุคการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และยุคแสวงหาการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลง คือ นโยบาย การพัฒนา และการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกชุมชน รวมทั้งลักษณะกายภาพ

องค์ความรู้ การเรียนรู้และปรับตัว และคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นปัจจัยภายในชุมชน ข้อค้นพบเหล่านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในชุมชนอื่นที่พบว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงมุ่งไปสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมจากปัจจัยต่างๆ เช่น ชนชาติพันธุ์ละว้า หมู่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เดิมชุมชนประกอบอาชีพการเกษตรแบบยังชีพ ซึ่งเน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน และพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ต่อมาความจำเป็นในการหารายได้จนเจอครอบครัวโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ทำให้ชุมชนต้องทำเกษตรเชิงพาณิชย์ และประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรมากขึ้น ทั้งนี้ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน คือ การเพิ่มขึ้นของประชากร วัตถุนิยม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงภายนอกชุมชน คือ การพัฒนาการศึกษา และเทคโนโลยี (พระมงคล สุ่ม.คโธ, 2560) ในทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยนี้ชี้ว่าชุมชนม่อนแจ่มจำเป็นต้องหันไปพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความแน่นอนกว่ารายได้จากการทำเกษตรเพื่อเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามในยุคที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันยังส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนและการปรับตัวโดยเฉพาะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เช่น ชุมชนกระบี่ซึ่งมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักต้องประสบกับปัญหาจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ธุรกิจการท่องเที่ยวต้องหยุดชะงัก รายได้ของคนลดลงอย่างมากขณะที่พบความเครียดเพิ่มสูงขึ้นชุมชนจึงปรับตัวโดยการวางแผนการใช้จ่ายและอาชีพ รวมทั้งเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อความอยู่รอด (ประคอง สุคนธจิตต์, พชร ทองสุก, และ วิเชียร จันทะเนตร, 2566) ดังนั้นชุมชนม่อนแจ่มต้องคำนึงถึงความไม่แน่นอนที่อาจส่งผลต่อเศรษฐกิจบนฐานการท่องเที่ยว และพัฒนาตนเองให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ ภายใต้การนำของผู้หน้าที่เข้มแข็งและความร่วมมือของทุกฝ่ายในชุมชน

ขณะเดียวกันผลกระทบของการก้าวสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นประเด็นถกเถียงกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติและมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการผลิตและการบริโภค แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นจุดหมายใหม่ทางเศรษฐกิจที่ทั่วโลกคาดหวัง นั่นคือ การพัฒนาเศรษฐกิจที่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและคงไว้ซึ่งหน้าที่ของระบบนิเวศ และเน้นความเท่าเทียมทางสังคมในการเข้าถึงทรัพยากร การกระจายรายได้ และการได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, จิตภาภีกรศิริกุล, และ สกล สุขเสริมส่งชัย, 2564) ในกรณีชุมชนม่อนแจ่ม การทำเกษตรเคมีแบบเข้มข้นทำให้ดินเสื่อมโทรมและมลพิษสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตและรายได้ อีกทั้ง

การแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นชนวนความขัดแย้งทางสังคมเกี่ยวกับสิทธิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์ และยังสร้างปัญหาขยะ การจัดระเบียบพื้นที่การกระจายรายได้ และการใช้ทรัพยากรน้ำและพลังงาน ด้วยเหตุนี้ความร่วมมือด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงกลายเป็นเป้าหมายใหม่เชิงเศรษฐกิจของชุมชนม่อนแจ่ม การเสริมพลังชุมชน (Community Empowerment) เป็นแนวคิดหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายนี้ได้ โดยการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ค้นหาปัญหา สร้างข้อตกลงร่วม และสร้างเครือข่าย (วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง และ สุพรรณิ ไชยอำพร, 2559) รวมทั้งนำไปแนวคิดการเสริมพลังชุมชนไปกำหนดนโยบายและแผนงาน นำสู่ปฏิบัติการทางสังคมและการเมือง รวมทั้งการศึกษาและการสร้างความตระหนัก (Irwan, Agustang, Adam, & Upe, 2021) อีกนัยหนึ่งควรสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งของการเสริมพลังชุมชนบนหลักการที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ผู้ร่วมในกระบวนการจะร่วมกันคิดค้นวิธีการแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติการปัญหา ทบทวนและประเมินผลการปฏิบัติ (Clark, Porath, Thiele, & Jobe, 2020)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจของชุมชนชาติพันธุ์ม้งบนพื้นที่สูงในเขตป่าอนุรักษ์โดยปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบยังชีพเข้าสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมสู่การแสวงหาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ต้องดำรงอยู่ควบคู่ไปกับการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการลดความขัดแย้งทางสังคมเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนให้ชุมชนเป็นผู้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนด้วยตนเอง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือการเสริมพลังความเข้มแข็งของชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนานั้นจะต้องกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่สอดคล้องกับปัญหา ข้อเท็จจริง และความต้องการของชุมชนในพื้นที่ และต้องนำแผนนั้นไปสู่การทดลองปฏิบัติการจริง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้แกนนำชุมชนจะต้องเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และพัฒนาตนเองให้พร้อมรับมือกับทุกสถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเท่าทัน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ หน่วยงาน องค์กร แกนนำ ควรดำเนินการดังต่อไปนี้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในชุมชนชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่ม่อนแจ่ม

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนให้ชุมชนกำหนดเป้าหมายและแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 แกนนำชุมชนควมสร้างความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิทำกินในเขตป่าอนุรักษ์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 สถาบันการศึกษาควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงด้านการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในเขตป่าอนุรักษ์

เอกสารอ้างอิง

เกษสุดา สิทธิสันติกุล, สมคิด แก้วทิพย์, บัญรัตน์ โจลานันท์, และ นัยนา โพธาวงค์. (2565).

ความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจฐานรากสู่แนวทางความยั่งยืนภาคเหนือ. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(1), 113-125.

ชลิดา แยมศรีสุข, และ สกฤติ อีสริยานนท์. (2564). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการ

เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(3), 86-97.

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, จิตภา ธีรศิริกุล, และ สกล สุขเสริมส่งชัย. (2564). การพัฒนาที่ยั่งยืน

และการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 2(3), 77-93.

ประคอง สุคนธจิตต์, พชร ทองสุก, และ วิเชียร จันทะเนตร. (2566). การปรับตัวของชุมชนใน

สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 17(3), 260-272.

- พระมงคล สุ่มงคโล. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอมะเข่เรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 8(2), 57-68.
- มานิตดา ชาญไชย. (ม.ป.ป.). แนวทางการพัฒนาประเทศไทยสู่ความสมดุลและยั่งยืน. สืบค้นจาก https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/waytodevelopthaitobalanceandsustain_52.pdf
- วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง, และ สุพรรณิ ไชยอำพร. (2559). กระบวนการเสริมพลังอำนาจประชาชนเพื่อการเป็นปึกแผ่นของชุมชน. *วารสารพัฒนาสังคม*, 18(2), 77-101.
- สิริยา รัตนช่วย. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(1), 72-87.
- Clark, J. S., Porath, S., Thiele, J., & Jobe, M. (2020). *Action research*. Manhattan: New Pairie Press.
- Horner, R. (2020). Towards a new paradigm of global development? Beyond the limits of international development. *Progress in Human Geography*, 44(3), 415-436.
- Irwan, Agustang, A., Adam, A., & Upe, A. (2021). Community empowerment strategy towards a sustainable rural community-based tourism village. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(3), 2065-2076.

การบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม *

Housing Project Management According to The Sufficiency
Economy Philosophy towards Environmental
Sustainable Development Goals

กมล ชุมภู¹, ภัทรวุฒิ สมยานะ², กมลทิพย์ คำใจ³, และ ชุติวลัยน์ เสมมหาศักดิ์⁴

Kamon Chompou¹, Phattarawut Somyana², Kamolthip Kamjai³,

and Chutiwalanch Semmahasak⁴

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่^{1*}

Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University¹

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่^{2,3}

Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University^{2,3}

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่⁴

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University⁴

Corresponding Author, E-mail: 63886101@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร และหาแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหาร เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการบริหารที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ โครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มีการดำเนินการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติ

* ได้รับบทความ: 11 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 26 กันยายน 2567

Received: July 11, 2024; Revised: September 24, 2024; Accepted: September 26, 2024

จำนวน 13 โครงการ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อาศัยแนวคิดการวิเคราะห์เชิงระบบ (system analysis) ของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า คือ การบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริม การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม กระบวนการ คือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม และความสุขของผู้อยู่อาศัย ผลผลิต คือ ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของโครงการหมู่บ้านจัดสรร และผลลัพธ์ คือ แนวทางการ ยกระดับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร ทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าของ โครงการหรือผู้จัดการนิติบุคคล กรรมการ และผู้อยู่อาศัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำเข้า คือ การบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรโดยการอาศัย คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะความซื่อสัตย์สุจริตมีความสำคัญเป็น อันดับแรกของการบริหาร และมีความเป็นธรรม โปร่งใส ส่วนกระบวนการ พบว่า ควรส่งเสริมให้ ผู้อยู่อาศัยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ด้านการร่วมคิด ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย ส่วนด้านการร่วมวางแผน ต่อเนื่องจากการมีส่วนร่วมด้านการร่วมคิด ได้แก่ การวางแผนการบริหาร การซ่อมบำรุงระบบ สาธารณูปโภคประจำเดือนและประจำปี ด้านร่วมปฏิบัติ ได้แก่ การช่วยลดปริมาณขยะ ในครัวเรือน การคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง ด้านร่วมการตรวจสอบ ได้แก่ การร่วมตรวจสอบ การบริหารจัดการจุดทิ้งขยะที่มีความเพียงพอต่อปริมาณขยะของผู้อยู่อาศัย ระบบท่อระบายน้ำ ส่วนผลผลิตและผลลัพธ์ พบว่า โครงการหมู่บ้านจัดสรรมีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าถึง 1 โครงการ ระดับเข้าใจ 1 โครงการ ระดับเข้าข่าย 5 โครงการ และยังไม่เข้าข่าย 6 โครงการ ดังนั้นการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมตามหลักความยั่งยืนขององค์การ สหประชาชาติ จะช่วยยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านจัดสรรให้สูงขึ้น ส่งผลต่อ ระดับความสุขของผู้อยู่อาศัยได้สูงขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความอยู่ดีมีสุข นั้นเอง

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; การพัฒนาที่ยั่งยืน; การมีส่วนร่วม;
โครงการหมู่บ้านจัดสรร

Abstract

The objective of this thesis is to study appropriate management of housing projects and guidelines for the application of the Sufficiency Economy Philosophy for management, for improving management in line with the sustainable development environmental aspect based on the Philosophy of Sufficiency Economy. The samples used in the study are Housing projects that are implemented in line with The United Nations sustainable development goals included 13 housing projects. Using mixed methods research. The instruments used for data collection were questionnaires and focus group discussions. Statistics used in the analysis include frequency, percentage, mean and standard deviation. Based on Systematic analysis of Sufficiency Economy, Include Import factors is management according to The Philosophy of Sufficiency Economy and Environment Sustainable Development. Process is participation in management according to The Philosophy of Sufficiency Economy. Environmental participation and Happiness of the residents. Productivity is the level of Sufficiency Economy of The Housing project. And The Result is a guideline for upgrading the management of housing projects. Data were collected from three sample groups: project owners or Juristic person managers, directors, and residents.

The research results revealed that the management of housing projects based on morality according to the Philosophy of Sufficiency Economy, especially integrity, was the first priority of management. Especially it must be fair, transparent, as for the process, it was found that it should encourage residents to participate in management in terms of joint thinking, including attending the annual general meeting, participating in various activities organized as the starting point for residents' participation. As for joint planning, it continues from participation in joint thinking, namely planning for management and monthly and annual maintenance of utility systems. Participation in joint practices includes

helping reduce the amount of household waste, sorting garbage before disposal. Participation in joint inspections includes jointly inspecting the management of garbage disposal points that are adequate for the amount of garbage of residents, jointly participating in inspection of drainage system maintenance. Production and Results: Housing projects have sufficiency economy at the accessible level: 1 project, understanding level: 1 project, Eligible level: 5 projects, and the level does not apply: 6 projects. Therefore, Environmental promotion and participation in accordance with the principles of sustainability of the United Nations, will help raise the level of management of housing projects. As a result, the happiness level of the residents will be higher. Which is the goal of The Sufficiency Economy, which is well-being and happiness.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy; sustainable development goals; participation; housing project

1. บทนำ

ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่มีอัตราการขยายตัวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในฐานะเมืองหลักในจังหวัดภาคเหนือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางธุรกิจที่มีการติดต่อค้าขายกับจังหวัดใกล้เคียง ทำให้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องรวมถึงธุรกิจโครงการหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งเป็นธุรกิจที่รองรับการพักอาศัยทั้งของคนในจังหวัดและนอกจังหวัด ทั้งนี้โครงการหมู่บ้านจัดสรรมีลักษณะการบริหารในรูปแบบนิติบุคคล บริหารจัดการระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก บริหารจัดการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งอาจเกิดปัญหาในการบริหารได้หลายประการ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ขาดคุณธรรม ผู้อยู่อาศัยไม่มีส่วนร่วมในการบริหาร ไม่เป็นธรรม และไม่โปร่งใส เป็นต้น ดังนั้นวิจัยของ วิวัฒน์ ศรีเจริญวงศ์ และ พัลลภ กฤตยานวิษ (2559) ที่พบว่า การบริหารจัดการเงินส่วนกลางที่ไม่โปร่งใส ฟุ่มเฟือย ส่งผลให้การเงินส่วนกลางไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในปัจจุบันและในอนาคต หากนำคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมในการบริหารของผู้อยู่อาศัยมาปรับใช้กับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรจะช่วยลด

ปัญหาดังกล่าวได้ นอกจากปัญหาด้านการบริหารที่ขาดคุณธรรม ยังมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการอาศัยอยู่ร่วมกันกับชุมชนบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากการก่อสร้างโครงการหมู่บ้าน จัดสรรส่วนใหญ่ เริ่มต้นการก่อสร้างจากการถมที่ดินแปลงเกษตรผืนใหญ่ ซึ่งจะมีลำน้ำไหลผ่านมี ทั้งลำน้ำขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทำให้โครงการหมู่บ้านจัดสรรบางแห่งต้องทำท่อน้ำฝังดินเพื่อความสวยงามของโครงการ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาการก่อสร้างขวางทางน้ำ ปัญหาน้ำเปลี่ยน ทิศทาง อาจทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังทั้งบริเวณโครงการและชุมชนบริเวณใกล้เคียง รวมถึง ปัญหาการบำบัดน้ำเสียจากการอุปโภคบริโภคที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตั้งถังดักไขมันหรือถังบำบัด สำเร็จรูป ก่อนปล่อยทิ้งลงสู่ลำน้ำธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ภัก ฤกษ์สุรินทร์ และ วรียา ล้าเลิศ (2561) ที่พบว่า โครงการหมู่บ้านจัดสรรส่วนใหญ่ออกแบบ ท่อระบายน้ำที่รองรับการระบายน้ำฝนหรือน้ำทิ้งน้ำเสียจากครัวเรือนเท่านั้น ไม่ผ่านระบบบำบัด น้ำเสียก่อนปล่อยทิ้ง ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน (Arfanto & Santosa, 2018) และปัญหาพื้นที่สีเขียวภายในโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่สามารถนับรวมกับสนามเด็กเล่น สนามเทนนิส หรือสนามกีฬาอื่น ที่มีลักษณะเป็นพื้นคอนกรีต ทำให้ขนาดของพื้นที่สีเขียวที่ ควรจะมีลดลงตามขนาดของพื้นที่สนามกีฬาดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมด้าน สิ่งแวดล้อมภายในโครงการหมู่บ้านจัดสรร เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยใน โครงการหมู่บ้านจัดสรรของผู้อยู่อาศัยให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการน้อมนำเอาปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร เนื่องจากปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดเชิงระบบ ดังงานวิจัยของ อภิชัย พันธเสน (2560) ที่พบว่า ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการตัดสินใจได้ทุกระดับ ทั้งการ ตัดสินใจระดับบุคคล ระดับองค์กร ระดับชุมชน สังคม หรือแม้แต่การบริหารนโยบายของรัฐ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ความสมดุลและยั่งยืนในเรื่องที่ตัดสินใจ ชุมชนในชนบทหลายแห่งได้ น้อมนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จากการส่งเสริมของทางภาครัฐ ทำให้เกิดหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างและประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนหลายแห่ง ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาปรับใช้กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ การมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเงื่อนไขคุณธรรมกับความรู้ มีความ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณาตยา จันทรสม (2562) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมในโครงการหมู่บ้าน

จัดสรรถือว่าเป็นชุมชนหนึ่ง และเป็นชุมชนเอกชนที่ต้องพึ่งตนเองในการบริหารจัดการภายในโครงการหมู่บ้านจัดสรร ยังไม่มีแนวทางหรือรูปแบบการบริหารที่เป็นต้นแบบที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ผู้วิจัยเห็นว่า หากน้อมนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร พร้อมกับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีสุขภาพกาย มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น มีบริการสาธารณะที่ดี เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อชุมชน และสังคมของโครงการหมู่บ้านจัดสรร เนื่องจากมีเป้าหมายความยั่งยืนเช่นเดียวกัน โดยมีสาระสำคัญในประเด็นของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้ เพื่อเป็นแนวทางหรือรูปแบบการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มีประสิทธิภาพ และเป็นต้นแบบการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ กับผู้ประกอบการโครงการหมู่บ้านจัดสรรแห่งอื่น ๆ ในการออกแบบและสร้างโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่ส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน การวิจัยที่ได้ อาจจะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเชิงนโยบายต่อการดำเนินงานของภาครัฐรวมถึงราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร และเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ เนื่องจากการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะของการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร ที่มีความเป็นธรรมชาติหรือไม่ว่าอย่างไร และผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างไร จึงต้องอาศัยข้อมูลเชิงปริมาณของระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของผู้อยู่อาศัย มาอ้างอิงในการอธิบายเนื้อหาหลักการบริหาร โดยผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการในการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร

1. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีเนื้อหา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของการบริหารที่มีคุณธรรม และเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยในการบริหาร การส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ หรือด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการหมู่บ้านจัดสรร การใช้นวัตกรรมเพื่อสุขภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของผู้อยู่อาศัย การจัดการน้ำเสียจากครัวเรือนและจากโครงการก่อนปล่อยทิ้ง การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนหรือการประหยัดพลังงาน การออกแบบพื้นที่สีเขียวหรือสวนสาธารณะ การจัดการขยะ และความสุขในการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรรของผู้อยู่อาศัย

2. พื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มเป้าหมาย คือ โครงการหมู่บ้านจัดสรร จำนวน 798 โครงการ ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่ พ.ศ.2548 ถึง พ.ศ.2565 (สำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่, 2565) ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ได้มาจากการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการบริหารและการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม จึงต้องเริ่มต้นจากการคัดเลือกตัวอย่างที่ได้ส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้นวัตกรรม การจัดการน้ำเสีย การจัดการขยะ เป็นต้น โดยอาศัยเกณฑ์การคัดเลือกตัวอย่าง คือ โครงการหมู่บ้านจัดสรรที่เคยเข้าร่วมประกวดด้านสิ่งแวดล้อม ของหน่วยงานการพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ตั้งแต่ พ.ศ.2548 ถึง พ.ศ.2551 (กรมพัฒนาพลังงานและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2551) มีจำนวน 3 โครงการ และโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่ได้รับรางวัลส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมจากการค้นหาข้อมูลเชิงลึกของแต่ละโครงการ ทั้งทางเว็บไซต์และการติดต่อสอบถามข้อมูลโดยตรง จำนวน 10 โครงการ รวมตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ทั้งหมดจำนวน 13 โครงการ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วางแผนการสร้างแบบสอบถามฝ่ายบริหารบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดทฤษฎีการบริหาร และการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ประเด็นตัวชี้วัดที่ 1 ด้านคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม ขยัน ไม่เอาเปรียบผู้อยู่อาศัย ประเด็นตัวชี้วัดที่ 2 ด้านความรู้ คือ การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารจัดการเงินส่วนกลางและทรัพย์สินส่วนกลาง ประเด็นตัวชี้วัดที่ 3 การมีภูมิคุ้มกัน คือ การบริหาร

จัดการการคัดเลือกคณะกรรมการ การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล การบริหารจัดการงบประมาณ และการบริหารจัดการระบบสาธารณูปโภค ประเด็นตัวชี้วัดที่ 4 ความยั่งยืน คือ การส่งเสริมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม และฝ่ายผู้อยู่อาศัยสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) และการมีส่วนร่วมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Goal) ได้แก่ ร่วมคิด คือ การเสนอแนะ การวางแผนการซ่อมบำรุงระบบสาธารณูปโภคประจำปี ประจําปี ร่วมวางแผน คือ การวางแผนการบริหารและการซ่อมบำรุงระบบสาธารณูปโภคประจำปี ประจําปี ร่วมปฏิบัติ คือ การมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย เป็นต้น ร่วมตรวจสอบ คือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การดูแลความสะอาดจุดทิ้งขยะและท่อระบายน้ำเสีย เป็นต้น และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสุขในการอยู่อาศัยในโครงการหมู่บ้านจัดสรร

ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มีระดับคะแนนสูงที่สุด ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เจ้าของโครงการหรือผู้จัดการนิติบุคคลโครงการหมู่บ้านจัดสรร จำนวน 1 คน คณะกรรมการ จำนวน 2 คน และผู้อยู่อาศัย จำนวน 12 คน รวมทั้งหมด จำนวน 15 คน เพื่อประเมินระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของโครงการหมู่บ้านจัดสรร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วางแผนการสร้างแบบการสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้เข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้วิธีประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ อภิปรายผลโดยใช้ตารางเป็นส่วนประกอบ

การวิเคราะห์ค่าคะแนนของการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย อันได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหาร การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้วิธีประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อภิปรายผลโดยใช้ตารางเป็นส่วนประกอบ โดยใช้มาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) ประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ (พจนีย์ จันท์, 2563)

ค่าเฉลี่ย 4.20 – 5.00 แสดงว่า มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.40 – 4.19 แสดงว่า มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.39 แสดงว่า มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.80 – 2.59 แสดงว่า มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.79 แสดงว่า มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ค่าคะแนนของระดับความสุขในการอยู่อาศัยในโครงการหมู่บ้านจัดสรร โดยใช้วิธีประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อภิปรายผลโดยใช้ตารางเป็นส่วนประกอบ โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 8.00 – 10.00 แสดงว่า มีระดับความสุขมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 6.00 – 7.99 แสดงว่า มีระดับความสุขมาก

ค่าเฉลี่ย 4.00 – 5.99 แสดงว่า มีระดับความสุขปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 2.00 – 3.99 แสดงว่า มีระดับความสุขน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 1.99 แสดงว่า มีระดับความสุขน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ค่าคะแนนระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม และระดับความสุขของผู้อยู่อาศัย ดังนี้

ตั้งแต่ร้อยละ 80 – 100 มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าถึง

ตั้งแต่ร้อยละ 70 – 79 มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าใจ

ตั้งแต่ร้อยละ 50 – 69 มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าข่าย

ต่ำกว่าร้อยละ 50 มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับไม่เข้าข่าย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ตามระดับการปฏิบัติการของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติการของแต่ละระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัด	ระดับการปฏิบัติการ			
	ไม่เข้าข่าย	เข้าข่าย	เข้าใจ	เข้าถึง
มีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก	มากที่สุด
มีความเป็นธรรม	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
มีความขยัน	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
ความการบริหารบุคคล	มาก	มาก	มากที่สุด	มาก
ความการบริหารเงินส่วนกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
ความการบริหารทรัพย์สินส่วนกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
ความการบริหารนิติบุคคล	มาก	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด
ไม่เอาเปรียบผู้อยู่อาศัย	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด
การส่งเสริมนวัตกรรมต่าง ๆ	มากที่สุด	มากที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด
ความยั่งยืน	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด

จากตารางระดับการปฏิบัติการของแต่ละระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น อธิบายรายละเอียดของข้อมูลได้ดังนี้

โครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับเข้าข่าย บริหารโดยอาศัยคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส ส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติการมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) มีความเป็นธรรมระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) มีความขยันระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ด้านความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลระดับมาก (ร้อยละ 71 - 85 ของการปฏิบัติ) ความรู้ในการบริหารจัดการเงินส่วนกลางระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินส่วนกลางระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ความรู้ในการ

บริหารระดับปานกลางและระดับมาก (ร้อยละ 71 - 85 ของการปฏิบัติ) ด้านสิ่งแวดล้อม การไม่เอาเปรียบผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ด้านความรู้ในการส่งเสริมนวัตกรรมต่าง ๆ มีระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) และด้านความยั่งยืนมีระดับมาก (ร้อยละ 71 - 85 ของการปฏิบัติ)

โครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับเข้าใจ มีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส มีความขยันระดับมาก (ร้อยละ 71 - 85 ของการปฏิบัติ) ด้านความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ความรู้ในการบริหารจัดการเงินส่วนกลางระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินส่วนกลางระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ความรู้ในการบริหารระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ด้านสิ่งแวดล้อม การไม่เอาเปรียบผู้อยู่อาศัย ความรู้ในการส่งเสริมนวัตกรรมต่าง ๆ และความยั่งยืนมีระดับของการดำเนินการหรือการปฏิบัติปานกลาง (ร้อยละ 51 - 70 ของการปฏิบัติ)

โครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าใจ มีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส ความเป็นธรรม มีความขยันระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) มีความรู้ในการบริหารด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลระดับมาก (ร้อยละ 71 - 85 ของการปฏิบัติ) มีความรู้ในการบริหารจัดการเงินส่วนกลาง มีความรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินส่วนกลาง มีความรู้ในการบริหารระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ด้านสิ่งแวดล้อม การไม่เอาเปรียบผู้อยู่อาศัย ความรู้ในการส่งเสริมนวัตกรรมต่าง ๆ ด้านความยั่งยืน มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ)

และโครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับไม่เข้าข่าย มีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใสระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ความเป็นธรรมระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) มีความขยันระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) มีความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลระดับมาก (ร้อยละ 71 - 85 ของการปฏิบัติ) มีความรู้ในการบริหารจัดการเงินส่วนกลางระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) มีความรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินส่วนกลางระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) มีความรู้ในการบริหารระดับมาก ด้านสิ่งแวดล้อม การไม่เอาเปรียบผู้อยู่อาศัยระดับปานกลาง (ร้อยละ 51 - 70 ของการปฏิบัติ) ด้านความรู้ในการส่งเสริมนวัตกรรมต่าง ๆ ระดับมากที่สุด (มากกว่าร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ)

ร้อยละ 85 ของการปฏิบัติ) ด้านความยั่งยืนมีระดับการปฏิบัติการปานกลาง (ร้อยละ 51 - 70 ของการปฏิบัติ)

2. ระดับการมีส่วนร่วมในและระดับความสุขของผู้อยู่อาศัย

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมและระดับความสุขของผู้อยู่อาศัย

ตัวชี้วัด	ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง			
	ไม่เข้าข่าย	เข้าข่าย	เข้าใจ	เข้าถึง
ร่วมคิด	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก
ร่วมวางแผน	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด
ร่วมปฏิบัติ	มาก	มาก	มาก	มาก
ร่วมตรวจสอบ	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
ความสุข	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด

โครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับเข้าข่าย ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการร่วมคิดระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.99, S.D. = .550) ด้านการร่วมวางแผนระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.23, S.D. = .487)

ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการร่วมปฏิบัติระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = .899) ด้านการร่วมตรวจสอบระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = .750)

ผู้อยู่อาศัยมีความสุขในการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับมาก ($\bar{X}$ = 7.64, S.D. = .616) มีความสุขในตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยในโครงการหมู่บ้านจัดสรรมากที่สุด ($\bar{X}$ = 8.17, S.D. = .986) รองลงมาคือ มีความรู้สึกปลอดภัย มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ($\bar{X}$ = 8.13, S.D. = .776) มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการรณรงค์ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโครงการหมู่บ้านจัดสรร ($\bar{X}$ = 8.07, S.D. = 1.172) การจัดการจุดทิ้งขยะให้เพียงพอและไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ($\bar{X}$ = 7.93, S.D. = 1.015) การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X}$ = 7.70, S.D. = 1.264) ตามลำดับ

โครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับเข้าใจ ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการร่วมคิดระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.37, S.D. = .775) ด้านการร่วมวางแผนระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.88, S.D. = 1.142)

ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการร่วมปฏิบัติระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = .709) ด้านการร่วมตรวจสอบระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = .693)

ผู้อยู่อาศัยมีความสุขในการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับมาก ($\bar{X}$ = 8.60, S.D. = .728) ผู้อยู่อาศัยมีความสุขในตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยในโครงการหมู่บ้านจัดสรรมากที่สุด ($\bar{X}$ = 9.40, S.D. = .724) รองลงมาคือ มีความรู้สึกปลอดภัย มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ($\bar{X}$ = 9.07, S.D. = .828) ผู้อยู่อาศัยเพื่อนบ้านใกล้เคียงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}$ = 8.80, S.D. = .805) โครงการหมู่บ้านจัดสรรที่อาศัยอยู่ปลอดภัยสบาย ผู้อยู่อาศัย ลด ละ เลิก อบายมุขต่าง ๆ ($\bar{X}$ = 8.77, S.D. = .971) การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X}$ = 8.73, S.D. = 1.202) ตามลำดับ

โครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับเข้าใจ ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการร่วมคิดระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = .704) ด้านการร่วมวางแผนระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = .739)

ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการร่วมปฏิบัติระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = .868) ด้านการร่วมตรวจสอบระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = .418)

ผู้อยู่อาศัยมีความสุขในการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 9.72, S.D. = .693) ผู้อยู่อาศัยมีความสุขในตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยในโครงการหมู่บ้านจัดสรรมากที่สุด ($\bar{X}$ = 9.13, S.D. = 1.224) รองลงมาคือ การจัดการจุดทิ้งขยะให้เพียงพอและไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ($\bar{X}$ = 8.87, S.D. = 1.252) มีความรู้สึกปลอดภัย มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ($\bar{X}$ = 8.83, S.D. = .986) โครงการหมู่บ้านจัดสรรหรือฝ่ายบริหารมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการรณรงค์ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 8.77, S.D. = 1.278) การจัดการระบบท่อระบายน้ำทิ้งน้ำเสียไม่ให้ท่วมขัง ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ($\bar{X}$ = 8.67, S.D. = 1.373) ตามลำดับ

โครงการหมู่บ้านจัดสรรไม่เข้าข่าย ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการร่วมคิดระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.17, S.D. = .493) ด้านการร่วมวางแผนระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.40, S.D. = .462)

ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการร่วมปฏิบัติระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.61, S.D. = .673) ด้านการร่วมตรวจสอบระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = .253)

ผู้อยู่อาศัยมีความสุขในการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับมาก ($\bar{X}$ = 6.72, S.D. = .536) ผู้อยู่อาศัยมีความสุขในตัวของคุณภาพชีวิต ในการอยู่อาศัยในโครงการหมู่บ้านจัดสรรมากที่สุด ($\bar{X}$ = 7.93, S.D. = .785) รองลงมาคือ มีความรู้สึกปลอดภัย มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ($\bar{X}$ = 7.73, S.D. = .828) มีสัดส่วนการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อความต้องการและได้รับการบำรุงรักษาให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ($\bar{X}$ = 7.63, S.D. = .615) โครงการหมู่บ้านจัดสรรของท่านปลอดภัยพอ ผู้อยู่อาศัย อด ละเอียด อบายมุขต่าง ๆ ($\bar{X}$ = 7.53, S.D. = 1.042) ผู้อยู่อาศัยทุกคนให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของโครงการหมู่บ้านจัดสรร ($\bar{X}$ = 7.43, S.D. = 1.006) ตามลำดับ

3. แนวทางการยกระดับการบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรร

แนวทางการยกระดับจากไม่เข้าข่ายสู่ระดับเข้าข่าย ควรส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านตัวชี้วัดการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนในการบริหาร หรือการวางแผนในการซ่อมบำรุงระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมควรส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมด้านตัวชี้วัดการจัดการน้ำเสียก่อนปล่อยลงท่อระบายน้ำทิ้ง และความสุขการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรร ควรส่งเสริมตัวชี้วัดการจัดกิจกรรมตามประเพณีเป็นประจำ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อยู่อาศัย จะสามารถยกระดับการบริหารของโครงการหมู่บ้านจัดสรร สู่ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าข่ายได้

แนวทางการยกระดับจากระดับเข้าข่ายสู่ระดับเข้าใจ ควรส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านตัวชี้วัดการแจ้งหรือร้องเรียนกับสำนักงานนิติบุคคลโครงการหมู่บ้านจัดสรรเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกหรือระบบสาธารณูปโภคที่ชำรุดเสียหาย ด้านสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในตัวชี้วัดการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งให้ และด้านความสุขการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรร ควรส่งเสริมตัวชี้วัดการจัดกิจกรรมตามประเพณีเป็นประจำ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้อยู่อาศัย จะสามารถยกระดับการบริหารของโครงการหมู่บ้านจัดสรร สู่ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าใจได้

แนวทางการยกระดับจากระดับเข้าใจสู่ระดับเข้าถึง ควรส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านตัวชี้วัดการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนในการบริหาร และการวางแผนในการซ่อมบำรุงระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในตัวชี้วัดการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง และความสุขการอาศัยอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรร ควรส่งเสริมตัวชี้วัดการจัดกิจกรรมตามประเพณีเป็นประจำ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อยู่อาศัย จะสามารถยกระดับการบริหารของโครงการหมู่บ้านจัดสรร สู่ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าถึงได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

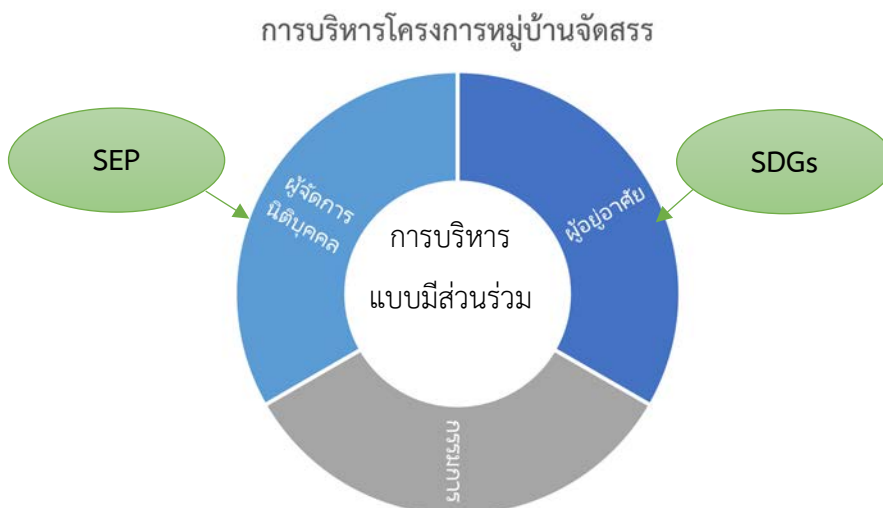
จากการวิจัย พบว่า การบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตมีความสำคัญเป็นอันดับแรกของการบริหาร ซึ่งฝ่ายบริหารทุกโครงการก็ได้ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการบริหารที่มีความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต การไม่เอาเปรียบผู้อยู่อาศัย ประกอบกับการมีความรู้ในการบริหารบุคคล บริหารเงินส่วนกลาง บริหารทรัพย์สินส่วนกลางที่อาศัยหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้การบริหารอยู่บนหลักเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความพอประมาณ เพื่อให้การบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรมีความยั่งยืน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระศักดิ์ สมยานะ (2555) ได้นำมาใช้ในการกำหนดเกณฑ์ของการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ โดยการกำหนดเกณฑ์การประยุกต์ใช้คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นตัวชี้วัดสำคัญเริ่มต้นในการบริหารหน่วยงานที่มีความโปร่งใสเป็นธรรม และ อภิชัย พันธเสน (2564) ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเพียงข้อเดียวของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็ครอบคลุมถึงด้านอื่น ๆ แล้ว หากโครงการหมู่บ้านจัดสรรส่งเสริมการบริหารตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยให้ดีขึ้น และยกระดับของโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มีการบริหารงานและมีสภาพแวดล้อมภายในโครงการที่มีคุณภาพและยั่งยืน ดังโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าถึง ที่ได้ส่งเสริมด้านนวัตกรรม โดยใช้

นวัตกรรมคุณภาพอากาศกรอง PM 2.5 และนวัตกรรมบ้านปลอดเชื้อโรค ซึ่งตรงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 3 (United Nations, 2015) คือส่งเสริมด้านการป้องกันมลพิษทางอากาศ น้ำ และดิน ได้ส่งเสริมการออกแบบบ้านประหยัดพลังงาน ตรงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 7 (United Nations, 2015) คือส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและการประหยัดพลังงาน โดยการออกแบบวางผังตัวบ้านตามทิศทางลมและหลบแสงแดดช่วงบ่าย แทนการใช้ระบบโซลาร์เซลล์ ตรงกับผลงานวิจัยของ สุทัศน์ เยี่ยมวัฒนา และ ศศิมา เจริญกิจ (2561) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง บ้านต้นแบบประหยัดพลังงานที่ใช้โซลาร์เซลล์ พบว่า การใช้โซลาร์เซลล์มาผลิตไฟฟ้ามีประโยชน์และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยมาก แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายด้านจึงยังไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร เช่น งบประมาณในการลงทุน การบำรุงรักษาระบบและอุปกรณ์ เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานศึกษาวิจัยของ จุฬาลักษณ์ งามยืนยง (2562) ที่กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างที่เน้นสร้างบ้านเพื่อการพาณิชย์หรือเพื่อขาย จะให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้ซื้อเป็นอันดับแรก เช่น ราคาขาย คุณภาพงานก่อสร้าง ขนาดพื้นที่ใช้สอย เป็นต้น ส่วนเรื่องการประหยัดพลังงานยังอยู่ในอันดับท้าย ๆ เนื่องจากมีต้นทุนในการก่อสร้างที่สูงขึ้น ส่งผลให้ราคาขายบ้านสูงตามไปด้วย ส่งผลให้เรื่องการส่งเสริมการก่อสร้างบ้านประหยัดพลังงานนั้นถูกจำกัดด้วยต้นทุนและด้านการออกแบบพื้นที่สีเขียว ตรงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 11 (United Nations, 2015) คือส่งเสริมการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ซึ่ง Rassanjani (2018) ได้ศึกษาในประเด็นของนโยบายการเคหะของประเทศอินโดนีเซีย คือการจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับชุมชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสหรือเรียกว่าบ้านล้านหลังตามนโยบายของกระทรวงโยธาธิการ โครงการนี้มีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน (United Nations, 2015)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม

จากการวิจัย พบว่า การบริหารโครงการหมู่บ้านจัดสรรแบบมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) และการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (SDGs) โดยการสมัครเข้ามาเป็นคณะกรรมการนิติบุคคลโครงการหมู่บ้านจัดสรร เพื่อมีส่วนร่วมในการบริหารและตรวจสอบการบริหารของผู้จัดการนิติบุคคล หรือเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้อยู่อาศัย ในการเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี เพื่อแสดงความคิดเห็นเสนอแนะการวางแผนการบริหารและการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภค การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการ จะช่วยยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านจัดสรรให้สูงขึ้น ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตและความสุขของผู้อยู่อาศัยได้สูงขึ้น ตามเป้าหมายความอยู่ดีมีสุขของเศรษฐกิจพอเพียง และส่งผลให้ชุมชนบริเวณใกล้เคียงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการหมู่บ้านจัดสรร ช่วยลดมลพิษทางน้ำที่ปล่อยจากท่อระบายน้ำลงลำน้ำสาธารณะ รวมถึงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั้งบริเวณภายในและบริเวณรอบ ๆ โครงการ ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับชุมชนบริเวณโดยรอบ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดกฎระเบียบการปฏิบัติในการขออนุญาตเพื่อก่อสร้างโครงการหมู่บ้านจัดสรรเพิ่มเติม เช่น การทำประชาคม ทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมทุกโครงการ เป็นต้น
2. โครงการหมู่บ้านจัดสรรควรส่งเสริมการบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีคุณธรรม มีความเป็นธรรม โปร่งใส และให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในการบริหาร
3. ควรศึกษาหารูปแบบแนวทางการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของโครงการหมู่บ้านจัดสรร การออกแบบพื้นที่สีเขียวที่ครอบคลุมทั้งโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพลังงาน กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2551). โครงการด้านอนุรักษ์พลังงาน. ใน *โครงการประกวดบ้านจัดสรรอนุรักษ์พลังงานดีเด่น ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.
- จุฬาลักษณ์ งามยืนยง. (2562). *รูปแบบบ้านประหยัดพลังงานเพื่อการอยู่อาศัย กรณีศึกษา กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ณดา จันทร์สม. (2562). เศรษฐกิจพอเพียง หลักคิดสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/publicize/news_1372085
- นรินทร์ภักดิ์ เกตุสุนทร, และ วริยา ลำเลิศ. (2561). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำจากชุมชน ศึกษากรณี: หมู่บ้านจัดสรรที่สร้างขึ้นก่อนและขณะใช้พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 9(1), 61-73.
- พจนีย์ จันทิ. (2563). *พฤติกรรมการบริหารองค์กรที่ส่งผลต่อปัญหาในการบริหารงบประมาณของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิวัฒน์ ศรีเจริญวงศ์, และ พัลลภ กฤตยานวัช. (2559). *การจัดสรรที่ดินและนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร: ระเบียบและการประกาศของคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์ คีย์.

วีระศักดิ์ สมยานะ. (2555). การประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

สำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่. (2565). รายงานการออกใบอนุญาตจัดสรรที่ดินจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่.

สุทัศน์ เขียมวัฒนา, และ ศศิมา เจริญกิจ. (2561). บ้านต้นแบบประหยัดพลังงานที่ใช้โซลาร์เซลล์. วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 9(1), 25-41.

อภิชัย พันธเสน. (2560). เศรษฐกิจพอเพียง: พระอัจฉริยภาพและพระกรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ 9. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.

อภิชัย พันธเสน. (2564). พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎีและการประยุกต์ กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

Arfanto, A. W., & Santosa, F. R. E. (2018). Characteristics of Household Waste Management in an Effort to the Achievement of Sustainable Development Goals (SDGs) in Krembangan District of Surabaya City. *IJTI (International Journal of Transportation And Infrastructure)*, 1(1), 40-46.

Rassanjani, S. (2018). Sustainable Development Goals (SDGs) and Indonesian Housing Policy. *Otoritas: Jurnal Ilmu Pemerintahan*, 8(1), 44-55.

United Nations. (2015). THE 17 GOALS. Retrieved from <https://sdgs.un.org/goals>

ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำภาคตะวันออก
จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว *

Service Quality Factors Affecting Tourist Satisfactions on
Ecotourism Attractions of the Eastern Watershed
Communities in Prachinburi Province and Sa Kaeo Province

ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ และ ปัทภาพร สุขใจ

Chainarong Srirak and Patthaphon Sukjai

คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

Faculty of Hospitality Industry, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

Corresponding Author, Email: yaravee.add@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว โดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญจากนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน จำนวน 4 แห่ง จำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

* ได้รับความเห็นชอบ: 18 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 16 สิงหาคม 2567

ผลการศึกษาพบว่า 1) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางในวันหยุดสุดสัปดาห์เพื่อท่องเที่ยวและพักผ่อน ตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวจากชื่อเสียง ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น และทัศนียภาพที่สวยงาม ค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากเว็บไซต์ ให้ความสนใจกับวิถีชีวิตชุมชน และบรรยากาศที่เงียบสงบ และ 2) องค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน พื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ และ องค์ประกอบย่อย 38 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 14.578, 11.148, 10.025, 9.589, 9.020, 8.160, 7.430, 5.670, 4.252 และ 3.745 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการสามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดภาคตะวันออกได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = 0.628$)

คำสำคัญ: คุณภาพบริการ; ความพึงพอใจ; แหล่งท่องเที่ยวชุมชนลุ่มน้ำ; พื้นที่ลุ่มน้ำ

Abstract

This research article aimed to study tourism behaviors of tourists and conduct analysis of service quality factors affecting tourist satisfaction in the eastern watershed communities, Prachinburi Province and Sa Kaeo Province. The Quantitative Research research was applied. The data were collected from 400 cases. The questionnaire developed with a random sample of tourists in four ecotourism destinations of Eastern watershed communities was applied. Afterwards, the descriptive statistics namely, frequency, percentage, mean, exploratory factor analysis and multiple regression analysis were employed for data analysis.

The results found that 1) most of tourists traveled on weekends for tourism and relaxation. They made a decision to select any tourist destination based on its reputation, friendliness of the locals and beautiful scenery. The searched for tourist attraction information from websites. They also focused on community life and a

quiet atmosphere; and 2) service quality factors affecting tourist satisfaction in community ecotourism destinations in the eastern watershed areas consisted of 10 components and 38 sub-components, with each component explaining variance of 14.578, 11.148, 10.025, 9.589, 9.020, 8.160, 7.430, 5.670, 4.252, and 3.745 percent, respectively. The service quality components predicting satisfaction of tourists in community ecotourism attractions in the watershed areas of eastern provinces was 62.8 percent ($R^2 = 0.628$).

Keywords: service quality; satisfaction; watershed communities; watershed areas

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมภาคบริการที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นแหล่งสร้างรายได้และก่อให้เกิดธุรกิจใหม่ในโซ่อุปทานเกี่ยวเนื่องมากมาย นโยบายรัฐบาลปัจจุบันมุ่งสนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและบริการในเมืองรอง โดยกำหนดเป้าหมายสัดส่วนรายได้การท่องเที่ยวเมืองหลัก คิดเป็นร้อยละ 60 และเมืองรองร้อยละ 40 (สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล, 2564) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงต้องส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเมืองรองให้ได้มาตรฐานบริการเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเพราะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวสูง เลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ เดินทางท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ไม่สร้างผลกระทบทางลบให้กับแหล่งท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) ปัจจุบันยังกระจุกตัวเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดหลัก ขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความสนใจและ นิยมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เพื่อสัมผัสวิถีท้องถิ่น หากแต่จะเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐาน มีความสะอาด ปลอดภัย ตลอดจนมีการรักษาสภาพแวดล้อมและการคงไว้ซึ่งมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น (อินโฟเสิร์ช, 2564) รัฐบาลจึงมุ่งส่งเสริมให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวระดับรอง โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ปัจจุบัน แหล่งท่องเที่ยวทางเลือกหลายแห่งมีความพยายามพัฒนาเพื่อให้ได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าว แต่ยังคงประสบปัญหาที่ยังไม่มีมาตรฐานด้านการ

บริการที่ตรงความต้องการกลุ่มนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้การยอมรับตามแนวโน้มของตลาดการท่องเที่ยวจึงจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน

พื้นที่ลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรี อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงมีต้นทุนทางนิเวศวัฒนธรรมสูงและน่าสนใจจากเคยเป็นเมืองโบราณที่เจริญรุ่งเรืองมากในสมัยทวารวดี อาทิเช่น เมืองโบราณศรีมโหสถ มีระบบนิเวศธรรมชาติที่สมบูรณ์ อาทิ มีอุทยานแห่งชาติสำคัญของภาคตะวันออกหลายแห่ง อีกทั้งยังมีชุมชนที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ และอยู่ตามแนวเส้นทาง Southern Economic Corridor สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้ (วันเพ็ญ สุวรรณประทีป, 2555) จึงนับว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงที่จะนำไปพัฒนาเพิ่มมูลค่าการใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมรดกโลกของอินโดจีนรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวระดับบน แต่ปัจจุบันยังพบปัญหาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เพียงพอทั้งคุณภาพและปริมาณ จึงยังไม่ใช่ที่สนใจของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ทั้งนี้แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำนับเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจใหม่ในรูปแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio Circular Green Economy; BCG) ของรัฐบาล เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่ต่อยอดจากจุดแข็งด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื่อมโยงหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy; SEP) ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) โดยยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเน้นการพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ ใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศและ

เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวรองรับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560)

โครงการวิจัยการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวบนความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก ในรูปแบบแหล่งเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนตามแนวเส้นทาง Southern Economic Corridor ภายใต้แนวคิด “สัมผัสประสบการณ์และเรียนรู้วิถีนิเวศวัฒนธรรมชุมชนท่องเที่ยวลุ่มน้ำตะวันออก” โดยนำศักยภาพความหลากหลายเชิงพื้นที่ลุ่มน้ำมาออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอื่นๆ เสนอเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างประสบการณ์และเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำภาคตะวันออก ได้แก่ 1) กิจกรรมสัมผัสวิถีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น อาทิ ศึกษาเรียนรู้สวนผลไม้อินทรี สวนไผ่และการแปรรูปไผ่ การทอผ้าไหม การร่อนทอง การทอและแปรรูปสื่อกก เป็นต้น 2) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อาทิเช่น การทำเมนูอาหารท้องถิ่นด้วยวัตถุดิบจากป่าชุมชน การย้อมผ้าสีธรรมชาติ กิจกรรมการอนุรักษ์และการเลี้ยงหอยหอมเชิงเศรษฐกิจ การร่อนทอง เป็นต้น และ (3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชมศูนย์อนุรักษ์ไผ่ป่าหุขาว กิจกรรมศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ชมสมุนไพรป่าและศึกษาพันธุ์ไม้ป่าอนุรักษ์ เป็นต้น รวมถึงเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ กิจกรรมล่องแก่งหินเพิง เมืองเก่าศรีมโหสถ วัดถ้ำเขาฉกรรจ์ ล่องแพอ่างเขาสามสืบ และแหล่งโบราณคดีอีกหลายแห่ง เป็นต้น ดังนั้นเพื่อประเมินผลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำภาคตะวันออก และนำข้อมูลไปปรับปรุงการบริการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนจึงจำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนลุ่มแม่น้ำภาคตะวันออกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจด้วยวิธีเชิงปริมาณ ใช้แหล่งข้อมูลจากนักท่องเที่ยวใน จังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้ว ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 581,210 คน และ 456,398 คน ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 400 ตัวอย่าง ตารางสุ่มของ Yamane (1973) ขนาดประชากรมากกว่า 100,000 คน ที่ระดับความคาดเคลื่อน (e) 5% จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 4 แห่ง ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำ จังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้ว โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และเส้นทางการท่องเที่ยว ตามองค์ประกอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานระบบ Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC) และ ปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยว 5 ประการ (FIVE A's OF TOURISM) ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 1) ตัวแปรทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ สัญชาติ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ภูมิลำเนา 2) องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิด FIVE A's OF TOURISM ของ Tourism Western Australia (2008) และ 3) คุณภาพบริการของแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml, & Berry (1988)

1.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยว และ 2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความพึงพอใจด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว คือ รูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ ตอบสนองความต้องการ ความมั่นใจ และ เข้าใจความต้องการของผู้รับบริการ และ ความพึงพอใจด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว คือ การจัดการอย่างยั่งยืน กระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และ การบริการและความปลอดภัย

2. เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนาขึ้นและตรวจสอบความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลทดสอบค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 ก่อนนำแบบสอบถามฉบับไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการท่องเที่ยว เป็นแบบเลือกตอบ (chick list) ข้อมูลความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อการบริการ และการจัดการแหล่งการท่องเที่ยวเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญจำนวน 400 คน จากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำ 4 แห่ง ได้แก่ ชุมชนรอบป่าชุมชนโนนหินผิง อำเภอประจันตคาม และ ชุมชนนันทรี อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ชุมชนรอบป่าเขาสามสิบ ตำบลท่าเกษม อำเภอเมือง ชุมชนคลองสำราญ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลองค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งการท่องเที่ยว ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

4. สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.00 มีอายุในช่วงอายุ 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.10 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 71.80 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 63.20 และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 31.80 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 86.40 ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดกรุงเทพฯ และปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 70.25 ส่วนใหญ่เดินทางเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 72.30 ตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น และทัศนียภาพสวยงามแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ ส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 34.80 โดยมักเลือกช่วงเวลาเดินทางท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์ (เสาร์-อาทิตย์) คิดเป็นร้อยละ 34.30 เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็น

ร้อยละ 56.51 ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 2-4 วัน คิดเป็นร้อยละ 57.00 ส่วนด้านประสบการณ์ในการท่องเที่ยวนั้นส่วนใหญ่เป็นการเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นครั้งแรก ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจากเว็บไซต์ กิจกรรมท่องเที่ยวที่ความสนใจคือไปชมวิถีชีวิตชุมชน รองลงมา คือ พักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ และถ่ายรูป

2. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) พิจารณาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบตัวแปร 40 ตัวแปร จากค่า Kaiser-Meyer-Olkin = 0.847 ซึ่งมากกว่า 0.50 สรุปได้ว่า ข้อมูลที่มีเก็บได้จากกลุ่มตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ โดยมีค่าประมาณการทางสถิติของ Chi-square = 6.952 และค่า Significant = 0.000 น้อยกว่า 0.05 โดยมีตัวแปรปัจจัยที่ใช้ได้ 38 ตัวแปร ส่วนอีก 2 ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์เพราะน้อยกว่าเกณฑ์ 0.5 ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) องค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก แสดงค่า Total Variance Explained ได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว

ปัจจัย	ปัจจัยคุณภาพบริการ	ค่าน้ำหนักปัจจัย
1	ด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว	14.578
2	ด้านความพร้อมทางกายภาพ	11.148
3	ด้านการจัดการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	10.025
4	ด้านการสร้างความเชื่อมั่นในการบริการ	9.589
5	ด้านการจัดการความพร้อมรองรับการให้บริการ	9.020
6	ด้านคุณภาพการให้บริการของชุมชน	8.160
7	ด้านความปลอดภัยในการให้บริการ	7.430
8	ด้านความใส่ใจต่อการให้บริการในชุมชน	5.670

ปัจจัย	ปัจจัยคุณภาพบริการ	ค่าน้ำหนักปัจจัย
9	ด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.252
10	ด้านการเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว	3.745

***นัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางสรุปได้ว่า ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก ประกอบด้วย 10 ปัจจัย โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ปัจจัยที่ 1 มีความสำคัญที่สุดอธิบายความแปรปรวนของชุดข้อมูล = ร้อยละ 14.578, ปัจจัยที่ 2 = ร้อยละ 11.148, ปัจจัยที่ 3 = ร้อยละ 10.025, ปัจจัยที่ 4 = ร้อยละ 9.589, ปัจจัยที่ 5 = ร้อยละ 9.020, ปัจจัยที่ 6 = ร้อยละ 8.160, ปัจจัยที่ 7 = ร้อยละ 7.430, ปัจจัยที่ 8 = ร้อยละ 5.670, ปัจจัยที่ 9 = ร้อยละ 4.252, ปัจจัยที่ 10 = ร้อยละ 3.745 เมื่อนำปัจจัยคุณภาพบริการไปพยากรณ์อิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน จังหวัดภาคตะวันออก ด้วยวิธีวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลวิเคราะห์ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกันของชุดข้อมูล

Model Summary ^b										
		R	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
Model	R	Square	R Square	the Estimate	Change	Change	df1	df2	Change	
1	.820 ^a	.673	.672	.33512	.673	781.969	11	4179	.000	1.374

a. Predictors: (Constant), fac_6, fac_9, fac_7, fac_10, fac_4, fac_5, fac_8, fac_3, fac_2, fac_1

b. Dependent Variable: y

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกันของชุดข้อมูล จากค่า Durbin-Watson พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.374 แสดงว่า ข้อมูลมีความเป็นอิสระต่อกัน ดังนั้น จึงนำไปวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยคุณภาพบริการต่อความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยคุณภาพบริการ	Unstandardized Coefficients		Std. Coefficients	t	Sig.
	b	Std. Error	(β)		
Constant	.901			5.497	.001
บริการในแหล่งท่องเที่ยว	.979	.231	.945	7.178	.000
ความพร้อมทางกายภาพ	.811	.082	.878	7.097	.000
การจัดการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว	.797	.013	.845	6.521	.000
การสร้างเชื่อมั่นในการบริการ	.181	.012	.138	2.019	.000
ความพร้อมรองรับการให้บริการ	.624	.011	.633	5.986	.007
คุณภาพการให้บริการของชุมชน	.622	.013	.628	5.385	.007
ความปลอดภัยในชุมชน	.420	.012	.426	3.585	.000
ความใส่ใจต่อการให้บริการในชุมชน	.020	.009	.099	2.053	.000
การจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน	.019	.010	.116	2.185	.000
การเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว	.015	.008	.015	1.859	.003

a. Dependent Variable: ความพึงพอใจ

จากตารางแสดงให้เห็นว่าปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยสามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน พื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดภาคตะวันออก ได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = 0.628$) โดยทุกตัวแปรมีอิทธิพลด้านบวกต่อความพึงพอใจ สามารถเรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ ด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว ($p\text{-value} < 0.001$, $\beta = 0.945$) ด้านความพร้อมทางกายภาพในแหล่งท่องเที่ยว ($p\text{-value} < 0.001$, $\beta = 0.878$) ด้านการจัดการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ($p\text{-value} < 0.001$, $\beta = 0.845$) ด้านการสร้างเชื่อมั่นในการบริการ ($p\text{-value} = 0.001$, $\beta = 0.138$) ด้านการจัดการความพร้อมรองรับการให้บริการ ($p\text{-value} < 0.001$, $\beta = 0.633$) ด้านคุณภาพการให้บริการในชุมชน ($p\text{-value} < 0.001$, $\beta = 0.628$) ด้านความปลอดภัยในการให้บริการ ($p\text{-value} = 0.001$, $\beta = 0.426$) ด้านความใส่ใจต่อการให้บริการในชุมชน

($p\text{-value} < 0.001$, $\beta = 0.099$) ด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน ($p\text{-value} = 0.001$, $\beta = 0.116$) และด้านการเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว ($p\text{-value} = 0.034$, $\beta = 0.015$) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อน เดินทางมาท่องเที่ยวกับครอบครัว ใช้พาหนะที่ส่วนตัว และมีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำได้ขึ้นกับปัจจัยความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นดังกล่าว นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย, ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ, และ ภูริวัจนันต์ เดชอุ่ม (2566) อธิบายว่า สิ่งดึงดูดใจที่ทำให้กลับมาเที่ยวซ้ำได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวและกลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ นอกจากนี้ Sellick (2008) ได้อธิบายแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวแบบ Holiday Travel ว่ามักเดินทางกับครอบครัว ในช่วงวันหยุดเพื่อไปยังภูมิลำเนาเดิมหรือบ้านเกิดหรือสถานที่ที่คงมีความทรงจำ รำลึกถึงความหลัง ร่วมกับการพักผ่อน จะรู้สึกดีเมื่อได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบและคุ้นเคย รวมถึงการได้สร้างสัมพันธ์ภาพใหม่ ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนในวันหยุด ซึ่ง Chainarong (2020) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน สัมผัสวิถีถิ่น ส่วนใหญ่เดินทางในช่วงวันหยุดตามเทศกาลสำคัญ ใช้ช่องทางการสืบค้นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้พบว่า นักท่องเที่ยวจะใช้สื่อออนไลน์ในการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ซึ่ง อัจฉิรา ทิวะสิงห์, พิมพิกา ทองรัมย์, พิมอร แก้วแดง, จิฎฎาภา เสถียรคมสรไกร, และ พันธ์ สืบยุบล (2562) ระบุว่า เพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย เสนอภาพเคลื่อนไหว ช่วยประเมินคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวได้ดีกว่า

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สามารถสรุปองค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก มี 10 องค์ประกอบ โดยมีอิทธิพลด้านบวกต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และพยากรณ์อิทธิพลรวมได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = 0.628$) อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการ คณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบแรก ได้แก่ องค์ประกอบด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบด้านความพร้อมทางกายภาพ องค์ประกอบด้านการจัดการน้ำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านความพร้อมรองรับการให้บริการ องค์ประกอบด้านคุณภาพการให้บริการของชุมชน และ องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในชุมชน นำไปปรับปรุงและพัฒนายกระดับคุณภาพบริการของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ตรงความต้องการของนักท่องเที่ยว จนกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ บอกต่อ และจรรโลงรักษา ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนายกระดับคุณภาพบริการของแหล่งท่องเที่ยวได้ตามมาตรฐานและสามารถแข่งขันด้านการให้บริการได้ต่อไป สอดคล้องกับ กนกพัชร์ วงศ์อินทร์อยู่, สมพล สุขเจริญพงษ์, และ ศานติ ดิฐสถาพรเจริญ (2558) เสนอว่า ความพร้อมในพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านพื้นที่ที่ต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Endemic identity) เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ต้องมีพื้นฐานวิถีชุมชนที่อยู่กับธรรมชาติ 2) ปัจจัยด้านการจัดการที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม 3) ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการ ที่ต้องมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ สร้างความตระหนักรู้และปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ส่วน สุปัตรา จึงตระกูล และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2562) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชุมชนบนต้นทุนทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) การสร้างคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าด้านจิตใจ 2) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา โดยนำชุดความรู้ท้องถิ่น ความรู้ภูมิปัญญา มาออกแบบในรูปกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ด้านการประดิษฐ์คิดค้น การสร้างภาพลักษณ์ที่น่าสนใจและเป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว 4) ด้านการคุ้มครอง เน้นการร่วมดูแลรักษาและพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 5) ด้านการบริการที่ปลอดภัย เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งต้นทุนทางวัฒนธรรมพื้นที่ได้

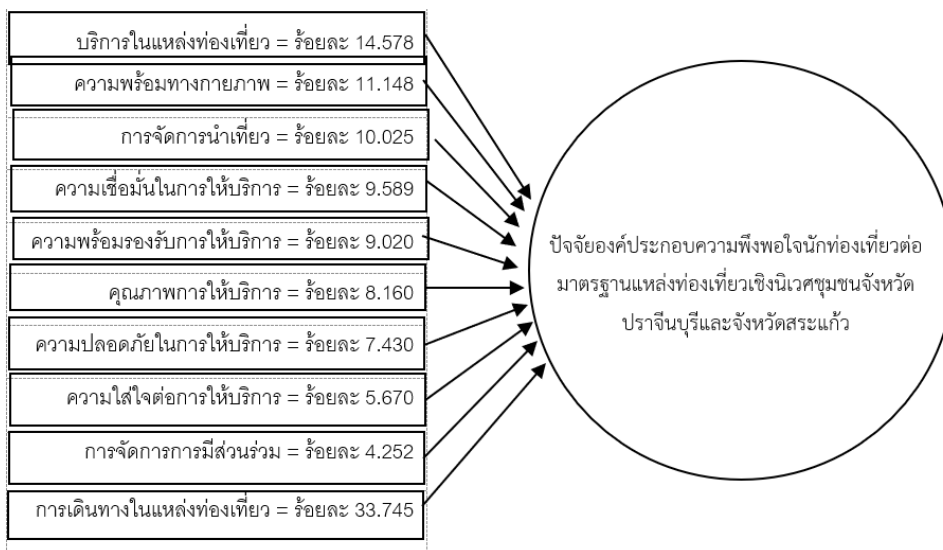
ทั้งนี้ จากผลการศึกษาจะพบว่าองค์ประกอบปัจจัยคุณภาพบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังเป็นการพัฒนาแหล่งตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (C-CBT) ของ Richards (2010) โดยนำมาประยุกต์ออกแบบบริการตามลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ทักษะและประสบการณ์ทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว เน้นประยุกต์ใช้วิถีชุมชนเพื่อนำเสนอเป็นสินค้าเพื่อแบ่งปันและสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และ นำมาออกแบบกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เน้นการส่งมอบประสบการณ์และเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับ Chitty, Ward, & Chua (2007) พบว่า ภาพลักษณ์คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อ

คุณค่าที่รับรู้ ความเอาใจใส่ดูแลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความภักดี

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาระดับคุณภาพบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว ให้ตรงความต้องการของนักท่องเที่ยว ต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบคุณภาพบริการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว

จากภาพที่ 1 พบว่า ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ดังนี้ **องค์ประกอบที่ 1** คือ ด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) จำนวนผู้ให้บริการในจุดท่องเที่ยวเพียงพอ 2) ผู้นำชุมชนสามารถแนะนำข้อมูลอย่างถูกต้อง 3) สินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพ 4) ผู้ให้บริการมีความกระตือรือร้นที่จะให้บริการ 5) ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพดี 6) มีความสม่ำเสมอในการให้บริการ 7) มาตรฐานการให้บริการเป็น

ที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว และ 8) ผู้ให้บริการสามารถจดจำรายละเอียดนักท่องเที่ยวได้

องค์ประกอบที่ 2 คือ ด้านความพร้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ความสะอาดเรียบร้อยของแหล่งท่องเที่ยว 2) การตกแต่งภายในและนอกของชุมชน 3) มีสถานที่จอดรถเพียงพอ 4) การให้บริการด้วยความรวดเร็ว 5) การให้บริการเป็นไปตามโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ระบุ และ 6) ผู้ให้บริการมีความรู้และสามารถให้คำแนะนำอย่างถูกต้อง

องค์ประกอบที่ 3 คือ ด้านการจัดการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) นักสื่อความหมายท้องถิ่นสามารถแนะนำข้อมูลอย่างถูกต้องและตรงความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) มีการแก้ไขปัญหาให้แก่นักท่องเที่ยวได้ถูกต้อง และ 3) ผู้ให้บริการนักท่องเที่ยวรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวอย่างเต็มใจ

องค์ประกอบที่ 4 คือ ด้านการสร้างเชื่อมั่นในการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ 1) สมาชิกชุมชนสามารถตอบข้อสงสัยของนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง 2) มีความตรงต่อเวลาในการให้บริการนักท่องเที่ยว 3) ชุมชนมีการแจ้งเวลาปิดและเปิดการให้บริการ และ 4) ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญด้านการดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวตลอดเวลาในชุมชน

องค์ประกอบที่ 5 คือ ด้านการจัดการความพร้อมรองรับการให้บริการ ได้แก่ 1) ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว 2) ชุมชนมีการแจ้งกติกากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 3) มีการให้ความรู้อย่างละเอียดเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมการอนุรักษ์อย่างถูกต้อง และ 4) มีการจัดบริการในเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชุมชน

องค์ประกอบที่ 6 คือ ด้านคุณภาพการให้บริการในชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนมีการให้บริการที่เน้นคุณภาพและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 2) การให้ความรู้เกี่ยวกับ กิจกรรมและจุดท่องเที่ยวของชุมชนอย่างถูกต้อง 3) ผู้ให้บริการมีความเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว และ 4) มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 7 คือ ด้านความปลอดภัยในการให้บริการในชุมชน ได้แก่ (1) ชุมชนมีระบบเฝ้าระวังความปลอดภัยขณะพักในแหล่งท่องเที่ยว 2) กิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว และ 3) มีการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวและกิจกรรมการอนุรักษ์อย่างถูกต้อง

องค์ประกอบที่ 8 คือ ด้านความใส่ใจต่อการให้บริการในชุมชน ได้แก่ 1) มีการปฏิบัติต่อยกนักท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน และ 2) มีการรับฟังความต้องการของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 9 คือ ด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) มีกติกากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยยึดประโยชน์ลูกค้าเป็นเรื่องสำคัญ 2) มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยว และ 3) มีการนำกิจกรรม/โครงการของชุมชนมานำเสนอเป็น

กิจกรรมท่องเที่ยว และ **องค์ประกอบที่ 10** คือ ด้านการเดินทางในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน และ 2) มีป้ายแสดงกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละจุดในแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติควรให้ความสำคัญกับประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านความพร้อมทางกายภาพ องค์ประกอบด้านการจัดการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านความพร้อมรองรับการให้บริการ องค์ประกอบด้านคุณภาพการให้บริการของชุมชน และ องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในชุมชน โดยนำไปปรับปรุงและพัฒนายกระดับคุณภาพบริการในแต่ละด้านของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการบริการ สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว เพราะเป็นองค์ประกอบด้านบริการที่มีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สำคัญในบริบทแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนลุ่มน้ำ ซึ่งนับเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จในการพัฒนายกระดับคุณภาพบริการของแหล่งท่องเที่ยวได้ตามมาตรฐานและสามารถแข่งขันด้านการให้บริการได้อันจะนำมาซึ่งการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ การบอกต่อ และจรรีกรักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 คณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนควรวางแผนพัฒนามาตรฐานด้านบริการรายด้านโดยยึดมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ อาทิ มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เป็นต้น เพื่อให้แตกต่างและแข่งขันได้

1.2 ชุมชนและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรร่วมกันพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวโดยปรับไปใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดในช่องทางออนไลน์ให้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะช่อง YouTube เพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย สามารถนำเสนอความโดดเด่นและเอกลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีชีวิตชีวา และช่วยให้นักท่องเที่ยวประเมินคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวและตัดสินใจมาเที่ยวได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากพื้นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงจึงควรศึกษาเชิงลึกถึงศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มเติมเพื่อวางแผนทางการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเชิงการท่องเที่ยวของพื้นที่ท่องเที่ยว โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพัชร วงศ์อินทร์อยู่, สมพล สุขเจริญพงษ์, และ ศานติ ดิฐสถาพรเจริญ. (2558). การพัฒนา ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทุนชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในอุตสาหกรรมปลาสดงาม. *วารสาร RMUTT Global Business and Economics Review*, 10(2), 171–184.
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถานการณ์การท่องเที่ยวเดือนกันยายน พ.ศ. 2562. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20191022143343.pdf
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานประจำปี 2564 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สืบค้นจาก https://api.tat.or.th/upload/live/about_tat/
- นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย, ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ, และ ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2566). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และลพบุรี. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 19(1), 37-73.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วันเพ็ญ สุวรรณประทีป. (2555). *แนวทางในการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งทางบกเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กรณีศึกษากลุ่มประเทศ CLMV* (รายงานการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงบประมาณของรัฐบาล. (2564). *ข้อเสนอแนวทางการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *รายงานสถิติการท่องเที่ยว ปี 2563*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- สุพัตรา จังตระกุล, และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2562). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนต้นทุนทางวัฒนธรรมกรณีศึกษา: โฮงมูนมั่งเมืองขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(1), 45-54.
- อัจฉิรา ทิวะสิงห์, พิมพิกา ทองรัมย์, พิมอร แก้วแดง, ฐัญญาภา เสถียรคมสรไกร, และ พันธ์สืบยุบล. (2562). พฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวและการใช้สื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยวไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 13(3), 100-107.
- อินโฟเสิร์ช. (2564). *โครงการศึกษาพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวเมืองรองของนักท่องเที่ยวชาวไทย* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- Chitty, B., Ward, S., & Chua, C. (2007). An application of the ECSI model as a predictor of satisfaction and loyalty for backpacker hostels. *Marketing Intelligence and Planning*, 25(6), 563–580.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: a multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Richards, G. (2010). Creative Tourism and Local Development [PDF file]. Retrieved from https://www.academia.edu/4386384/Creative_Tourism_and_Local_Development.
- Sellick, M. C. (2008). Discovery, Connection, Nostalgia Key Travel Motives Within the Senior Market. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 17(1), 55-71.
- Sriruk, C. (2020). Survey of Local Wisdom Heritage and Evaluation of Participatory Tourism Potential of Non Tun Community, Nong Bua Lamphu. *Journal of International and Thai Tourism*, 16(2), 22-42.
- Tourism Western Australia. (2008). Five A's of Tourism. Retrieved from http://www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20Tourism%20LOW.pdf.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory statistics* (2nd ed.). New York, NY: Harper & Row.

การวิเคราะห์สมการโครงสร้างของการจัดการความรู้
ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนา
บุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย *

Structural Equation Analysis of Knowledge Management
Impacting Organizational Performance through
Employee Development in Thailand's Hotel Industry

นพพร สอนสม และ โชคชัย สุเวชวัฒนกุล
Nopporn Sornsom and Chokechai Suveatwatanakul
คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Graduate School of Tourism Management,
National Institute of Development Administration (NIDA)
Corresponding Author, Email: noppornsornsom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานขององค์กร 2) เพื่อสร้างแบบจำลองโครงสร้างการจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานขององค์กร 3) เพื่อตรวจสอบแบบจำลองโครงสร้างการจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานขององค์กร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย 4) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยในการวิจัยเชิงปริมาณได้รวบรวมแบบสอบถามจากบุคลากรโรงแรมของระดับ 4 ดาวใน

* ได้รับบทความ: 6 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 1 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 16 กรกฎาคม 2567

ประเทศไทย จำนวน 418 ตัวอย่าง โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร และการจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร โดยผ่านการพัฒนาบุคลากร เช่นเดียวกับผลศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า การจัดการความรู้ จะช่วยพัฒนาบุคลากร 3 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะการนำเสนอ ถ่ายทอดความรู้ 2) สมรรถนะการเป็นโค้ช และ 3) สมรรถนะการพัฒนาจากการมีทัศนคติที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; การพัฒนาบุคลากร; การดำเนินงานขององค์กร

Abstract

This research's objectives are 1) to investigate the structure of knowledge management, employee development, and organization performance in Thailand's hotel industry; 2) to create a model of the structure of knowledge management, employee development, and organization performance in Thailand's hotel industry; 3) to test the model of the structure of knowledge management, employee development, and organization performance in Thailand's hotel industry against empirical data; and 4) to investigate the promoting of knowledge management in Thailand's hotel industry. The researcher used a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative methods. In the quantitative research, use the accidental sampling technique to sampling 418 cases from the hotel staff who working for four-star hotel in Thailand.

The result indicated that the data was analyzed with the confirmatory factor analysis (CFA) of knowledge management Impacting organizational performance through employee development in Thailand's hotel industry have coherence with an empirical data. Knowledge management has a positive direct effect on employee development; and employee development has a positive direct effect on organization performance; and knowledge management has a positive indirect effect on organization performance which is mediated by employee development. Likewise, the results of the qualitative method using a focus group found that in order to promote knowledge management, employees' competencies should be developed in 3 areas: 1) presentation competency; 2) coaching competency; and 3) a good attitude in development competency, resulting more efficiency of organization performance.

Keywords: knowledge management; employee development;
organization performance

1. บทนำ

อุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทยมีความสำคัญต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวโดยตรง และมีสภาพการแข่งขันสูง จึงต้องใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ตามที่วางแผนไว้ ขณะที่องค์กรมีความคาดหวังสูงว่าบุคลากรจะมีความสามารถปฏิบัติงานได้หลายทักษะ แต่กลับพบปัญหาอัตราการหมุนเวียนของแรงงานสูง (Barkema, Baum, & Mannix, 2002) ซึ่งหากองค์กรสามารถรักษาศักยภาพเหล่านี้ให้คงอยู่กับองค์กรและพร้อมที่จะอุทิศตนให้กับองค์กรด้วยศรัทธา ด้วยการยอมรับต่อเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร พวกเขาจะใช้พลังงานเพื่อองค์กรและมีความปรารถนาอย่างแรงกล้า เพื่อคงเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป (Steers & Porter, 1974) ทั้งนี้แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วการวัดผลปฏิบัติงานของบุคลากรในธุรกิจโรงแรม จะวัดจากความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความพึงพอใจต่อองค์กร ดังนั้นการทำให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญ ได้รับการเรียนรู้ และบรรลุ

การมีทักษะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึง สามารถช่วยให้บุคลากรของโรงแรมปรับตัว เพื่อตอบสนองธุรกิจและลูกค้าของโรงแรมได้

การที่องค์กรบรรลุเป้าหมายด้วยการมีบุคลากรที่มีผลงานดีเยี่ยม เป็นสิ่งที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จขององค์กรได้ (Dirks & Ferrin, 2002) แต่การที่จะบรรลุผลการปฏิบัติงานที่ยอดเยี่ยมได้นั้น หลายองค์กรต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง องค์กรหลายแห่งนำการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาพัฒนาองค์กรเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน สอดคล้องกับทิศทางของนวัตกรรมและประสิทธิภาพขององค์กร ในทางตรงกันข้าม ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานกำลังเผชิญกับความท้าทายในการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการสร้าง และเผยแพร่ความรู้ทั่วทั้งองค์กรจึงเป็นตัวขับเคลื่อนที่น่าสนใจ สำหรับการจัดการความรู้ จำเป็นต้องศึกษาผลกระทบของแนวทางการจัดการความรู้ต่อสมรรถภาพองค์กร ความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนขึ้นอยู่กับการสร้างและใช้ประโยชน์จากความสามารถหลัก ความสามารถในการพัฒนา และใช้ประโยชน์จากมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเหล่านี้ ประกอบความสามารถหลักสำหรับองค์กร (Drucker, 1988)

ในองค์กรที่เน้นความรู้ การประมวลผลความรู้ ถือเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จทางธุรกิจ โดยมีสิ่งสำคัญคือต้องใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ธุรกิจรู้จักจริงอย่างมีประสิทธิภาพ การค้นหาผลกำไรทางธุรกิจที่มากขึ้นเป็นแรงผลักดัน เบื้องหลังการเน้นย้ำเรื่องการจัดการความรู้ เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยทัศนด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมโรงแรมพบว่าทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ โดยระบุว่าทรัพยากรบุคคลของโรงแรมสามารถกำหนดคุณภาพการบริการของโรงแรมได้ เช่นเดียวกับ Young-Thelin and Boluk (2012) ได้ระบุว่าความสำเร็จของโรงแรมจะมาจากความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน และ Suveatwatanakul (2022) กล่าวถึงคุณภาพการบริการที่มีผลต่อตัวแปรความภักดี ที่ทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า ดังนั้นโรงแรมควรตรวจสอบทรัพยากรบุคคลของตนเองเพื่อให้สามารถให้บริการลูกค้าได้ดี (Holjevac, 2003) นอกจากนี้ Kim, Yoo, & Lee (2011) สังเกตพบว่าทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญในการขับเคลื่อนผลการดำเนินงานโดยรวมและผลลัพธ์ของธุรกิจโรงแรมในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริการลูกค้า เช่น บุคลากรที่ทำหน้าที่ต้อนรับ บุคลากรด้านอาหารและเครื่องดื่ม บุคลากรด้านการจัดเลี้ยง

และอื่นๆ สิ่งสำคัญคือต้องตระหนักถึงความสำคัญของทัศนคติของบุคลากร นอกจากนี้หากองค์กรมีปัจจัยด้านกายภาพ ด้านอารมณ์ และด้านการเรียนรู้ที่ดี ยังเป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดประสบการณ์การทำงานที่ดี (Suveatwatanakul, 2023) ซึ่งการพัฒนาความพึงพอใจในงานและพัฒนาบุคลากรจะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ด้วยสิ่งเหล่านี้สามารถช่วยให้บุคลากรปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความคาดหวังของธุรกิจ และลูกค้าของโรงแรมทุกคน

ปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจโรงแรมขนาดกลาง โดยเฉพาะโรงแรมที่มีเป็นคนไทยเป็นเป็นเจ้าของ คือ การสูญเสีย ขาดแคลนบุคลากร ดังนั้นการที่จะทำให้โรงแรมสามารถรักษาบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรมีค่า ยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร พร้อมที่จะทำงานทุ่มเทอุทิศตน ร่วมเติบโตกับองค์กรต่อไปนั้น ต้องส่งเสริมการจัดการความรู้ให้บุคลากร มีความรู้ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน นอกจากนี้การจัดการความรู้อย่างเป็นแรงจูงใจให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรสู่เป้าหมาย และสะท้อนถึงคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของลูกค้า

จากเหตุผลและข้อสนับสนุนจากงานวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้ และการพัฒนาบุคลากร สามารถสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการศึกษา สร้าง และตรวจสอบแบบจำลองโครงสร้างการจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานขององค์กรของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย รวมถึงการศึกษาแนวทางเพื่อการส่งเสริมการจัดการความรู้ของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างและพัฒนาวิธีการจัดการความรู้ของโรงแรมในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานขององค์กร
2. เพื่อสร้างแบบจำลองโครงสร้างการจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานขององค์กร
3. เพื่อตรวจสอบแบบจำลองโครงสร้างการจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานขององค์กร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย

4) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมในการวิจัย ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และสืบค้นเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) โดยการใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการวิจัยสำหรับระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นเครื่องมือในการวิจัยสำหรับระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ประชากรที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นบุคลากรโรงแรมระดับ 4 ดาวในประเทศไทย ที่มีประสบการณ์ทำงาน ในธุรกิจโรงแรมของประเทศไทย ไม่น้อยกว่า 5 ปี ไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดแผนกในโรงแรม โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม กำหนดตามหลักการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural equation model: SEM) จำนวน 418 คน ใช้วิธีคำนวณโดยใช้ 20 ตัวอย่าง ต่อ 1 ตัวแปร (Kline, 1998) เมื่อคำนวณจาก 16 ตัวแปร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน และเพื่อให้มั่นใจความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากขึ้น จึงเพิ่มจำนวนตัวอย่างอีก 98 คน รวมเป็น 418 คน และ เนื่องจากรายชื่อประชากรจำนวนมากมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลจากสถานการณ์โควิด-19 ระบาด จึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการ จากนั้นได้ส่งแบบสอบถามให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ให้คำแนะนำ ปรับปรุงเนื้อหาของแบบสอบถามให้เหมาะสม แล้วส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทดลองตอบแบบสอบถามจำนวน 30 คน ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ โดยแบบสอบถามมีขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถามประกอบด้วยชุดคำถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ และการพัฒนาของบุคลากร จำนวน 36 ข้อ โดยมาจากการสังเคราะห์ปัจจัยการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) กระบวนการ 2) ทักษะปัญญา 3) วัฒนธรรมองค์กร 4) กลยุทธ์ และปัจจัยการพัฒนาของบุคลากร ได้แก่ 1) การให้ความนับถือผู้อื่น 2) ความตั้งใจ 3) ความผูกพันมุ่งมั่น 4) การคิดค้นนวัตกรรม 5) ความเป็นประโยชน์

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยผลการดำเนินงานของโรงแรม จำนวน 16 ข้อ โดยมาจากการสังเคราะห์ปัจจัย ได้แก่ 1) มุมมองด้านการเงิน 2) มุมมองด้านลูกค้า 3) มุมมองด้านกระบวนการภายใน 4) มุมมองด้านการเรียนรู้ และการพัฒนา

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ วุฒิการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด ภูมิภาคที่ตั้งของโรงแรม และจำนวนปีประสบการณ์ทำงานในสายงานโรงแรม

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลการตอบแบบสอบถาม ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เป็นโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยแบ่งเป็น 3 ชุดตัวแปร ได้แก่ การจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานขององค์กร

ส่วนการคัดเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เนื่องจากผู้วิจัยต้องการได้ตัวแทนประชากรที่มีลักษณะสอดคล้อง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา จึงใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกัน (Homogeneous) (ปัญญา อีระวิทย์เลิศ, 2016) เป็นตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทนผู้บริหารโรงแรม ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย มีความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัดเพศ และมีความเต็มใจที่จะร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 7 ท่าน ใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม แบบกลุ่มขนาดเล็ก (Mini focus group) และเป็นการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ (Online focus groups) (Nyumba, Wilson, Derrick, & Mukherjee, 2018) โดยประเด็นการสนทนา คือ แนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และร้อยละ ของข้อมูลด้านบุคคล สรุปได้ดังนี้

พบว่าจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 418 คน ($n=418$) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คือ 255 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 ส่วนที่เหลืออีก 163 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 เป็นเพศชาย จำแนกตามช่วงอายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นกลุ่ม Generation Y ช่วงอายุ 23 - 40 ปี จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 43.78 รองลงมา คือ กลุ่ม Generation X ที่มีช่วงอายุ 41 - 55 ปี จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 43.54 และ กลุ่ม Baby boomer มีอายุมากกว่า

55 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 12.68 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ มีวุฒิ การศึกษาปริญญาตรี จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 64.35 มีวุฒิการศึกษา ปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 22.01 และมีวุฒิการศึกษา ปวช./ปวท./อนุปริญญา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.18 จำแนกตามฝ่ายงานที่รับผิดชอบ พบว่าส่วนใหญ่สังกัดฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 37.80 รองลงมา คือ ฝ่ายบริการห้องพัก จำนวน 84 คน คิดเป็น ร้อยละ 20.10 และฝ่ายบริหาร จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.03 จำแนกตามที่ตั้งของโรงแรม ที่ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร/ปริมณฑล จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 32.78 รองลงมา คือ ภาคเหนือ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 16.51 และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 15.78 และ จำนวนปีประสบการณ์การ ทำงานในสายงานโรงแรม ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ จำนวนปีประสบการณ์ทำงาน โรงแรม 5 - 9 ปี จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 38.52 รองลงมาคือ จำนวนปีประสบการณ์ ทำงานโรงแรม 15 - 19 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 20.10 และ จำนวนปีประสบการณ์ ทำงานโรงแรม 10 - 14 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 18.42

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรสาเหตุของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของ องค์กร ผ่านการพัฒนาศักยภาพ ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย ได้แก่ การจัดการความรู้ (KM) การพัฒนาศักยภาพ (ED) และการดำเนินงานขององค์กร (OP) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) พบว่า ความคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการจัดการความรู้ (KM) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 ค่าความเชื่อมั่น 0.951 เมื่อพิจารณา รายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีผลดังนี้ วัฒนธรรมองค์กร (ค่าเฉลี่ย 4.65) ทักษะปัญญา (ค่าเฉลี่ย 4.51) กลยุทธ์ (ค่าเฉลี่ย 4.50) และ กระบวนการ (ค่าเฉลี่ย 4.44)

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาศักยภาพ (ED) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ค่าความเชื่อมั่น 0.971 เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีผลดังนี้ ความตั้งใจ (ค่าเฉลี่ย 4.57) ความเป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.56) การให้ความสนับสนุนผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.54) การคิดค้น นวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.46) และ ความผูกพันมุ่งมั่น (ค่าเฉลี่ย 4.38)

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการดำเนินงานขององค์กร (OP) มีค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ค่าความ

เชื่อมั่น 0.973 เมื่อพิจารณาารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีผลดังนี้ มุมมองด้านลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 4.59) มุมมองด้านการเรียนรู้ และการพัฒนา (ค่าเฉลี่ย 4.52) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (ค่าเฉลี่ย 4.47) และ มุมมองด้านการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.42)

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) คือการตรวจสอบความเพียงพอของรายการสำหรับปัจจัยและมีมติที่เป็นรากฐานของการสร้างแบบจำลองเชิงประจักษ์นี้ (Bollen, 1989) และระบุตัวแปรตาม ได้ดำเนินการเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการศึกษาเชิงประจักษ์ (Jørgensen, Boer, & Laugen, 2006) จากการวิเคราะห์ปัจจัยยืนยัน (CFA) ของแบบจำลองระบุตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร ได้แก่ การจัดการความรู้ (KM) การพัฒนาพนักงาน (ED) และการดำเนินงานขององค์กร (OP) โดยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) ของการจัดการความรู้ (KM) ระบุตัวแปรแฝง 4 รายการ จากตัวแปรที่สังเกตได้ 16 รายการ ประกอบด้วยกระบวนการ ทูทางปัญญา วัฒนธรรมองค์กร และกลยุทธ์ ผลการวิเคราะห์ พบว่าแบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันเหมาะสมกับข้อมูลเป็นอย่างดี ขณะที่การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) ของการพัฒนาบุคลากร (ED) ระบุตัวแปรแฝงทั้งหมด 5 รายการ จากตัวแปรที่สังเกตได้ 20 รายการ ประกอบด้วย การให้ความนับถือผู้อื่น ความตั้งใจ ความผูกพันมุ่งมั่น การคิดค้นนวัตกรรม และความเป็นประโยชน์ การวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันเหมาะสมกับข้อมูลเป็นอย่างดี และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) ของการดำเนินงานขององค์กร (OP) ระบุตัวแปรแฝงทั้งหมด 4 รายการ จากตัวแปรที่สังเกตได้ 16 รายการ ซึ่งประกอบด้วย มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้ การวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันเหมาะสมกับข้อมูลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) โดยภาพรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย ระบุตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร ซึ่งประกอบด้วย การจัดการความรู้ (KM) การพัฒนาพนักงาน (ED) และประสิทธิภาพขององค์กร (OP) รวม 13 ตัวแปรที่สังเกตได้ การวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันเหมาะสมกับข้อมูลเป็นอย่างดี

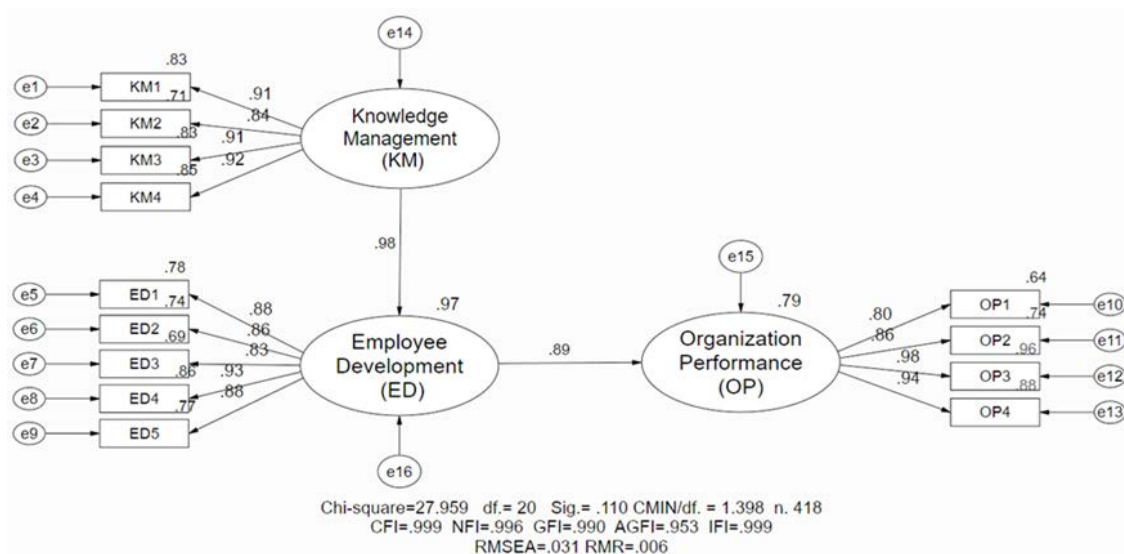
ตารางที่ 1 สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) ของแบบจำลองโดยภาพรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย

ตัวแปร	Standardized factor loading	Error variances	t-value	R ²	AVE	CR
การจัดการความรู้					0.768	0.930
กระบวนการ	0.89	-	-	80.0%		
ทุนทางปัญญา	0.80	0.03	25.113**	63.0%		
วัฒนธรรมองค์กร	0.87	0.03	22.243**	75.0%		
กลยุทธ์	0.94	0.03	31.443**	89.0%		
การพัฒนาบุคลากร					0.789	0.949
การให้ความนับถือผู้อื่น	0.90	-	-	81.0%		
ความตั้งใจ	0.86	0.03	32.845**	74.0%		
ความผูกพันมุ่งมั่น	0.81	0.04	22.490**	66.0%		
การคิดค้นนวัตกรรม	0.95	0.05	29.991**	90.0%		
ความเป็นประโยชน์	0.92	0.04	29.769**	84.0%		
การดำเนินงานขององค์กร					0.772	0.931
มุมมองด้านการเงิน	0.80	-	-	63.0%		
มุมมองด้านลูกค้า	0.82	0.04	20.944**	67.0%		
มุมมองด้านกระบวนการ	0.99	0.06	21.829**	98.0%		
มุมมองด้านการเรียนรู้ และการพัฒนา	0.90	0.05	20.965**	80.0%		

จากตารางพบว่าการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) โดยภาพรวมของสาเหตุของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย แบบจำลองตัวแปรผลลัพธ์ทั้งหมดเป็นค่าที่ยอมรับได้ โดยตัวแปรของการจัดการความรู้มีองค์ประกอบสำคัญคือ กลยุทธ์ (Factor loading= 0.94) ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ของการพัฒนาบุคลากร คือ นวัตกรรม (Factor loading= 0.95)

ตัวแปรสมรรถภาพองค์กร มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Factor loading= 0.99) นอกจากนี้ในแต่ละชุดรายการแสดงถึง โครงสร้างพื้นฐานเดียวและให้หลักฐานสำหรับความถูกต้องที่เลือกปฏิบัติหรือตกลงพอดียืนยัน โดยรวมแล้ว ข้อมูลบ่งชี้ว่าเหมาะสมอย่างยิ่งกับโมเดลการทดสอบ

ภาพที่ 1. การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย

การสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) หรือการวิเคราะห์เส้นทางเป็นวิธีการหลายตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลระหว่างตัวแปรที่มีปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นเพื่อศึกษาการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างของสาเหตุของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างต่างๆ ดังแสดงในภาพที่ 1

ตารางที่ 2 สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) ของแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย

	Hypothesis	Result	Path	Coefficients	R ²
H1	การจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการพัฒนาบุคลากร	สนับสนุน	โดยตรง	0.98	97.0%
H2	การพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร	สนับสนุน	โดยตรง	0.89	79.0%
H3	การจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร โดยผ่านการพัฒนาบุคลากร	สนับสนุน	โดยอ้อม	0.72	79.0%

จากตารางพบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร และ การจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร โดยผ่านการพัฒนาบุคลากร

2. ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยพิจารณาคัดเลือกตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทนบุคลากรของโรงแรม ที่มีหน้าที่รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทยเป็นผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 7 ท่าน เพื่อทำความเข้าใจความสำคัญของคุณค่าประสบการณ์จากมุมมองของผู้เข้าร่วม (Dworkin, 2012) จะต้องนำคำถามเข้าสู่การสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ การบันทึก การจดบันทึก การสังเกต และการบันทึก (Guion, Diehl, & McDonald, 2011) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะพิจารณาหลายแง่มุมของการสนทนากลุ่มและคำตอบของผู้เข้าร่วม

รวมถึงคำพูดที่ผู้เข้าร่วมใช้ (Krueger & Casey, 2002) โดยผลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าโรงแรมระดับ 4 ดาว และระดับ 5 ดาว มีมาตรฐานปฏิบัติงาน (Standard operation procedure: SOP) และสื่อสาร SOP นั้นให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับทั้งความรู้และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ โดยอาจารย์รวบรวมจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบ shared drive โดยกำหนดสิทธิการอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลตามระดับความรับผิดชอบและหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สำหรับโรงแรมระดับ 5 ดาวที่มีพร้อมกว่าทั้งงบประมาณ เอกสาร เทคโนโลยี และพนักงาน ทางฝ่ายทรัพยากรบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด มีการสร้างระบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร และกระตุ้นให้พนักงานมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้ ร่วมมือกันในการจัดเตรียมสื่อการนำเสนอวิธีการฝึกสอน และสร้างการพัฒนาระบบ จากนั้นจึงนำเทคโนโลยีมารวบรวม จัดเก็บ และประเมินผลลัพธ์ รวมถึงมีระบบการประเมิน KPI ที่สร้างแรงจูงใจให้พนักงานเรียนรู้วิชาที่ต้องการตามระดับความรับผิดชอบและงาน

สำหรับอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย ที่มีการจัดการความรู้ในองค์กร ควรมีความพร้อมใน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ความพร้อมด้านนโยบาย – เป้าหมายขององค์กร (Policy readiness - organizational goals) โรงแรมมีนโยบายและเป้าหมายที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการความรู้ให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมบริการที่ดี 2) ความพร้อมของบุคลากร (Staff readiness) โรงแรมมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเข้าใจในงานของตนซึ่งสามารถสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงแรมได้ รวมทั้งพัฒนาทัศนคติเชิงบวกให้กับบุคลากรให้เห็นประโยชน์และเต็มใจที่จะพัฒนาตนเองผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 3) ความพร้อมด้านสารสนเทศ และกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร (Information readiness and the promoting process of learning in the organization) โรงแรมมีการรวบรวมและพัฒนาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน (SOP) ให้สามารถถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับงาน และสามารถถ่ายทอดไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้องในองค์กรได้ ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ ขององค์กร ที่สามารถถ่ายทอดไปถึงบุคลากรหน่วยงานต่างๆ เพื่อเรียนรู้ ประโยชน์ในการส่งเสริมการบริการที่ประทับใจให้กับลูกค้า

นอกจากนี้ปัจจัย 5 ประการที่ส่งเสริมการจัดการความรู้ สำหรับอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทยในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) มีนโยบายและเป้าหมายชัดเจน คือ สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการความรู้ให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิชาชีพ รวมถึงความรู้

เกี่ยวกับบริการอื่นๆ ของโรงแรม เพื่อบริการลูกค้าอย่างมืออาชีพ และได้รับความพึงพอใจกับบริการจากลูกค้า 2) มีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจในวิชาชีพ สามารถสื่อสารและพัฒนาความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อถ่ายทอดให้กับคนอื่น ๆ เกิดทัศนคติเชิงบวก มีความปรารถนาที่จะสร้างประโยชน์ให้กับโรงแรม และเต็มใจที่จะเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองและองค์กร ซึ่งเป็นส่วนช่วยในการขยายความรู้ เพื่อสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องให้กับองค์กรในอนาคต 3) มีระบบการจัดเตรียมและควบคุมเอกสารที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงระยะเวลาในการทบทวนและปรับปรุงเอกสารที่เหมาะสม 4) มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับองค์กร เช่น การพัฒนา Shared Drive และการนำคลิป VDO มาสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นต้น 5) ส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงาน โดยเชื่อมโยงผลการฝึกอบรมและการเรียนรู้ด้วยตนเองเข้ากับการประเมิน KPI เพื่อการพัฒนาทั้งรายบุคคลและแบบทีมอย่างเหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายข้อค้นพบจาก “การวิเคราะห์สมการโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการพัฒนาบุคลากร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย” ผู้วิจัยเสนอการตีความและการประเมินข้อค้นพบเพื่ออธิบายและยืนยันความสอดคล้องระหว่างข้อค้นพบกับสมมติฐาน คำอธิบายส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าข้อค้นพบสนับสนุนทฤษฎีอย่างไร รายละเอียดการอภิปรายได้รับการชี้แจงด้านล่าง

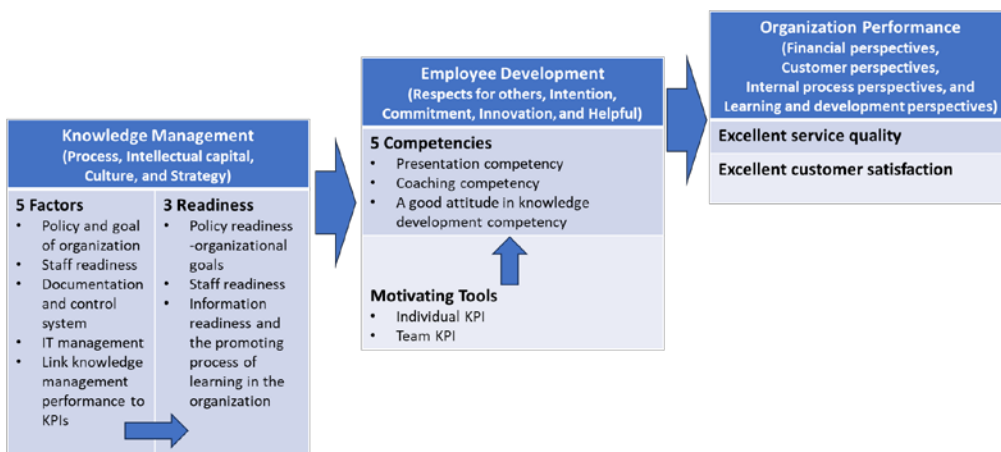
จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยพบว่า การจัดการความรู้มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Takeuchi & Nonaka (2000) และผลการศึกษาของ Al-Hakim & Hassan (2014) โดยจากการศึกษาพบว่าในการจัดการความรู้ขององค์กร มี 5 องค์ประกอบ และมีความพร้อมขององค์กร 3 ด้าน ภายใต้การดำเนินการด้วยกลยุทธ์ที่ดี มีเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจนที่จะส่งเสริมการจัดการความรู้ขึ้นในองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรโดยตรง ทำให้บุคลากรพัฒนา 3 สมรรถนะในการทำงาน โดยนำ KPI มาเป็นเครื่องมือช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีแรงจูงใจพัฒนาตนเองและทีม รวมถึงการที่องค์กรมีบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาที่ดี จะส่งผลให้องค์กรมีนวัตกรรมที่จะบริการให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และมีการปรับปรุงกระบวนการภายในต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรอย่างต่อเนื่อง มีความยั่งยืน

ในระยะยาว นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า การจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับการดำเนินงานขององค์กร โดยผ่านการพัฒนาบุคลากร

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการศึกษาจากการผสมผสานการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย ควรมีปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ ปัจจัยของนโยบายและเป้าหมาย ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านการจัดทำและควบคุมเอกสาร ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และปัจจัยด้าน KPI ที่เหมาะสม รวมทั้งองค์กรต้องมีความพร้อมใน 3 ด้าน คือ 1) ความพร้อมด้านนโยบาย เป้าหมายขององค์กร 2) ความพร้อมของบุคลากร และ 3) ความพร้อมด้านสารสนเทศและกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร การจัดการความรู้ที่ดีส่งผลให้บุคลากรได้พัฒนาสมรรถนะใน 3 ด้าน คือ 1) สมรรถนะการนำเสนอถ่ายทอดความรู้ (Presentation Competency) 2) สมรรถนะการเป็นโค้ช (Coaching Competency) และ 3) สมรรถนะการพัฒนาจากการมีทัศนคติที่ดี (a good attitude in development competency) ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมด้านการบริการของโรงแรมอย่างต่อเนื่องในอนาคต นอกจากนี้ มุมมองด้านกระบวนการภายในที่เข้มแข็ง จะสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร ทำให้ได้ผลลัพธ์ คือ คุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ และ ความพึงพอใจของลูกค้าที่เป็นเลิศ สามารถบรรลุได้ ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นแบบจำลองแนวคิดการจัดการความรู้ ในอุตสาหกรรมของโรงแรมในประเทศไทย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2. แบบจำลองแนวคิดการจัดการความรู้ ในอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ การพัฒนาพนักงาน การดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้ การพัฒนาพนักงาน การดำเนินงานขององค์กร เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ข้อเสนอแนะโดยย่อมีคำอธิบายดังนี้: การจัดการความรู้ โรงแรมควรเน้นกลยุทธ์ที่ชัดเจนเป็นอันดับแรก แนะนำว่าองค์กรควรจัดให้มีนโยบายและเป้าหมายสนับสนุนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากร ไว้เป็นกลยุทธ์ในการสนับสนุนและกระตุ้นให้บุคลากรได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้และพัฒนาทักษะ ทำให้ลูกค้าได้รับการบริการที่ดีและพึงพอใจกับบริการจากบุคลากรของโรงแรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

นอกจากการที่องค์กรมีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการความรู้ในองค์กรประสบความสำเร็จ ก็คือความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในองค์กร ทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการประสานงานและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ให้กับแต่ละฝ่ายแผนก เช่น ฝ่ายทรัพยากรบุคคล รวมไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งจะมาร่วมกันสร้างระบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร และกระตุ้นให้บุคลากรมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้ พวกเขาร่วมมือกันในการจัดเตรียมสื่อการนำเสนอ วิธีการฝึกสอน และสร้างการพัฒนาระบบ จากนั้นจึงนำเทคโนโลยีมารวบรวม จัดเก็บ และประเมินผลลัพธ์ รวมถึงการพัฒนาระบบการประเมิน KPI ที่สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ และสามารถสนับสนุนการพัฒนาที่รับผิดชอบ และพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้

ในการพัฒนาบุคลากร โรงแรมควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้มีนวัตกรรม เพื่อให้พนักงานได้พัฒนาสมรรถนะใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะการนำเสนอถ่ายทอดความรู้ (Presentation Competency) 2) สมรรถนะการเป็นโค้ช (Coaching Competency) และ 3) สมรรถนะการพัฒนาจากการมีทัศนคติที่ดี (a good attitude in development competency) องค์กรควรพยายามรักษาศักยภาพบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเข้าใจในงานของตนซึ่งสามารถสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงแรมและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการพัฒนาทัศนคติเชิงบวกในหมู่บุคลากร เพื่อสำรวจประโยชน์และเต็มใจที่จะพัฒนา

ตนเองผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง KPI ส่วนบุคคลและแบบทีมจะกระตุ้นให้พวกเขาพัฒนาความสามารถของตนเอง

สำหรับการดำเนินงานขององค์กร แนะนำให้เน้นที่มุมมองของกระบวนการภายในเป็นอันดับแรก รวมถึงการทำให้องค์กรมีความพร้อมใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความพร้อมด้านนโยบาย เป้าหมายขององค์กร 2) ความพร้อมของพนักงาน 3) ความพร้อมด้านข้อมูล และกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร ความพร้อมทั้ง 3 ประการแสดงถึงกระบวนการภายในที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานขององค์กร ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินการขององค์กรที่มีประสิทธิภาพ และได้รับผลลัพธ์ที่องค์กรคาดหวัง

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรนำไปประยุกต์ในการศึกษากับ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เช่น ธุรกิจการบริหารศูนย์ประชุม เป็นต้น

3.2 ควรนำไปประยุกต์เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้กับโรงแรมระดับ 4 ดาว ที่เป็นโรงแรมเครือข่าย หรือโรงแรมเชน (Chain Hotel)

3.3 ควรนำไปประยุกต์เพื่อศึกษาเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอื่นๆ เช่น การฝึกอบรมพนักงาน ความผูกพันของพนักงาน โปรแกรมการรักษาพนักงาน ซึ่งส่งผลต่อสมรรถภาพองค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

ปัญญา ชีระวิทยเลิศ. (2016). เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่มีประสิทธิภาพ.

วารสารสถาบันวิจัยยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 7(2), 284-289.

Al-Hakim, L. A. Y., & Hassan, S. (2014). Who are the crew members on implementation of knowledge management strategies to enhance innovation and improve organizational performance. *Journal of Resources Development and Management*, 3, 54-63.

Barkema, H. G., Baum, J. A., & Mannix, E. A. (2002). Management challenges in a new time. *Academy of Management Journal*, 45(5), 916-930.

- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. Oxford: 1989 John Wiley & Sons, Inc.
- Dirks, K. T., & Ferrin, D. L. (2002). Trust in leadership: Meta-analytic findings and implications for research and practice. *Journal of Applied Psychology*, 87(4), 611.
- Drucker, P. F. (1988). The Coming of the New Organization. *Harvard Business Review*, 66, 45-53.
- Dworkin, S. L. (2012). Sample Size Policy for Qualitative Studies Using In-Depth Interviews. *Archives of Sexual Behavior*, 41(6), 1319-1320.
doi:10.1007/s10508-012-0016-6
- Guion, L., Diehl, D., & McDonald, D. (2011). Triangulation: Establishing the Validity of Qualitative Studies. *EDIS*, 2011(8), 1-3. doi:10. 32473/edis-fy394-2011
- Holjevac, I. A. (2003). A vision of tourism and the hotel industry in the 21st century. *International Journal of Hospitality Management*, 22(2), 129-134.
- Jørgensen, F., Boer, H., & Laugen, B. T. (2006). CI Implementation: An Empirical Test of the CI Maturity Model. *Creativity and Innovation Management*, 15(4), 328-337. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8691.2006.00404.x>
- Kim, T. T., Yoo, J. J. E., & Lee, G. (2011). The HOINCAP scale: measuring intellectual capital in the hotel industry. *The Service Industries Journal*, 31(13), 2243-2272.
- Kline, R. B. (1998). *Structural equation modeling*. New York, NY: Guilford.
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2002). *Designing and conducting focus group interviews*. Retrieved from <https://www.eiu.edu/ihec/Krueger-FocusGroupInterviews.pdf>
- Nyumba, T. O., Wilson, K., Derrick, C. J., & Mukherjee, N. (2018). The use of focus group discussion methodology: Insights from two decades of application in conservation. *Methods in Ecology and evolution*, 9(1), 20-32.

- Steers, R. M., & Porter, L. W. (1974). The role of task-goal attributes in employee performance. *Psychological Bulletin*, 81(7), 434.
- Suveatwatanakul, C. (2022). Service quality development to strengthen visa service company's brand loyalty in Thailand. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 28(4), 194-206.
- Suveatwatanakul, C. (2023). A study of employee experience factors among cabin crew of a full-service airlines in Thailand. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 29(3), 161-177.
- Takeuchi, H., & Nonaka, I. (2000). Classic work: Theory of organizational knowledge creation. In D. Morey, Maybury, M. T., & Thuraisingham, B. (Eds.), *Knowledge management: classic and contemporary works* (pp. 139-182). Massachusetts, MA: The MIT Press.
- Young-Thelin, L., & Boluk, K. (2012). A case study of human resource practices in small hotels in Sweden. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 11(4), 327-353.

การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม *

Analysis of Community Potential to Promote
Community-Based Tourism in Maha Sarakham Province

นริศรา คำสิงห์, อนรรฆมณี โภคสวัสดิ์, และ กุลธิดา ยามี่
Narisara Khamsing, Anakkhamanee Pokesawad, and Kulthida Yamee
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Faculty of Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University
Corresponding Author, E-mail: narisara.rmu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาจากแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการเรียนรู้ เพื่อทราบถึงข้อมูลศักยภาพในแต่ละด้านของชุมชน และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย ได้แก่ บ้านหนองหิน บ้านดงน้อย และบ้านหัวขัว ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของจังหวัดมหาสารคาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ชุมชนละ 10 คน รวม 30 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

* ได้รับความเห็นชอบ: 11 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 5 กันยายน 2567; ตีพิมพ์: 12 กันยายน 2567

ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม บ้านหนองหิน มีทรัพยากรได้แก่ หนองหิน หนองคู ดอนปู่ตา สถูปหลวงปู่เพียร บ้านดงน้อย ได้แก่ ดอนปู่ตา กู่สันตรัตน์ พระธาตุนาดูน บ้านหัวขัว ได้แก่ สะพานไม้แกดำ อ่างเก็บน้ำหนองแกดำ วัดดาวดึงษ์ และทั้ง 3 ชุมชนยังคงยึดถือประเพณีตามฮีต 12 คอง 14 2) ด้านองค์กรชุมชน พบว่า ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน มีการรวมกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีรายได้จากการรวมกลุ่มเพื่อขายสินค้าและบริการ มีปราชญ์ในชุมชน ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ด้านการจัดการ แต่ละชุมชนมีการวางกฎระเบียบทั้งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสำหรับสมาชิกในชุมชน และแนวทางปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการจัดทำโครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ที่มีการแบ่งงาน ภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการร่วมกันส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนอีกด้วย และ 4) ด้านการเรียนรู้ พบว่าทั้ง 3 ชุมชน มีกิจกรรมเรียนรู้ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนตนเอง การจัดกิจกรรมผ่านการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะแก่กลุ่มอาชีพ วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น รวมถึงการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน ; การท่องเที่ยวโดยชุมชน ; องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to analyze the tourism potential of community tourism in Maha Sarakham Province by studying the four components of community-based tourism: 1) natural resources and culture 2) community organization 3) management 4) learning. The goal is to gather information on the potential of each aspect of the community and to utilize this information to promote and develop community-based tourism management. The research is conducted using qualitative methods, focusing on the areas of Ban Nong Hin, Ban Dong Noi, and Ban Hua Khua, which are OTOP innovative tourism communities in Maha Sarakham Province. The data collection tools include semi-structured interviews, with key

informants being community leaders or individuals involved in tourism management within the community, with 10 people from each community, totaling 30 individuals, selected through purposive sampling. The data is analyzed using descriptive analysis methods.

The study found that 1) in terms of natural resources and culture, Ban Nong Hin has resources such as Nong Hin, Nong Ku, Don Pu Ta, and the Stupa of Luang Pu Phearn. Ban Dong Noi includes Don Pu Ta, Ku Santrath, and Phra That Na Dun. Ban Hua Khua features the Kae Dam wooden bridge, Nong Kae Dam reservoir, and Wat Dao Duang. All three communities still adhere to the traditions of the heet 12 and kong 14. 2) Regarding community organizations, all three communities have diverse occupational groups, generating income from collective sales of goods and services. There are local scholars in the communities, which positively impacts community-based tourism development. 3) In terms of management, each community has established regulations as customary practices for community members and guidelines for tourists. Additionally, there is a structure for a tourism management committee within the community, which divides tasks, responsibilities, and management duties collaboratively, resulting in effective tourism management within the community. 4) In terms of learning, all three communities have learning activities that reflect their way of life. The organization of activities through learning promotes skills for occupational groups, local food culture, and showcases community traditions and customs, all of which foster learning for visiting tourists.

Keywords: community potential; community-based tourism; components of tourism.

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ และยังเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงธุรกิจทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน อาทิ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการคมนาคมขนส่ง ธุรกิจโรงแรมที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก การสร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) อันมีเป้าหมายเพื่อนำประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เสริมสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนควบคู่กับการพัฒนา ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของรายได้และการอนุรักษ์ โดยการนำจุดเด่นด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมาจัดแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งยังมีการผลักดันการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกันทั้งส่วนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเป็นกลไกนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมและเป็นรูปธรรม

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกันและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน (Honggang, Sofield, & Jigang, 2009) อีกทั้งยังช่วยในการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่าง เน้นการสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนในท้องถิ่นของตน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่น (Strydom, Mangope, & Henama, 2018) เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม (Zapata, Hall, Lindo, & Vanderschaeghe, 2011) เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการที่ชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ มาเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยว

ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ชุมชนจะต้องมีการวิเคราะห์และศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนต้องทราบถึงจุดเด่น จุดแข็ง

และสิ่งที่ตนเองมีเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ทั้งหมด 4 ด้าน (พจนา สวนศรี, 2546) ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม คือชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) องค์กรชุมชน คือชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3) การจัดการ คือชุมชนมีกฎหรือกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 4) การเรียนรู้ คือชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า หากชุมชนใดที่ต้องการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตนเองนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ตามองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้ทราบถึงทรัพยากร จุดเด่นและข้อดีในชุมชนของตนเอง และสามารถนำเสนอผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน และสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนตนเอง

ทั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่าแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาของชุมชน ซึ่งจะส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และความช่วยเหลือจากหน่วยงานสนับสนุน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ปรับปรุงพัฒนาสินค้าและบริการ ส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์ การปรับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมุ่งสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงขึ้น รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้อง (ปิยะนุช บุญเย็น, 2559; สุกัญญา ดวงอุปมา, 2557; กชธมน วงศ์คำ และ เวรกา มณีเนตร, 2563) โดยเฉพาะหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของ

โควิด-19 กระบวนการที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวคือ การปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมกับการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ธุรกิจขนส่ง แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ รวมถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยเช่นกัน ดังนั้นการศึกษาศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยว จึงถือเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยว ให้มีศักยภาพเกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงศักยภาพในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในทุกมิติทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนสู่การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน (พจนา สวนศรี, 2546) ประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการเรียนรู้ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ 1) บ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม 2) บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม และ 3) บ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งทั้ง 3 ชุมชนนี้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดมหาสารคาม

วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน จาก 3 ชุมชน ชุมชนละ 10 คน รวม 30 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ต้องเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ไม่น้อยกว่า 2 ปี เนื่องจากมีบทบาทและประสบการณ์ในการ

จัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวทางคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการบันทึกบทสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับเก็บข้อมูลองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 3 ชุมชน แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ผลการศึกษานำเสนอดังนี้

ตารางที่ 1 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม

องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	บ้านหนองหิน มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนที่สามารถใช้ในการจัดการท่องเที่ยวได้ ดังนี้ - หนองหิน เป็นหนองน้ำในหมู่บ้านที่ใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค พื้นที่โดยรอบมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีทัศนียภาพที่สวยงามและสามารถชมพระอาทิตย์ตกดินได้ที่หนองหินนี้ - หนองคู เป็นหนองน้ำอีกแห่งหนึ่งที่สำคัญของหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ใช้จัดกิจกรรมประเพณีประจำปีคือประเพณีลอยกระทง - อาฮักบ้าน ซึ่งเป็นสถานที่ทำบุญชะบ้าน เป็นประเพณีเพื่อให้คนในชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขและขจัดภัยอันตรายออกจากหมู่บ้าน

องค์ประกอบการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
	• ดอนปู่ตา ศาลหลักประจำหมู่บ้าน เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะมีพิธีบวงสรวงเลี้ยงดอนปู่ตาในวันพุธแรกของเดือนหก • ตาปะขาว (หลวงปู่พิมพ์) ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่าน่าจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้านในการทำพิธีขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล • สลุปหลวงปู่เพียร อดีตเจ้าคณะตำบลตำบลโคกก่อ ซึ่งท่านมรณภาพไปแล้ว ด้วยความที่ชาวบ้านยังศรัทธาท่านที่เป็นพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจึงได้ตั้งสลุปขึ้นมา • นอกจากนี้ด้านประเพณีวัฒนธรรมนั้น ชาวบ้านในหมู่บ้านหนองหินมีการยึดถือและประเพณีปฏิบัติในประเพณีแต่ดั้งเดิมในวัฒนธรรมของชาวอีสาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ฮีต 12 คอง 14
ด้านองค์กรชุมชน	ชาวบ้านหนองหิน มีการรวมกลุ่มอาชีพที่หลากหลายตามวิถีชีวิตของชุมชน ได้แก่ • กลุ่มข้าวอินทรีย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ให้กับสมาชิก อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและปลอดภัยจากสารพิษ • กลุ่มโฮมสเตย์ บ้านหนองหินโฮมสเตย์ วิถีเกษตรอินทรีย์ ที่มีการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในชุมชน ใช้เสน่ห์จากวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน สร้างรายได้ในชุมชน • กลุ่มพริกอินทรีย์ บ้านหนองหินมีการปลูกพริกเป็นแหล่งปลูกพริกของจังหวัดมหาสารคาม มีการเก็บพริกส่งให้กับโรงพยาบาลอำเภอมหาสารคาม • กลุ่มทอผ้า เป็นการรวมกลุ่มอาชีพของสตรีในชุมชน ทำการตัดเย็บและแปรรูปผ้าฝ้ายเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกชนิดต่าง ๆ

องค์ประกอบ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
	• กลุ่มเลี้ยงหม่อน เป็นการปลูกเพื่อใช้ในการรับประทานลูกหม่อน อีกทั้งยังมีการใช้ในการเลี้ยงไหม และนำเอาผลหม่อนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อทำอาหารและเป็นของฝากด้วย
ด้านการจัดการ	องค์ประกอบด้านการจัดการภายในชุมชนบ้านหนองหิน พบว่า ชุมชนมีกฎระเบียบที่สำคัญคือ ภายในชุมชนและนักท่องเที่ยวจะต้องดใช้เสียงหลัง 22.00 น. กรณีที่มีการจัดงานหรือการใช้เสียงจะมีการขออนุญาตปกครองท้องถิ่นก่อน นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการแบ่งฝ่ายงานและจัดทำโครงสร้างในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ • ฝ่ายปกครองท้องถิ่น • ฝ่ายรักษาความปลอดภัย • คณะกรรมการโฮมสเตย์ • คณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งแต่ละฝ่ายจะประสานงานร่วมมือกันในการวางแผนรองรับเมื่อนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มศึกษาดูงานเข้ามาในชุมชน และเตรียมพร้อมเมื่อมีกิจกรรมหรือเทศกาลงานประเพณีต่างๆในชุมชน
ด้านการเรียนรู้	ชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้หลากหลายตาม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ • กิจกรรมการปลูกป่า เพื่อปลูกสำนึกจิต โดยการปลูกป่าทดแทนบริเวณดอนปู่ตา เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้แก่ชุมชน อีกทั้งเป็นการปลูกจิตสำนึกและการอนุรักษ์ให้แก่คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว • การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมประเพณีในแต่ละเดือนของชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ทั้งยังเป็นการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

องค์ประกอบการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
	มีการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การแสดงพื้นบ้าน ที่สะท้อนวัฒนธรรมอีสาน และกลุ่มอาชีพต่างๆ ภายในชุมชน เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปผ้า การเข้าพักในโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

ตารางที่ 2 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

องค์ประกอบการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	ชุมชนบ้านดงน้อย มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ดังนี้ - ดอนปู่ตา ซึ่งดอนปู่ตานี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านที่ชาวบ้านเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับคนในชุมชน มีการเลี้ยงปู่ตา จัดขึ้นเพื่อขอบคุณและบูชาผีปู่ตาที่ดูแลคุ้มครองหมู่บ้านให้อยู่เป็นสุข ประเพณีและพิธีกรรมเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและการยึดมั่นในขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชาวบ้านดงน้อยได้อย่างชัดเจน - กุ้งสันตรัตน์ เป็นศิลปะขอมสมัยบายน เรียกว่าอโรคยศาล เป็นแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่สำคัญและนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้จากสถานที่แห่งนี้ - พระธาตุนาดูน เป็นอีกหนึ่งสถานที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคามและยังอยู่ใกล้กับชุมชนบ้านดงน้อย บริเวณแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองของนครจำปาศรี มีการขุดพบโบราณวัตถุต่างๆ - พิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นพิธีที่สำคัญของชาวอีสาน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขวัญและจิตใจ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจที่ดีขึ้น การดำเนินชีวิตของชาวอีสาน

องค์ประกอบการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
	แทบทุกอย่างจึงมีการขายศรีสุขัญควบคู่กันไปเสมอเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจ ช่วยให้มีความสุขที่เข้มแข็ง ช่วยทำให้เกิดมงคล ทำให้ดำรงอยู่ด้วยความสุขราบรื่น มีโชคลาภมากขึ้นและทำให้พ้นจากเคราะห์ร้าย
ด้านองค์กรชุมชน	มีการรวมกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย อีกทั้งมีการส่งเสริมในการจัดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ • กลุ่มแปรรูปผ้า เป็นการรวมกลุ่มอาชีพของสมาชิกที่มีทักษะในการตัดเย็บ ซึ่งได้มีการนำผ้ามาทอให้เป็นเสื้อเพื่อนำมาจำหน่าย • กลุ่มสมุนไพร โดยได้มีการนำยางนาที่มีจำนวนมากในชุมชนไปวิจัยและทำให้เกิดเป็นสมุนไพรขึ้น ชาวบ้านจึงรวมตัวเป็นอีกหนึ่งกลุ่มอาชีพในชุมชน • กลุ่มจักสาน เกิดจากการนำเส้นพลาสติกมาสานเป็นกระเป๋ารูปแบบต่างๆ เพื่อนำมาขายเป็นของฝากให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีการทำเพื่อส่งออกต่างประเทศด้วย • กลุ่มขนมไทย ทางชุมชนได้มีการรวมกลุ่มทำขนมนางเล็ด มีคำสั่งซื้อล่วงหน้าทั้งภายในจังหวัดและจากจังหวัดอื่นๆ • กลุ่มโฮมสเตย์ บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีของคนในชุมชน นอกจากจะได้สัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในชุมชนแล้วยังจะได้ชิมอาหารพื้นถิ่นตามฤดูกาล • กลุ่มแกะสลักไม้ เป็นการแกะสลักไม้ให้เป็นรูปทรงต่างๆ ถือเป็นงานฝีมือที่มีความปราณีตและอาศัยความชำนาญของปราชญ์ในชุมชน
ด้านการจัดการ	ชุมชนมีการออกกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนปฏิบัติตามและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งมีทั้งกฎระเบียบสำหรับคนภายในชุมชนเอง คือมีการจัดประชุมหัวหน้าครัวเรือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และผู้ที่ไม่เข้าประชุมต้องเสียค่าปรับ ห้ามดื่มสุราในที่สาธารณะ ห้ามเล่นการพนัน ห้ามปล่อยสัตว์เลื้อยคลานทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น ส่วนกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ไม่

องค์ประกอบการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
	อนุญาตให้สูบบุหรี่ ไม่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาภายในที่พัก ห้ามสังสรรค์ และดใช้เสียงดังหลังเวลา 22.00 น. เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้ง กรรมการในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อดูแลความเรียบร้อยในด้าน ต่างๆ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการฝ่ายต่างๆ ที่เป็น ตัวแทนจากหัวหน้าคุ้มและกลุ่มอาชีพต่างๆในชุมชน
ด้านการเรียนรู้	ภายในชุมชน มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลองลงมือทำ ซึ่งจะก่อให้เกิด การเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมของคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ • กิจกรรมสานการกระเป๋จากเส้นพลาสติก • กิจกรรมทำขนมนางเล็ด • กิจกรรมแกะสลักไม้ และทำของที่ระลึกจากไม้ • กิจกรรมการแสดงพื้นบ้านของเยาวชนในชุมชน รวมถึงการแสดงหมอลำ หุ่นกระต๊อข้าว • กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ • กิจกรรมไหว้ดอนปู่ตา • กิจกรรมนั่งรถไถชมวิถีชุมชน • กิจกรรมปลูกป่า ณ ดอนปู่ตา และบวชต้นไม้ • กิจกรรมทำสบู่ยมนา

ตารางที่ 3 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม

องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	ชุมชนบ้านหัวขัว มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ • สะพานไม้แกดำ เป็นสะพานไม้เก่า อายุราวกว่า 100 ปี ที่ชาวบ้านใช้เป็นเส้นทางข้ามอ่างเก็บน้ำหนองแกดำ โดยเชื่อมระหว่างบ้านหัวขัวกับหมู่บ้านแกดำ • อ่างเก็บน้ำหนองแกดำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติของอำเภอกำแพง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ นอกจากนี้ยังมีการใช้หนองแกดำในการจัดกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ของชุมชนและของจังหวัด เช่น ประเพณีลอยกระทง การจัดประกวดเวทีต่างๆ • วัดดาวดึงษ์ อยู่ติดกับสะพานไม้แกดำ จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดมหาสารคาม มีวิหารโบราณ หอระฆังไม้ และพระไม้แกะสลักประดิษฐานอยู่ภายในวัด • วัดหนองหูลิง อุโบสถรูปทรงเรืออนันตนาคราช เป็นอุโบสถที่มีความสวยงามและมีรูปทรงแตกต่างจากอุโบสถวัดอื่นๆ ภายในอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา
ด้านองค์กรชุมชน	ชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย อีกทั้งมีบทบาทในการจัดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ • กลุ่มทอเสื่อกก ซึ่งเป็นการทอเสื่อหลายรูปแบบตั้งแต่เสื่อธรรมดาที่ไม่มีลวดลายไปจนถึงเสื่อแบบมีลวดลาย แบบม้วน แบบพับ เป็นสินค้าและของที่ระลึกจากชุมชน • กลุ่มแปรรูปผ้าขาวม้า กลุ่มแปรรูปผ้าขาวม้าเป็นกลุ่มที่นำผ้าขาวม้ามาแปรรูปเป็นสินค้า ของฝาก ของที่ระลึกที่หลากหลาย เช่น แปรรูปเป็นกระเป๋าผ้า พวงกุญแจ หมวก กระเป๋าสะพาย ผ้าพันคอ เป็นต้น

องค์ประกอบ การท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
	• กลุ่มชนมไทย ชนพื้นถิ่นของชุมชนบ้านห้วยซั่ว คือชนมข้าวเหนียวปิ้งรูปเรืออีโปง แตกต่างจากข้าวเหนียวปิ้งจากที่อื่น เพราะมีการสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนที่ชาวบ้านนิยมใช้เรืออีโปงในการทำประมงและประกอบอาชีพ • กลุ่มผักปลอดสาร มีการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อขายตามตลาดสดต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการส่งขายตามโรงพยาบาล หน่วยงานราชการ และห้างสรรพสินค้า • กลุ่มเครื่องจักรสาน บ้านห้วยซั่วมีการรวมกลุ่มเพื่องานจักรสาน สินค้าหลักที่มีการจัดทำขึ้นและได้รับความนิยม คือกระติบข้าวโบราณ ซึ่งลักษณะพิเศษของกระติบข้าวโบราณจะมีลักษณะต้นที่ใช้ตั้งเป็นขาสูง ฝากะติบข้าวเป็นทรงกรวยคว่ำ ปลายยอดด้านบนแหลม • กลุ่มโฮมสเตย์ จัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักในชุมชน เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงและกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย
ด้านการจัดการ	สำหรับองค์ประกอบด้านการจัดการภายในชุมชนบ้านห้วยซั่ว นั้น ได้มีแนวปฏิบัติที่ใช้ร่วมกันในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว คือ มีการประชุมวางแผนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีข้อตกลงว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนต้องไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต้องร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติและเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป มีการนำรายได้ที่รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนนำไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชน สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การทำกิจกรรม ติดตาม ประเมินผล และรับประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ชุมชนยังจัดโครงสร้างกรรมการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ • ฝ่ายกิจกรรม • ฝ่ายการตลาด • ฝ่ายธุรการและบัญชี • ฝ่ายพัฒนา

องค์ประกอบการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ศักยภาพชุมชน
ด้านการเรียนรู้	มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลองลงมือทำ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมของคนในชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ • กิจกรรมเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทำหมวก กระโจม กลุ่มแปรรูปผ้า กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ • กิจกรรมเรียนรู้จากการชมและบรรยายขั้นตอนการทำเรืออีโปง • กิจกรรมเรียนรู้การสาธิตการผลิตปุ๋ยเบญจคุณ • กิจกรรมเรียนรู้การทำเกษตรปลอดสาร • กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตหัตถ์จากการปักบ้านพักโฮมสเตย์ การร่วมทำบุญ ตักบาตร และการรับประทานอาหารถิ่น ซึ่งเป็นเมนูเด็ดของชุมชน เช่น ยำกุ้งฝอย น้ำพริกจิ้มแจ่ว ทอดปลาสาม ขนมเรืออีโปง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดูด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับเก็บข้อมูลองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 3 ชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าชุมชนทั้ง 3 ชุมชนทั้งบ้านหนองหิน บ้านดงน้อย และบ้านหัวขัว เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม บ้านหนองหินมีทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ หนองหิน หนองคู ดอนปู่ตา สฎุพลวงปู่เพียร บ้านดงน้อย ได้แก่ ดอนปู่ตา กู่สันตรัตน์ พระธาตุนาดูน บ้านหัวขัว ได้แก่ สะพานไม้แกดำ อ่างเก็บน้ำหนองแกดำ วัดดาวดึงษ์ และทั้ง 3 ชุมชนยังคงยึดถือประเพณีตามฮีต 12 คอง 14 ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งสิ้น สอดคล้องกับ ธรรมนูญ รุ่งเรือง และ ลินจง โพชาริ (2559) ที่ระบุว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และหนึ่งในนั้นคือ องค์ประกอบที่ 3 อัตลักษณ์ของชุมชน และองค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน ทั้งยังสอดคล้องกับ

อรรถพล ศิริเวชพันธุ์ (2564) ที่กล่าวว่าชุมชนท่องเที่ยวภาคอีสานมีการสืบสานงานประเพณีตามวิถีคนอีสาน คือ ฮีต 12 คอง 14

2. ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนทั้ง 3 มีการรวมกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีรายได้จากการรวมกลุ่มเพื่อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ มีปราชญ์ในชุมชน ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับ ธง คำเกิด, อุทุมพร เรืองฤทธิ์, เพ็ญฤทัย เสงี่ยมศิลป์, จิตราภรณ์ เถรวัตร, และ ชิดชนก มากจันทร์ (2564) กล่าวว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลต้นตาล มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบกลุ่ม โดยมีสมาชิกเป็นคนในชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนผ่านฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยังสอดคล้องกับ สุดถนอม ต้นเจริญ (2561) ที่ระบุว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด

3. ด้านการจัดการ แต่ละชุมชนมีการวางกฎระเบียบเพื่อเป็นแนวทางสำหรับประชาชนในชุมชน และแนวทางในการปฏิบัติตนสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการจัดทำโครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ที่มีการแบ่งงานหน้าที่ ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการร่วมกัน อันจะทำให้การท่องเที่ยวภายในชุมชนประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับ สุดถนอม ต้นเจริญ (2561) ที่ระบุว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ชุมชนสามารถเชื่อมโยง การท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด สอดคล้องกับ ณัฐกานต์ รุ่งเรือง และ ลินจง โพชาริ (2559) เจตนา พัฒนจันทร์ (2562) ธง คำเกิด, อุทุมพร เรืองฤทธิ์, เพ็ญฤทัย เสงี่ยมศิลป์, จิตราภรณ์ เถรวัตร, และ ชิดชนก มากจันทร์ (2564) และ ดริยากานต์ พรหมคำ, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, ฐานิดา บุญวรรณ, และ นพรัตน์ รัตนประทุม (2565) ที่ล้วนระบุว่า การบริหารและการจัดการที่ดี ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

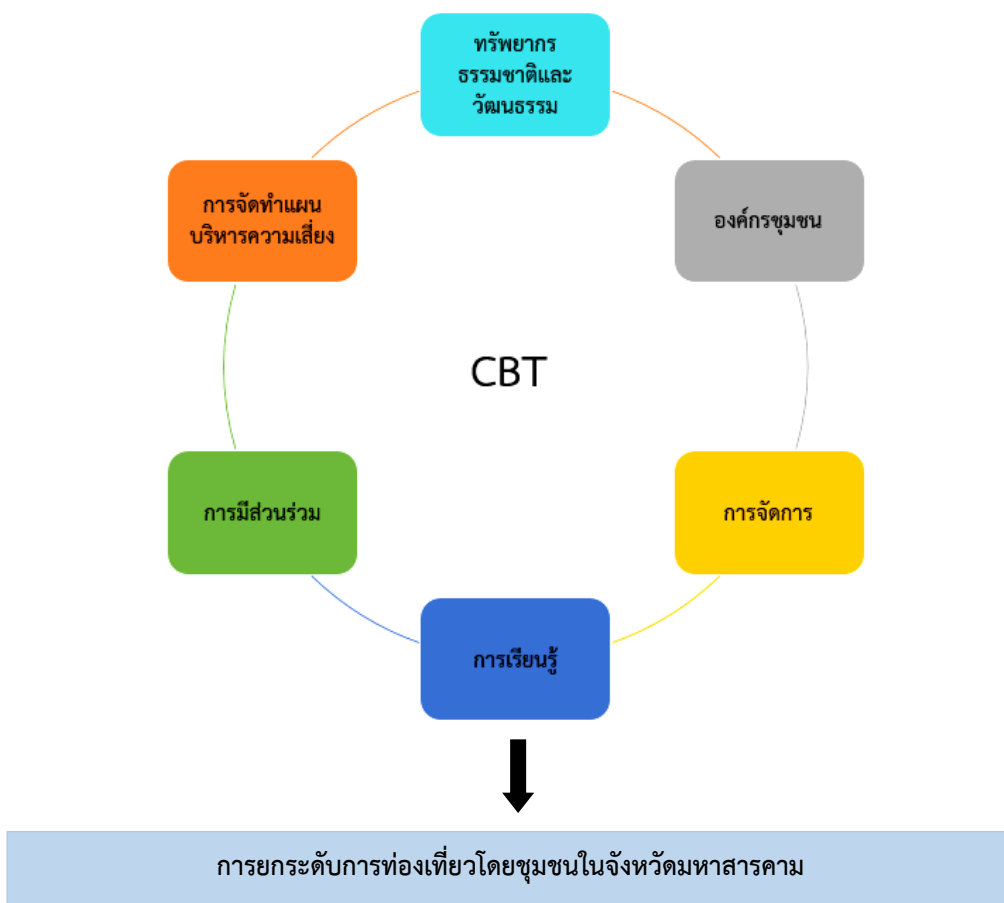
4. ด้านการเรียนรู้ พบว่าทั้ง 3 ชุมชน มีกิจกรรมเรียนรู้ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนตนเอง มีการจัดกิจกรรมผ่านการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะกลุ่มอาชีพ เช่น การจักสาน งานหัตถกรรม เกษตรกรรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ในการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ยังสะท้อนผ่านการแต่งกาย อาหารถิ่น การเข้าพักบ้านพักโฮมสเตย์ การร่วมทำบุญ ตักบาตร การละเล่น การแสดง และพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนทั้งสิ้น สอดคล้องกับ เมษธาวิณ พลโยธี, สุชาติณี หนูเนียม, และ สุวิชาดา สุกุลวานิชเจริญ (2565) สหภัต อินทรีย์, วรณวีร์ บุญคุ้ม, และ นรินทร์ สังข์รักษา (2566) พูนทรัพย์ เศษศรี และ สุจิตรา ริมดุสิต (2566) และ ยโสธารา ศิริภาพระภากร, ชัยชนะรินทร์ ทับมะเร็ง, สุริยา คลังฤทธิ์, และ สำเริง อินทยุง (2566) ที่ระบุว่ากิจกรรมท่องเที่ยวและกิจกรรมเรียนรู้สำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนเองเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยนี้มีทำให้ทราบถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาจากแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการเรียนรู้ นอกจากทราบถึงข้อมูลศักยภาพในแต่ละด้านของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นเพิ่มเติม พบว่า แม้ทั้ง 3 ชุมชนจะมีทรัพยากรที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน มีกฎระเบียบเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของประชาชนและนักท่องเที่ยว แต่เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมา พบว่าชุมชนตื่นตระหนกและใช้เวลานานในการปรับตัว การแพร่ระบาดส่งผลต่อชุมชนทั้งด้านสุขภาพ รายได้ และวิถีชีวิต ทั้งนี้ชุมชนจึงควรมีการเตรียมความพร้อมกรณีเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน จะทำการปรับตัวและเตรียมความพร้อมอย่างไร และนำเอาสิ่งที่ดีจากประสบการณ์ครั้งนี้มาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนตนเองต่อไป เช่น การรักษาความสะอาด การรักษามาตรฐานการบริการ การใช้ช่องทางใหม่ ๆ ในการทำการตลาด และการเพิ่มความรู้ให้กับตนเอง โดยการอาศัยการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมผลักดัน สนับสนุนของหน่วยงานองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งล้วนมีความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนี้ควรมีการจัดทำแผนจัดการความเสี่ยง ในกรณีที่จะเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ขึ้นในอนาคตทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อให้ชุมชนสามารถนำกระบวนการจัดการความเสี่ยงไปใช้ในการจัดการภายใต้สถานการณ์ความไม่แน่นอนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงนำเสนอแผนภาพกลยุทธ์การยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. กลยุทธ์การยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดมหาสารคาม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลของงานวิจัยไปปรับใช้กับการวางแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่

1.2 จากผลการวิจัยด้านศักยภาพของพื้นที่ค้นพบว่า ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ล้วนแล้วแต่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ อีกสิ่งหนึ่งที่จะส่งผลสู่ความยั่งยืนได้คือการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคีเครือข่ายชุมชน โดยการส่งเสริมการองค์ความรู้และทักษะด้านต่างๆ แก่คนในชุมชน เช่น ด้านการทำการตลาด การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยฉบับนี้ทำการศึกษาชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเพียง 3 ชุมชน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการขยายพื้นที่การทำวิจัย ทั้งในระดับจังหวัดและในระดับภาค เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสมบูรณ์และเกิดประโยชน์ต่อภาพรวมมากขึ้น

2.2 ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเฉพาะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากคนในชุมชนเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ (Stakeholder) ภายนอกชุมชนด้วย เช่น หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กชธมน วงศ์คำ, และ เวธกา มณีเนตร. (2563). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1439-1451.
- เจตนา พัฒนจันทร์. (2562). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนวัดตาล ตำบลบางเสด็จ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ณัฐกานต์ รุ่งเรือง, และ ลินจง โพชารี่. (2559). องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและภูมิ้องค์ คำบาลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 7(2), 195-213.

ตริยากานต์ พรหมคำ, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, ฐานิดา บุญวรรณ, และ นพรัตน์ รัตนประทุม. (2565). พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดวงจรชีวิตพื้นที่ท่องเที่ยวของ Richard W. Butler ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภูมิศึกษา: ชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 16(4), 123-136.

ธง คำเกิด, อุทุมพร เรืองฤทธิ์, เพียงฤทัย เสี่ยมศิลป์, จิตราภรณ์ เถรวัตร, และ ชิดชนก มาก จันทร์. (2564). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของ ตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี* (รายงานการวิจัย). สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุวรรณภูมิ.

ปิยะนุช บุญเย็น. (2559). *ปรากฏการณ์และบริบทของชุมชนหมู่บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พจนา สอนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

พูนทรัพย์ เศษศรี, และ สุจิตรา ริมดุสิต. (2566). ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการ ศรีปทุม ชลบุรี*, 19(4), 40-49.

เมษ์ธาวิน พลโยธี, สุธาธิณี หนูเนียม, และ สุวิชาดา สกุลวานิชเจริญ. (2565). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 18(1), 1-25.

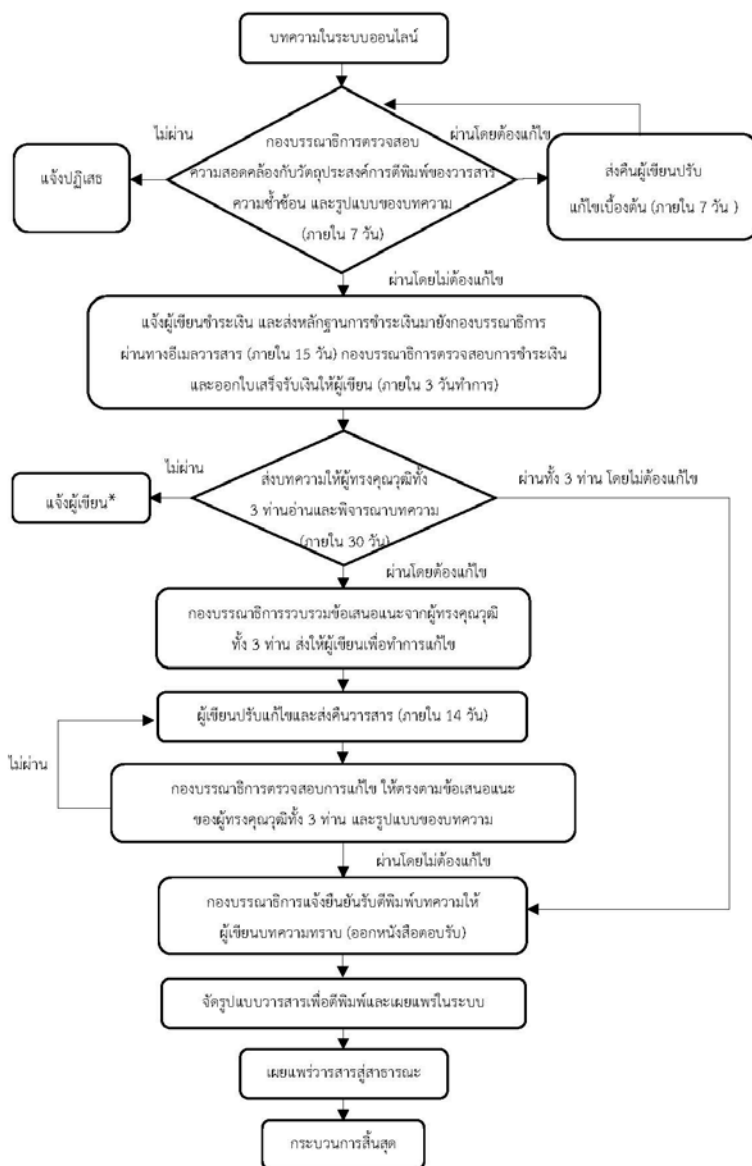
โยโสธรา ศิริภาพระภากร, ชัยชนะรินทร์ ทับมะเร็ง, สุริยา คลังฤทธิ์, และ สำเริง อินทง. (2566). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนปราสาทบ้านไพล จังหวัดสุรินทร์. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 1(5), 49-66.

- สหภัต อินทรีย์, วรรณวีร์ บุญคุ้ม, และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2566). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(10), 649-662.
- สุกัญญา ดวงอุปมา. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 2(2), 133-139.
- สุดถนอม ตันเจริญ. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 8(2), 32-41.
- อรรถพล ศิริเวชพันธ์. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความปกติใหม่ (New Normal) เพื่อรองรับ สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีศึกษา ชุมชนหนองฮะ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 58-75.
- Honggang, X., Sofield, T., & Jigang, B. (2009). Community tourism in Asia: An introduction. In B.A.O. Jigang (Ed.), *Tourism and community development* (pp.1-17). Madrid, Spain, the World Tourism Organization.
- Strydom, A. J., Mangope, D. F., & Henama, U. S. (2018). Lessons learned from Successful Community-Based Tourism Case Studies from the Global South. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(5), 1-13.
- Zapata, M. J., Hall, C. M., Lindo, P., & Vanderschaeghe, M. (2011). Can community-based tourism contribute to development and poverty alleviation? Lessons from Nicaragua. *Current Issues in Tourism*, 14(8), 725-749.

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ อาคารเทพ พงษ์พานิช มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตำบลหนองหาร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290 โทรศัพท์ 0-5387-5540-5

Email: sasjournal.mju@gmail.com

Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions>

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี บรรณาธิการบริหาร	081-8840066
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ ผู้ช่วยบรรณาธิการ	093-2419191
3. นางนิตยา ไพอารมณห์ ผู้ช่วยบรรณาธิการ	081-8850800
4. นายกิตติวัฒน์ คมเสวต ผู้ช่วยบรรณาธิการ	097-9466928

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ต้องส่งผ่านระบบ
ลงทะเบียนออนไลน์ Website: [https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/
submissions](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions) และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ
บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่
จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะ

ทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบันและมีใช้สังกัดเดียวกับผู้นิพนธ์บทความ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Single Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. (1.5 นิ้ว) ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. (1.77 นิ้ว) และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. (1.58 นิ้ว) และ จัดระยะย่อหน้า 0.5 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง ดังนี้

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความทางวิชาการ/บทความวิจัย ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 4 ส่วนเท่านั้น คือ

2.1 วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.2 วิธีศึกษา/ค้นคว้าวิจัย ควรระบุถึงวิธีการศึกษา เป็นการศึกษาประเภทใด และอธิบายถึง กลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา วิธีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยอธิบายพอสังเขป

2.3 ผลการศึกษา ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา ตามวัตถุประสงค์ การศึกษาให้ครบถ้วน

2.4 คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญ 3 คำ ควรเป็นคำที่ปรากฏในชื่อเรื่องและเนื้อหาที่ศึกษา เพื่อใช้ในการสืบค้นบทความ และควรเป็นคำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา โดยจะต้องปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียน บทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 องค์ความรู้จากการวิจัย (Knowledge of Research) เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เมื่อผู้นิพนธ์ได้ทำการเปรียบเทียบผลการวิจัยของตนกับผลการวิจัยของผู้อื่น ในหัวข้ออภิปรายผลการวิจัยแล้ว ได้ข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่ ที่ไม่พบในงานวิจัยที่ทำการเปรียบเทียบมาก่อน เสนอในหัวข้อองค์ความรู้จากการวิจัย **ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล** พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่า ประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป โดยสรุปเป็นข้อ ๆ ซึ่งมีหัวข้อดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยม

แพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียน บทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์(Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบเนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้นิพนธ์ต้องการนำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

4. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

4.1 หนังสือ, บทความวารสาร, วิทยานิพนธ์/ดุขฎิณิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) หรือ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม และ ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ, 2550) หรือ วินิจ ฝาเจริญ (2550)

(Phacharuen, 2007) หรือ Phacharuen (2007)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551) หรือ

วินิจ ฝาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล (2551)

(Phacharuen & Phromkun, 2008) หรือ

Phacharuen & Phromkun (2008)

ผู้แต่ง 3-5 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งครบทุกคน และให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” จนถึงผู้แต่งคนสุดท้ายให้คั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ฝาเจริญ, สุรพล พรหมกุล, และ เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558)

(Phacharuen, Phromkun, & Panyadee, 2015)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “และคณะ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และคณะ, 2551)

วินิจ ผาเจริญ และคณะ (2551)

(Phacharuen et al., 2008)

Phacharuen et al. (2008)

กรณีที่เป็นกรอ้างอิงข้อความ/เนื้อหาบางส่วน ให้ระบุเลขหน้าที่นำเนื้อหา/ข้อมูลนั้นๆ มากล่าวถึง โดยมีรูปแบบการเขียนดังนี้

(วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45) หรือ

(วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551, น. 112)

(Jones, 2007, p. 199) หรือ

(Kernis, Cornell, Sun, Berry, & Harlow, 1993, p. 145)

กรณีที่เนื้อหานั้น มีการกล่าวอ้างอิงถึงหลายผลงาน ให้ใช้เครื่องหมาย ; คั่นระหว่างผลงาน เช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45; เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558; Jones, 2007, p. 199)

4.2 สัมภาษณ์

(ผู้แต่ง, สัมภาษณ์, วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2550)

(Winit Phacharuen, personal communication, August 11, 2007)

(E. Robbins, personal communication, January 4, 2001).

5. การอ้างอิงท้ายบทความ ตามหลักเกณฑ์ APA

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ผู้แต่ง 1 คน Single Author	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
ผู้แต่ง 2 คน Two Authors	<u>ตัวอย่าง</u> กำธร ชำรงค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ผืนป่าแผ่นดินไทย</i> . กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> . New York, NY: Springer.
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./&/Author, B. B./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.
ผู้แต่ง 3-7 คน Three to Seven Authors (ระบุชื่อครบทุกคน – FILL ALL AUTHORS)	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
	<u>ตัวอย่าง</u> นิพนธ์ วรทนต์กุล, และ จักรพันธ์ สมศรี. (2542). <i>โรคดอกไม้เมืองหนาว</i> . กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 6. Okuda, M., & Okuda, D. (1993). <i>Star trek chronology: The history of the future</i> . New York, NY: Pocket Books.
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ชื่อ สกุลผู้แต่ง3./ชื่อ สกุลผู้แต่ง4./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
ผู้แต่ง 3-7 คน Three to Seven Authors (ระบุชื่อครบทุกคน – FILL ALL AUTHORS)	Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./&/Author, F. F./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
	ตัวอย่าง หาญกล้า วิจิตรประดิษฐ์, เสกสรรค์ จันทร์แรม, และ สุขสวัสดิ์ ทองคำ. (2540). <i>เทคโนโลยีการผลิตลำไยสีชมพู</i>. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. Kernis, M. H., Cornell, D. P., Sun, C. R., Berry, A., Harlow, T., & Bach, J. S. (1993). <i>Organization</i>. Chicago, IL: University of Chicago Press.
ผู้แต่ง มากกว่า 7 คน ขึ้นไป More than Seven Authors	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง3,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง4,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง6,/... ชื่อ สกุลผู้แต่งคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (ระบุชื่อ 6 คน หลังชื่อคนที่ 6 ให้ใช้จุดไข่ปลาแทนชื่อผู้แต่งจากนั้นให้ระบุชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย) Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./Author, F. F./... Author, G. G.Last Author)/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) (Enter the names of 6 people. After the 6th person, use an ellipsis instead of the author's name, then add the last author's name)
	ตัวอย่าง นพรัตน์ บุญขจร, ชัยสิทธิ เอกเทศ, พงศ์ภัทร โลกสวย, ชัยพร เดชทิพย์, ปรีชา ทองคำขาว, จีรศักดิ์ แสงโชติช่วง, . . . ดารา หอมละมุน. (2552). <i>ระบบสารสนเทศทั้งภูมิศาสตร์ลุ่มน้ำปิง: การจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำในลุ่มน้ำปิงเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ</i>. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. Miller, F. H., Choi, M. J., Angeli, L. L., Harland, A. A., Stamos, J. A., Thomas, S. T., . . . Rubin, L. H. (2009). <i>Technical Communication</i>. New York, NY: Springer.
ผู้แต่งเป็น สถาบัน Organization as Author	หน่วยงานใหญ่ หน่วยงานย่อย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. corporate author/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ด้วยย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา. (2552). <i>บทคัดย่อชุดโครงการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง</i>. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. American Psychological Association. (2009). <i>APA Style</i>. New York, NY: Springer.
หนังสือแปล	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ชื่อผู้แปล, ผู้แปล)./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์./ (ต้นฉบับพิมพ์/ปี) Author, A. A./ (Year of publication)./ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>/(Translator,/Trans.)/Location:/Publisher./ (Original work published Year)
A Translation	ตัวอย่าง สติเวนสัน, วิลเลียม. (2536). <i>นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ</i> (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรีนติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง. (ปีพิมพ์ต้นฉบับ 1976) Laplace, P. S. (1951). <i>A philosophical essay on probabilities</i> (F. W. Truscott & F. L. Emory, Trans.). New York, NY: Dover. (Original work published 1814)
ผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ	ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./ (บรรณาธิการ)./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. Editor, A. A./ (Ed./Eds.)/ (Year of publication)./ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>./Location:/Publisher.
Edited Book, No Author	ตัวอย่าง วิภาดา ภาพเขียน. (บรรณาธิการ). (2541). <i>ไทยยุคสุโขทัย</i>. กรุงเทพฯ: โครงการวิถิธรศน์. Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (Eds.). (1997). <i>Consequences of growing up poor</i>. New York, NY: Russell Sage Foundation.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ไม่ปรากฏนามผู้ แต่ง Unknown Author	ชื่อหนังสือ./ (ปีที่พิมพ์). / สถานที่พิมพ์: / ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. <i>Title of work: Capital letter also for subtitle. / (Year of publication). / Location: / Publisher.</i>
	<u>ตัวอย่าง</u> แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. (2542). กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. <i>Merriam-Webster's collegiate dictionary. (1993). Springfield, MA: Merriam-Webster.</i>
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์). / ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์). / สถานที่พิมพ์: / ชื่อสำนักพิมพ์หรือ โรงพิมพ์. Author, A. A. / (Year of publication). / <i>Title of work: Capital letter also for subtitle / (Edition.). / Location: / Publisher.</i>
ปรากฏครั้งที่ พิมพ์ Edition other than the first	<u>ตัวอย่าง</u> กำธร อารงค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ฝันป่าแผ่นดินไทย</i> (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บ้านพระ อาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> (5 th ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.
ไม่ปรากฏเมืองที่ พิมพ์/ สำนักพิมพ์ No publisher of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ท.] for Thai Documents and [n.p.] for Foreign language documents
ไม่ปรากฏปีที่ พิมพ์ No year of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ป.] for Thai Documents and [n.d.] for Foreign language documents

บทความในหนังสือ - Chapter in Book	
ARTICLE OR CHAPTER IN AN EDITED BOOK	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. /ใน/ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./ (บก.)./ ชื่อหนังสือ./ (น. เลขหน้า) ที่ปรากฏบทความจากหน้าใดถึงหน้าใด./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/ (Ed./Eds)./ Title of Book/ (p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place:/ Publisher.
ตัวอย่าง	วิสาชา เจริญศิลป์. (2534). การรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจจากเชื้อไวรัส RSV (Respiratory Syncytial Virus) ในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัดชัย, และ มนตรี ตูจินดา (บก.), <i>อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้</i> (น. 99-103). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. ธิดา เมฆสุวรรณ. (2562). ความขัดแย้งระหว่างศาสนาในประเทศไทย. ใน ปรีดี หงส์สตีฟ, และ อัมไพร์ หมดเต็น (บก.), <i>ศาสนากับความรุนแรง</i> (น. 400-459). กรุงเทพฯ: Illuminations Editions. Chumdermphrasejsuk, S. (1991). Acute Asthma Treatment in Children. In S. Lohlekha (Ed.), <i>Clinical Immunology and Allergy</i> (pp. 99-103). Bangkok: The Royal College of Pediatricians of Thailand & Pediatric Society of Thailand. O'Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.), <i>Gender issues across the life cycle</i> (pp. 107-123). New York, NY: Springer.
บทความในวารสาร - Journal Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. /ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ปรากฏบทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ. Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of article./ Title of Periodical./ volume number(issue number)/pages.
ตัวอย่าง	โมราร์ห์ ช่อขบา. (2536). แหล่งสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต. <i>วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์</i>, 13(2), 1-13.

บทความในวารสาร - Journal Article	
	Dubleck, L. (1990). Science fiction aids science teaching. <i>Physics Teacher</i> , 28(2), 316-318.
	Harlow, H. F. (1983). Fundamentals for preparing psychology journal articles. <i>Journal of Comparative and Physiological Psychology</i> , 55, 893-896.
บทความในแมกกาซีน, นิตยสาร - ARTICLE IN A MAGAZINE	
รูปแบบ	ชื่อ สกฤผู้เขียนบทความ./ (ปี,/เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสาร,/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าที่ปรากฏ. Author, A. A./ (Year,/Month of publication)/Title of article./Title of Magazine,/volume number(issue number)/pages.
ตัวอย่าง	ส้มโอมีอ. (2545, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. <i>Update</i> , 20(210), 37-40. Henry, W. A., III. (1990, April). Making the grade in today's schools. <i>Time</i> , 135, 28-31.
บทความในหนังสือพิมพ์ - ARTICLE IN A NEWSPAPER	
รูปแบบ	ชื่อ สกฤผู้เขียนบทความ./ (ปี,/วันที่ เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/น./เลขหน้าที่ปรากฏ. Author, A. A./ (Year,/Month/Date of publication)/Title of article./Title of Newspaper,/p,pp./pages.
ตัวอย่าง	บัวช่อ รักษ์สุพรรณ. (2545, 8 พฤศจิกายน). อนาคตอิสราเอล-ปาเลสไตน์. <i>สยามนิวิสต์</i> , น. 6. พนิดา สงวนเสรีวานิช. (2554, 24 เมษายน). พระปลัดสุชาติ สุวัฑฒโกปกากะเกษญอ นักพัฒนา. <i>มติชน</i> , น. 17-18. Schultz, S. (2005, December). Calls made to strengthen state energy policies. <i>The Country Today</i> , pp. 1A, 2A. Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufactures flood Thai market. <i>The Nation</i> , p. 7A.

บทความในสารานุกรม - Encyclopedia Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน/ ชื่อสารานุกรม/ (ฉบับที่./ หน้า)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article Title. In/ Encyclopedia Title/ (Vol. Number./ p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place: Publisher.
ตัวอย่าง	เหมือนฝัน รักธรรม. (2537). คิวฮักคิวทาง. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (ฉบับที่ 24, น. 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
	Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In <i>The encyclopedia Americana</i> (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier.
รายงานการวิจัย - Research report	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง/ (รายงานวิจัย)./ สถานที่พิมพ์:/ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Title/ (Research report)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของประเทศไทย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Deming, D., & Dynarski, S. (2008). <i>The Lengthening of Childhood</i> (Research report). Nashville: American Economic Association.
เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน/ ชื่อการประชุมหรือการสัมมนา/ (น./ เลขหน้า-เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์:/ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title. In/ Title of Conference/ (pp. page number-page number)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	ชัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัดตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา. ใน การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 5 (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Piyasiripon, N. (2016). Factors affecting Policy Implementation Effectiveness toward National Security Policy in Southernmost Provinces of Thailand. In <i>Proceeding of The 38th National Graduate Research Conference</i>

เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
	(<i>Humanities and Social Science</i>) (pp. 169-176). Phitsanulok: Naesuan University Publishing House. Soutar, G., & Mazzaro, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness</i> (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.
วิทยานิพนธ์ และ ปรินญาณิพนธ์ - Thesis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือปรินญาณิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)./ชื่อสถานศึกษา./ สถานที่พิมพ์. Author, A. A./ (Year)./ <i>Title of dissertation</i>/(Doctoral dissertation or Master's thesis)./Name of Institute./Location.
ตัวอย่าง	ช่อเพ็ญ นวลขาว. (2548). <i>ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศกับแบบแผนการผลิตและวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร ศึกษากรณีชุมชนชนบท จังหวัด นครศรีธรรมราช</i> (วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช. Nickels, D. W. (2005). <i>The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study</i> (Doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis.
ราชกิจจานุเบกษา	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง./ (ปี./วัน/เดือน/ที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่./หน้า.
ตัวอย่าง	พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 67 ก, หน้า 33.

สื่อโสตทัศนและสื่ออื่น ๆ – Electronic Sources	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้ผลิต/(ผู้ผลิต),/และ/ชื่อ สกุลผู้กำกับ/(ผู้กำกับ),/(ปีที่ผลิต),/ชื่อเรื่อง/[ประเภทของสื่อโสตทัศน],/สถานที่ผลิต:/สถานที่ถ่ายทำ.
	Producer, P. P./(Producer),/&/Director, D. D./(Director),/(Date of publication),/Title of motion picture/[Motion picture],/Country of origin:/Studio or distributor.
ตัวอย่าง	ศรีัญญา จิตศิลป์. (2561). <i>คนชายขอบในประเทศไทยพัฒนา</i>. [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ: फिल्मศิลป์. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2543). <i>รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำ</i>. [ซีดีรอม]. กรุงเทพฯ: ฝ่ายสารสนเทศ กองสารสนเทศสิ่งแวดล้อม. Smith, J. D. (Producer), & Smithee, A. F. (Director). (2001). <i>Really big disaster movie</i> [Motion picture]. United States: Paramount Pictures. Important, I. M. (Producer). (1990, November 1). <i>The nightly news hour</i> [Television broadcast]. New York, NY: Central Broadcasting Service. Taupin, B. (1975). Someone saved my life tonight [Recorded by Elton John]. On <i>Captain fantastic and the brown dirt cowboy</i> [CD]. London, England: Big Pig Music Limited.
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หรือ บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เอกสารจากฐานข้อมูล - Databases	
บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์),/ชื่อบทความ,/สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม) หรือชื่อฐานข้อมูล
	Author, A. A.,/&/Author B. B.,/(Date of publication),/Title of page/[Format description when necessary],/Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย. (2554). จัดระเบียบสำนักงานทนายความ. สืบค้นจาก http://www.lawyerscouncil.or.th/2011/index.php?name=knowledge CNN Wire Staff. (2011). How U.S. forces killed Osama bin Laden. Retrieved from http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/index.html

บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
	Eco, U. (2015). How to write a thesis [PDF file]. (Farina C. M. & Farina F., Trans.) Retrieved from https://www.researchgate.net/... How_to_write_a_thesis/.../Umberto+Eco-How+to+Write+... (Original work published 1977)
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
ไม่มีเลข DOI – With no DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้าแรกที่ปรากฏ บทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./สืบค้นจาก/URL(แบบเต็ม) หรือชื่อ ฐานข้อมูล
	Author, A. A./ (Year of Published)./Title of article./Title of Online Journal./ volume number(issue number)./page range../Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุนันทา เลาวัญศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบะเข้มข้นจากขยะครัวเรือน. วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 29(2), 165-169. สืบค้นจาก http://www.journal.msu.ac.th/msu.ac.th/index.php?option=com_content&task= Smyth, A. M., Parker, A. L., & Pease, D. L. (2002). A study of enjoyment of peas. Journal of Abnormal Eating, 8(3), 120-125. Retrieved from https://www.fakeexamplehomepage.com/full/url/
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI – With DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้าแรกที่ปรากฏ บทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./เลขDOI
	Author, A. A., & Author, B. B./ (Year of Published)./Title of article./Title of Journal./volume number(issue number if available)./page range./ doi:00000000/00000000000000 or https://doi.org/10.0000/0000
ตัวอย่าง	Brownlie, D. (2007). Toward effective poster presentations: An annotated bibliography. European Journal of Marketing, 41, 1245-1283. doi:10.1108/03090560710821161

บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI - With DOI Assigned	
	Wooldridge, M.B., & Shapka, J. (2012). Playing with technology: Mother-toddler interaction scores lower during play with electronic toys. <i>Journal of Applied Developmental Psychology</i> , 33(5), 211-218. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2012.05.005
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่น ๆ	
บทความในหนังสือออนไลน์ – Online Book Chapter	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อ สกุลบรรณาธิการ (ถ้ามี)/ (บก.)./ ชื่อหนังสือ (บทที่หรือหมายเลขส่วน ถ้ามี)./ สืบค้นจาก/ URL (แบบเต็ม) Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/ (Ed./ Eds)./ <i>Title of Book</i> (chapter or section number)./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Engelshcall, R. S. (1997). Module mod_rewrite: URL Rewriting Engine. In <i>Apache HTTP Server version 1.3 documentation</i> (Apache modules). Retrieved from https://httpd.apache.org/docs/1.3/mod/mod_rewrite.html Peckinpugh, J. (2003). Change in the Nineties. In J. S. Bough and G. B. DuBois (Eds.), <i>A century of growth in America</i>. Retrieved from GoldStar database.
สารานุกรม/พจนานุกรมออนไลน์ – Online Encyclopedias and Dictionaries	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ใน/ ชื่อสารานุกรม/พจนานุกรม./ สืบค้นจาก/ URL (แบบเต็ม) Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ Title of Encyclopedias or Dictionaries./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Feminism. (n.d.). In <i>Encyclopædia Britannica online</i> . Retrieved from https://www.britannica.com/EBchecked/topic/724633/feminism

วิกิ - Wikis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/จาก/ชื่อวิกิ:/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Retrieved/ Month/Date,/ Year/ from/ Name of WIKI:/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2553 จาก วิกิพีเดีย: http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ OLPC Peru/Arahuay. (n.d.). Retrieved April 29, 2011 from the OLPC Wiki: https://wiki.laptop.org/go/OLPC_Peru/Arahuay
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ – Electronic Books	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of work: Capital letter also for subtitle./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	De Huff, E. W. (n.d.). <i>Taytay's tales: Traditional Pueblo Indian tales</i> . Retrieved from https://digital.library.upenn.edu/ women/dehuff/taytay/taytay.html
หนังสือพิมพ์ออนไลน์ – Newspaper Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./วันที่ เดือนที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม)
	Author, A. A. (Year, Month Day). Title of article. Title of Newspaper. Retrieved from https://www.homeaddress.com/
ตัวอย่าง	ข่าวสดออนไลน์. (2564, 5 มีนาคม). ครม.ไฟเขียว 764 ล้าน ซื้อเรือคืนหลังประมงเจอพิษแก๊สไอ ยูยู นายกหวั่นเวียนเทียน. ข่าวสด. สืบค้นจาก https:// www.khaosod.co.th/ economics/news_2277605 Parker-Pope, T. (2008, May 6). Psychiatry handbook linked to drug industry. <i>The New York Times</i> . Retrieved from https://well.blogs.nytimes.com/

หมายเหตุ: 1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนามฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม

2. กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่ชื่อทั้งสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับเอกสารภาษาไทย และใช้เครื่องหมาย “&” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะก่อนและหลัง

3. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้น โดยเว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้น หรือ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค

4. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ให้ลงรายการบรรณานุกรมโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย และเว้นวรรคจากชื่อหน่วยงานใหญ่ไปหาชื่อหน่วยงานย่อย แต่ถ้าเป็นการอ้างอิงในเนื้อหา ให้เรียงลำดับจากหน่วยงานย่อยไปหาหน่วยงานใหญ่

5. ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือ สำนักพิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

6. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ APA Style 6th edition เช่น APA Formatting and Style Guide. From <http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>American Psychological Association (APA) 6th edition style Examples. From www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/apa-a4.pdf

6. วิธีเรียงอ้างอิง การเรียงอ้างอิงใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรือ Dictionary ที่เป็นสากล โดยคำที่มีสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก - กฮ ดังนี้

ก ข ค ศ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น

บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ฤ ฦ ล ฬ ฎ ฏ ว ศ ษ ห อ ฮ

ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน เรียงลำดับตามรูปสระ ดังนี้

อะ อัว อัวะ อา อำ อี อี้ อื อุ ู เอะ เอ เอาะ เอา

เอน เเีย เเียะ เเือ เเือะ แอ แอะ โอ โอะ ไอ ไอ

7. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายตารางให้พิมพ์เหนือตารางชิดกันซ้าย ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ตารางโดยมีรูปแบบดังนี้

ตารางที่/1/ชื่อตาราง

สำหรับคำบรรยายภาพ กราฟ แผนภูมิ แผนภูมิภาพ ให้พิมพ์ใต้ภาพ จัดกลางหน้ากระดาษ ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพ โดยมีรูปแบบดังนี้

ภาพที่/1./ชื่อภาพ